

De Exceptionibus.

TIT. XII.

SUMMARIVM.

1. Excommunicationem non fufficit excipienti exprimere, fed oportet vt species illius exprimat,ur.
2. Processus cum excommunicato habitus in iudicio de iure nouo huius libri Sexti valet quamdiu ille per exceptionem legitimè non repellitur.
3. Cap. exceptionem, de except. declaratur.
4. Iudex ex officio publicum excommunicatum repellere debet.
5. Exceptio excommunicationis in foro feculari admittenda.

CAP. Pia. I.

AD num. 7. Textus iste dum probat non fufficere excipienti exprimere excommunicationem, fed oportere vt species illius exprimat,ur, non videtur absolute intelligendus de specie, propt accipitur apud Dialecticos, id est, an sit maior, vel minor excommunicatio, vt existimauit gloss. & putarunt Doctores in *presenti*, & in *cap. pen. de sentent. excommun.* & fuit de mente Cou. in *cap. alma mater*, part. 1. §. 8. num. 5. quem refert & sequitur Suar. de Paz in *pract. tom. 1. part. 1. num. 63.* Sed de specie, id est, de causa ob quam excommunicatio incurfa est, vt tenet Anguian. de *legib. lib. 1. controu. 6. num. 85.* subdens dubium non esse hanc facti siue causæ expressionem magno opere conducere ad fraudes & malitias vitandas, & ad breuiorem & faciliorem probationem exceptionis oppositæ, quamuis aliàs ad substantiam, veritatem, & effectum repellendæ iudicio excommunicatum maiori excommunicatione nihil referat an ex hac, vel illa causa, ab hoc, vel illo excommunicatore fuerit excommunicatus.

AD num. 10. Licet processus cum excommunicato maiori excommunicatione in iudicio habitus iure Decretalium etiam nõ oppositæ exceptione corruat, gloss. 3. & DD. communiter in *cap. exceptionem, de except. & verb. processum*, vers. si agit, de *rescript. hoc lib. & verb. duraturus*, in hoc text. nihilominus attento iure nouo Sexti iam valet processus cum excommunicato habitus in iudi-

cio, quamdiu ille per exceptionem legitimè non repellitur, vt probat text. *hic vers. si quis, ibi, in causa procedat, & in vers. seq. ibi, hu quæ præcesserunt nihilominus in suo robore duraturus, &c. & in vers. sed si ibi, sententia quæ præcessit, &c.* nam verba illa, in suo robore, &c. non intelliguntur de robore illo quod processus cum excommunicato gestus ante illum text. habebat stante iure Canonico, de quo in *cap. intelleximus, de iudic.* cum similibus in *libris Decretal.* in quibus agendi in iudicio potentia denegatur excommunicato: sic enim text. in *presenti*, ineptè loquere- tur, & concluderet oppositum eius, quod intendit, scilicet processum nullum omnino habere robur, sed intelliguntur de robore, quod processus ex se, & natura rei habebat, vel habere debuerat, se moto eiusmodi iure anteriore; id enim, propriè loquendo, dicitur suum robur, vel sibi debitum, de quo agit hic text. *ibi, in suo robore, &c. & in vers. ult. ibi, robur debitum, &c.* iuncta aduersatiua, *nihilominus.*

Sic etiam licet hodie valeat processus in iudicio habitus cum excommunicato, adhuc tamen exceptio ad illum repellendum in quacumque parte litis opponi potest, iuxta *d. cap. exceptionem*, seruata forma huius text. Et meritò quidem: nam text. in *d. cap. exceptionem*, non fundatur in eo quòd huiusmodi exceptio concludit nullitatem processus, vt olim concludebat, nec id attendit, sed illud tantummodo ne quisquam cum animæ periculo excommunicato communicare cogatur, quæ ratio, & periculum adhuc hodie viget, iuxta text. in *presenti*, & propterea potest adhuc ea exceptio in quauis litis parte proponi, & per eam excommunicatus maiori excommunicatione repelli, etiam si reus non opponat, vel non legitime; & quod magis, licet cõsentiat actori, & contradicat ne eis repellatur, adhuc Iudex ex officio publicum excommunicatum repellere debet, text. *hic in fine, & in d. cap. exceptionem, in fine*, & vtroque DD. communis ex Dec. in *d. c. intelleximus n. 13. Peregr. de iure fisci, lib. 3. tit. 11. num. 16.*

Hæc omnia procedunt etiam in foro seculari, in quo & eiusmodi exceptio admitti, & Iudex excommunicatum repellere debet, iuxta hunc text. & *d. cap. exceptionem*, & probat text. in *d. cap. decernimus, de sentent. excomm. lib. 6.* vbi DD. gloss. *verb. ecclesiasticis, & verb. opponi, in presenti*, lacè Tiraq. de *retractu legn. §. 1. gloss. 9. num. 281.* Covar. *lib. 1. variar. c. 18. num. 5.* Padil. in *l. 1. num. 56. C. de iuris & facti ignor.*

De Præscriptionibus.

TIT. XIII.

SVMMARIVM.

- 1 Testes de immemoriali deponentes quinquaginta quatuor annorum saltem esse debent.
- 2 Testes de immemoriali deponentes necessario de visu quinquaginta annorum debent testari.
- 3 Testes debent esse etatis quinquaginta & quatuor annorum completa, omni eo tempore subducto, quo lis capta fuit.

CAP. Episcopum. I.

AV num. 19. Quod testes de immemoriali deponentes quinquaginta quatuor annorum esse debent, ultra citatos in collect. tenent Crauet. de antiquit. tempor. part. 4. §. absolutis. num. 3. Sixtin. de Regalib. lib. 1. cap. 5. num. 153. Feder. Scot. tom. 3. resp. 13. num. 37. lib. 6. Camil. de Medices cons. 152. num. 62. Hortens. Cavalean. in praxi testium part. 1. num. 28. Gregor. XV. decis. 298. num. 1. vbi Beltramin. num. 12. Ioan. Bapt. Coccin. decis. 245. num. 4. Caputaq. decis. 290. part. 3. Rot. decis. 76. num. 3. & decis. 254. num. 2. & decis. 445. num. 1. recent. & decis. 248. sub n. 3. p. 2. etiam recent. & decis. 254. num. 1. & decis. 481. num. 4. part. 3. recent. & decis. 283. num. 10. part. 4. recent.

- 2 Et merito, nam cum testes de immemoriali deponentes necessario de visu quinquaginta annorum debeant testari, ut supra dixi in collect. & ibi citatis modo addo Coccin. d. decis. 245. num. 3. Rota d. decis. 254. num. 1. & 2. & d. decis. 244. num. 10. Oportet ut tempore, quo videre cœperint, doli sint capaces, & illius intellectus, qui regulariter in testibus, ut fidem saltem in civilibus faciant, desideratur. Quamvis hanc ætatem quatuor & quinquaginta annorum non esse præcisè necessariam in teste de immemoriali deponente, sed quinquagesimum tantum annum ad hoc sufficiens tempus esse, existimaverint Molin. de primis. lib. 2. cap. 6. num. 40. cum duobus seqq. Ioan. Matienf. in l. 1. gloss. 9. tit. 7. lib. 5. Recop. Ioan. Garc. de expens. cap. 9. n. 9. Velasq. de Avenadiao l. 41. Tauri gloss. 12. Valenzuel. cons. 92. n. 33. Castill. de tert. cap. 27. num. 7. & 8.
- 3 Cuius ætatis completa quinquaginta

& quatuor annorum testes esse debebunt omni eo tempore subducto, quo lis cœpta fuit, ex doctrina Bart. in l. Celsus num. 26. cum seqq. ff. de viscap. quam sequitur Rota decis. 248. num. 4. part. 2. recent. & d. decis. 244. num. 10. & ideò Beltram. ad d. decis. 298. Gregorij XV. num. 12. infert si quamplures anni sint quibus lis cœpta sit, ad eò quòd verisimiliter non possint reperiri testes, qui deducto de medio tempore litis habeant huiusmodi ætatem, tunc immemorabilis dicitur improbabilis, ex Seraph. decis. 1450.

De Sententia, & re iudicata.

TIT. XIV.

SVMMARIVM.

- 1 Papa per se solus iussit, & validè Reges, & Imperatorem priuare potest.
- 2 Papa Principibus Catholicis titulum, & Regia insignia concedere valet.
- 3 Sicilia Regnum olim tam in spiritualibus, quam in temporalibus ad Ecclesia Romana patrimonium pertinebat.
- 4 Monarchia Regni Sicilia im.

CAP. Ad Apostolicæ. II.

POST num. 4. Ad text. in vers. Nos itaque. Licet ex hoc textu colligi videatur priuationem Regis, & Imperatoris in Concilio fieri solere, quia sic vtilius, & maturius ac maiori cum deliberatione fit, nihilominus Summus Pont. per se solus iussit & validè id efficere potest, ut constat ex cap. aliis 15. quæst. 6. & fatentur Clar. §. fin. quæst. 35. num. 6. Gambar. de officio Legati de latere, lib. 2. tit. de vrayis ordinari. nomin. num. 220. Castald. de Imperat. quæst. 81. num. 2. quos refert & sequitur Seraphin. de Freitas de iusto imperio Lusitano Asiarico, cap. 6. num. 49. vbi post Bellarm. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. ad fin. addit Pontifices ordinariè in Consistoriis Cardinalium causas huiusmodi priuationis proponere & examinare solere, cum res sit grauissima, & necessitas manifesta, & explorata esse debeat Nil miri si Pontifex Reges deponere, & priuare valeat, cum Principibus Catholicis, & benemeritis titulos, & Regia insignia concedere valeat, ut constat ex multis exemplis, quibus pleni sunt historiarum libri. Gottifredus Buglio anno Domini 1099. titulum Regis Hierusalem, quam gloriosè ab infidelium dominatione, & tyrannide vendicaue

260 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan:

dicauerat, impetrauit. Ex D. Anton. *de ex-communicat. cap. 71.* Marta *de iurisd. lib. 1. cap. 26. num. 38.* Alphonsus VII. ex gratia Innocentij II. anno 1135. vocatur Hispaniarum Imperator ex Mariana *Hiflor. Hispan. lib. 10. cap. 16.* Rogerius Siciliæ Rex ab Urbano II. quem defenderat, creatur, ex eodem Mariana *d. lib. 10. cap. 5.* Marta *d. cap. 2. num. 6.* Henricus primus Lusitanæ Rex ab Alexandro III. Regiam Lusitanæ dignitatem sibi & successoribus impetrauit, ex Eduard. Nonio, & aliis *in eius vita*, Garibai *part. 4. lib. 34. cap. 16.* Card. Baron. *tom. 12. Azor. inlit. moral. tom. 2. lib. 4. cap. 34.* D. Acuña *in Catalogo Episcoporum Portugalesium part. 2. cap. 6. ad fin.* Anton. de Vasconcellos *in descriptione Lusitania, in princ. num. 4.* ubi refert Alexandri Bullam. Angliæ Rex Henricus II. ab Adriano IV. vel, ut alij malunt, ab Alexandro III. Hiberniæ dominium & Regnem adeptus est, Polydôr. Virgil. *in historia Angliæ, lib. 13.* Ribadeneira *lib. 1. de la historia ecclesiastica de Inglaterra, cap. 44.* Aubert. Mirx. *in politica ecclesiastica, lib. 1. cap. 52.* & *in Geographia ecclesiastica, verb. Hibernia*, ubi id Ioanni II. tribuit. Et Reges Angliæ tribus titulis à Sed. Apost. insigniti gloriantur, scilicet Angliæ, Hierusalem, & Hiberniæ. Cosmo de Medices Etruriæ Principi Pius V. coronam, sceptrum, magnique Ducis insignia, & nomen donauit, ex Antonio de Fuenmaior *in eius vita lib. 5.* Denique ipsi Summi Pontifices erga alios Principes eadem liberalitate & dignitate vsi sunt, ut latè prosequitur Marta *de iurisd. lib. 1. cap. 26. à num. 5.* Bursat. *consil. 124. num. 76. vol. 1.* Ioseph. Valentin. *de osculat. pedum Romani Pontificis, cap. 17.*

4 Nota ex hoc textu, quòd Siciliæ Regnum olim tam in spiritalibus, quam in temporalibus ad Ecclesiæ Romanæ patrimonium pertinebat ex antiqua illa Con-

stantini donatione, & ab ea in feudum concessum fuit diuersis Comitibus, ac Regibus sub variis pactionibus, & vedigaliibus, ut referunt Bernard. Corius, & Ioseph. Carneual. *in hist. Regni Sicil. Forcatul. de Gallorum imperio, lib. 2. pag. 118.* Raph. Volaterran. *lib. 5. comment. cap. Sicilia, pag. 2.* Carol. Sigon. *de Regno Ital. lib. 5. 6. & 7.* Camill. Borrel. *de præst. Regis Cathol. cap. 46. & 47.* Mart. de iurisd. *part. 1. cap. 5. num. 8. & cap. 26. ex num. 6.* Scacc. *de appellat. quæst. 7. num. 76. cum seqq. & quæst. 8. num. 110.* Thom. Bozz. *de signis Eccles. Dei, lib. 17. cap. 4.* Martin. Freccia *in tract. de subfeudis, rub. de antiquit. stat. Regn. num. 51. & rub. de officio magni Cancell. num. 25.*

Ex concessione Urbani II. Rogerio Nortmanno tunc Comiti Siciliæ & Calabriae, eiusque filiis hæredibus, & successoribus in perpetuum facta anno Domini 1099. 3. Non. Iulij Reges Catholici quoad illud regnum Monarchiæ appellari possunt quia in eo Legati de latere Sedis Apostol. cum plenissima super omnes Prælatos ecclesiasticos eiusdem Regni potestate ac iurisdictione constituti sunt, & ex eo tempore ibi Tribunal tenent, quod Monarchiæ appellatur, in quo introducuntur appellationes ab eius Regni Prælati, ut referunt Thom. Facellum rerum Sicil. *decad. 2. lib. 7. cap. 1.* Gausfred. Monach. *de rebus à Nortmannis in Italia gestis lib. 4. cap. 29.* Hieron. Zurita *lib. 3. An. Aragon. cap. 68.* Mariana *de rebus Hispan. lib. 10. cap. 5. num. 5.* Mari. Muta *ad cap. 3. Regis Ferdin. num. 24. fol. 378. P. Henriq. in tract. de Pontificis clauis, c. 26.* Camill. Borrell. *d. tract. cap. 71. latè moderna. de supplicat. ad Sanctissimum, part. 1. cap. 2. num. 42. cum seqq.* Quauis dictam Urbani II. Bullam commenticiam, vel nimis adulteratam esse, ac proinde Monarchiam illam corrumpere asserat, & multis probare intendat Cardin. Baron. *annaliū Eccles. tom. 11. anno Christi 1097. n. 18. cum seqq.*

LIBER TERTIVS.

DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBVS.

TITVLVS IV.

SVMMARIVM.

1 Pollicitanti similem non se facit Episcopus,

qui beneficium confert absen ti.
2 Beneficij collatio non est donatio, sed actus iudicialis, dicitur autem donatio improprie.

CAP.

CAP. Si tibi absenti. XVII.

CAP. Pastoralis. Vnic.

AD n. 2. Non defuerunt existimantes pollicitanti similem se facere Episcopum qui beneficium conferre absenti, quod cum facit, variare interim non potest, licet per acceptationem quasitum ius nendum fuerit collatorio clerico, vt habetur in hoc cap. Verum Læli. Mancin. *disquisit. genialium ac anniuers. Iuris disput. cent. 1. cap. 59. pag. 145. cum Cou. var. lib. 3. cap. 16. num. 1.* negat pollicitanti similem videri Episcopum, qui nec rursus donatori similem credit; nam si donasse censeretur, posset re integra, hoc est, priusquam collatarius acceptasset, penitere. l. 2. §. *sed si quis donatarius l. absenti ff. de donat.* Collationem itaque beneficij, non donationem vult esse, sed actum iudiciale, & Episcopum non quasi donatorem agere videri, sed quasi Iudicem, & dispensatorem, qui facta collatione functus officio suo sit, & propterea repetere collationem non possit, arg. l. *Iudex ff. de re iudic.* Nec ideo quasi donatio videri potest quod absentem prætulit Episcopus, cui præcisè conferre non tenebatur: nam inquit Cou. non nisi improprie donatio est. Mihi actus Episcopi, concludit Mancin. d. loco n. 6. nullo modo donationem facit: nam conferendo absenti præsumptione Iuris digniorem elegit, vt tenebatur quasi minister iustitiæ distributivæ, ergo non liberalitate prætulisse, sed numeris necessitate censendus est.

DE SENECTUTE AGROTANTE

De Clerico agrotante.

TIT. V.

SUMMARIUM.

- 1 Senectus ipsa est morbus.
- 2 Senes omnes proprie infirmi non sunt, nec agrotantium numero comprehenduntur.
- 3 Senes qui septuagesimum annum excedunt, debilem, morbosamque ætatem sustinent.
- 4 Coadiutus, vt ei detur coadiutor, ad quam senectutem peruenire debeat ostenditur.
- 5 Distributiones quotidiana senio concessæ debentur, licet choro non intersint.
- 6 Clerici octuagenarij qui antea choro interesse consueverint, excusantur ab obligatione intercessendi choro.
- 7 Clerici octuagenarij de iure infirmi sunt & debiles.

Barbof. Iur. Can. selecta. Tom. VI.

AD num. 5. Quia senectus ipsa est morbus, vt in l. in ciuitatibus 122. in fine princ. ff. de legat. 1. & in c. magna 7 de voto, Erasm. adag. chil. 2. cent. 6. adag. 37. Neuiz. lib. 2. ffl. na nupt. num. 4. Baëc. de inope debis. cap. 7. n. 11. Lazar. Phanot. de momento tempor. cap. 5. n. 11. Hieron. Laurent. Auen. decif. 20. num. 7. Camill. Borrel. in sum. decif. p. 1. tit. 56. n. 26. Moneta de commut. vltim. volunt. cap. 5. q. 11. num. 327. Giurb. in consuetud. Messanen. cap. 2. glos. 14 n. 2. p. 1. Ioan. Maria Nouar. in praxi election. furi q. 18. numer. 2. Aluarez de priuileg. miserab. person. q. 18. n. 6. Perez de Lara in compendio vita hominis cap. 31. numer. 34.

Sed non omnes senes proprie infirmos esse, nec agrotationem numero comprehendendi merito aduertunt Ludou. Gom. in reg. de infirmis resig. q. 7. vbi Mandos. quæst. 4. num. 5. Rebuff. in praxi benef. tit. de infirmis resig. glos. 2. num. 13. Menoch. de arbitr. casu 60. num. 9. & de præsumpt. lib. 6. præf. 46. n. 22. Thom. Acti. in tract. de infirmis. legalis p. 1. cap. 19. numer. 3. Anton. de Amatis Ferrar. decif. 25. num. 18. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 7. num. 3. Stephan. Grat. March. decif. 189. num. 4. nisi illos, qui septuagesimum annum expleuerint; nam si illum excesserint, ita debilem, morbosamque ætatem sustinent, vt eos prope interitum ac valde morti propinquos esse quotidie experiantur, quapropter huius ætatis homines Iuris præsumptione infirmos æstimandos esse docent Abb. in cap. quoniam frequenter 5. num. 13. vt lite non contest. Menoch. d. lib. 6. præf. 46. n. 21. Card. Tusch. pract. concl. lit. R. concl. 103. num. 4. Hoied. de incompatib. benef. part. 1. c. 17. n. 17. Paris. de resig. benef. lib. 5. q. 3. num. 54. Thom. Acti. d. cap. 19. numer. 6. Stephan. Gratian. d. decif. 805. num. 13. Aluarez d. q. 18. num. 55. Perez de Lara d. cap. 31. num. 69.

Ad num. 6. Approbatur distinctio facta, 4 an coadiutor petatur propter titulat, seu coadiuti ingrauescentem ætatem, an verò propter senectutem, ita ut priori casu sexagenarium, & posteriori septuagenarium coadiutum existere necessarium esse resoluit per me citati in præfenti. Vnde audiendi non sunt qui absolute, & nulla adhibita distinctione constituitur nō nisi septuagenario coadiutorē assignari debere, ex quorum numero sunt Quintil. Mados. de signatura gratia verb. coadiutorie vers. licet suffi-

Z ciant,

264 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

ciant, Camill. Borrel. *in sum. decif. p. 1. tit. 9. num. 1.* Flamin. *Parif. de refignat. benef. lib. 5. q. 3. num. 5.* Card. Tufch. *præf. conclus. lit. C. concl. 402. num. 1.* Stephan. Gratian. *discept. forenf. tom. 5. cap. 805. num. 30.* Perez de Lara *in compendio vite hominis cap. 31. num. 55.* Alvarez de privileg. *miferabil. person. quæst. 18. num. 56.*

- 5 Ad num. 18. Quod distributiones quotidianæ senio confectis debentur, licet choro non interfint, ultra citatos refolvit Hoieda de incompat. *benef. part. 1. c. 17. num. 17.* Perez de Lara d. cap. 31. num. 33. Didac. de Narbona de *atate ad omnes humanos actus requifita anno 80. q. 8. num. 1.* Et quamvis Mari. Antonin. *var. refolut. lib. 1. refol. 85. num. 12.* ac Alvarez de privileg. *miferabil. personar. q. 18. num. 87.* probabiliter crediderint clericis exculari sexagesimo anno. ab obligatione intereffendi choro ac divinis officiis tanquam à personali munere: nihilominus verius exiftimo id folum concedi ætuagenariis, qui antea choro intereffe confueverint, vt concludunt Moner. de distrib. *quotid. part. 2. q. 7. num. 16.* Stephan. Gratian. *discept. forenf. tom. 5. cap. 805. num. 41.* Perez de Lara d. cap. 31. num. 34. Ratio eft, quia eiuſmodi ætatis non tam Iuris præſumptione, fed etiam de Iure infirmi funt, & debiles. Vnde Propheta *Pſalm. 89. Dies annorum noſtrorum, inquit, in ipſis, feptuaginta anni, ſi autem in potentibus (id eſt, in potentioribus corpore, & valetudine, veluti ex Titelmano, Genebr. & aliis exponunt Moneta, & Gratian. ci-tatis locis), octoginta anni, & amplius eorum labor, & dolor; refert Didac. de Narbona d. q. 8. num. 4.*

DE DECISIONIBUS SIG. CARD. DE TUSCIS

De Teſtamentis, & ultimis volunt.

TIT. XI.

CAP. Religioſus. II.

Ad num. 12. Nota ex gloſ. non ſolùm pupillum, imò, & decimo ſeptimo anno minorem ab executoris munere arceri, vt per Greg. Lop. *in l. 2. gloſ. pen. tit. 10. part. 6. add. ad Capell. Tholoſ. q. 154.* Cou. *in cap. tua, num. 4. de teſtamen.* Quintil. Mandol. de *minori atate cap. 5. num. 66.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorum, verb. hunc contractum num. 41.* Matien. *l. 14. gloſ. 1. num. 61. tit. 4. lib. 5. Recop. Sanch. in conſil. moralib. lib. 4. cap. 1. dub. 40. n. 10.* Et maiorem 25. annorum de-

bere executorem in teſtamento designari de Iure certum exiſtunt Iacob. de Canib. *in tract. de execut. ultim. volunt. p. 1. n. 26. verſ. nemo impubes, Spin. in ſpeculo teſtament. gloſ. 28. n. 36. in fine.* Alcib. Lucarin. *in lib. ſingulari ad tit. Inſtit. de fiduciar. tutela cap. 6. n. 21. ex ea ratione, quia indecens, & indecorum videtur vt alterius res gubernet, & adminiſtret, qui pro ſuis gubernandis, & adminiſtrandis alieno auxilio eger, l. fin. C. de legit. tutela, cap. indecorum, de atate & qual.*

DE DECISIONIBUS SIG. CARD. DE TUSCIS

De Statu Regularium.

TIT. XVI.

CAP. Periculoſo. Vnic.

Ad ſinem princ. ibi, *vt ſic à publicis, & mundanis conſpectibus ſeparata, &c.* Notatur ad hoc quòd ſi in ædificio aliquo fenestre, ſive pauimenta facta ſint, vnde pateat ipſoſpectus ad aliquod Monialium monaſterium, debent claudi, vt per Vincent. de Franchis *decif. 233.* Marlin. *Muta Sicil. decif. 8. n. 6.* Scip. Rouita *decif. 92. num. 1. cum ſeqq.* Cabed. *Luſit. decif. 152. num. 1. p. 1.* Ioan. Valer. de *different. inter vtrumque forum, verb. Venditio differt. 7. n. 2.* Horat. Viſconti *in concl. Iuris, verb. adificare vnicuique ſol. 64.* Franc. Anton. Coſta *Sicul. decif. 28. num. 4. & ſeq. vol. 1.* Vbi enim ædificium nocet monaſterio, compellitur dominus ædificij ad vendendam ſervitutem alius non tollendi, Cabed. d. *decif. 105. n. 4. & d. decif. 152. n. 2. in fine.* Franc. Anton. Coſta d. *decif. 28. n. 12.* quos refert & ſequitur Ioan. Maria Nouar. *quæſt. forenf. lib. 2. q. 1. n. 4. & illo citato Ego ipſe in votis decif. Canon. lib. 3. votò 102. n. 50. & 15.*

DE DECISIONIBUS SIG. CARD. DE TUSCIS

De Immunitate Eccleſiarum.

TIT. XXIII.

SVMMARIVM.

- 1 Statuta ne laici vendant, molant, coquant panem, aut alia ſervitia eccleſiaſtici præſtent, ſunt contra libertatem eccleſiaſticam.
- 2 Statutum, quo clerici efficiuntur deteriori conditionis quam laici, eſt contra immunitatem eccleſiaſticam.

- 3 Lex siue statutu si tollat Ecclesiasticis id, quod de iure communi illis competit, est contra ecclesiasticam immunitatem.
- 4 Priuilegium, quod de iure communi Ecclesiasticis competit, non potest illis coarctari.
- 5 Statutum prohibens extrahi vinum ad vendendum extraciuitem non comprehendit Ecclesiasticos.
- 6 Prohibitio ne quid vendatur nisi in taberna Baronu, non comprehendit Ecclesiasticos.
- 7 Barones prohibentes ne quid vendatur nisi in sua taberna, inferunt iniuriam vassallis, & incidunt in censuram Canonis S. Bulla in Cæna Domini.
- 8 Statutum laicale etiam Ecclesiasticis fauorabile, non potest valere respectu clericorum.
- 9 Necessitas publica non tribuit iurisdictionem laico ut statuat contra non subditos.
- 10 Clerici quando non eximantur a legibus ciuilibus, ostenditur.
- 11 Libertas ecclesiastica in quibus casibus offendiatur, in quoue consistat, remissum.
- 12 Tributum quod imponi non potest Ecclesiasticis, an imponi valeat laicis cum illis contrahentibus, ostenditur.

CAP. Quia nonnulli. I.

1 AD n. 4. in fine. Quod est contra immunitatem, & libertatem ecclesiasticam statuere ne laici vendant, molant, coquant panem, aut alia seruicia, & obsequia Ecclesiasticis præstent, est text. in c. eos. fin. hoc sit. & lib. & docent citati per Thom. del bene de comis. & parlament. dubit. 30. sect. 20. pag. 357. & seq.

2 Hinc statutum, quo Ecclesiastici efficiuntur deterioris conditionis, quam sunt laici, est per omnes contra immunitatem ecclesiasticam, quia cum seruiant laicis in spiritualibus, & in iis, quæ spectant ad animam, debent amplioribus gaudere fauoribus, ut per Felin. in c. Ecclesia S. Maria. n. 3. de constit. Pechi. de amortizat. c. 6. Megal. in 3. p. lib. 3. c. 10. q. 1. n. 51. Aloyf. Ricc. in praxi tom. 3. resol. 207. n. 7. Gueuara in propugn. libert. eccles. assert. 1. §. 5. n. 42. Valenzuel. in defens. censur. Pauli V. p. 3. n. 168. Thom. del Bene d. dubit. 30. sect. 16. num. 2.

3 Hinc etiam statutum, seu lex si tollat Ecclesiasticis id, quod de iure communi illis competit, est contra immunitatem ecclesiasticam, ut per Felin. in d. c. Ecclesia S. Maria. n. 69. Maynard. de priuileg. eccles. p. 1. art. 1. n. 24. Gueuara in propugn. libert. eccles. assert. 1. §. 5. p. 25. Aponte in resp. pro censur. Pauli V. fol. 71. Barbof. lur. Can. selecta. Tom. V I.

Valenzuel. in defens. censur. Pauli V. p. 1. n. 55. quos refert Thom. del Bene d. dubit. 30. sect. 24. n. 2. pag. 361. Quia non potest Ecclesiasticis coarctari priuilegium quod de iure illi habent, absque eo quod incurrauerint in censuram Bullæ Cænar. Prosop. de August. ad Quaran. verb. Veltigal. Marc. Anton. Genuel. in pract. Archiep. Neapolit. c. 62. n. 7. Squillan. de priuileg. cleric. c. 8. n. 32. Bellet. disquisit. cleric. tit. 1. §. 21. num. 15. Thom. del Bene d. dubit. 30. sect. 22. num. 2. pag. 359.

Hinc etiam statutum prohibens extrahi vinum ad vendendum extra ciuitatem, vel introduci ad vendendum in illa, non comprehendit ecclesiasticos, idque ex eo quia possunt de iure res suas vendere vbiunque voluerint, ut resolunt Ioan. de Amic. conf. 18. n. 17. Bursat. conf. 42. n. 28. lib. 1. Roland. conf. 61. n. 22. lib. 4. Grammat. decif. 100. n. 15. Bajard. ad Clar. §. fin. q. 82. n. 87. Mart. de iurisdic. p. 4. casu 83. n. 1. Azori. instit. moral. p. 3. lib. 5. c. 19. q. 13. Gueuara in propugnac. eccles. libert. §. 3. assert. 1. n. 11. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. 6. §. 3. n. 12. S. Faustio in speculo Confess. disp. 33. num. 20. Thom. del Bene d. dub. 30. sect. 22. num. 3.

Hinc quoque prohibitio ne quid vendatur nisi in taberna Baronis, seu in Zagato, clericos non comprehendit, quia non tendit ad vililitatem publicam, & æquæ concernent clericos & laicos, ex Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 4. n. 8. Rip. in tract. de peste, tit. de rem. d. ad censur. vbert. n. 122. Menoch. lib. 8. conf. 800. n. 30. Nam Barones id faciēdo inferunt iniuriam vassallis, nisi id forte faciant ex iure acquisito per diuturnam consuetudinem, secundum Mastrill. de Magistral. lib. 4. c. 18. n. 55. & Nouar. de granam. vassallor. tom. 1. granam. 74. Et incidunt in censuram Canonis quinti Bullæ in Cæna Domini, quia hæc est species cuiusdam veltigalis. Iacob. de Graff. in aureu. decif. tom. 1. lib. 4. c. 18. n. 79. Coriolan. in explicat. Bullæ Cænar. excom. 5. Gambiarup. de cast. reseru. c. 5. in Bulla Cænar. n. 7. Duard. in Bull. Cænar. lib. 2. can. 5. q. 4. concl. 3. n. 6. Thom. del Bene d. dub. 30. sect. 22. num. 4. & 5.

Hinc pariter valere non potest statutum laicale respectu clericorum, quamuis sit Ecclesiasticis fauorabile, ob defectum potestatis, & iurisdictionis laicorum in Ecclesiasticos, ut per Berol. conf. 31. n. 22. cum segg. Abb. in cap. Ecclesia S. Maria de Constit. n. 10. & Fel. n. 80. Odd. conf. 44. n. 13. Menoch. conf. 291. n. 25. vbi. 3. Nauar. conf. 3. n. 4. vers. tertio, de constit. Thom. del Bene d. dub. 30. sect. 24. num. 4. pag. 361. vbi excipitur nisi statutum Principis sit merè priuilegiatum non habens se per

Z 2 modum

264 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

modum præcepti & necessitatis, quia priuilegium etiam non subditi concedi potest, & *num. 5.* extendit quod defectu eiusdem potestatis, & iurisdictionis laicorum in ecclesiasticis non valet, nec ligat ecclesiasticos statutum, quamuis licitum, honestum, & propter publicam utilitatem promulgatum, & priuilegia Ecclesiasticorum non lædens. Vnde licet huiusmodi laiculis statutis clerici non ligentur illis tamen vti possunt, si velint, non tanquam lege, sed vt priuilegio, vt per Bettachin. *de Episcopo part. 1. lib. 4. num. 97. inter tract. diuers. tom. 13. part. 2. Roch. in cap. fin. l. 8. num. 71. de consuet. Marant. disp. 8. num. 14. Lamberteng. de contractib. mulier. gloss. 2. num. 58. Honded. conf. 78. num. 110. & seq. lib. 2. Burfat. conf. 93. vol. 1. Surd. conf. 2. num. 35. & seq. & num. 47. & conf. 259. num. 10. & conf. 301. num. 14. & conf. 560. num. 13. vol. 4. & decis. 20. num. 9. & de aliment. tit. 2. q. 15. num. 62. Fenzon. ad statuta Urbis in proem. num. 103. Beltramin. ad Greg. XV. decis. 279. num. 24. Sperell. in decis. fori eccles. decis. 11. num. 7. per gloss. verb. quicumque, ad fin. in cap. nouit, de iudic. quæ ait Ecclesiam posse acceptare legem in sui fauorem inductam, sed contra se eam recipere non teneri. Non obstat quod statutum laicorum sit honestum, rationale, & fundatum in ratione naturali, ac proinde videatur illos obligari ad obsequium illius, quia responderet honestatæ constitutionis non sufficere, vbi deficit potestas Legislatoris, quam laici non habent in clericis, Marc. Anton. Genuent. in praxi Archiep. Neapol. cap. 92. n. 1. versibus, & aliis, Mart. de iurisd. diff. part. 4. ca. 5. num. 26. Bellet. disquisit. clerical. tit. de exempt. cleric. à stat. secular. §. 2. num. 3. & 4. 5. & 34. Alderan. Mascard. de interpret. stat. concl. 1. num. 7. & 8.*

9 Ex eadem ratione sequitur quod à fortiori non valebit laicale statutum, in quo nominantur Ecclesiastici, etiam si in publica utilitate fundetur, sitque fauorabile Ecclesiastici si quia publica necessitas non tribuit iurisdictionem laico, vt statuat contra non subditos, ex Dec. in d. cap. Eccles. sancta Maria, num. 7. & Felin. num. 18. tum quia alioquin absque dubio omnes leges in corpore iuris contentæ ligarent clericos, quia omnes respiciunt publicam utilitatē, quod non est dicendum, Collegium Bononiense in resp. pro libert. eccles. num. 20. Anastas. German. in assert. libert. eccles. cap. 7. Gueuara in propugn. libert. eccles. assert. 1. §. 6. num. 55. & 58. Fagnan. in resp. pro censuris Pauli V. fol. 65. Barriol. conf. 38. Thom. del Bene d. dub. 30.

sect. 24. num. 7. & 8. vbi *num. 6.* aduertit quod quando Ecclesiastici non nominantur in statuto, statuentes cogi possunt, vt declarēt quod Ecclesiastici, & Ecclesia in illo non comprehenduntur ad finem, vt victur omne periculum præiudicii. Quare hanc sequelam tenent Ciott. conf. 81. num. 84. lib. 1. Maynard. de priuileg. eccles. part. 2. art. 22. num. 46. Aponte in resp. pro censuris Venet. fol. 71. cum seqq. Gueuara loco proximo citate, Suar. de legib. lib. 3. cap. 34. & contra Regem Anglia, lib. 4. cap. 16.

Denique illo tantum casu clerici non eximuntur à legibus ciuilibus, quatenus cum libertate ecclesiastica non pugnat, id est, quatenus nec cum sacris Canonibus, neque cum clericorum statu repugnantia habent, sed solum ad recipi. bonam gubernationem, ac quietem pertinent, & ita communes sint, id est, ad totam communitatē ferantur, boni publici causa, cuiusmodi sunt leges, quibus taxantur pretia rerum, seu prohibetur aliquod genus armorum, vel præscribitur modus ædificandi, testandi, contrahendi, &c. quia in communi vitæ locietate viuentes sunt etiam ciues, & membra recip. & ideo tenentur præstare, quæ ad communem recipi. gubernationem necessaria sunt, turpis enim omnis pars est suo vniuerso non congruens, S. August. lib. 3. Confess. cap. 8. lia Sor. de iustit. lib. 1. q. 6. art. 7. Nauarr. in man. c. 23. n. 88. Barthol. Medina 1. 2. q. 96. art. 5. dub. ult. & ibi Vasq. disp. 166. c. 4. & Ioan. Salas disp. 14. sect. 8. Montefin. disp. 23. q. 11. diff. 3. Araujo disp. 3. sect. 5. diff. 4. q. 97. p. 68. 2. Salon. 2. 2. tom. 2. q. 77. art. 1. controu. 10. Petr. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 8. c. 32. difficult. 4. Victor. de potest. Eccles. relect. 1. q. ult. prop. 4. Salgad. de protecl. Regia, tom. 1. p. 1. cap. 1. n. 64. præf. 2. Laurent. de Peirinis de priuilegiis sui Ordinis Minimorum. tom. 1. constit. l. 11. §. 33. n. 151. Surd. conf. 301. n. 31. dum ait quod tenentur non vi legis ciuilibus, sed vi æquitatis naturalis, sicut Princeps tenetur non vi humanæ legis, Ceuall. de cognit. per viam violent. in proem. c. 4. cum duobus seqq. Et eleganter subiungit Araujo citato loco sub n. 9. teneri quidem ecclesiasticos huiusmodi legibus communibus, non quidem in quantum ciuiles sunt, & à potestate ciuili dimanantes, vpotē à qua ecclesiastici persone omnino sunt libera: sed quatenus continent aliquid iuris diuini, aut naturalis, aut Canonici, quia his solis iuribus subiunguntur, vnde si clerici tenentur pretia iusta seruare, hoc non prouenit ex eo quod obligentur Legibus ciuilibus ea taxantibus, sed quia coguntur à iure

à iure naturali quod præcipit, & dicitur in ista pretia in contractibus seruari.

11 Quando et quibus in casibus offendatur libertas ecclesiastica, in quove consistat, hoc quod est Ecclesiæ libertatem minui, & offendi, vide latè Anguian. de legib. lib. 2. controu. 15. numer. 34. cum segg.

12 Sed an onus, seu tributum, quod non potest imponi ecclesiasticis, possit imponi laicis cum illis contrahentibus: questio dubia. Quidam affirmatiuè respondent, maxime si id non fiat animo extorquendi pecunias ab ecclesiasticis, quas alio modo extorquere non possunt. Ita Syluest. in sum. verb. pedagium 1. q. 6. num. 22. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 74. art. 7. 10. & 13. Mexi. in tract. tassæ panis concl. 5. num. 39. Henric. in sum. lib. 10. cap. 15. num. 5. & in glos. lit. O. Molin. de iustit. tom. 3. tract. 2. disp. 663. n. 6. Malder. in 22. tract. 5. cap. 6. dub. 11. Layman

in opere morali lib. 3. tract. 3. cap. 3. m. 4. Sanch. in opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 4. dub. 55. num. 40. Verum quamuis horum sententia non omnino probabilis sit, contraria tamen verior est, ac in consulendo & iudicando sequenda; quia scilicet indirectè istud onus, seu tributum cadit super personas ecclesiasticas, nam hoc ipso propter illud soluendum laici vilius emunt, & ecclesiastici viliori pretio vendunt, quàm venderent si tale onus non fuisset. Ita Felin. in cap. Ecclesia num. 69. de constitut. Mandel. conf. 8. num. 16. cum segg. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 75. num. 14. Laderch. conf. 103. & num. 8. Menoch. conf. 136. Surd. conf. 305. n. 80. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. gabel. la q. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 390. Aloyf. Ricc. in praxi tom. 2. resol. 187. n. 2. & resol. 283. Aponte in respons. pro censura Pauli V. fol. mihi 82. Homobon. in examine eccl. p. 2. tract. 9. c. 1. q. 1.

LIBER QVINTVS.

DE HÆRETICIS.

TITVLVS II.

SVMMARIVM.

- 1 Hæreticalia sunt magica omnia in quibus demonibus funesta offeruntur sacrificia.
- 2 Demones quando ad aliquod opus inuocantur, hæreticale fascinus est.
- 3 Hæreticale est si Hostia consecrata, vel aliarum rerum sacrarum interueniat abusus.
- 4 Eucharistia sacrosancta olim in primitiua Ecclesia mortuis ori includebatur, sed postea variis de causis sublatum.
- 5 Hæreticalia sunt omnia illa, qua sunt ab hæretico, vel mago.
- 6 Sortilegia, in quibus aliquis rebaptizatur, sunt hæreticalia.
- 7 Rebaptizantes pueros vel hæretici sunt, vel credentes formam, & materiam Baptismi aliam esse quàm Christus instituit.
- 8 Sortilegia hæreticalia sunt si baptizentur imagines, vel caput asini.
- 9 Inquisitores contra hæreticam maiestatem procedunt contra Magos Sacramentis abutentes.
- 10 Sortilegia ad tentandum aliquis pudicitiam non sunt hæreticalia.
- 11 Hæreticus est, qui sanctissimam Hostiam

Barbof. sur. Can. selecta. Tom. V. l.

maleficiis præsertim amatoriis immiscet.

C A P. Accusatus VIII. §. Sanè.

Nglos. sapient. Nota ex glos. primò magica omnia in quibus demonibus funesta offeruntur sacrificia, & nefarie preces emittuntur, aut celebrantes demonis responsa poscunt hæreticalia esse, vt per Simanch. de cathol. institut. tit. 2. n. 11. & in enchirid. tit. 8. n. 9. Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 43. ex num. 5. & ibi Peña commento 68. & q. 10. commento 35. Vgolin. de censur. p. 2. §. 2. ex num. 4. quos refert & sequitur Torrebl. de iure spirit. lib. 13. c. 3. n. 2.

Secundò collige id dicendum esse quòd demones ad aliquod opus inuocantur, quauis adoratio, latria, vel sacrificium non intercedat, si auxilium petitur ad ea, quæ ex sua natura facere nequeunt, vt per Zanchin. de hæret. c. 22. n. 3. & ibi Cæpeg. lit. C. Simach. de cathol. institut. tit. 63. n. 12. Squillacen. in tract. de fide Cathol. c. 10. n. 1. & cap. 13. n. 2. Eymer. Valer. & Martin. Delri. quos refert & sequitur Torrebl. d. cap. 3. numer. 3. vbi n. 6. & 7. asserit quòd licet nonnulli id accipiant, vt locum habeat quando demones inuocantur ad id, quòd ex sua natura nec scire, nec facere possunt, nihilominus

Z 3 ipse

266 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

ipse cum aliis verius existimat omnia fortilegia, & magica opera, quamvis fiant extra Fidei errorem, & circa demonum potestatem, si demonis interuenit inuocatio, siue expressa, siue tacita, hæreticalia sunt, quia in eis demonis cultus exhibetur, siue quo ipse non concurret. Et eodem lib. 13. cap. 2. num. 28. tenet opera magica per quæ demoni tribuitur aliquid excellentiæ ultra suam naturam, vt reuelare futura, suscitare mortuos, & similia, hæreticalia esse.

3 Tertiò collige hæreticale esse si Hostiæ consecratæ, vel aliarum rerum sacrarum interueniat abusus, vt per Eymer. d.p. 2. quæst. 42. num. 5. Simanch. d. tit. 2.1. num. 11. Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 34. cap. 15. num. 8. & 9. Farin. in praxi crimin. quæst. 20. num. 83. & de hæresi quæst. 181. num. 19.* plures per me citatos de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 51. num. 135. & per Torrebl. d. lib. 13. cap. 2. num. 30. Nam olim in primitiua Ecclesia mos fuit Sacrosanciam Eucharistiam mortuis ori includere antequam sepelirentur, vel supra pectus ligata terræ mandabantur propter demonum infestationes, qui mortuorum corpora furabantur ad magicas spurcicias, vt ex Conc. Eliberitano tradunt Ferdinand. de Mendoza lib. 2. de confirm. Concilij Eliber. cap. 58. Basil. Pont. de Leon parte 1. var. disputat. disp. 1. cap. 4. cum duobus seqq. Sed postea variis de causis sublatum fuit, & interdictum ne Eucharistia mortuis detur, vel sepeliendis apponeretur, in Concilijs citatis per Ferdin. de Mendoza, & Basil. Pont. citatis locis, & per Claud. Spencæ. lib. 2. de Euchar. adorant. c. 7.

5 Quatò collige omnia illa, quæ sunt ab hæretico, vel mago, qui est de expressa demonis professione, hæreticalia esse, & quamuis non respectu operis, saltem respectu operantis, vt per Menoch. de arbit. casu 388. num. 4. Squillacen. de Fide Cathol. cap. 8. num. 2. & cap. 15. num. 1. Farin. de hæresi q. 181. §. 1. num. 35. plures, quos refert & sequitur Torreblanca d. lib. 13. cap. 4. num. 21.

6 Quintò collige hæreticalia esse fortilegia, in quibus aliquis rebaptizatur, vt per Simanch. de Cathol. instit. tit. 30. num. 15. & in enchirid. tit. 8. num. 12. Squillacen. de Fide Cathol. cap. 8. num. 2. Torreblanca d. lib.

7 13. cap. 6. num. 11. vbi num. 12. ait quod pueros rebaptizantes, vel hæretici sunt, vel credentes formam & materiam Baptismi aliam esse quam Christus instituit, vel sunt vehementer suspecti, etiam si negent se hoc non credere, & num. 13. quod sunt

hæreticalia fortilegia si baptizentur imagines, vel caput alicui, nisi fiant extra mentis errorem.

Sextò collige Inquisitores contra hæreticam prauitatem procedere contra magos Sacramentis abutentes, vt per Simanch. d. tit. 21. num. 11. Squillac. d. cap. 8. n. 2. Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 34. cap. 15. num. 8. & 9.* & alios citatos per Torrebl. d. lib. 13. cap. 6. num. 2. vbi num. 3. aduertit huiusmodi sacrilegos diligenter interrogandos esse quid sentiant de sacramentis in foris legio immixtis, & si dicant se credere eis voluntatem posse cogi, vel maiorem efficaciam habere ad effectum consequendum, vt hæretici puniendi sunt.

Septimò collige fortilegia ad tentandam alicuius pudicitiam non esse hæreticalia, quamuis regulariter fiant cum demonis inuocatione, dum non interueniat error in Fide, nec sacrarum rerum abusus, vt per Simanch. de Cathol. instit. tit. 30. n. 13. Squillacen. de Fide cath. 7. num. 4. & c. 8. num. 8. & cap. 10. n. 2. & cap. 11. num. 2. Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 34. cap. 15. num. 7. & cap. 16. ex num. 1.* Torreblanca d. lib. 13. c. 7. num. 25.

Octauò collige hæreticum esse, qui sacrosanciam Eucharistiam Hostiam maleficiis, præsertim amatorijs immiscet, vel in eis conterit, deturbat, vel pedibus conculcat, vt per Simanch. d. tit. 21. num. 11. Petr. Gregor. d. cap. 34. cap. 15. num. 8. Torreblanca d. lib. 13. cap. 7. num. 28.

C A P. Vt inquisitionis. XVIII.

A D num. 4. Quod Iudex secularis ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis impetitus vt brachium secularis potestatis præbeat tam pro capiendis, quam pro puniendis hæreticis, Iudicibus, & alijs, illud impartiri debet absque examinatione processus ab ipsis fabricati, nec apud illum edere tenentur, sed clausis oculis, vt aiunt, præceptis Inquisitorum in causis Fidei & hæreticorum debet obedire, ultra citatos in collect. tenent. l. Castell. tit. 26. part. 7. Gratian. reg. 422. num. 8. Sigisf. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 63. num. 7. vers. si verò sit lata, Cened. in quæst. Canon. q. 36. num. 12. Farin. de hæresi q. 186. n. 162. Fragofo de regimine Reip. Christianæ p. 1. lib. 4. disp. 10. §. 2. ex n. 148. me citato in hoc loco rareja de vniuersa instrum. edit. tit. 2. resol. 8. num. 20. vbi num. 22. affirmat sic ad nos inconclusè observari quod hæreticus Iudici seculari dimissus, statim absque vlla examinatione processus, lata aduersus eum sententia

In VI. Decr. Lib. V. Tit. VII. De Priuileg. 267

etiam condemnatoria igni concremandus traditur, cum Inquisitores hereticæ prauitatis in his Regnis præcipuè, grauissimi & integerrimi viri creentur, & qui causas Fidei nimum accuratè discutunt, summaque veritate, integritate, & plena admodum cognitione pertractant.

¶

De Priuilegiis.

TIT. VII.

CAP. Cum personæ. VII.

POST num. 17. In text. ibi, Cum de iure communi Ordinariorum intentio sit fundata, &c. Noratur ad hoc quod ordinaria iurisdicção fundatam habet intentionem iure communi attento ad procedendum contra omnes, & quoscumque in territorio suo habitantes, ve per l. Castell. fin. tit. 4. lib. 1. Recop. ibi, puer est fundatus su intentione, Cou. pract. cap. 1. num. 9. D. Mari. Cutelli. in Cod. legum Sicil. ad leg. Martini controu. 11. num. 2. Valenzuel. conf. 57. num. 1. cum seqq. Franc. de Amaya in l. fin. C. de incolis, ex num. 12. usque ad lib. 10. Et idè contrarium asserenti incumbit onus probandi, l. 2. §. sed si dubitetur. l. si quis ex aliena §. ff. de iudic. Param. in defens. sancti Officii, cap. 2. per tot. Farin. in praxi crimin. part. 1. quæst. 8. n. 81. Valenzuel. conf. 57. num. 8. vide alia in collect. ad cap. omnes Basilice 16. quæst. 7.

¶

De Sententia excommunicationis, &c.

TIT. XI.

SVMMARIVM.

- 1 Competentia super iurisdicção pendente, Iudices contententes non possunt iudicare, & si ad vltiora procedant, omnia attentatorum remedio poterint reuocari.
- 2 Text. in præsentis intelligitur.

CAP. Si iudex laicus. XII.

- 1 **A**D num. 8. Collige ex text. iuncta gloss. verb. processus, quod pendente competentia super iurisdicção Iudices contententes non possunt iudicare, & omnes processus, ac causæ coram eorum aliquo introductæ, suspendi, detineri,

& filere debent, ve per Couart. pract. cap. 37. num. 3. & 4. Salzed. ad Bernard. in pract. c. 62. num. 21. Mart. de iurisdicção. part. 2. cap. 32. n. 52. Alphons. Narbona in l. 20. gloss. 22. num. 10. tit. 4. Recop. Auiles ad cap. 3. Prator. verb. abogados, num. 6. Cancer. var. resol. tom. 2. cap. 10. num. 59. & 65. cum seqq. Valenzuel. conf. 42. num. 14. Ioseph. Sella de inhib. cap. 5. §. 8. num. 13. In tantum quod si de facto ad vltiora procedant, hæc omnia attentatorum remedio reuocari poterunt, ve tenent Maur. Burg. de modo procedendi ex abrupto in prau. mio num. 6. & 9. 77. num. 11. Verall. decis. 14. num. 1. lib. 2. Nicol. Reusner. German. decis. 14. num. 42. cum seqq. lib. 3. Menoch. conf. 1000. num. 111. Thom. Trevisan. decis. 11. num. 1. & 2. lib. 2.

Principalis huius text. conclusio quod scilicet cognitio, an quis incedat, vel non, in habitu clericali, vel vtrum sit clericus, spectat ad Iudicem ecclesiasticum, procedit, quia hic non solum agebatur super eo, an scilicet clericus repertus fuerat necne in habitu clericali, vel an ille habitus esset, qui solitus erat aliis clericis, sed etiam hic erat dubium iuris an scilicet priuilegio clericali clericus ille gaudere debet, & ita iam factum habebat admixtionem cum iure ipso spirituali: ad hoc enim vt fiat prædicta remissio, non sufficit probare quali possessionem clericatus, nisi simul probetur ordinatio ritè, & rectè facta per ostensionem legitimi tituli, vel per aliam legitimam probationem. Ita Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 9. à num. 110. D. Barbo. in l. Titia, num. 35. ff. soluto matrim. Fontanel. de pactu nuptial. claus. 4. gloss. 14. part. 2. num. 38. Ioseph. Sella decis. 162. num. 43. & 53. Felician. de Vega in relect. cap. quanto 3. de iudic. num. 83. cum seqq.

CAP. Alma mater. XXIV.

AD num. 9. in fine. Hanc nostram sententiam, priuilegium scilicet, aut Bullam Cruciatæ habentes tempore interdicti, teneri, & obligatos esse eo vii audienti Missam, sustinent Soc. Nau. Medin. Vivald. Ludou. Lop. Emman. Rodrig. Azori. Cened. & alij, quos referunt, & sequuntur Villalob. in sum. tract. 9. diff. 5. num. 14. & tract. 8. diff. 36. num. 2. Nuño part. 3. q. 83. art. 6. Filliuc. in opere morali tract. 5. c. 7. quæst. 11. num. 225. Bonacin. de censur. disp. 5. de interdict. punct. 3. num. 19. Trullench in exposit. Bullæ Cruciatæ, lib. 2. §. 3. dub. 6. num. 2. & in Decalog. lib. 3. cap. 1. dub. 5. num. 14. Ludou. Cruce in Bullam Cruciatæ disp. 1. cap. 5. dub. 4. Tanner. in 2. disp. 5. quæst. 6. dub. 2. n. 25. Ioan. Sanc. in disput. select. disp. 15. Marchin. de Sacram.

268 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

eram. Ordin. part. 3. cap. 17. num. 4. nouiffimè Hieron. Garc. in sum. moral. tract. 4. diff. vlt. duda 2. num. 5. pag. 706. Et poffe hoc cafu fecum ad Ecclefiam deferre familiares & cõfanguineos, vique ad fecundum gradum, refoluunt per gloff. communiter receptam in cap. licet. de priuileg. in 6. Villalob. in Bullam Cruciatam clauf. 4. num. 15. Ludou. à Cruce d. cap. 5. dub. 3. num. 2. Hieron. Garcia citato loco num. 7.

DE REGULIS IURIS.

De Regulis Iuris.

TIT. XIII.

SUMMARIVM.

- 1 Regalia Principis poffidentes titulum fux poffeffionis edere tenentur.
- 2 Prælati, & alia perfona ecclefiaftica compelli poffunt edere titulum poffeffionis Regalium coram principe laico, à quo Regalia acceperunt.
- 3 Clericus poffeffor beneficij tenetur ad requifitionem Ordinarij titulum fux poffeffionis offendere.

Reg. Beneficium. I.

AD num. 12. Quòd poffidentes Regalia Principis titulum fux poffeffionis edere tenentur, vltra citatum Valafcum, docent Petr. Bellug. in fpeculo Principum, rub. 28. de præconfectis de dando titulos poffeffionis, num. 15. Padilla in l. altius, um. 6. & 7. C. de feruis. Auiles ad cap. 1. Prætor. in princ. num. 18. Peregr. de iure fisci lib. 7. tit. 3. num. 21. Palat. Rub. in repet. cap. per veftas, de donat. inter virum, §. 48. ex num. 47. Henric. Roſenth. de feudis cap. 8. concl. 33. num. 9. Marta de iurisdic. part. 2. cap. 15. n. 15. Vrill. ad Afflic. decif. 267. n. 2. & 3. Cabed. Luffa. decif. 10. num. 8. & decif. 15. num. 3. p. 2. Reynet. Sixtin. de Regalib. lib. 1. cap. 6. n. 63. Caſtill. tom. 7. de tert. cap. 16. ex num. 10. vbi ait, quòd quando quis Regalia poffidet, aut fuper Regalibus agit, tunc poffeffor tenetur offendere titulum fux poffeffionis, alioqui ad fisci Regij instantiam, & eius procuratoris ficalis rectè priuari poterit, Solorzan. de Indiarum gubernat. tom. 2. lib. 1. cap. 28. num. 36. cum feqq. Ioan. Bapt. Larrea alleg. fical. part. 1. alleg. 5. per tot. & maxime num. 2. quos allegat nouiffimè me citato in hoc loco Pareja de vniuerfa instrumentorum edit. tit. 5. refolut. 9. num. 59.

- 3 Ad tituli huiusmodi editionem præſtan-

dam coram Principe laico, à quo Regalia acceperunt non folum poffeffores laici, fed etiam Prælati, & alie perfonæ, ac Communitates ecclefiafticæ quacumque dignitate fulgentes compelli poffunt, aliàs eorum poffeffidne priuari poterunt. Ita fancitum extat, l. Caſtel. 2. & 12. tit. 1. p. 2. & l. 2. tit. 4. l. 7. tit. 19. part. 3. & l. 3. tit. 19. p. 7. vbi Greg. Lop. & l. 2. & 3. tit. 1. lib. 4. Recop. vbi Azeved. palat. Rub. in repet. d. cap. per veftas, notab. 2. §. fed eſt pulchra dubitatio, num. 43. cum feqq. padill. in d. l. altius, num. 6. & 7. Roder. Suar. alleg. 7. num. 7. Couarr. præf. cap. 1. num. 11. Valaf. de iure emphyt. quaſt. 8. num. 22. cum feqq. Auiles ad d. cap. 1. ex num. 18. Auendan. de cenſib. cap. 68. ex num. 8. Matienf. l. 1. gloſf. 21. ex num. 5. tit. 10. lib. 5. Recopil. Bobadil. in politica, lib. 2. cap. 16. num. 92. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 75. num. 10. Caſtill. d. tom. 7. de tert. cap. 18. num. 160. & cap. 41. num. 16. verſ. eſt etiam, Cabed. d. part. 2. de f. 10. num. 8. & decif. 15. num. 3. & part. 1. decif. 120. num. 3. Pareja d. tit. 5. refol. 9. num. 60. vbi num. 106. ampliat etiam ſi Regalium poffeffores præſcriptionem longiſſimi temporis opponant, adhuc enim titulum edere tenentur, & ipſo non producto, à poffeffione veniunt depellendi, & num. 107. ampliat in veſtigalibus horum regnorum, vulgò las alcanalas, & num. 111. id intelligit dummodo prius & ante omnia conſtet bona, aut iura, fuper quibus titulorum editio à poffeffore poſtulat, de regalibus eſſe, & num. 115. etiam dummodo ex parte regis, aut domini, aut eius procuratoris ficalis ex officio hæc titulorum editio poſtuletur.

Ad num. 10. Quòd clericus poffeffor beneficij tenetur ad requiſitionem Ordinarij titulum fux poffeffionis offendere, multis exornauit in addit. ad cap. Ordinarij 3. de officio ordin. hoc lib.

SUMMARIVM.

- 1 Aequalitas omnimoda in iudicijs ſeruanda.
- 2 Iudiciorum nomine in hac regula qua veniant.
- 3 Acceptio perſonarum in omnibus materijs, cauſis, & negotijs exterminanda.
- 4 Delet Auctor de mala officiorum, beneficiorum, & pramiorum diſtributione.

Reg. In iudicijs. XII.

POST numer. 1. Diuina lege, humanſque conſtitutionibus ita comparatum eſt, vt in iudicijs omnimoda æqualitas ſeruanda

da sit, similiterque iudicandus maior, seu dignior, ac minor, seu vilior ad vitandam, ac fugiendam personarum acceptionem. *Proverb. enim cap. 18. habetur: Accipere personam in iudicio non est bonum. Et Denteron. cap. 1. Ita magnum sicut parvum iudicabis, nec eris apud te acceptio personarum;* explicit rectè S. Thom. in quodlib. 4. art. 15. & quodlib. 10. art. 12. & 2. 2. q. 63. art. 1. cum segg. Caiet. Syluest. & alij Summistæ in verb. *acceptio personarum.*

2. Quamvis hæc regula videatur id spectatim in iudiciis statuere, & non in aliis, quæ iudicia non sunt, nihilominus dicendum est, hoc vel procedere quasi personæ accipiuntur in iudiciis gravius peccatur, quàm in aliis generibus causarum, vel quia nomine iudiciorum in hac regula illa omnia veniunt, in quibus qualitercumque, & quomodocumque occasio sese offerat de meritis iudicandi, ita verbum illud, *in iudiciis*, ex materia subiecta accipiendum sit non solum de iudiciis inter reos, & actores agitis, sed etiam de quibuscumque distributionibus quarumcumque reum, bonorum, munerum, seu magistratuum distribuendorum per modum iudicij, seu definitionis, ita ut regula sit in omnibus materiis, & in omnibus causis, & negotiis exterminandam esse omnino à liminibus iustitiæ distributionis periculofam acceptionem personarum. Et ideo hanc regulam dum habet non esse habendam acceptionem personarum in iudiciis, ita interpretandam esse arbitror, ut non doceat extra causam iudiciorum in aliis actibus permissam esse personarum acceptionem, ducto argumento à contrario sensu, quod nequaquam admittendum est ubi tam grave inconueniens, & absurdum sequitur, si affirmaremus in aliis, quæ iudicia non sunt, personarum acceptionem haberi posse, ex eoque peculiariter ibidem reprobati dictam personarum acceptionem, quia sermo erat de iudiciis, in quibus crimen hoc sine dubio maius, & gravius est propter summam æqualitatem, quam ipsimet Iudices servare debent, quibus hoc munus impositum est, ut non solum ipsi iusti sint, sed univèrsam Remp. iustitiæ ornamentis afficiant.

4. Caveant igitur (exclamat modernus quidam) supremi Principes, Consiliarij, & Magistratus, siue alij, quorum muneris erit iustitiam distributionem exercere, ne in his, quæ ex debito iustitiæ distribuenda sunt, munera concedant ob qualitates,

seu rationes diuersas, nève crimen acceptionis personarum contra iustitiam distributionem committant. Etenim cum debeant in distributionem attendere solum ad qualitates, & proportionem meritorum, & ad amicitiam, consanguinitatem, & similes qualitates, ac subinde ad personam, vel faciem personæ respiciant, periculum magnum est ne incident in peccatum acceptionis, ipsi videant, & prohi dolor vidi, referre erubescio, & magno cum dolore animi mei silere compellor, cum sciam omnibus notum esse Episcopatus, dignitates, beneficia, officia, & magistratus illis conferri, vel quia sunt Præsidis, seu Consiliarij filij, consanguinei, concollegæ, vel amici, seu quia ex tali promotione pingua resultant officia, vel beneficia à providendo obenta, de quibus ipsi disponere similiter poterunt. Optarem sanè ut tanto malo opportunitum aliquod adhiberetur remedium, ne deinceps cum tanto propriæ conscientie detrimento ipse Princeps tam capiosè à suis decipiatur, & iram Dei deceptus propter suam negligentiam provocet.

Nec dicas licere Principi supremo, vel 5 ei, ad quem spectat munera, & Magistratus secundum iustitiam distribuere, siue providere de officiis, beneficiis, dignitatibus, aut similibus ex duobus, vel pluribus idem munus petentibus gratificari licet, cui voluerit, præciligendo amicum, vel consanguineum, seu aliquo vinculo sibi coniunctum, ut voluerunt, & latè prosequuntur citati à Tiraquell. de primogen. quest. 17. oppos. 2. per text. in cap. cum autem, ubi gloss. de iurepatr. & in cap. per venerabilem 34. ubi gloss. verb. *favere, de elect.* cum similibus: quia solum procedunt quando merita & qualitates petentium, & ambiguum munera sic omnino æquales sunt, ut attentis iustitiæ præceptis non magis dari debeat munus illud uni quàm alteri, quo casu ubi debitum iustitiæ distributionis cessaverit, mirum non est si deficiat quoque acceptio personarum, possintque Principes, & ceteri distribuentes exercere liberalitatem, gratiamque conferre, memores consanguineorum, amicorum, aliorumve sibi aliqua ratione conjunctorum. Gratias Deo semper, & maximè hac tempestate referre debemus, qui nobis Regem verè Catholicum dedit sancto & recto zelo non personas de Ecclesiis, sed Ecclesias de personis providentè; & licet ego insufficientiam meam recognoscens inter benemeritos tanti Principis gratiæ connumerari non possim, gratus quidem semper

270 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

semper ero vbi desiderium conferendi in
me beneficia, qui motu proprio, & non
ad alicuius instantiam sequens decretum
Regia manu firmatum ad supremum
Italice Consilium transmisit: El Dotor Agu-
stino Barbosa se halla en Madrid sin empleo
ni comodidad de hacienda para poder vivir,
respeto de auerle faltado con la rebelion de
Portugal quatro mil ducados de renta eclesiastica

que alli gozava, quando sus prendas, vir-
tudes, y letras le hacen muy digno de ambas co-
sas. T por esto y hauer entendido que en Italia
ay Iglesias vacas, cuya prouision se emplearia
dignamente en este fugero, he resuelto recomen-
darle al Consejo de Italia para que me le pro-
ponga en las vacantes de Obispados que al pre-
zente hubiere, o en las que adelante se offrecie-
ren. De Zaragoza a 4. de Setiembre de 1646.

PRÆTER

PRÆTERMISSA,
ET
ADDITAMENTA
AD
COLLECTANEA IN
Clementinarum libros.

IN LIBRVM PRIMVM.

De Summa Trinitate, & Fide Catholica.

TITVLVS I.

SVMMARIVM

- 1 *Hereticorum penas non incurrit ille, qui errorem contra Fidem etiam positum dummodo ex ignorantia quamvis crassa committit in interno, et si perfecte explicet illum in externo.*
- 2 *Pertinacia consistit in hoc vt quis sciens, & aduersens testimonio, & auctoritati Ecclesie proponentis resistere velit.*
- 3 *Pertinacia ad haresim requisita sumitur ex scientia, qua quis nouit suam opinionem esse propositioni Ecclesie Catholica contrariam, nec requiritur vt quis de suo errore scienter admissio moneatur, vt n. 4.*

CLEM. Fidei. Cap. vnic. §. Porro.

1 **I**N text. ibi, *Quisquis defendere seu tenere pertinaciter praesumpserit, &c.* Col-
lige ex text. non incidere in penas hereticorum illum, qui errorem contra Fidem etiam positum, dummodo ex ignorantia quamvis crassa committit in interno, et si perfecte explicet illum in externo, quia cum absit pertina-

cia, non est proprie, seu ex omni parte perfecte consummata haeresis. Ita contra Palat. & alios docent Alphons. de Castro *de infla* haeret. punit. lib. 1. cap. 9. & lib. 2. c. 8. Can. de locis Theolog. lib. 12. c. 9. Nau. in man. pralud. 1. num. 17. Curicl. in 1. 2. q. 76. art. 4. dub. 2. §. 3. Zumel ibid. disp. 1. nañes 2. 2. quæst. 11. art. 2. corol. 2. & ibi Aragon. art. 2. & Vasq. disp. 126. cap. 2. Corduba in quæst. lib. 1. quæst. 17. Fr. Emman. in sum. p. 1. c. 130. num. 2. Petr. Nauara de restit. lib. 1. cap. 4. dub. 8. num. 197. & 208. Azori. in sist. moral. p. 1. lib. 2. cap. 14. qu. 9. Pasqualig. decis. 162. Torres de Trinit. qu. 31. art. 4. Sanch. in precepta Decalogi lib. 2. cap. 7. num. 20. Suar. in tract. de Fide disp. 19. sect. 3. num. 8. Thom. del Bene de immunit. eccles. dubit. 4. subsect. 31. subcorol. 4. num. 1. pag. 90. vbi num. 2. ait quod hæc pertinacia consistit in hoc vt quis sciens & aduersens testimonio, & auctoritati Ecclesie proponentis resistere velit, quæ resistentia fit per voluntatem non subdendi iudicium suum iudicio Ecclesie, & num. 4. subdit quod pertinacia, quæ ad haresim propriam requiritur, sumitur ex scientia, qua quis nouit opinionem esse propositioni Ecclesie Catholice contrariam: vnde inferre non requiri ad pertinaciam vt quis de suo errore scienter

272 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

ſcienter admiſſo moneatur, & ipſe adhuc in ipſo veliſt perſiſtere, ſed ſufficere ſi ſcienter erat contra id, quod ab Eccleſia definitum eſſe arbitrat,ur.

RECYCLED RECYCLED RECYCLED RECYCLED

Renunciatiōe.

TIT. IV.

Clem. Cū illuſio. Cap. vnic,

AD num. 9. Per gloſ. verb. *procuratorem*, in præſenti vulgo reſolunt Doctores poſſe laicos extra iudicium procuratorio nomine ſpiritualia tractare, v.g. ſi mandata recipiant ad permutanda, acceptanda, vel reſignanda eccleſiaſtica beneficia, vt voluit Felin. in cap. *Apoſtolica* num. 5. & 6. de except. Tiraq. de iure mariti gloſ. 5. num. 178. Rol. deſiſ. 8. num. 5. de procurat. aliàs 104 in antiq. & deſiſ. 2. de rerum permut. aliàs 418 in eiſdem, reſert & ſequitur Anguian. de legib. lib. 2. controu. 23. num. 46. vbi num 47. reiciit reſolutionem gloſ. & aliorum in cap. 1. de procurat. in 6. & Abb. in cap. 2. num. 9. de iudic. exiſtantiū prohibitionem laicis factam tractandi res ſpirituales, intelligendum de tractatu nomine

proprio ipſius laici; & melius tenet dictam prohibitionem accipiendam eſſe de tractatu per viam iuriſdictionis, auctoritatis, & imperij, non tamen de tractatu miniſteriali, qualis eſt laici procuratoris, quod nullo pacto Canonibus contradicit.

RECYCLED RECYCLED RECYCLED RECYCLED

De Procuratoribus.

TIT. X.

Clem. Non poteſt. Cap. II.

AD num. 3. Quod generalis facultas cum expreſſione aliquorum caſuum non comprehendit cauſas, ſeu lites maiores, vel grauiores negotia quàm ſunt ea, quæ in ipſo mandato continentur, quia clauſula generalis, & ad omnia mea negotia, ſeu lites, in mandato contenta, non extenditur ad ſpeciales cauſas maiores expreſſis, ſed potiùs reſtringuntur ad ea, quæ ſpecialim præceſſerunt, vt vltra citatos in collect. docent Suar. de Paz in præſ. tom. 1. in initio annot. 4. num. 19. & ſeq. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 556. Ceuall. commun. q. 808. num. 47. Fragoſo in regimine Chriſtiana Reip. p. 1. lib. 5. diſp. 2. §. 8. n. 266. Pareja de vniuerſa inſtrum. edit. tit. 5. reſol. 10. n. 75.

LIBER SECVNDVS.

DE SENTENTIA ET RE IVDIC.

TITVLVS XI.

SVMMARIVM.

- 1 Iudex vnus territorij an & quando poſſit citare in territorio alterius, quaſtio propoſita.
- 2 Citatio realis vt extra territorium fiat legitime diſſiderantur litteræ ſubſidiarie in legitima forma expeditæ.
- 3 Reus ante omnia eſt relaxandus ſi de facto Iudex ad illius capturam in alieno territorio proceedat.
- 4 Iudex in alieno territorio ſubditum ſuum per ſe, aut per nuntium poſſet citare abſque eo quod litteræ ſubſidiales Iudici alterius territorij dentur.
- 5 Contrarium verius.
- 6 Text. in præſenti pro hac opinione ponderatur.
- 7 Iudices ſimilis fori, diuerſo tamen territorio degentes, litteris requiſitorij vtuntur ad executionem ſuarum ſententiarum.
- 8 Iudex requiſitus pro Rei remiſſione non præmiſſa cauſa cognitione, vel ſaltem ſummaria informatione illum remittere non tenetur.
- 9 Vt ſi remitteretur præuia cauſa cognitione non adhibita, afficeretur iniuria per capturam, & remiſſionem.
- 10 Iudex requiſitus debet inſpicere delictum, proceſſum, & acta, & non debet credere ſimplici ſententia in criminalibus.
- 11 Inſpatronatus qui non perdit per conſſationem Iudicis ſecularis.

12 Per

- 12 *Per sententiam Iudicis secularis trans-
eunt in fiscum ea omnia, quæ ad here-
des extraneos transferri possunt.*
- 13 *Inspatronatus annexum villa, vniuersita-
tis, &c. per sententiam Iudicis secularis
transit in fiscum, in quem transit villa,
vniuersitas, &c.*
- 14 *Inspatronatus quod de perse, & principa-
liter subsistit, & non est vitium, seu an-
nexum, non transit in fiscum per senten-
tiam Iudicis secularis confiscantem.*
- 15 *Text. hic in vers. cum ed. intelligitur.*
- 16 *Cap. cum Bertoldus, de re iudicata
declaratur.*
- 17 *Confiscata vniuersitate, villa, vel castro,
cui inspationatus accedit presentandi fa-
cultas non transit in fiscum, sed Ecclesia
libera manet, vel probabilius ex iurispat-
ronatus clausula ad heredes venire po-
test.*

Clem. Pastoralis. Cap. II. & vlt.

AD N. 6. AN & quando Iudex vnus
territorij possit citare in territorio
alterius, questio dubia. In qua
quoad citationem realem certum est vt ad
hoc vt extra territorium fiat legitime neces-
sario desiderari litteras subsidiales in legi-
tima forma expeditas, iuxta doctrinam Bal-
di in l. omnes 31. §. verum si apparitor num. 1.
C. de Episcop. & cleric. quem sequuntur An-
ton. Gom. tom. 3. var. cap. 9. n. 4. & 5. Caball.
resolut. crimin. casu 291. per tot. Thom. Car-
laual. de iudic. disp. 2. q. 1. ex n. 15. & que ad num.
25. vbi hoc adeo verum esse existimat, vt
si de facto Iudex in alieno territorio ad Rei
capturam procederet, & illum caperet, an-
te omnia esset relaxandus, & tanquam non
iure libertate sua naturali spoliatus in pri-
stinam libertatem restituendus.

4 In citatione verò reali magna versatur
difficultas, nam in ea dux adinuicem con-
trariæ reperiuntur opiniones: quarum pri-
ma tenet iudicem in alieno territorio sub-
ditum suum per se, aut per nuncium posse
citare absque eo quod litteræ subsidiales
Iudici alterius territorij denunt. Ita Ioan. An-
dr. in c. Romana §. contrahentes n. 2. cum seqq. de
foro comp. in 6. vbi Gemin. num. 12. cum seqq.
Panor. in c. licet ratione vlt. n. 41. de foro comp.
Mari. Socin. in c. dilecti n. 23. cum seqq. & in c.
sanè si Episcopi num. 13. eod. tit. Montalu. in l. 4.
in glos. magna verb. fagan del. in iusticia col. 4. vers.
quid ergo dicendum, tit. 3. lib. 2. fori, Perez l. 1.
glos. 1. quæst. 3. tit. 2. lib. 3. Ordin. col. 816. Thom.
Carleual. de iudic. disput. 2. q. 1. numer. 20. &
videtur expressum in l. 7. tit. 3. lib. 4. re-
copit.

Barbof. Iur. Can. selecta. Tom. V. l.

Altera sententia, cui tanquam probabi-
liori adhæreo, primæ ex aduerso contraria,
sustinet, quando territoria sunt distincta ra-
tione iurisdictionis, etiam si vni superiori
sint subdita, iudicem vnus territorij non
posse citare in territorio alterius, sed hoc
exequi debere per litteras subsidiales ad iu-
dicem alterius territorij datas, quibus ab eo
petat vt reum ibi existentem citet: & hanc
partem probat text. in presenti in vers. defi-
peret, dum Romanus Pontifex assensit cita-
tionem verbalem per Henricum Impera-
tor. ad Robertum Regem Sicilia missam
nullam, & inuolidam esse, ex eo quod lit-
teris subsidialibus Pontifex requisitus non
fuit ad hoc vt Robertum citari faceret, qui
in Regno Sicilia domicilium suum habe-
bat, & sic eius ratione Imperatori non
subiiciebatur, & de iure Regni fanoitum est
in l. 20. tit. 2. lib. 4. Recop. & ita resolutum Fel-
lin. in d. cap. licet vlt. numer. 1. cum seqq. de fo-
ro comp. Iacob. de Belloviso in cap. Roma-
na §. contrahentes ex num. 131. de foro comp.
lib. 6. Cou. pract. cap. 10. num. 7. Rebuff. ad leg.
Galli. tom. 2. tit. de litteris requisitis. art. vnic.
glos. 3. numer. 11. cum seqq. Clar. §. fin. quæst.
31. num. 20. Marant. de ordine iudic. part. 6.
tit. de citat. num. 40. & 41. Gracian. reg. 491.
Suar. de Paz in pract. tom. 1. p. 4. c. 2. n. 9. Franc.
Molin. de brachio seculari lib. 2. cap. 23. a. r. 1.
cum seqq. D. Barbof. in l. heres absens §. fin. n.
84. cum seqq. ff. de iudic. Thom. Carleual. d.
disp. 2. num. 21. cum seqq. qui licet vnam &
alteram retulit opinionem, nihil certi fir-
mare videtur, Gratios. Vbert. de citat. c. 6. ex
n. 48.

Ad num. 16. & 17. Nota quod Iudices si-
milis fori, diuerso tamen territorio degen-
tes, litteris requisitoriis vtuntur ad execu-
tionem suarum sententiarum, deprecantes
auxilium alterius per litteras, quas practi-
ci requisitorias, deprecatorias; aut roga-
torias appellant, l. cum quadam poellaff. de
iurisd. omni. iudic. l. à diuo Pio §. sententiam
Roma ff. de re iudic. l. solent 7. ff. de custodia reo-
rum, l. properandum 11. §. fin. autem reus, iun-
cta glos. verb. ad maiorem c. de iudic. cap.
postulasti 14. in fine, vbi glos. vlt. de foro comp.
cap. 1. §. contrahentes, in fine eod. tit. lib. 6. l.
Castell. 1. circa med. tit. 27. part. 3. & l. 18. tit.
27. part. 3. vbi Gregor. Lop. glos. 5. Cou. pra-
ctic. cap. 20. num. 2. & 3. & cap. 11. Petr. Ca-
ball. resolut. crimin. resol. 161. ex numer. 9.
Ioan. Vela de delict. cap. 6. ex numer. 10. Bo-
badil. in sua politica lib. 5. cap. 2. ex numer. 36.
Ceual. de cognit. per viam violent. p. 2. c. num.
53. cum seqq. Iacob. Cancrer. var. resolut. lib. 2. c.
15. per tot. Stephan. gratian. discept. forens.
tom. 2. c. 389. per tot. maximè num. 1. 3. & 19.

Aa Anton.

274 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Anton. Pichard. in manu dicit. ad proximum p. 2. præc. 4. num. 30. cum feqq. Carleual. de iudic. lib. 1. difp. 2. g. 1. num. 13. cum feqq. & g. 7. ex n. 757. Larrea Granat. decif. 82. per tot. part. 2. Fragofo de regimine Reip. Chriftiana part. 1. lib. 4. difp. 10. §. 1. ex n. 142.

- 8 In caufis criminalibus animaduertendum eft, vtrum in litteris deprecatorijs, quæ per Iudicem requirentem expeditur, inferta fit quædam caufæ cognitio, & faltem fummaria informatio, ex qua non folum conftet de corpore delicti reo imputati, verum etiam quod ille eius macula fit afperfus, & quod ad requirentem de patratæ criminis punitione pertineat cognitio: aliter enim Iudex requifitus pro Rei remiffione, illum remittere non tenetur, nec litteris requifitorijs obtemperare. Ita glos. verb. de morte in præfenti, Cou. præf. cap. 1. n. 8. Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 19. n. 15. Azueved. l. 1. n. 40. & 59. tit. 16. lib. 8. Recop. Carleual. d. difp. 2. g. 1. n. 26. D. Barbof. in Thares abfent. §. proinde in art. de furo delicti num. 74.
- 9 ff. de iudic. vbi optimam rationem adiecit, videlicet quod fi reus remitteretur præuia caufæ cognitione non adhibita, afficeretur iniuria per capturam, & remiffionem, Farin. in præc. crimin. q. 1. num. 61. verf. limita rursus, vbi quod Iudex debet infpicere delictum, processum, & acta, & non debet credere fimplici fententiæ, Guazin. de defenf. reorum defenf. 1. cap. 16. num. 3. & 9. pag.
- 10 76. vbi quod fententia late in alio territorio non exequuntur ad petitionem Iudicum, qui illas tulerunt, nifi cum cognitione caufæ, & vifo quod fuit rite late, & à Iudicibus competentibus, & præcedentibus legitimis probationibus, & quod ad id videndi fuit processus, vt cognofci poffit de validitate, & iuftitia condemnationis, Noguero. alleg. iuris tom. 1. alleg. 12. num. 43.
- 11 Ad n. 20. Pro exornatione conclusionis ex hac glosa defumptæ quod per confifcationem Iudicis fecularis non perdit quis iufpatronatus, aduerto eam fuaderi ex cap. quanto, de iudic. dum generaliter, & indiftinctè dicit caufam iufpatronatus non poffe tractari in fecculari iudicio, ergo nec per fe, nec in fpeciem cum bonis omnibus, vel illorum vniuerfitate: & videtur probari ex hoc text. in vtr. cum etfi, in fine, dum probat generale Imperatoris fententiam nõ comprehendere ea iura, quæ delinquens ab Ecclefia obtinebat, ergo fimiliter nec iufpatronatus fua generali confifcatione fententia per feccularem prolata comprehenditur, & hanc opinionem, quæ eft glos. fa in præfenti, fequitur DD. & plures ab eis relati sub d. n. 20. quibus addo Emman. Co-

stas in c. f. pater p. 2. verbo Trebellianica n. 72. verf. 4. de teftament. in 6. Contrarium verò, imò feccularem Iudicem in fpeciem cum vniuerfitate bonorum priuare poffe delinquentem iufpatronatus ad eum ipfe dicit, vt per glos. 1. in c. filius 16. g. 7. Abb. n. 8. & Deci. n. 6. in d. c. quanto, Tiraq. in tract. Res inter alios acta, pag. 6. verf. ex hoc, Molin. de primog. lib. 1. c. 24. n. 26. Pereg. de iure filii lib. 5. tit. 1. num. 72. ex ea ratione inter alias quod per fententiam Iudicis feccularis tranfeunt in fifeum ea omnia, quæ ad hæredes extraneos transferri poffunt, glos. ult. ad fin. vbi communis in l. 1. c. de bonis libert. l. 1. cum feqq. ff. de bonis damnat. Sed iufpatronatus transferri poffet in hæredes extraneos, cap. 1. vbi communis, de iufpatron. igitur & in fifeum. Facit text. in cap. ex litteris 7. & in cap. cum fecculum 13. ibi, ratione fundorum, & c. de iufpatron. cum fimilibus, qui docent vendita, donata, locata, feu per alium titulum conceffa bonorum vniuerfitate comprehendendi, etiam iufpatronatus, quod sub illa continetur, ergo eadem confifcata per Iudicem feccularem, id omnino dicendum videtur, quia de contradi-bus ad iudicia valet argumentum, ex citatis per me in locis communibus loco.

Verum vt in hac controuerfia veritas appareat, cum præfup pofito quod fermo eft de iufpatronatu, quod attentæ fua inftitutione, & fecundum claufulas in ea appofitas, in extraneos hæredes tranfire poffet, & confequenter in fifeum, diftinguendum videtur ex mente Abb. in d. c. quanto n. 6. & Lambert. de iufpatron. lib. 3. art. 8. g. 8. à num. 20. Dec. in cap. fedus num. 3. de refer. Roch. cod. tract. de iufpatr. verb. ipfe vel is g. 29. à princip. Emman. Costa d. num. 7. in fine, & aliorum inter iufpatronatus quod eft vnitum, feu annexum, & cohæret alicui vniuerfitati, villæ, caftro, vel etiam fundo tanquam accessorium fua principali, vel pars fua vniuerfali, & inter illud quod nullatenus vnitum, annexum, vel accessorium eft, fed de per fe principaliter fubfiftit, & inter bona, feu iura delinquentis diftinctum inuenitur: ita vt prius illud per fententiam Iudicis feccularis tranfeat in fifeum, in quem tranfit vniuerfitas, villa, caftro, vel etiam fundus, cui annexum, & accessorium proponitur, & in hoc fenfu procedit vltima opinio, quæ fic intellecta fatis probatur in d. cap. ex litteris, & in d. cap. cum fecculum, & ex regul. l. quadam 62. ff. de acquir. rerum dom. & l. in modis 14. ff. de contrah. empt. & l. via 23. §. fi fundus ff. de feruit. rustic. pofterius verò per eiusmodi fententiam confifcantem non tranfeat, & in eo vterior fit & iure procedat prior opinio, quæ

quæ distinctio (licet multi contradicant) admittenda videtur etiam ubi agitur de translatiōe iurispatronatus per venditiōem hereditatis, seu omnium bonorum, aut quemcunque alium similem contractum super eiusdem celebratum; cuius distinctionis & discriminis ratio in promptu est, siquidem in priori membro iurispatronatus non transit ex vi seu virtute sententiæ confiscantis, sicut nec ex titulo emptiōis, aut simili, sed ex vi vniōis, & per viam assignationis, seu accessoriæ, iuxta reg. *d. quedam, & reg. accessorium, de regul. iuris lib. 6.* cum similibus: contra vero in posteriori iurispatronatus non potest transire ex vi vniōis, seu accessiōis, quæ non proponitur, sed necessario attendi debet ius, & virtus sententiæ confiscantis, quæ licet generaliter proferatur in omnes res delinquentis, singulas tamen per se & distincte existentes specie afficit, & confiscat, arg. *l. si chorus 77. in princ. ff. de legat. 3.* cum his, quæ tradit Tirac. in *l. si unquam, in prafat. num. 118.* Quemadmodum pari ratione id ipsum dicendum est in venditiōe omnium bonorum, aut contractu simili ubi iurispatronatus per se principaliter existit, ac subinde sicut tale ius per se solum à iure seculari confiscari non potest, aut vendi, vel per similem contractum transferri, ita nec generaliter, & insimul cum omnibus bonis: sic planè componuntur opinionēs, & cessant utriusque partis fundamenta.

35 Non obstat text. in presenti, in vers. cum est, quia inter alios intellectus, de quibus per DD. hic, & per Dec. in d. c. quanto num. 6. vers. non obstat, Auffer. de potest. secul. reg. 4. limit. 2. Lambert. & Roch. citat. ut locis, & per Salzed. ad Bernard. reg. 401. limit. 2. communiter responderi solet textum illū procedere ex eo quod in sententiā iudicis secularis facta fuit specialis mentio illarum rerum, quas delinquens habebat ab Ecclesia, unde inferunt DD. id omnino dicendum fore in proposito si sententiā secularis iudicis bona omnia confiscantis mentionem faciat iurispatronatus, ex Abb. num. 9. Dec. d. vers. non obstat, Felin. n. 3. & aliis in d. c. quanto, Auffer. Roch. & Salzed. ubi supra, secundum quos sic limitatur doctrina gloss. in d. cap. filius. Sed si intellectus diuinar, nec colligitur ex littera nostri text. & confundi videtur ex traditis per Deci. conf. 127. n. 3. ubi impius auctor Molin. lit. G. & in loco ad quem se remittit, & per Felin. d. n. 3. vers. sed positum cum ex reg. utile lib. 6. tū etiā, quia si iurispatronatus, de quo agimus trāsit in fiscū, ubi eiusdē mentio in sententiā facta nō

Barbof. iur. Can. selecta. Tom. VI.

est, non debet eiusmodi transitus impediri propter inutilem, aut vitiosam expressiōem habitam in sententiā, ex reg. l. 1. in princ. vers. eodēque modo C. de rei vixor. act. & c. ex part. 14. ibi quamuis falsa, & c. de convers. coniug. Vnde planius dici potest cum Roch. ubi supra, & mente aliorum in d. vers. cum est, huius nostri text. non proponi quod res quas delinquens ille ab Ecclesia obtinebat, essent annexæ & accessoriæ vniuersitati, villæ, castro, seu fundo, de quibus in sententiā agebatur, imò per se principaliter distinctæ existebāt, prout in dubio præsumitur, unde vniō, aut annexiō non probatur, arg. *l. altius C. de seruis.* cum aliis. Et propterea nihil mirum si sententiā non comprehendat eiusmodi res, prout nec comprehenderet iurispatronatus per se principaliter existēs inter cætera delinquentis bona, iuxta supra resoluta.

Nec similiter obstat c. cum Bertoldus, de re 16 iudic. ibi iurispatronatus etiā vniū & accessoriū villæ quoad facultatē præsentandi nō transit in creditorē, cui villa in pignus data est, sed remanet apud debitorem, qui vacante Ecclesia præsentare potuit, ut tenet plures citati in collectā. ad hunc text. quia respondetur in ea specie præsentandi facultatē nō transire in creditorē, quia in dubio ex verisimili mente debitoris, dū contrariū non apparet, censetur excepta, & in generali obligatione non cōprehensa, iuxta reg. l. obligatione 6. ff. de pignor. & reg. in generali lib. 6. secundum quam debitor per generalem obligationem ea tantum videtur trāsferrere in creditorē, quorū fructus si ab eodē percipiantur, vel restitui, vel in sortē computari possunt, cuiusmodi non erat facultas præsentandi, de qua in d. c. cum Bertoldus. Vnde quamuis illic in creditorē transire facultas percipiendi solidos illos, qui patrono præsentanti soluebantur, quæ restitui, vel in sortem computari poterant, facultas tamen præsentandi in dubio nō trāsit, sed excepta cēsetur ut apud debitorem maneat. Quæ ratio & mens verosimilis deficit omnino ubi veditur, donatur, locatur, vel per similem contractū transferretur villa, seu fundo, cui iurispatronatus annexū est, & accessoriū, ut in d. c. ex litteris, & in d. c. cum seculari.

His adde confiscatā vniuersitatē, villā, 17 vel fundo, cui iurispatronatus accedit, & annexiū, præsentandi facultatem non trāssire in fiscum, sed magis extingui, ita ut Ecclesia, ad quam competebat, libera maneat, & absque præsentationis onere ad liberam Episcopi præsentationē pertineat, ex Card. in Clem. 2. q. 8. in fine, de iur. patron. Sicul. & Felin. in d. cap. quanto, numer. 3. in princ. de iudic. & post Lambert. & alios

Aa 2 velus

velut receptum probat Molin. d. cap. 24. num. 27. per text. in cap. pen. vers. sacri, vbi gloss. de panis, cap. felicit. vers. si qua verb. eod. tit. in 6. & per text. iuncta communi explicatione contra gloss. ibi, in cap. quia clericis 6. de interpatron. gloss. verb. eodem in cap. 1. eod. tit. in 6. vbi communis, quam agnoscit Roch. vbi supra num. 54. & 69. Sed probabilius est iuspatronatus, ac subinde præsentandi facultatem, quæ ad hæredes extraneos venire potest, etiam in filium in prædicta specie trāsire, nisi clausula aliqua in iuspatronatus institutione adiecta, vel aliquid aliud refragetur, idque in proposito agnoscere videtur DD. præcitati, qui simpliciter docent iuspatronatus in filium transire confiscata vniuersitate, vel fundo, cui adhareat, & in specie obseruant Deci. in d. cap. quanto, n. 7.

& Roch. vbi supra num. 67. Nec aduersantur præcitati textus, quia, vt ex eisdem constat, & aduertit idem Roch. & est de mente aliorum, procedunt in certis quibusdam casibus, in quibus patroni delinquant in eandem Ecclesiam, in qua iuspatronatus obtinent, tunc enim abique alia confiscatione absolute amittunt ius illud etiam si principaliter, & per se existat in fauorem eiusdem Ecclesiæ, cui iniuria irrogata est, itavt in posterum libera maneat ad præsentationis onere; id quod secus est, & longè aliter se habet in nostra specie, & in illis casibus, in quibus delictum non sic committitur in Ecclesiam, in qua iuspatronatus obtinetur, & confiscatur vniuersitas, villa, seu fundus, cui iuspatronatus annexum proponitur.

LIBER TERTIVS.

DE DECIMIS.

TITVLVS VIII.

CLEM. Religiosi. Cap. I.

ROST num. 11. Ex hoc text. in vers. quid si. ibi, ante satisfactionem condignam nullatenus absoluentur: iuncta gloss. verb. donec, in vers. in excommunicatione, colligitur excommunicatum donec satisfecerit, per satisfactionem non absolui, aut liberari ab excommunicatione, sed adhuc indigere noua absolutione, idem significant text. in cap. 1. de iudic. ibi, donec satisfactio præmissa fuerit absolutus, vbi notant Abb. & DD. communiter, vt per Deci. lib. 2. not. 6. & Alciat. n. 10. text. etiam in c. quamuis 58. vbi gloss. de sentent. excom. text. sic intelligendus, in c. ex litteris, de constit. ibi, cum satisfactionem congruam exhibuerint, restitutionem obtineant, scilicet mediante absolutione, & in Clem. 2. de hæret. post princ. ibi, à qua non possint absolui, &c. donec illi à quibus extorsuerint, plenè satisfecerint, &c. Iuvat ratio, quia excommunicatio sub ea forma, donec satisfeceris, exprimit id quod tacitè inest à iure, scilicet excommunicatum fore absoluentum, & restituendum cõmunioni Ecclesiæ, cum primum satisfecerit his, pro quibus excommunicationem incurrit, iuxta d. ex litteris,

cum similib. sed excommunicatus purè, & simpliciter, licet plenè satisfaciatur, adhuc indiget absolutione, quam satisfactio nō præstat, c. cum desideres, vers. cui, & vers. tertio, cap. à nobis 28. vers. unde, cum seq. de sentent. excom. d. c. quāuis, ergo idem dicendum est vbi excommunicatio fertur donec satisfecerit, & exprimi id, quod inest ex reg. l. 2. ff. de legat. 1. cum vulgarib. Ita tenet communis secundum Cou. de sponsal. part. 2. c. 6. n. 16. & in c. alma mater p. 1. §. 10. n. 15. vers. 12. & §. 11. n. 7. Nau. i. man. c. 27. n. 16. Gutier. canon. lib. 1. c. 5. n. 7. Henr. in sum. p. 2. lib. 13. de excomm. c. 19. num. 2. Quidquid contrariam sententiā probat Paul. & Imol. quos sequitur Cou. d. n. 7. Dec. d. not. ab. 6. & in Papa sub ea forma excommunicante, Alciat. d. n. 7. & ante omnes gloss. 2. in c. ult. de matrim. contr. Pro quibus non facit quoddam suspensio, & interdictū sub ea forma donec satisfeceris per satisfactionē tollitur, & relaxatur, nec requiritur noua alia quæ absolutio, aut relaxatio, vt in suspensione probat text. in præsent. iuncta gl. d. verb. donec, & in c. presbyter 2. in fin. l. 9. §. 5. text. vbi gloss. verb. emendet, in c. si qui 81. dist. & in interdicto c. non est vobis 11. de sponsal. iuncta gl. 3. quia hac in re, sicut & in aliis quibuscūq; differt excommunicatio maior, à suspensionis

&c

& interdicti censura, nam ad tollendam suspensionem, vel interdictum, nullibi iure præscribitur forma certa, nec requiritur expressa absolutio, vel relaxatio, ac subinde sufficit tacita, ex reg. l. 3. ff. si cert. pet. quæ tacita resultat ex illis verbis, suspendo, vel interdicto donec satisfeceris: contra verò in excommunicatione maiori præscribitur iure certa forma, iuxta quam excommunicatus post satisfactionem adhibita causæ cognitione expressè absoluendus est, text. sic intelligendus in cap. servetur 11. quæst. 3. ibi, quousque Episcopo suo visum fuerit humanitatem circa eos ferre sententiam, &c. d. cap. à nobis, ibi, absolutionis autem forma, &c. Et propterea sicut tacita absolutio non sufficit, ita nec illa, quæ resultat videtur, ex eo quòd aliquis donec satisfecerit, excommunicatus est. Iuvat ratio discriminis, quæ præsentit Abb. in d. cap. 1. de iudic. num. 6. & est de mente aliorum, quia scilicet excommuni-

catio maior multo magis nocet quam suspensio, & interdictum, ac ceteræ omnes poenæ ecclesiasticæ, cap. corripiantur 24. q. 3. & ex communi sententia post alios contra Medin. tradit Henric. d. lib. 13. c. 1. num. 3. in primis. & excommunicatus omnino excluditur & præscinditur ab Ecclesiæ communione, efficiturque membrum Satanæ, cui olim visibiliter tradebatur, cap. omnis, cap. nihil 11. quæst. 3. Vnde inconueniens, & absurdum visum est Ecclesiæ, excommunicatum sic ligatum per penitentiam, & satisfactionem tacite reconciliari, & absque noua absolutione restitui, & redire ad Ecclesiæ communionem, à qua erat omnino præcisus, id quod non ita contingit in suspensio, vel interdicto, qui cum non ita sine præcisi ab Ecclesiæ communione, sed adhuc intra illam existant, minor, & sic tacita reconciliatio sufficit in eisdem.

LIBER QVARTVS. DE CONSANGVINIT. ET AFFINIT.

TITVLVS I.

CLEM. EOS qui. Cap. vnic.

AD num. 12. Quòd si excommunicatio, vel quæcumque alia censura, aut poena feratur contra scienter fauentes, illam contrahit, qui contra facit etiam ex ignorantia affectata talis poenæ. Ita per hanc gloss. tenent Syluest. in sum. verb. excommunicatio 9. casu 41. num. 79. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 4. cap. 9. num. 38. Henric. in sum. lib. 13. de excommuni. cap. 23. num. 3. Saar. de censur. tom. 5. disp. 4. sect. 10. num. 1. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 72. num. 13. Laymann in Theolog. morali, lib. 1. tract. 5. cap. 5. num. 8. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 32. num. 40. Sed

contrarium sustinent contra hanc gloss. idem Sanch. visus se tacite retractare, lib. 2. moral. cap. 10. n. 38. Anguian. de legib. lib. 4. controu. 4. n. 18. Filliuc. in quæst. moralib. tom. 2. tract. 22. c. 7. num. 205. Pasqualig. decis. 276. num. 4. Bonacin. de censur. disput. 2. quæst. 5. puncto 4. numer. 9. & in Bullam Cæna tom. 3. disput. 1. quæst. 2. punct. 4. num. 9. quia verba legis poenalis non sunt extendenda ultra proprium significatum, sed potius sunt restringenda, & odia de reg. iur. in 6. qui ex ignorantia affectata aliquid facit contra legem, verè non facit scienter contra legem: ergo non incurrit in poenam contra facientes scienter latam à lege.

LIBER QVINTVS.

DE HÆRETICIS.

TITVLVS III.

SVMMARIVM.

- 1 Inquisitionis Officium committi non debet nisi attingenti quadragessimũ annum.
- 2 Ex moderniori Pontificio Decreto hodie sufficit attingisse trigessimũ annum.
- 3 Etas triginta annorum ad Inquistores necessaria pro Commissariis requiritur.
- 4 Excommunicatus ob non solum debitum, si propter paupertatem soluere non posse ostendat, absolui debet.
- 5 Excommunicationis sententia ob non solum debitum lata, si de paupertate impotentiaque debitoris notoriè.

CLEM. Nolentes. Cap. II.

AD num. 2. Quòd Inquisitionis officium committi non debet, nisi attingenti quadragessimũ annum, vltra citatos in collect. docent Ioan. Rojas in *singularibus Fidei*, sing. 106. num. 7. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 540. num. 8. Cardos. in *praxi iudicium*, verb. *hæresis*, num. 49. Maffrill. de magistrat. lib. 2. cap. 5. num. 48. Et si minori etate quis ad hoc officium eligatur, electionem esse nullam, resoluit gloss. in *presenti*, verb. *committi*, vbi Anchar. num. 2. & Zabarel. num. 3. Moscon. de *maiest. milit. Eccles.* lib. 1. part. 1. cap. 11. Homobon. de *Bonis de statib.* part. 1. cap. 8.

- 2 Verum licet hoc de iure communi huius text. parum difficultatis habeat, nihilominus ex alio Pontificio Decreto prædictum tempus coarctatum, & coangustatum extat, ita ut iam hodie annum trigessimũ attingisse sufficiat, vt causis Fidei proponi quis, & ipsarum cognitionem suscipere valeat, vt per Rojas citato loco. Zanard. in *direct. Throlog.* part. 1. cap. 6. quest. 12. Sanctarel. de *hæresi* cap. 40. dub. 1. Antonin. Diana moral. res. sol. part. 4. tract. 8. resol. 54. Quam quidem triginta annorum etatem ad Inquisi-

tores necessariam pro Commissariis eiusdem S. Inquisitionis requiri meritò notant Peña in *direct. Inquist.* part. 3. commento 61. Azori. in *tit. moral.* part. 1. lib. 8. cap. 18. quas. 8. Molin. de *iustit.* tom. 5. tract. 5. disp. 28. n. 23.

Ad num. 20. Quòd excommunicatus ob 4 non solum debitum, si propter paupertatem se soluere non posse ostendat, relaxari, ac retractari excommunicationis sententia, absolutionisque proferri debet, vt per Paul. Castren. in *l. si reus* 73. num. 9. ff. de procurat. vbi vnum singularissimũ addit excommunicatum nisi soluerit vltra mensem, licet aliquando intra mensem soluere, non tamen circa finem potuerit, si in malitia nõ fuit, paupertate excusari. Mil. in *reperi. verb. excommunicari non potest*, Azini. in *praxi iudic.* 5. 3. cap. 37. num. 11. Galles. ad *formam obligat.* Cameral. de *præamb. ipsius processus*, vers. *reli.* qua de *processu ipso* quest. 36. num. 24. in *noua edit.* Sebast. Medices de *casib. fortuit.* part. 2. quest. 4. num. 20. & in *tract. Mori omnia soluit*, part. 2. num. 103. pag. 4. post med. vers. *non excusantur*, Franc. Viui. decif. 268. num. 6. lib. 2. Fulu. Pacian. de *probat.* lib. 1. cap. 54. num. 71. Pyrrh. Maur. de *solut. & oblat.* cap. 88. per 108. & præcipue num. 3. Stephan. Gratian. *discept. forens.* tom. 4. cap. 660. num. 9. & 10. Imò excommunicationis sententiam in hoc casu latam, si de paupertate, impotentiaque debitoris notoriè constet, nullam ipso iure esse, informandam verò si notoria mendicitas non sit, resolunt Quintil. Mandos. in *tract. de mouitor.* quest. 37. num. 8. & 10. Thefaur. decif. 10. num. 5. post med. Fulu. Pacian. loco citato.

De Vsuris.

TITVLVS V.

SVMMARIVM.

1. *Feneratores ad exhibendum suarum Codices rationum censura ecclesiastica sunt compellendi.*
2. *Ecclesia in Iudeos circa qua potestatem habeat, ostenditur.*
3. *Auctoritas illa, quid ad nos, de his qui foris sunt, quomodo intelligenda.*
4. *Iudeus an sub hac Clementina contineatur? ostenditur.*

CLEM. Ex graui. Cap. I. §. Caterum.

1. **E**GENERATORES ad exhibendum suarum codices rationum censura ecclesiastica sunt compellendi, ut probat text. in presenti. Sed an sub illius dispositione, verbis, ratione Iudeus contineatur, multum disceptatum: In quo dubio Læli. Mancin. *disquisit. genialium, & annuier. iuris disputat. cent. 2. cap. 1* § 8. non dubitare affirmat Iudeos quoque constringi ad editionem posse, qui si forte (quod alibi negatum) inter alienigenas sœnus permittuntur accipere, ex *Deuteronom. lege cap. 15. & 23.* Canonica tamen censura, aliisq; pœnis per seculi Principes infligendis cohibentur, ne faciant, *cap. post miserabilem, cap. quanto, de vsur.* cò autem pertinet censura canonis non ut Iudei ipsi excommunicentur (hi enim communionem vix habent, quam amittant), sed ut Christiani ipsi, qui cum Iudeis participant, atque ita Christianorum excommunicatio in Iudeos resuletur.

2. Sed obstat quòd Canonice leges ad animarum salutem mores efformant subditorum, quæ res convenire Iudeis, aliisque infidelibus non potest; quid enim ad nos de his, qui foris sunt, *cap. gaudemus, de dinort.* At *Couarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 9.* docet Eccle-

siam non habere in Iudeos potestatem quoad illa, quæ aut spiritualia sunt, aut ad ea, quæ spiritualia nō sunt, pertinet; habere tamen quoad ea, quæ politica aliqua ratione constituantur, ut naturæ lex conseruetur. Cum itaque sœnus naturali rationi contrarium sit, Iudeis potuisse ab Ecclesia prohiberi. At hercle si cogere Ecclesia pro imperio potest laicos Principes ut Iudeos coërceant sibi subditos, *d. c. post miserabilem, d. c. quanto,* cur Iudeos ipsos ne sœnus exerceant, cohibere non poterit? Hinc fortè dictum, vsuram crimen esse ecclesiasticum, ac proinde etiam infideles ecclesiasticæ legi manere obnoxios.

Non obstat auctoritatis illa, *Quid ad nos 3 de his, qui foris sunt,* respondetur enim valere hoc in his, quæ Pontificis lege statuantur ad profectum fidelium, ut intra domum; hoc est, Ecclesiam eorundem seruentur. Hinc dictum bene; *Quid ad nos de his, qui foris sunt?* Vsuræ autem quia naturali iure damnatur, propterea Ecclesie forum sortitur & pœnam, ut dicebatur. Et nimis durum videri posset melioris esse conditionis Iudeos, quam Christianos, arg. *l. non solum, ff. de noxalib. actionib. l. 3. §. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor.*

Quare idem Læli. Mancin. *d. cent. 2. cap. 4* § 9. asserit Iudeum sub hac Clementina lege contineri, quicquid contrarium credebatur ab aliquibus, eo maximè argumento, quia pœna legis, hoc est, excommunicatio ad eum non pertinet. Sed perperam, cum si directò excommunicari non potest, possit certè per indirectum, ut loquuntur, si scilicet Christianus excommunicetur, qui cum Iudeo participet; & hac occasione quærit an vera illa positio sit, non teneri eum lege, qui non teneatur pœna legis: & tandem in fine concludit absurdum itaque esse non teneri Iudeum lege ob id solum quòd non ei conveniat sententia excommunicationis, teneri tamen, & ad præscriptum legis edere compellitur, addita extra ordinem pœna & quidem (si me audiat Iudex) grauiori, *l. hos accusare §. omnibus, ff. de accusat.*

PRÆTERMISSA,

ET

ADDITAMENTA

AD

COLLECTANEA IN

Extrauagantes communes.

IN LIBRVM PRIMVM.

DE ELECTIONE.

TITVLVS I.

SVMMARIVM

- 1 Prælati ut iurisdictionis exercitium acquirere possint, non solum requiritur promissio sed etiam expeditio, & transportatio litterarum, & earum ostensio, & presentatio coram Capitulo.
- 2 Episcopus Sedes vacare dicitur donec ostensio litterarum noui prouisi fiat.
- 3 Prælati administrare non debent Ecclesiam, de qua non est promissus fuit ad nominationem Regi donec ei faciat reuerentiam.
- 4 Prælati electi, & confirmati ad editionem litterarum Capitulo præstandam tenentur antequam Prælatum possessionem adipiscantur.
- 5 Cardinales S. Rom. Eccles. in Episcopos, vel Archiepiscopos electi ante ostensionem litterarum Capitulo præstandam, & ante capituli possessionem iurisdictionem exercere, & beneficia conferre possunt.

Extrauag. Iniunctæ I. Cap. vnic.

D num. 2. Quod Prælati iurisdictionis exercitium acquirere possint, non solum requiritur promissio, sed etiam expeditio & transportatio litterarum,

& earum ostensio, & presentatio coram Capitulo, vltra citatos in collect. docent Nauar. cap. accepta oppos. 8. num. 13. de resist. spoliar. Rebuff. in praxi benef. lib. 3. tit. de simonia in resignat. num. 31. & 40. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. §. 2. ex num. 83. Nicol. Garc. de benef. p. 5. c. 4. §. 3. num. 25. 1. cum segg. Lotter. de re benef. lib. 1. quest. 27. num. 30. cum segg. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 127. ex num. 47. Frago de regimine Reip. part. 1. lib. 4. disp. 10. §. 2. num. 154. vers. & probatur, de ecclesiasticis, me citato in hoc loco Pareja de vniuersa instrumentorum edit. tit. 2. resol. 3. num. 7. vbi num. 8. cum Didaco Perez tenet, quod donec ostensio litterarum fiat, adhuc Episcopalis Sedes vacare dicitur, ita ut de illa prouisus iurisdictionales actus interim exercere nequeat, nec illi tanquam Prælati obediendum sit, & a num. 9. cum segg. multis auctoritatibus probat non debere Prælatum administrare donec Regi faciat reuerentiam, & refert prædicam & stylum editionis litterarum, quam faciunt Prælati in Regio Consilio Camera, & executorialium, quæ conceduntur pro executione litterarum Apostolicarum.

Ad num. 5. Quod hic text. quatenus ar. 4. dat Prælatos electos, & confirmatos ad editio

editionem litterarum Capitulo præstam antequam Prælatûræ possessionem adipiscantur, non comprehendat S.R.E. Cardinales in Archiepiscopos, vel Episcopos electos, itaut illius dispositione non obstante possint conferre beneficia & iurisdictionem exercere, ante captam possessionem, & ostensionem litterarum, & ultra per me citatos, idem tenent Belencin. in *tract. de charitativo subsidio q. 66. Selu. de benef. p. 2. q. 3. num. 46. vers. octauum priuilegium*, Melch. Lotter. *de re benef. lib. 1. q. 27. num. 32. Antonin. Diana moral. resolut. p. 5. tract. 2. de dignit. & priuileg. Cardinal. resol. 47. quos refert me citato in hoc loco Pareja d. tit. 2. resol. 3. num. 25. licet ipse à num. 27. cum multis segg. contrarium de lure verius esse ostendere nitatur.*

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

De Maioritate, & obedientia.

TIT. VIII.

S V M M A R I V M.

1. *Auctoritas Euangelij circa duos gladios quomodo intelligenda, ostenditur.*
2. *Gladius temporalis ultra spirituales non fit in Ecclesia.*

Extrauag. Vnam sanctam. Cap. I.

POST NUM. 2. In text. ibi, *Ecce gladij duo hic in Ecclesia*, &c. de auctoritate Euangelij circa duos gladios, quam Pontifex hic expendit inter alia, vide Abb. à num. 11. Dec. num. 7. Sicul. Felin. & Alciat. num. 30. Quintin. in *repet. à num. 63. Nau. in cap. nouit, de iudic. notab. 3. num. 139. Castald. de Imper. quæst. 50. num. 22. cum segg. Cou. in reg. peccatum p. 2. §. 9. num. 7. vers. tertio*, Duaren. lib. 1. *de sacris Ecclesiæ ministr. cap. 4. Igne. in tract. An Rex & Francia recognoscat Imperatorem num. 125. Card. Bellarm. in controuers. Catholicis controu. 3. lib. 5. de potestate Pontificis temporalis cap. 5. in princ. vers. secundo*, & in c. 7. vers. item potest. Peña in *direct. Inquisit. p. 1. super hanc Extrauag. comment. 8. Antonin. Diana moral. resolut. p. 1. tract. 1. resol. 122.*

Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 29. col. 3. vers. 4. & col. pen. mihi videtur ex mente communi, præsertim nouiorum Pontificem hic ex sententia S. Bernardi, à quo accepit, lib. 4. de consid. ad Eugenium*, totum esse in ostendendo quod vltra gladium spirituales temporales etiam est in Ecclesia, non quod sit eo modo, quo spiritualis existit, sed in indirectè, & minus principaliter, quatenus id exigit finis supernaturalis, & in ordine ad bonum spirituale, vt tenet communis, quam multis latè probauit de officio, & potest. Episcoporum part. 1. tit. 3. cap. 2. à num. 29. in quem sensum docet Pontifex spirituales esse superiores, temporalem verò inferiorem, & illi subiectum, insuper illum ab Ecclesia, hunc verò pro ea, idest, pro conseruatione eiusdem, & in ordine ad finem supernaturalem fore exercendum, vt satis explicant verba text. vt aduertunt præcitati, & colligitur ex Extrauag. *meruit, de priuileg. inter commun.* Quicquid aliter hanc nostram Extrauag. intelligant alij in d. cap. nouit, & nonnulli citati per relatos supra dum existimant Pontificem in præsentem tanquam veritatem Catholicam declarasse, vtrumque gladium esse apud Romanum Pont. & Imperium ab eodem haberi, contra quam declarationem Ludouicus Imp. constitutionem promulgauit, qua maiestatis reos facit, & condemnat eos, qui dixerint Imperium à pontifice haberi, vt per Alber. & alios relatos à Deci. d. num. 7. vers. sed, Duaren. ubi supra, & Castald. d. loco à num. 3. & fortasse, quia multi olim sic putabant diffinitum esse à Bonifacio in hac Extrauag. supposita eorum opinione emanauit d. Extrauag. *meruit*, quæ velut, priuilegium, seu beneficium constituit Regem Galliar, post hanc Extrauag. non magis subiaci pontifici, quàm ante illam subiceretur. Auctoritas verò Euangelij Luce 22. *Ecce duo gladij*, &c. & ibi, *satu est*, &c. in sensu litterali explicatur à Theophylacto & patribus, vt per Card. Bellam. d. vers. 2. Cacetan, in *testaculo 1. quæst. 2. vers. ad hanc*, & vers. *ad obiecta*, Iansen. in *concord. cap. 133. ad fin. Ioan. Suarez Episcop. Conimbricen. in Lucam tractat. 254. quamuis pontifex in hac Extrauag. in sensu mystico eandem auctoritatem adducat.*

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE REBVS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

TITVLVS IV.

SVMMARIVM.

1. Arbores fructiferas cadere non licet conductori, emphyteute, vel usufructuario.
2. Arbores infructiferas cadere non licet conductori, vel emphyteuta, si tales sint quæ excisa non renascuntur.
3. Pinetum non licet conductori, vel emphyteuta cadere, quia semel casum nunquam renascitur, nisi esset destinatum ad cadendum.
4. Conductori ad longum tempus, & emphyteuta arbores scindendo, quæ non renascuntur, possunt expelli. & iure suo privari.
5. Emphyteuta conductori, fructuario, & similes ex radice scindere non possunt arbores fructiferas.
6. Conductori scindere potest ramos, frondes pallos, pedamenta, & arbores siccas, vel tempestate, aut vi ventorum auulsas, dummodo ita faciant proprii tantum usus gratia.
7. Arbores ex sylua, vel nemore cadi possunt à conductore pro refectione fundi, vel etiam docui ad culturam destinata.
8. Conductori arbores in casibus permisis cadere poterit proprii tantum usus gratia, & in casu necessitatis.
9. Conductores, & emphyteutæ, seu usufructuarii sylvas extirpare, & ad culturam reducere non possunt.
10. Colonæ, emphyteutæ, vel fructuarii non licet sylva formam mutare, etiamsi ex mutatione res efficeretur melior.
11. Sylva caduta illa dicitur quæ cadi solita est, & succis aursus ex radicibus, vel stirpibus renascitur.
12. Reitor qui alienat res Ecclesiæ absque solemnitate hic signatis manet ipso iure beneficio privatus.
13. Sententia requiritur ad hanc privationem inducendam.
14. Alienatio si sit vitiosa Ecclesiæ, Reitor

Ecclesiæ, qui eam fecit, immunis manet à pena privationis beneficij.

Extrauag. Ambitiosa. Cap. vnic.

AD num. 27. Certissima regula est conductori, emphyteutæ, vel fructuario, non solum arbores fructiferas cadere non licere, *in fraudem*, §. conductori. ff. de iure fisci, iuncta doctrina Iason. in l. diuortio, §. si fundum, n. 2. ff. soluto matr. & quæ resoluunt Ioseph. Ludou. Perus. decis. 94. part. 2. Menoch. conf. 130. n. 4. Anguiloa conf. 99. Causalcan. decis. 44. num. 72. in princ. part. 1. Cephal. conf. 139. n. 15. lib. 1. Bursat. conf. 91. num. 3. lib. 1. Mich. Grass. §. legatum quæst. 33. in princ. Ioan. Garc. de expens. cap. 11. num. 31. & 32. Mieres de maior. part. 4. quæst. 39. num. 5. Vincent. Carot. de locato & conducto gradu 4. accidentiam q. 7. num. 6. & 12. fol. 191. D. Barbof. in l. diuortio, §. si fundum, num. 17. & 18. ff. soluto matrim. Castill. de usufructu cap. 25. num. 1. cum seqq. 2. Ciartlin. controuers. forens. cap. 2. per tot. & cap. 51. à princ. Sed nec etiam infructiferas, si tales sint quæ excisæ non renascuntur, DD. in d. §. si fundum, Bald. conf. 290. dub. 2. lib. 2. Ut in pineto, quia semel casum nunquam renascitur, Mieres d. decis. 104. D. Barbof. in d. §. si fundum num. 3. Gutier. de iur. p. 3. cap. 27. num. 6. Castill. d. cap. 25. num. 52. nisi esset destinatum ad cadendum, Paul. de Montepico in l. Titia cum refl. §. Titia cum nubert qu. 36. num. 128. ff. de legat. 2. Curt. sen. conf. 71. col. pen. Nat. conf. 601. num. 6. lib. 3. Gama d. decis. 104. Causalcan. de usufructu mulieri relicto n. 146. & d. decis. 44. n. 52. p. 1. Vincent. Carot. de locato & conducto qu. 7. num. 20. & 21. fol. 191. Castill. d. cap. 25. n. 6. idque ex consuetudine, & usu probandum *licet si fundi* 10. §. fin. ff. de usufructu. Paul. de Montepico d. quæst. 36. num. 130. Molin. de primog. lib. 1. c. 22. num. 2. Grass. §. legatum qu. 33. in fine vers. *nam tamen nota*, Castill. d. c. 25. num. 29. 30. & 31.

Vnde

- 4 Vnde conductor ad longum tempus, & emphyteuta, & alij us vtile in re habentes, possunt expelli, & iure suo privari, quia dicuntur proprietatem deteriorare tales arbores scindendo, quæ non renascuntur. *l. in fraudem. §. conductor. vbi Dyn. & Bart. ff. de iure fisci. Alex. conf. 118. n. 7. lib. 5. Barbat. conf. 36. dub. 2. n. 13. lib. 2. Cepol. de seruit. rust. cap. 23. n. 14. & est communis opinio, vt dicit Ias. in d. §. si fundum. n. 2. Roland. conf. 49. n. 14. lib. 2. Nat. conf. 477. n. 7. D. Barbof. in d. §. si fundum. n. 3. & 10. Ex radice tamen scindere non possunt arbores fructiferas emphyteuta, conductor, fructuarii, & similes, etiam si cæse renascantur, Bart. Bald. Alex. Ias. n. 2. D. Barbof. num. 10. 14. & 18. in d. §. si fundum. Bald. conf. 1390. dub. 2. Cepol. de seruit. rust. c. 22. q. 8. Clar. §. emphyteusis q. 26. Tiraq. de retractu conuent. §. 3. gloss. 1. num. 24. Corbul. de causis priuationis & deteriorationem. n. 2. Redoan. de alienat. rerum Ecclesie, q. 79. c. 7. n. 3. Gutier. de tutel. p. 3. c. 27. n. 15. Castill. d. cap. 25. num. 28.*
- 6 In vim conductionis potest conductor scindere ramos, frondes, palis, pedamentas, & arbores (quas vulgò vocant germinales iuxta radices nascentes item arbores ficas, vel tempestate, vel vi ætorum euulsas, & ad comburendum, & ad carbonem faciendum, dummodo ita faciant proprii tantum vsus gratia, l. item si fundus §. fin. l. ex sylua, in fine. cum l. seq. ff. de usufr. Pul. de Montepico d. loco n. 128. Malual. conf. 38. n. 6. & 17. lib. 1. Corbul. d. tit. de causis priuationis ob deteriorationem. n. 29. Redoan. d. q. 7. cap. 7. n. 7. 16. & 21. D. Barbof. in l. si fundum, n. 6. 12. & 13.
- 7 Castill. d. c. 25. n. 22. Sic etiam pro refectione fundi, vel etiam domus ad culturam destinatae possunt aliquando arbores ex sylua, vel nemore cædi, non tamen ad refectionem domus ad culturam non destinatae, & multo minus ad edificandum de nouo, vt ex Paulo de Montepico d. §. fin. n. 118. & Molin. de primog. lib. 1. c. 22. n. 6. tradit D. Barbof. in d. §. si fundum, num. 14.
- 8 Quinimò nec ad prædictos fines vt poterit conductor, nisi proprii tantum vsus gratia, & in casu necessitatis, quando scilicet aliunde non habeat, & non aliàs, l. Proculus. §. si arbores, l. arboribus, ff. de usufructu, Paul. de Montepico vbi supra n. 128. vers. tercio limita, Alban. conf. 55. n. 7. Malual. conf. 38. n. 5. & 24. lib. 1. Molin. de primog. lib. 1. cap. 22. n. 6. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 5. n. 6. in princ. Cavaalecan. de usufr. mulieri relicto n. 157. in fine. Gutier. de tutel. p. 3. c. 27. n. 21. D. Barbof. in d. §. si fundum, n. 13. vers. neque obstant, & n. 14. 21. & 25. Castill. d. c. 25. n. 8. & 23.

Non possunt conductores huiusmodi, nec emphyteuta, seu usufructuarij syluam extirpare, & ad culturam reducere, aut rei formam mutare, nec de nemore in pratium, nec de prato in agrum, vel in culturam conuertere. Ita bald. in l. 1. n. 11. C. de iure emphyt. & ibi Ias. n. 99. Berol. conf. 124. n. 2. & 4. lib. 1. Beltram. conf. 73. lib. 10. Rimin. sen. conf. 94. n. 5. r. & cõ. 30. n. 29. Rebuff. in l. sylua caduca 30. vers. 10. non potest, ff. de verbor. signific. Molin. de primog. lib. 1. c. 22. n. 7. Redoan. de alienat. rerum Ecclesie q. 79. c. 7. n. 4. Corbul. de iure emphyt. causa 13. de priuat. ob mutata rei formam, n. 1. D. Barbof. in d. §. si fundum, n. 20. & nuncupatim in colono tradunt Vincent. Carot. de locato & conducto, in 4. gradu accidentium q. 7. n. 26. & 27. fol. 121. Castill. d. cap. 25. n. 14. & 15. Quod ad id verum est, vt nec liceat colono, emphyteutæ; vel fructuario syluæ formam mutare, etiam si ex mutatione res efficeretur melior, pretiosior, vtilior, vel maioris redditus, l. hæc tenus 8. §. fin. c. no l. seq. l. usufructuarii nonum §. 1. l. æquissimum 17. §. fructuarii. ff. de usufr. l. fin. ff. de usu, & habit. Corbul. de iure emphyt. causa 10. n. 2. & 3. Vincent. Carot. de locato & conducto in 4. gradu accidentium q. 7. n. 26. fol. 191. D. Barbof. in d. §. si fundum, num. 20. Castill. d. c. 25. num. 14. & 15.

Quæ limitatur in sylua caduca hæc enim 11 vt talis dicatur non sufficit quod cædi consueuerit, & quod in hoc habeatur vt cædatur, nec sufficit quod succisa renascatur, sed vtrumque copulatiue requiritur, nempe quod ad hoc habeatur vt cædatur, & cædi consueuerit, & illius vtilitas in hoc consistat quod cædatur, & quod succisa rursus ex radicibus, vel stirpibus renascatur, vt præsupponitur in d. sylua caduca 30. ff. de verbor. signific. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 5. n. 59. Molin. de primog. lib. 1. cap. 22. n. 2. Ioan. Garcia de expens. c. 11. n. 31. Gutier. de tutel. p. 3. c. 27. n. 2. & 5. Castill. d. c. 25. n. 25. & 42.

In text. ibi, ipso facto priuati existant, &c. 12 Præbat hic text. Redorem, qui alienares Ecclesie absque solemnitatibus hic signatis manere ipso iure beneficio priuatum, ad quod sententiam requiri, quia actione externa indiget hæc pœna, volunt communiter DD. inter quos Nau. in man. c. 27. n. 150. 13 Iacob. de Graff. in aureis decis. lib. 1. cap. 11. num. 41. Soar. de legib. lib. 5. cap. 8. num. 10. & 14. Salas eodem tract. disp. 15. sect. 2. num. 26. & 46. Bonacin. in simili tract. disp. 1. quæst. 1. puncto 7. §. 2. num. 16. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 22. num. 20. à qua pœna esse 14 immunem, dum alienatio est vtilis Ecclesie, resoluant Filliuc. in quæst. moralib. tom. 1. tract. 14.

traff. 14. c. 7. §. 6. n. 119. & traff. 16. c. 9. n. 126.
Valer. Regin. in praxi feri penit. lib. 30. tr. 3.

c. 6. fect. 2. n. 69. & 70. provt cum refert Diana
moral. refol. p. 1. tr. 8. refol. 77. vers. fed hac dicta.

LIBER QVINTVS.

DE CRIMINE FALSI.

TITVLVS VI.

Extrauag. Spondent. Cap. vnic.

ROST num. 1. Adde Chymica
ars licet physice defendi pos-
sit, moraliter tamen improba-
tur, nam licet aurum verum
ex ea produci possit quoad
externas qualitates, vt fustinet Albert. Ma-
gnus, Anton. Mirandulan. bened. Pereira,
Martin. Delrius, Franc. Suarez, & Raph. de
la Torre, quos refert Torreblanca de iure
spirit. lib. 11. cap. 4. num. 11. contra Toftat. Pa-
lat. Callan. Peniam, sinsil. & alios citatos ab
ipso Torreblanca d. loco num. 10. Nihilomi-
nus quoad intrinsecam auri perfectio-
nem & ferè, vnquam pertingit, & ita contigit
vt licet hac in re multum chymici elabora-
uerint, & in veri auri productione acerrimi
studii, ac incredibili diligentia, & cu-
piditate incubuerint, nemo tamen adhuc
fuit præter vnum, aut alterum, quem liqui-
dò constet verum aurum produxisse, ceteri
autem decepti sunt, & cum magna sui ia-
ctura se, & artem diffamarunt, quare eos vt
mendaces, fallaces, & vanitatis amatores,
ac Reip. noxios damnauit Ioannes XXII.

in præfenti. Ita Torreblanca d. lib. 11. cap. 4.
num. 47. cum seqq. hac de re nouissimè Ma-
chado in su perferro Confessor y cura de Almas,
lib. 2. p. 3. traff. 7. docum. 2. n. 4. Hispano idio-
mate sic loquitur. Acerca del arte alquimica
con la qual se enseña modo de conuertir qual-
quiera metal en oro o plata. Algunos Autores
son de parecer que es arte vana y supersticia, á
porque juzgan por imposible que naturalmente
se pueda hacer semejante transmutacion. T así
aunque el arte alquimica sea buena y provecho-
za, para las dilaciones y otras cosas en quanto
a conuertir los metales en oro, es muy pernicioso
a la Republica, porque esso es tan difficil que au-
nque sea posible se deue juzgar con razon por
imposible morir, y que excede las fuerzas hu-
manas, y tambien es ocasion de muchos engaños,
y de que el decaño se entremeta en ella. Per lo-
qual con grauissimas palabras y penas la pro-
hibe Iuan XXII. Pero no obstante lo dicho la
mas probable opinion es que de fuyo no viene a ser
supersticioso la ar alquimica sino natural y pos-
sible, y que el uso della es licito, lo qual con fortissi-
mos argumentos, y Doctores graues prueua el
padre Delrio, &c.

PRÆTER

PRÆTERMISSA

ET

ADDITAMENTA

AD

COLLECTANEA IN

Decretum Gratiani.

SUMMARIVM.

1. *Canones in volumine Decreti inserti vim obligandi non habent.*
2. *Dicta Sanctorum Patrum, an & quando habitura sint in Ecclesia vniuersali vim legis? ostenduntur.*
3. *Sanctorum dicta quando praeualeant scriptis Pontificum.*
4. *Opinio quo praeualere debet quando SS. Patres inter se contrarij sunt?*
5. *De Palea agit Boët. Epi.*

In Prooemium.

D num. 4. Quod Canones in hoc volumine inserti vim obligandi non habeant, ultra relatos in collect. docent Fr. Emman. quasi Regul. tom. 1. quasi. 6.

- art. 2. Suar. de legib. lib. 4. cap. 5. numer. 5. Granados in 2. part. S. Thome controu. 3. p. 1. disp. 3. sect. 7. num. 17. P. Antonin. Diana mei amicissimus, cui plurimum debent omnes moralis Theologiae studiosi, in suis resolut. moralib. part. 3. tract. 6. resol. 26. Machado in su. perfectio. Confessor 7. Cura de Almai tom. 1. lib. 3. p. 4. tract. 2. docum. 3. n. 1. latè Anguian. de legib. lib. 2. controu. 29. 2. n. 4. ubi refert hunc librum nullibi reperiri per Ecclesiam approbatum, & ideo vel nullam, vel parum auctoritatem habere.*
2. *Ad n. 7. An & quando dicta Sanctorum Patrum habitura sint in Ecclesia vniuersali vim legis vide latissimè disputantem Anguian. d. lib. 2. controu. 29. n. 18. cum seqq. Barbos. lur. Can. selecta. Tom. VI.*

vbi n. 19. resoluit dicta Sactorum, quae recipi, & approbavit Gelasius, cuius testimonium refertur in c. Sancta Romana 15. dist. in Ecclesia vniuersali auctoritatem habere tam in rebus pertinentibus ad Fide, quam in spectantibus ad mores, idque non aliter quam deficientibus Canonibus, limitat tamen ibidem n. 22. dummodo dicta Sactorum non fuerint retractata, & n. 23. dummodo etiam decisionibus Summorum Pont. contraria non sint, & n. 31. declarat Sactorum dicta praeualere adhuc posse scriptis Pontificum, ubi Sanctorum dictum fundatum fuerit aliqua auctoritate, aut testimonio noui, siue veteris Testamenti, quo casu auctoritas Pontificia existens in contrarium non solum recipienda non erit, sed respuenda omnino, & n. 35. ostendit quoniam praeualere debeat sententia inter ipsos SS. Patres secum dissidentes, diuersalque immo contrarias fouentes opiniones.

Ad n. 9. in fine. Adde Boët. Epon. de Turis. dist. eccles. sepor. q. 3. n. 31. pag. mibi 101. hac de re sic dicentè. Quamquam Ego subinde ioco quidem, sed fortassis verè solebam dicere paleas apud Gratianum nostrum sic à leguleiis quibusdam glossulariis fuisse vocitatas, atque praeostas, non quod à Gratiano capitula illa per se praclarissima fuissent praetermissa, sed quod ad oculos, & farinas, vel panem lucrandum, quem vocant, non multum facerent, at liberalem dumtaxat antiquitatis ecclesiastica scientiam continerent, à practicis istis parum curatam, ideoque nec glossulis per illos restitam, quibus istud est in ore semper,

Ex istis paleas, ex illis collige grana.

Bb DISTIN

DISTINCTIO I.

CAP. Ius generale. II.

AD fin. tex. Aduerte quòd licet per gloss. in presenti, verb. ius generale, aliqui teneant dari posse legem aliquam, cuius ratio sit sola voluntas Principis, ex quorum numero sunt Deci. in rub. de Constit. l. c. 1. n. 11. Felin. in c. si quando, n. 11. de rescript. Tiraq. in prefat. retrah. n. 75. Nihilominus contrarium verius est, & dicendum insigni errore lapsam esse hanc glossam, vt præter Alphons. de Castro in collect. citatū, tenent post S. Thom. 1. 2. q. 90. art. 3. ad 3. Soc. de iustit. lib. 1. q. 1. art. 1. col. pen. Menchaq. lib. 1. controu. illustr. c. 50. latè Anguian. de legib. lib. 1. controu. 4. per totam, & præcipuè à n. 6. vbi evidenti ratione id suaderi sic probat. Etenim si lex est ordinatio rationis, nullo pacto dici posse videtur solam voluntatem legislatoris pro ratione sufficere: aliàs enim sequeretur quòd cessaret, atque deficeret omnino prædicta ordinatio. ac per consequens non esset lex, igitur nisi non potest sola Principis voluntate, imò vterius ratio desideratur, quæ legem ipsam foueat, atque iustificet.

SVMMARIVM.

- 1 Mos est longa consuetudo de moribus tantummodo tracta.
- 2 Consuetudo accipit non differt à more.
- 3 Mos frequentiam significat, & multiplicationem in actibus.
- 4 Consuetudo est ius, quod moribus institutum est.
- 5 Mores aliquando distributiue, aliquando collectivè sumuntur.

CAP. Mos est. IV.

Mos, inquit Isidor. in presenti, est longa consuetudo de moribus tantummodo tracta. ex qua definitione moris videtur deduci consuetudinis definitio, nam idè per idem definitur, mos videlicet per consuetudinem illam, quæ de moribus trahitur. Consuetudo rursus per morem, in c. consuetudo, hæc diff. Vnde oritur dissensio inter scribentes, an ex more consuetudo fiat, an ex consuetudine mos: ad cuius resolutionem aduerto cum Lxli. Manc. disquisit. ge-

nial. & annuier. far. iuris diffinit. cent. 2. c. 107. Consuetudinem, & iuris, & facti nomen esse, iuris: quo ligamur volente lege, si requisita accedant legis, esse & facti nomen, & quidem primam eam significationem eius nominationis esse, vt factum significet, sic enim scribit Isidor. in d. c. consuetudo, vocatur autem consuetudo, vt facti est, nihil aliud denotat, quàm similitum actuum frequentiam, seu actionem, pluries à populo repetitā: nec tunc distinguere oportet, an vitiosa ista consuetudo sit, vel non, an rationabilis, vel irrationabilis: hæc enim distinctiones consuetudini conueniunt, provt ius est, non provt factum: sic autem accepta consuetudo non differt à more, nam & mos frequentiam significat, & multiplicationem in actibus, sicut & vsus, o tamen discrimine, quòd vsus de singulis actibus etiam dicitur; mos autem de sola actuum frequentia.

Quibus præhabitis, definitiones ab Isidoro traditæ, & facillimè explicantur, definitionis consuetudinem ius esse, quod moribus institutum est, moribus, hoc est, actuum frequentia, & multiplicatione, vt sic consuetudo differat à moribus, quasi ius à facto. Morem quoque definit vt sit consuetudo, hoc est actuum frequentia: nam consuetudinis nomine nisi factum intelligere non potuit, cum mos etiam in facto consistat: denique nomen moris explicat nō per genus aliquod, sed per aliud nomen consuetudinis, sed cur addit deinceps, de moribus tantummodo tracta? Quid est, quod ait moribus? quid rursus, quod ait, tantummodo? Explicat sic Mancinus citato loco. Mores aliquando distributiue sumuntur, aliquando collectivè, provt constituunt morem illum, quem consuetudine dicimus in facto consistentem, est itaque mos consuetudo tracta de moribus, hoc est, de singulis actibus liberis, & moralibus. Additur tantummodo, vt excludatur actus, qui ex legibus scriptis exercentur, licet & ipsi mores appellari possint, cum interdum lex appellatione moris nuncupetur, vt in princ. & cap. 1. hæc edem diff.

SVMMARIVM.

- 1 Consuetudo est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege servatur.
- 2 Consuetudo alia contra legem, alia secundum legem.
- 3 Consuetudinis manus est vt legem interpretetur.

CAP.

Cap. Consuetudo. V.

AD num. 1. Consuetudo est ius quoddam moribus institutum (ait Isidorus) quod pro lege seruatur, cum deficit lex; ex quibus verbis videtur sequi nullam aliam consuetudinem esse, quam præter legem, cum & sit consuetudo contra legem, & secundum legem, licet nonnulli, quos approbat Conan. *comment. lib. 1. cap. 10. num. 9.* existimauerunt non esse consuetudinem contra legem, sed defuetudinem. At verius Lælius Mancinus *disquis. genialium, & vniuers. iuris disp. cent. 2. cap. 118.* ait defuetudine abrogari legem, & contraria consuetudine, quæ tunc haud malè defecisse dici potest. Consuetudo verò, quæ secundum legem est, plus videtur confirmatio, & obediencia iuris, quam ius, & sic veram consuetudinem non esse, sunt qui teneant. Mancinus verò *citato loco*, hanc quoque consuetudinem verè esse, & ab Isidoro definitam fuisse affirmat. Consuetudinis istius munus est, vt legem interpretetur, *l. si de interpretatione. ff. de legib. eam tamen*, in quam dubitatio incidat talis, vt eam non possit Iurisc. æquitate explicare, tunc enim sola consuetudo, aut Principis auctoritas auferre dubitationem potest. *l. penult. C. de legib.* Vtteriùs quærit idem Mancinus, an idem, quod seruatur vigore legis ambiguit, videatur seruari in vim legis, an in vim consuetudinis? Et se credere ait in vim consuetudinis, vt aperte loquitur Calist. *in l. nam Imperator, ff. de legibus*; ergo quasi consuetudo seruatur, non quasi lex.

CONSTITUTIONES PRO PRINCIPIS

DISTINCTIO II.

SUMMARIVM.

1. Constitutionis nomen strictè pro Principis lege designatur.
2. Constitutionis appellatio ad omne ius scriptum facile recurrit, vel Supremi Principis illud sit, vel inferioris.
3. Consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus videntium seruata.
4. Consuetudo redacta in scriptis, constitutio, siue ius vocatur.
5. Constitutionis nomen generalius est quam lex.

Cap. Constitutio. IV.

SIDORVS pressius acceptum Constitutionis nomen pro Principis lege designat in præsentī, his verbis. *Constitutio, vel edictum est, quod Rex, vel Imperator constituit, vel edicit.* Quidam legunt cum taxatiua, quod Rex, vel Imperator tantummodo constituit, vel edicit: ex quo colligitur propriè, & strictè Imperatoris legem Constitutionis nomine appellari, Regis autem propriè edicti. Habet verò Isidorus, vnde eo modo definiret, & Iustinian. *in §. sed & quod Principi, Inst. de iure naturali*, de Principum placitis. Hæ sunt, ait, quæ Constitutiones appellantur, & Vlpian. de eisdem *in l. 1. ff. de Constitut. Principum*, hæ sunt quas vulgò Constitutiones appellamus.

Largius verò dicta constitutionis appellatio ad omne ius scriptum facile recurrit, vel Supremi Principis illud sit, vel inferioris, *l. consuetudo, §. cum itaque 1. distinct.* vbi Gratianus post Isidorum, Apparet, inquit, quod consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus tantum videntium seruata, quæ in scriptis redacta est, constitutio, siue ius vocatur, & sic omne scriptum ius Constitutionis nomine appellantur: quin & Isidorus *in cap. lex, distinct. 1.* definiens legem quamlibet: *Lex*, inquit, *est constitutio scripta*, quasi verò Constitutionis nomen generalius sit, quam ipsiusmet legis, nec dubium eoultro diffundi, ac dilatarī, vt & inferiorum quorumcumque ordinationes suo ambitu contineat, veluti Legatorum, Canonicorum, Doctorum, Ciuium, &c. *cap. ult. de officio legati. cap. cum M. cap. cum omnes, cap. que in Ecclesiis, cap. ex litteris, de Constit.* Et hæc quidem resolutio frequens, vt Constitutio propriè legem significet supremi Principis, hoc est, Imperatoris, impropriè verò leges alias quaslibet, seu decreta. Vide Lælium Mancinum *disquis. genialium & annuvers. iuris disp. cent. 2. cap. 148. pag. 370. & sequenti.*

Bb 2 SVMMA

Barbous. Iur. Can. selecta. Tom. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Sexagenarij homines, & quinquagenaria femina lege Regia à matrimonio retrahantur.

CAP. Quædam etiam leges. VI.

1 **A**D numer. 3. Quod sexagenarij homines quinquagenariæ feminae lege Papia, siue Papeæ, ut alij legunt, teste Tiraquell. in leg. connubiali, gloss. 1. part. 6. numer. 20. à matrimonio retrahantur, teste Vlpiano in fragmentis tit. 17. de solidi capacitate inter virum & uxorem, cuius meminere Laetantius Firmianus lib. 1. de falsa relig. cap. 16. Alexand. ab Alexandro dictum genialium, lib. 4. cap. 22. Brisson. lib. de iure connub. fol. mihiz. 2. Tiru-
 raquell. in dict. l. 6. num. 20. Paul. Paris. conf. 29. num. 1. volum. 2. Læli. Bisciola horarum successuarum, lib. 10. cap. 15. Didac. Medrano de consensu connubiali, cap. 5. num. 1. ad fin. Stephanus Forcatulus in cap. iurisperito, cap. 15. num. 5. petrus Gregorius syntagm. iuris, lib. 9. cap. 6. num. 3. Matth. Coler. de alimentis, lib. 1. cap. 15. num. 24. Anton. Faber in Iuriprudencia Papin. tit. 9. principij cap. 3. illat. 3. Ioan. de pareja in otio quadrimestri, part. 2. num. 25. Sed quid hodie tenendum, vide in collect. ad cap. 2. de frigidis, & malef. num. 6. in collect. & in addition.

cles. Couarr. citato loco, cum principaliter tendant ad vitanda peccata, cap. fin. de consuet. cap. 1. de pact. cap. si vero 8. de iureiur. cum pluribus adductis à Gare. Fortun. de ultimo fine ex num. 18. Tiber. Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 18. num. 3. Trullench in exposit. Decalogi, lib. 7. cap. 16. dub. 2. sub num. 3. Et ideò dum agitur de conscientia, de periculo animæ, & de peccato, recurrendum est oculis, ut aiunt, clausis ad Ius Canonicum, Felinus in cap. Ecclesiæ sanctæ Mariæ, num. 5. de consuet. cum aliis per me citatis in collect. ad cap. clerici 8. num. 3. de indic.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

DISTINCTIO IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Prouincijs omnibus non conuenit ipsismet legibus conformiter vti.
- 2 Regimen, & dominium ordinari debet secundum dispositionem gentis.
- 3 Atheniensis populus facile concitatur ad iram.
- 4 Leges aptari debent iuxta regionem, quibus scribantur, temperiem.
- 5 Regnorum pax & tranquillitas ex iniustitia oritur.
- 6 Propter iniustitias, & peccata transferuntur Regna de gente in gentem.
- 7 Regna, & imperia aliquando senescunt.

CAP. Erit autem lex II.

1 **A**D num. 6. Quia in omnibus prouincijs non potest nec conuenit ipsismet legibus conformiter vti, humores, naturæque hominum diuersorum regnorum ab ipsius cæli naturalij procliuitate & propensione sunt diuersæ, imò contrariæ penitus, & repugnantes. S. Thom. lib. 4. de regimine Principum cap. 8. ibi, 2 hoc ergo supposito dicendum est, quod regimen, & dominium ordinari debet, secundum dispositionem gentis, sicut ipse Philosophus in politico tradit. Quædam autem prouinciæ sunt seruilis naturæ, & tales gubernari debent principatu etiam regali, qui autem virilis animi est, in audacia cordis, & in confidentia sua intelligentia sunt, tales regi non possunt, nisi principatu politico, communi nomine extendendo ipsum ad Ari- 3
 stocraticum, tale autem dominium maxime in Italia viget, unde minus subiectibiles fuerunt

DISTINCTIO III.

Cap. Regula. II.

1 **A**D num. 7. & 8. Quod Ius Pontificium, quasi Ius diuinum dicatur, præter adductos in collect. docent Couarruu. præct. quæst. 31. num. 2. sub vers. tertia verò probato, Menoch. de presumps. lib. 1. præf. 80. num. 40. Gutierrez canon. lib. 1. cap. 32. num. 5. & 6. Parlarodon. lib. 3. quotid. different. 12. §. 2. sub num. 13. Ioan. Valer. de different. inter verumque forum, in præl. num. 6. & verb. ignorantia differ. 2. in fine, & verb. lex differ. 11. Et qui secundum Canones operatur, peccare non potest, cap. qui peccat 23. quæst. 4. Abbas in cap. filius, de testament. & in cap. quia plerique, num. 17. de immuni. Ec-

fuerunt semper propter dictam causam, &c. Plutarch. in politica, ibi, vix enim sunt populorum mores, varia civitatum ingenia, Atheniensis populus facile concitatur ad iram, at idem facile ad misericordiam scilicet, &c. Plat. de legibus lib. 5. Officina textor. §. 1. in tit. populorum diuersi mores, Alex. ab Alexandro lib. 4. dierum genialium cap. 13. vbi Tiraq. Foler. de censual. verb. iuris moderando rigorem n. 134. Gaspar. Caballin. de eo quod interest, numer. 50. Menoch. de arbitrariis casu 77. n. 46. cum sequentibus. Petrus Crinit. de honor. discipl. Bolognino de iure & lege cap. 10. num. 15. Galiaula de statut. q. 4. num. 75. Capil. decis. 130. num. 35. cum sequentibus, quia prudens legislator, quicquid viuendi artifex appellatur ab Adam. Contm. lib. 15. politicorum c. 6. §. 2. leges aptare debet iuxta regionum, quibus scribantur, temperiem, dispositionem, conditionem, & capacitatem, tam gentium, quam locorum: nam vnaquaque, vt suo sensu, ita & propriis suis consuetudinibus, legibus, & moribus abundat, vt latet, & in proposito Solorzan. de iure Indiarum tom. 1. lib. 2. c. 25. & n. 54. & tom. 2. lib. 1. cap. 42. num. 9. cum sequentibus, & cap. 24. & num. 14. Didac. de Narbona de etate ad omnes humanos actus requisita, anno decimo cum dimidio quast. 2. num. 9. cum duobus sequentibus.

Ad num. 25. ibi, & ius dicitur iustum, quia semper iustum est, & aequum. Ex iustitia pax, & tranquillitas regnorum oritur, Isa. 37. 15. Opus iustitia pax, & cultus iustitia silentium, & securitas vsque in sempiternam. Prov. 25. vers. 4. & 5. Aufer caliginem de argento, & egredietur vas purissimum, aufer impietatem de cultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius: alia adducit Velasq. in Psal. 100. lib. 3. annor. 3. Et propter iniustitias, & peccata transfert Deus regna de gente in gentem, & ex quinque Scripturæ locis, & multorum testimonio eruditè probat Solorzan. de iure Indiarum lib. 2. cap. 13. & num. 52. Petrus Gregor. de rep. lib. 13. cap. 10. P. Franc. Scriba in el discurso S. de los estados §. 1. non tam debellantium, quam debellatorum, vt notauit Sanctus August. lib. 16. de Ciuitate Dei. cap. 43. ibi, Ab his duobus mirabilibus Ducibus (Moysè & Iosue) bella etiam prosperrimè & mirabiliter gesta sunt, Deo contestante, non tam propter merita Hebræi, quam propter peccata eorum, qua debellantur, gentium, illas eis promississe victorias, vt aduertit frater Ioan. Marquez in el gobernador Christiano lib. 2. cap. 12. in fine. Aliquando tamen senescunt regna, & imperia, & sicut olim prospera extiterunt, nunc retroeunt, & ruunt. Seneca epistol. 92. Fortuna aduersus imperia idem Barbof. lur. Can. selecta. Tom. VI.

habet ius, quod aduersus imperantes iussit. Lips. in centur. 3. ad Belgas epistol. 31. magna Imperia limites suos habent, sistunt, retroeunt, ruunt, & lib. 1. de Constant. cap. 13. Petrus Faber lib. 1. semestr. cap. 8. & 9. Iacob. Vald. de dignitate Regum, Regnorumque Hispania cap. 12. numer. 9. Solorzan. d. lib. 2. cap. 2. num. 13. Maget. de aduocata armata cap. 1. num. 358. Vnde proprium Regum officium est iustitiam æqualiter omnibus administrare, si regna sua prospera videre desiderant, vt colligitur ex sacra Scriptura lib. 3. Regum cap. 10. vers. 9. ibi, & constitui te regem, vt faceres iudicium, & iustitiam. Cicer. lib. 2. offic. mihi quidem non apud Medos solum, vt ait Herodot. sed apud maiores nostros iustitia fruenda causa videtur olim bene morati Reges constituti. Petr. Gregor. de rep. cap. 6. numer. 4. Valenzuel. en el discurso de estado, y guerra part. 2. conf. 22. numer. 51. Patrii. de Regno lib. 2. cap. 1. Molin. de Iust. tom. 2. dispus. 66. numer. 4. Ioan. Salgado de Araujo de lege Regia Portugal. discurs. 1. numer. 21. Petrus Barb. en su politica tractat. 1. de la inuidia, y verdadera razon de estado fol. mihi 248.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

DISTINCTIO V.

SVMMARIVM.

1. Masculus quadragésimo die, & 90. femina animam rationalem suscipit.
2. Corpus viri & femina quo tempore formetur in utero?
3. Peccatum originale contrahitur in ipso instanti animationis.
4. Peccatum originale quid sit.
5. Cap. firmissimè 2. de consec. dist. 4. declaratur.
6. Verba Psalmista, & in peccato concepit me mater mea, interpretantur.
7. Angeli tutela nostra præsiciuntur in ipso animationis instanti.
8. Angelum unum bonum, & alterum malum quis à natiuitate habet, secundum aliquorum sententiam.

Ad princip.

Ad num. 2. Quod masculus quadragésimo die, & nonagesimo femina animam rationalem suscipit, ultra citatos docent Anton Gomez tom. 3. var. cap. 3. num. 32. Nauar. in manu c. 15. n. 14. & c. 27. n. 222. Philip. Bb 3 Math.

Math. in l. 187. n. 19. ff. de reg. iuris. Plac. de de-
 lictis. lib. 1. c. 9. n. 7. Barthol. Sibylla in speculo
 peregrin. quaest. cap. 1. g. 5. Martin. Sanch. in
 arbore diuidi & indiuidi, cellula 5. vers.
 item quaro, 1. & 2. Torrell. de iure spiritus
 lib. 5. cap. 4. sect. 1. n. 25. ad cuius probabilita-
 tem allegari solet cap. 12. *Leuitici*, dum ibi
 quadraginta dies purificationis à masculino
 partu, octuaginta vero à feminino sta-
 tuuntur. De eo Abulen. ibi g. 1. vers. *insit*
 autem, sic scribit. *Habent tamen (he dies)*
 quandam imitationem ad ea, quæ sunt seculi
 naturam, scilicet, quia formatur perfe-
 ctum corpus viri in utero per quadraginta
 dies & de femina autem insit quod maneret
 mater octuaginta diebus in purificatione san-
 guinis, quia femina perfecte organizatur in
 utero per octuaginta dies, &c. Esti aliam hu-
 ius præcepti non inelegantem rationem
 adducat Petr. Bung. de mysteriis numeror. n.
 340. pag. nubi 506. Cum igitur quadragesi-
 mum conceptionis diem in masculis, &
 octuagesimum in feminis certum anima-
 tionis tempus indicauerit, in ipso instanti
 animationis huiusmodi contrahitur origi-
 nale peccatum. Ratio est, quia peccatum
 originale nihi aliud est, quam quadam
 culpa, vt cum S. Thom. sentit Sebast. Me-
 dices in summa peccati tit. 1. g. 6. sed nulla
 culpa potest esse, nisi in anima, vt bene
 probat Card. Bellarm. tom. 3. controu. lib. 4. c.
 12. Ergo necessario animationis tempore,
 & non antea, conceptus ea infici poterit.
 Nec obstat auctoritas August. in c. firmis-
 me 2. de consecr. dist. 4. cuius posteriora verba
 suadere videntur huiusmodi culpæ dam-
 nationem homines ipsa conceptione con-
 trahere, quia intelligitur non de conce-
 ptione simplici embrionis, sed hominis, quæ
 est in animatione rationali, vt diuersa spe-
 cie, inquit Quintil. Mandos. de ætate minore
 c. 2. num. 21. & in proposito sentit Petr. de
 Vega in expositione Psalm. 4. penitentialis, vers.
 65. dist. 1. ubi illa verba, & in peccato concep-
 it me mater mea, de secunda conceptione, siue
 de animatione rationali accipit, quo tem-
 pore peccati originalis, cuius Prophetæ
 sermo est, reatus contrahitur, antea enim
 partus non est homo, & nisi homo sit, ca-
 pax peccati non est, sicut nec virtutis, &
 gratiæ.
 7 Hanc tamen successiuam formationem,
 & animationum legem sacrosanctum Chri-
 sti Domini Corpus in utero matris non ser-
 uauit; nam quod naturæ in quadraginta
 dierum spatio paulatim effingendum erat,
 diuina virtute, & Spiritus sancti opera mo-
 mento perfectum, absolutumque fuit: ita
 Canis lib. 3. cap. 22. S. Thom. 3. p. q. 30. art. 2.

Paul. Fusc. de Visitatione lib. 2. cap. 18. numer. 9.
 Fab. Incarnat. in scrutinio sacerdot. p. 1. cap. 18.
 num. 9. Carranza de partu cap. 12. numer. 18.
 idemque probabile esse de Virgine sanctif-
 sima ex multis docet Ioan. Bapt. Paca in E-
 cidario tit. 3. tract. 2. c. 4.

Ex eadem ratione, qua tempore anima-
 tionis fetus contrahitur peccatum origi-
 nale, sequitur ipso animationis instanti An-
 gelos tutelæ nostræ præfici, quia ex tunc in-
 cipit homo esse viator, & capax peccati
 saltem originalis, ac proinde ex tunc indi-
 get proprio custode, qui corpus eius tuea-
 tur à periculis, vt possit peccato originali
 mundari; tum quia credibile est statim illi
 adiungi dæmonem, qui specialiter nocere,
 & dānum inferre procurat, & sic ab eo tem-
 pore illi Angelus deputari debet, qui pesti-
 mi spiritus nociua opera auertat. Ita ex aliis
 P. Suar. de Angelis c. 17. numer. 18. Vincent.
 Belluacen. in speculo naturalis lib. 1. cap. 72. di-
 cens probabile esse quod deur ab infusio-
 ne animæ Angelus cultos, licet alij non
 improbabiler asserant quemlibet à nati-
 uitate vnum Angelum bonum, alterum
 malum habere; ex Magist. lib. 2. dist. 11. c. 1.
 S. Thom. part. 1. q. 113. art. 5. Valsq. disp. 245.
 cap. 1. Becan. tom. 1. opuscul. opusc. 19. cap. 11.
 Quintil. Mandos. de minori ætate cap. 1.
 num. 2. Perez de Lara in compendio vita ho-
 minis cap. 7. num. 67 & 68. ubi ex doctrina
 S. Thom. part. 1. q. 135. art. 5. subdit quod
 cum in natiuitate fetus separaretur à matre,
 Angelus ei ad custodiam deputatur, &
 quod puer quandiu est in materno utero,
 non totaliter est à matre separatus, sed per
 quandam colligationem, est quodammodo
 aliquid eius, sicut & fructus pendens in
 arbore, est aliquid arboris; tamen proba-
 biliter, vt idem S. Thom. inquit, probabi-
 liter dici potest quod Angelus, qui est in
 custodia matris, custodiat prolem in matris
 utero existentem.

S V M M A R I V M.

- 1 Filium lactare nulli mulieri nec heroina
 dedecori esse potest.
- 2 Vxorum congressu an viri prohibeantur viri
 à conceptionis initio vsque ad ipsius con-
 cepti finitam oblationem.

C A P. Ad eius. IV.

AD num. 2. Adde nulli mulieri nec he-
 roinæ dedecori esse posse lactare fi-
 lium, quem nouem mensibus in penitissi-
 mis veri recessibus aluit, & quem ex propriis

priis visceribus eduxit, vt per Alber. *fiug.* 159. Tiraq. *de nobilitate* cap. 20. n. 78. Cou. *de spons.* p. 2. c. 8. §. 6. n. 13. Ioan. Garc. *de expens.* & *mellorat.* c. 3. num. 29. cum *sequentibus*, Carranza *de vera humani partus design.* cap. 3. Machado *en su perfecto Confessor* lib. 6. p. 5. *trahat.* 6. docum. 6. numer. 3. Quicquid dicant Cordoba de Lara *in l. si quis a liberis* §. si *mater* num. 7. cap. 8. ff. *de liber agnos.* Rol. *conf.* 14. num. 52. lib. 3. Surd. *de alimentu* tit. 7. q. 9. num. 26. Perez de Lara *in compendio vite hominis* cap. 13. num. 60. nisi adeo pauper, & inops existeret, vt propria industria, aut obsequio victum quæreretur, & si lactationi vacaret, inedia periret: Benincas. *de privileg. pauper.* q. 7. spec. 2. num. 31. Ioan. Garc. *d. cap. 3. num. 31.* Coler. *de aliment. lib. 1. cap. 2. ampl.* 9.

Ex hoc textu notat Didac. de Narbona *de atate ad omnes humanos actus requisita*, anno 11. q. 2. num. 26. D. Augustinum prohibuisse viros vt vxorum congressu à conceptionis initio vsque ad ipsius concepti finitam ablationem, quasi adhuc cum maternis vberibus nutriuntur partus, velut in vtero exillens credatur: nam toto eo tempore conceptus & ablationis menstruarum purgationes mulieribus cessant, certissimo argumento inquit Alex. Mascar. *in pract. medic. lib. 4. cap. 5. fol. 540.* factum & in vtero, & extra vterum illis nutriri, cui consentit Vallef. *de sacra Philosophia* cap. 83. circa fin. & Carranza *de partu* cap. 13. num. 15.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

DISTINCTIO VI.

SVMMARIVM

- 1 Pollutionis prouisa causam quando tenetur quis evitare?
- 2 Chirurgus an liceat contrēctare verenda infirmi si eueniat feminis emissio?
- 3 Pollutio, siue feminis emissio intrinsece mala non est.

Cap. Testamentum. I.

Ad num. 2. *in fine.* Adde Araujo *in l. 2. D. Thom. quest. 74. art. 10. dub. 2. corol. 3. pag. 378.* qui cum Aluarez *ibidem* disp. 146. & seq. resoluit tunc teneri huc evitare causam pollutionis prauisae, quando scilicet talis causa per se est illatiua illius, ita vt non habeat per se alium effectum bonum, seu licitum, eo quod tunc esset pollutio volita in causa libera, aut liberē applicata, vt talis

est, ac proinde ex nullo capite excusaretur à culpa; cuius signum esse ait, quod neque medicus potest applicare infirmo medicinam per se illatiuam pollutionis tanquam medijs ad sanitatem ordinati, neque infirmus licet potest illam fumere, bene tamen quando talis medicina ordinatur per se ad alios effectus viles corporis, licet ex consequenti, & comitanter prouideatur futura pollutio: vide Trullench *in exposit. Decalogi* lib. 6. cap. 1. dub. 9. à num. 2.

Post num. 4. Similiter, & ex eadem ratione licebit chirurgo contrēctare verenda infirmi curationis causa, quantumcumque eueniat feminis emissio, quia illa manuum contrēctatio applicatur ad effectum sanitatis, quamuis alius effectus sequatur prae- ter intentionem, ex Llam. *in summ. part. 3. cap. 7. fol. 633.* Ioan. de la Cruz *in direct. conficient. prac. 6. dub. 9.* Azor *instruct. moral. part. 3. lib. 3. cap. 23. quest. 5.* Less. *de iust. lib. 4. cap. 3. dubi. 14. num. 48.* quos refert, & sequitur Ioan. Sanch. *d. disp. 21. num. 31.* Pollutio enim, siue emissio feminis intrinsece mala non est: est enim ex se, & suapte natura illa effusio, sicut excrementorum euacuatio, vt sudor, vrina, sanguinis fluxus, & similia, abstrahēs ab eo, quod sit voluntaria, vel inuoluntaria, hoc est, quod homo actiue, vel passiuē se gerat. Ita Ludou. Lopez *in instruct. part. 1. cap. 74.* Syluester *in summa, verb. pollutio*, Petr. de Ledesma *in summa part. 2. tract. 27. cap. 16.* Nauart. *in man. c. 16. num. 7.* Cou. *in Clem. si furiosus*, part. 3. num. 6. *versagitur.* Valent. 2. 2. disp. 9. q. 3. punct. 3. Valq. 1. 2. tom. 1. disp. 115. num. 7. & quest. 18. *in opusc. de restitut. cap. 3. §. 2. num. 24.* Salas 1. 2. tom. 1. tract. 7. disp. 6. sect. 8. num. 59. Filliuc. tom. 2. tract. 30. n. 151. Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 45. num. 5. & in precept. Decalogi* lib. 1. cap. 2. num. 19. cum seqq. Less. *d. lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 94. 101. 105. 106.* Moure *in summa part. 4. cap. 2. §. 4. num. 3.* Ioan. de la Cruz *d. precepto 6. dub. 10.* Coriolan. *de casibus reueratis part. 2. casu 9.* Villalob. *in summa tom. 2. tract. 40. diffie. 16. num. 144.* Diana *moral. resol. part. 3. tract. 5. resol. 88.* Machado *en su perfecto Confessor. lib. 2. part. 3. tract. 19. docum. 10.* Ioan. Sanc. *in select. disp. 21. num. 35.* Trullench *in precepta Decalogi. lib. 6. cap. 1. dub. 8. num. 4. cum seqq.*

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

DISTINCTIO IX.

SVMMARIVM.

- 1 princeps legibus solutus est.
- 2 Princeps an aliquo modo sua lege obligetur.

Bb 4 3 Leges

292. Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

3. *Leges qui facit, pari maiestate legibus obtemperare decet.*
4. *Legum solemnibus solum Principem aliqui credunt.*
5. *Principem esse legibus solum nihil aliud videri posse existimant alij, quàm penes Principem esse omnem potestatem ferendarum, abrogandarum, aut derogandarum legum.*
6. *Principes quare dicatur solutus legibus vera responsio.*
7. *Distinctio de vi coactiua, & directiua.*
8. *Principes aequalitatem seruare debet.*
9. *Quod quisque iuris in alterum statuit, ipse seruare debet.*
10. *Principes cur dicatur in aliquibus iuribus solutus legibus?*

Cap. Iustum. II.

Prinicipem legibus solum esse, probat text. in *l. Princeps*, ff. de legib. & in *l. ex imperfecto*, ff. de leg. 3. & exornant plures in collect. citati, quibus addo Coch. lib. 2. thesauri polit. cap. 2. Ioan. Pareja in otio quadrimestri de lege Iulia, num. 3. Madera animadu. cap. 35. Pācirol. in thesaur. var. lect. lib. 2. cap. 5. Osuald. ad Donel. comment. lib. 1. cap. 17. lit. A. Mart. Delr. in Senec. in Hercule fur. act. 2. vers. 399. late Franc. de Amaya obseruat. iur. lib. 1. c. 1. num. 91. cum seqq. quia in illum non est lex, cum sit ipse lex, Arist. 3. polit. cap. 9. Lex, inquam, animata, auth. de Consul. in fine: solui itaque sua lege debet, qui se ipso superior esse non potest. Solui (inquam) sua lege debet, quia alios soluere sua lege potest. At illud constat, sua lege Principem aliquo modo obligari, ad not. per Sot. de iust. lib. 1. q. 6. art. 7. Cuiac. ad *l. ex hoc iure*, vers. ex hac interpretatione, ff. de iust. & iure, & lib. 15. obseru. 30. Cou. in cap. alma mater, 1. p. §. 1. num. 14. Suar. de legib. lib. 4. cap. 35. decet enim, ait Paulus, cum, qui leges facit, pari maiestate legibus obtemperare, pari, inquit, maiestate: nam à suopremio est dominandi iure id ipsum velle, quod non possis, hoc est, legibus subici velle, quibus ut Princeps nequaquam subici queas. Hinc Theodol. in d. digna vox, C. de legibus. Ea reuera, ait, maius imperio est, submittere legibus principatū. Vnde multi plures excogitarunt hac de re resolutiones: quidam enim, ut sunt Zas. in d. l. Princeps num. 3. & ibi Corra; etiam num. 3. ac Minel. c. ult. n. 4. necnon Cuiac. lib. 15. obseru. 30. docent legibus Principem solum, hoc est, legum solemnibus, esse enim solemnia, quæ lex in his exigit, qui infra Principem sunt, non in Principe, qualia testamentorum, l. 3. C.

de testam. Alij solum principem esse legibus, nihil aliud videri posse existimant, quàm penes principem esse omnem potestatem ferendarum, abrogandarum, aut derogandarum legum. Sic principem legimus adoptionem non iure factam confirmare. *l. adoptio* ff. de adopt. & matrimonium, statumque liberorum non iure quæsitum, *l. qui in provincia* ff. de ritu nupt. Et hoc quidem est, inquit Cuiac. d. obseru. 30. principem supra leges esse. Alij, ut sunt græci interpretes, teste Cuiac. d. loco, interpretantur de legibus pœnariis. Alij, de legibus caducariis Iulia, & Papia intelligunt, quæ erant per se ipsas odiosæ, ob idque facile princeps ab eisdem eximebatur, per *l. quod Principi*, ff. de leg. 2. Sed Lælmanc. disquis. genial. & 6. anniuersariarum iuris disput. cent. 3. cap. 233. num. 5. non solis, inquit, legum solemnibus, non solis pœnariis, non solis caducariis legibus solutus est princeps, sed legibus generaliter; indecens enim visum est ac prope iniuriosum (ait ille) ut princeps, qui supremam habet regiminis potestatem, paricum cæteris conditione teneatur, & contrahendo, testando, iudicando, aut aliud quodlibet faciendo, iuris sui formulis alligetur, propriisque obstringatur legibus, seu constitutionibus.

Vulgaris est distinctio S. Thom. in 4. sent. 7. tit. 5. & 1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. & recepta ab omnibus de vi directiua, vel coactiua. Lex, inquit, est regula humanarum actionum, regulæ autem est dirigere, sed habet quoque lex cogendi vim. Ergo princeps dicitur solutus legibus, quantum ad vim coactiuam, nullus enim propriè cogitur à seipso, sed quantum ad vim directiuam, sua lege princeps obligatur, cap. cum omnes, de constit. Scriptum enim est, quod quisque iuris in alterum statuit, eodem uti debet: & Sapientis dicit auctoritas, *Pasere legem, quam ipse tuleris*. Hæc S. Thom. quem sequuntur, præter citatos in Collect. Ferdin. de Mendoza de pactis lib. 1. cap. 5. n. 33. Anton. Merenda controu. iur. lib. 2. c. 14. pag. 195. Simanch. de republ. lib. 4. cap. 15. Sebast. Medic. in c. erit ante lex, dist. 4. ex num. 34. & de legib. p. 4. q. 3. Ignat. de Villar in syna respons. resp. 8. num. 15. & 23. Franc. de Alpharo de offic. fiscalis glos. 34. numer. 10. & 11. Maftrill. de Magistrat. som. 1. lib. 3. cap. 3. à n. 70. D. Acuña in comment. ad hunc text. Mari. Cutell. de donat. tract. 1. disp. 2. p. 6. numer. 13. Ioan. de Balboa in cap. 1. de probat. cap. 19. cum seqq. Anaft. Germon. lib. 1. animaduersi. c. 1. Paul. Christian. decif. 9. per tot. lib. 1. Ioseph. Gonzal. var. cap. 4. num. 11. & 12. Ceuall. en el arte real, cap. 13. Ex Theologis Malder. in 1. 2. S. Thoma quæst. 96. art. 5. col. 1. pag. 405. vbi Granad.

Granad. controu. 7. tract. 3. p. 1. disp. 6. sect. 1. Montel. disp. 23. q. 1. diff. 1. 1. diff. 2. Salas disp. 14. sect. 2. & Araujo q. 97. disp. 3. sect. 5. diff. 1. pag. mibi 675. cum seqq. in Salmantina Imp. Lorea did. tom. 2. tract. de legib. disp. 26. memb. 3. Nicol. Serar. tom. 2. opus Theolog. disp. de legib. art. 52. pag. 40. Layman in Theolog. moral. tract. 4. c. 9. Becan. in sum. Theolog. part. 2. tract. 3. c. 6. q. 12.

8 Inæqualitas enim est contra æqualitatem, quam Principes debent seruare, non implere quod aliis præcipiunt, quod in Scribis, & Phariseis reprehendens Christus Matth. 23. ait, *Alii graua onera imponere, digito autem suo nolunt ea mouere, dicunt enim & non faciunt, &c.* Eo quod essent legum interpretes, licet non legislatores. Eadem quoque reprehensio innuitur à Paulo ad Rom. 2. *Qui alios dices, teipsum non doces, qui prædicas non machandam, macharis, &c.* quapropter inexcusabilis est homo omnis, qui iudicat, in quo enim alium iudicas, teipsum condemnas.

9 Hoc ipsum rectè probatur Iure Canonico, & præcipuè ex hoc. tex. desumpto ex Hldoro lib. 3. de summo bono cap. 52. vbi sic dicitur, *In summo est Principem teneri suis legibus, & ex cap. cum omnes, de consil. vbi ait Innoc. III. quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat uti eo, & ex cap. pro illorum, de præbend. vbi idem Innoc. III. cum nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt obseruare: & denique ex cap. non liceat 12. quæst. 2. vbi statuit Pontifex legem, qua seipsum comprehendere vult, nempe prædia Ecclesiæ non alienandi.*

20 Non obstat, quod in aliquibus locis Iuris Ciuilibis dicatur Principem solum legibus, ut in l. ex imperf. ff. de legat. 3. & in d. l. princeps, & aliis similibus, quia in illis Imperatores, aut iuxta suorum Iuriconsultorum opinionem, exemptionem à legibus, quam re vera non habent, sibi confidenter arrogarunt, aut dumtaxat sibi tribuerunt exemptionem, non à directione, sed à coactione legum, quia nullus Iudex potest, aut debet in eos quantumvis suorum legum transgressores, condemnationis ferre sententiam, aut pœnis à lege taxatis eos multare.

SVMMARIVM.

1 Doctores, aut Sancti in quibus materiis magis standum sit quam alteri.
Hieronymo magis quam Augustino credi-

tur in interpretatione SS. Scripturarum.

2 Augustino magis creditur quam Hieronymo & Gregorio in Theologia scholastica.

3 Hieronymo in historiis & translatoribus magis creditur quam aliis.

4 Omnes in omnibus præfulgere non possunt.

5 Doctores vnius professionis in ea magis credendum quam alteri, qui plures profectur.

CAP. Vt veterum VI.

Las. verbo, Graci in hoc textu, magistraliter voluit, vni Doctori, aut Sancto magis standum esse, quam alteri, attenta cuiusque professione. exempli gratia, circa sensum, & interpretationem sanctarum Scripturarum maior fides adhibenda est Hieronymo, quam Augustino: & inter Augustinum, Hieronymum & Gregorium, Augustino magis creditur in disputationibus, Theologiæ concertatrice, vulgo scholastica nuncupata, Hieronymo in historiis, & translationibus ad placidam Theologiam, quam positum appellamus, spectantibus; Gregor. in moralibus, vide Machado en su perfecto Confessor tom. 1. lib. 3. p. 4. tract. 2. documento 3. num. 2. Cum certum sit non omnes in omnibus præfulgere, sed certi in certis professionibus, ex dec. textus in l. 1. ibi, quia non omnes C. de veteri iure tuncuendo, 4 ipsaque ratio, & experientia sic docent, quia regulariter, & vltimum magis in vna quam in altera professione homines insistere solent, & ideo hanc glossam probarunt Lud. Roman. in l. si verò §. de viro fallent. 15 ff. sol. matr. & in l. 1. §. fin. ff. de verb. oblig. Anguian. de legibus lib. 2. controu. 29. 29. num. 35. vbi num. 36. subdit quod si inter Doctores eiusdem professionis alter duas partes profiteretur, duove munera obiret, & alius alteram partem professionis, siue artis dumtaxat exerceret, vnicam partem professio tanquam magis eidem insistenti maior habenda esset fides, & num. 37. ex dictis insert in praxi, quod si inter Doctores vtriusque iuris circa examen alterius, negotiumve decidendum orta fuisset controuersia, seu excitata varietas, præualere debeant eorum voces, qui magis versantur in ea facultate, esto docti, eruditique sint cæteri eandem facultatem professi, & si non ita versati.

DISTIN

DISTINCTIO X.

SUMMARIUM.

- 1 *Leges Ciuiles quando obtineant in foro Ecclesiastico.*
- 2 *Leges Ciuiles in spiritualibus parum, aut nihil possunt.*
- 3 *Pontifices non videntur approbare leges Ciuiles quantum ad causas matrimoniales, seu beneficiales.*
- 4 *Cap. litteras, de iuram. calumnie intelligitur.*

Cap. Lege. I.

- 1 **A**d fin. text. adde leges Ciuiles, quas Imperiales appellamus, clausæ, & contentæ in voluminibus iuris communis, si Canones in materia deficiant, obinent, & vim habent, etiam in foro Ecclesiastico; nam cum Pontifices maximè appellare censeantur leges omnes Cælesteas, quatenus conducunt ad approbandos & sustinendos Canones, cap. de capitulis, cap. certum, cum multis ibidem hac dist. & Canones non existant in proposito, & leges adsint non contradicentes, sed adiuuantes ipsos Canones, videtur cum ratione coniunctum, & copulatum, vt obseruari debeant, Canonibus deficientibus ex præsumpta Romanorum Pontificum voluntate, & approbatione, qui non dedignantur vti legibus Imperialibus iustis, & adiuuantibus iura Pontificia, præsertim, vbi non adsunt constitutiones Ecclesiasticæ, quibus oblata negotia definiri valeant. Ita Abbas in cap. 1. num. 8. de noui operis nunc. & in cap. Ecclesia S. Mariae n. 17. de consuet. vbi Felix num. 37. Dec. num. 27. Garc. Fortun. de ultimo fine, illat. 13. citati à Tiraq. de primog. quest. 44. n. 3. Dummodo negotia huiusmodi, in quibus leges Ciuiles, deficientibus Canonibus, obseruari debent, temporalitatem concernant in criminalibus, siue ciuilibus clericorum causis, non ita si negotia sint spiritualia, veluti quæ spectant ad matrimonia, & beneficia, circa quæ parum aut nihil possunt leges Ciuiles. Ratio est, quia Pontifices Max. non videntur approbasse leges, quantum ad causas matrimoniales, seu beneficiales. cap. quoniam, ibi, pro cursa temporalium, &c. hac dist. 10. nec affirmari posse videtur, quod leges laicorum Prin-

cipum obtineant in foro Ecclesiæ, nisi per Canones approbatæ sint, à quorum approbatione circa causas Ecclesiasticas totam suam vim, potestatemque recipiunt, ex text. in cap. litteras, de iuram. calumnie, ibi non ex legum distinctione, &c. quamvis ibi Abbas, & communis schola contrarium sentiant, illius textus litteram violantes.

DISTINCTIO XVIII.

Cap. Placuit. X.

AD num. 1. Adde quinquaginta annorum ætatem sufficere ad excusationem publicorum munerum personalium, vt per Azevedo l. 1. num. 97. tit. 1. lib. 6. recopil. Thom. Aët. in tract. de infirmit. cap. 19. num. 21. Garc. Tolet. in lucerna rubricarum tit. 49. num. 4. lib. 10. Cod. Domin. Tasson. super pragmat. de antefacto vers. 12. obseru. 1. n. 336. Steph. Gratian. discept. forens. c. 328. n. 5. Peres de Lara in compendio viæ hominis c. 31. num. 32. Aluarez de priuileg. miserabilium personarum quest. 18. num. 18. Quamuis septuaginta annorum ætatem ad personalium munerum excusationem necessariam esse crediderint Azeved. sibi contrarius in rub. n. 10. tit. 14. cod. lib. 6. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 37. num. 17. Monet. de distr. quotid. p. 2. quest. 7. num. 10. & 11.

DISTINCTIO XXI.

Cap. Cleros. I.

ROST numer. 26. in textu ibi, sciet enim Rex à regendo. Refert noster Aluarez Pelag. de planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 57. in princ. non regere, qui non corrigat se, & alios, & quod rectè faciendi Regis nomen teneatur, peccando autem amittitur: vnde & apud antiquos tale erat prouerbum, Rex eris, si rectè facias, si non facias, non eris. Sic etiam B. Catharina dixit Maxencio, Si animo te rexeris, Rex eris.

Cap. Nunc autem. VII.

AD num. 1. in fine. Vnde vulgò colligitur ipsum Christi Vicarium à nullo prorsus mortalium posse remoueri, vel condemnari, propter quod nemo sit in terris ipso maior, vel qui possit ipse esse iudex, præter solum vel Deum, vel semetipsum: quo factum fuit, vt & marcellinus Pontifex

Pontifex in persecutione Diocletiani metu mortis, & ex infirmitate lapsus in idololatram, facti deinde penitens, ac ceteri cleri, plene quoque Concilio anno 300. Episcoporum fordidatus comparens, ac pœnas exposcens, nec tamen ab eodem Concilio, nec ab ullo mortalium iudicatus, ipsemet semetipsum iudicauerit, atque martyrio semet ultro mox constanter obtulerit, increpato viriliter, ac animosè crudelissimo tyranno Diocletiano, cuius rei testis est locupletissimus, & antiquissimus præter innumerabiles alios temporum posteriorum scriptores, Damasus in Pontificali, coniunctis adis eiusdem Concilij Sinuessani tom. 1. Concil. pag. 283. cum sequentibus vsque ad 292. Platina quoque videndus in eiusdem Marcellini vita, & Sabellic. lib. 8. Aeneid. 7. quos refert Boët. Epo de regalibus, vel iure Principum lib. 1. num. 2. 15. Vide dicta ad cap. 3. Papa 40. dist.

DISTINCTIO XXV.

Cap. Vnum Orarium. III.

AD num. 4. quòd venialiter peccat delicioſa cibaria pauperibus præparans, ultra citatos in collect. docent Ioann. bapt. pentan. in tract. de alimentis cap. 7. num. 3. in fine, Marth. Coler. cod. tract. lib. 2. cap. 2. num. 58. Surd. etiam cod. tract. tit. 4. quæst. 18. num. 13. Gaspar. Baec. de inope debitore c. 17. num. 74. vide quæ dixi ad cap. non cogantur 3. dist. 41. in addit.

Cap. Primum. VI. & ult.

SANCTUS Gregor. homil. 17. in Euangel. relatus in hoc textu vult sine crimine debere esse Prælatum, qui subditum de crimine corripit. Quomodo, inquit, Præfatus Ecclesia potest auferre malum de medio eius, qui in delicto similis cornu erit, aut qua libertate corripere peccantem potest, cum tacitus sibi ipsi respondeat, eadem admittisse, quæ corripit; refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 1. tit. 2. gloss. 3. n. 23. ubi plura habes ad idem propositum conducentia; vide infra ad cap. præcipue 3. 11. q. 3.

DISTINCTIO XXVIII.

SUMMARIUM.

Episcopus tempore, quo Episcopatum consequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum,

quas ipse ex patrimonio, vel aliunde comparauit.

- 2 Episcopus compellendus est facere inuentarium de patrimonialibus.
- 3 Episcopi Regulares an de bonis patrimonialibus, & aliunde quaestis disponere possint.

CAP. DeSyracufana. XIII.

AD num. 2. Quòd Episcopus, tempore, quo Episcopatum consequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum, quas ipse ex patrimonio, vel alio titulo comparauit, ultra citatos in collect. ad hunc textum, & ad cap. 3. n. 2. de pecul. cleric. & de officio & potest. Episcopi p. 1. §. 3. alleg. 114. num. 15. docet Roland. à Valle de inuentario quæst. 28. per totam, ubi tenet Episcopum compellendum omnino ad inuentarium de patrimonialibus conficiendum, ne sub umbra patrimonij audeat vsurpare bona Ecclesiæ, aut prælaturæ suo tempore acquisita, Carol. Tusch. præfatus conclus. lit. 1. conclus. 347. num. 37. Maurit. de Alzedo de præcellent. Episcop. dignitat. p. 1. cap. 14. num. 15. Ioan. de Solorzano de Indiar. gubernat. tom. 2. lib. 3. c. 10. numer. 3. me citato Pareja de vniuersa instrumentorum edit. tit. 5. resol. 5. num. 6. ubi n. 7. cum seqq. latè disputat an ad inuentarium huiusmodi conficiendum teneantur etiam Episcopi Regulares, & esto, quòd facere debeant, ut illis, siue monasterio suo proficere possit hæc inuentarij confessio, quæ pendet à decisione alterius questionis, an scilicet Episcopi regulares de bonis patrimonialibus, & aliunde quaestis disponere possint, de qua vide dicta in addit. ad collect. super cap. 2. de testam. in eisdem collect. num. 7. Sed quidquid sit de hac quæst. tenet idem Pareja citato loco num. 13. Prælatos, & Episcopos Regulares, hanc patrimonij, aut rei familiaris aliunde quaestæ additionem facere, & inuentarium legitime constructum, sicut alios Prælatos seculares producere teneri, idem resoluit Alzed. d. cap. 14. num. 14. in illis verbis ab eod. Pareja relatis. Quod etiam (de inuentario loquitur) Episcopi Regulares facere tenentur, ne monasterium defraudetur in libris, & in aliis rebus, quas habent, tempore, quo creantur Episcopi, nam si hoc non faciunt, semper præsumitur omnia, quæ habent tempore mortis, esse intuitu Ecclesiæ quaestæ, gloss. in cap. sint manifesta 12. quæst. 1. nisi probetur aliunde acquisuisse, vel coniectura concurrerent, ex quibus constaret, non ex Ecclesiæ redditibus, sed aliunde, vel ex patrimonio habuisse, & quod semper in dubio requiratur plena probatio, quia præsumptio in fauorem Camera Apost. extat, &c.

DISTIN

DISTINCTIO XXX.

Cap. Quæcunque. II.

IN text. ibi. *Quæcunque* mulier Religio-
ni iudicans conuenire, sibi comam am-
putauerit, quam Deus ad memoriam
subiectionis illi dedit, tanquam resoluens ius
subiectionis, anathema sit; argumento horum
verborum notat & tradat sic quæstionem
Ludou. Roman. sing. 600. num. 1. fol. 142. *Esso*
nunc Floritæ una formosissima innocula; qua
habet formosissimam virum, quæque audita præ-
dicatione incidit sibi comam, vel capillos causa
deuotionis, queritur an per hoc sit excommu-
nicata ipso iure? Dic quod hic textus est singula-
ris 30. dist. cap. quæcunque. Brixiana in suo di-
ction. verbo mulier. Afflict. in cap. 1. §. rursus pro-
pe finē quæ sit prima causa benef. amit. Iacob. Ni-
ger in l. si ad instar num. 17. C. de liber. exhib.
ibi, nec licet vxori absque consensu mariti sibi
capillos amputare, nam comam proliam, seu
copiosam habens obedientiam signum retinere cen-
setur, Guillelmo de Monte Laud. in Clem. cum ex
eo verbo continentia, de sent. excom. Tirag. l. 1.
conub. n. 2. l. fol. 6.

DISTINCTIO XXXI.

SUMMARIUM.

- 1 Coniugia permissa sunt in Orientalibus cler-
icis in sacris ante ordinationem contra-
cta, non post.
- 2 Clericis in sacris constitutis in Ecclesia La-
tina semper fuit prohibitum contrahere
matrimonium tam post ordinem susce-
ptum, quam vxores contractas reti-
nere.
- 3 Petrus, Paulus, & ceteri Apostoli præter
Ioannem vxores habuerunt.

Cap. Aliter. XIV.

IN n. 2. in fin. Licet in Oriēta-
libus clericis in sacris permissa
sint coniugia ante ordinatio-
nem contracta, cap. cum olim 16.
de cler. coniug. non tamen postea vxores du-
cere valebant, vt patet ex sexta Synodo in d.
cap. si quis eorum; & ideo Græcis post susce-
ptum Ordinem sacrum non licuit matri-
monium contrahere. S. Epiphan. lib. 2. hæref.
59. Sozomen. lib. 1. cap. 22. Nicephor. lib. 8. c.

19. Mich. Medin. lib. 2. de continentia cap. 20. &
21. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 6. §. 3. num. 2. Card.
Bellarm. de clericis cap. 21. & lib. 2. de Concil.
cap. 18. In Ecclesia autem Latina semper
fuit prohibitum Clericis non solum matri-
monia contrahere post susceptum Ordinem,
verum ante ordines contractas vxores reti-
nere, nisi Lectoribus & Cantoribus, ex Apo-
stolicis Constit. can. 27. Qui ad Clerum proue-
cti sunt, precipimus, vt si voluerint, vxores acci-
piant, sed Lectores & Cantores tantummodo:
quia lex calibatus diuina est ab Apostolo-
rum tempore per eas promulgata. S. Dio-
nyf. Arcopag. de Eccl. Hierarch. c. 5. S. Isidor.
lib. 2. offic. cap. 2. S. Ambros. lib. 1. cap. fin. S. Au-
gust. lib. 2. de adul. coniug. cap. 20. Niger in
Numer. homil. 23. Sot. de instit. lib. 7. q. 6. art. 2.
Non obstat quod Petrus Paulum, & An-
dreæ, ac alios Apostolos præter Ioannē
vxors habuisse, probant Tertull. lib. de Ma-
gno gamia. S. Ignat. Epist. ad Philadelph. Clem.
Alexandrinus Mat. lib. 3. & in Canone Apostol.
6. ita legitur: Episcopus, aut Presbyter vxorem
propriam nequaquam obtentu religionis abici-
at. S. Paulum, & alios Apostolos, præter
S. Petrum vxores non habuisse asserunt,
S. Hieron. lib. 1. contra Iovin. & Psalm. 57. &
Epist. ad Eustoch. de virginit. S. August. lib. de
gratia, & liber. arbitrio, cap. 4. S. Epiphan. hære-
si 58. S. Ambros. lib. de exhortatione ad Virgi-
nem. Non obstat auctoritas ipsius Pauli
Apost. ad Timoth. 1. cap. 3. Oportet Episcopum
irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum; quia
hæc verba negatiue intelligenda sunt, scilicet
oporteatne Episcopum habeat vxores
plures, vt ibi interpretantur S. Chrysost.
& alij. Valent. tom. 4. disp. 9. quæst. 5. puncto 5.
§. 2. Henric. in sum. lib. 10. cap. 4. Vel allego-
ricè, ne pluribus Ecclesiis præponantur
nam continentiam Episcopo satis com-
mendat idem Apostolus ad Tim. cap. 1. Opor-
tet Episcopum esse sobrium, iustum, sanctum, con-
tinentem, &c. Minus obstat Can. ille Apostolo-
rum 6. quia iustum est, ne prætextu religio-
nis, seu cautela Episcopus, aut Presbyter,
qui ante ordinationem vxorem habebat,
postea curā vxoris abiciat, quin debet il-
lam alere, & providere, vt cautum est in
Conc. Turon. 10. can. 8. & exponunt Vmber-
tus Legatus Leonis IX. in apolog. contra Nicet.
Soto lib. 7. de vinct. quæst. 6. art. 1.

DISTINCTIO XXXII.

Cap. Præter hoc. VI.

AD num. 4. Hæc gloss. quæ communiter
recipitur per Doctores infra citandos,
probat,

probat, quod quamuis Sedes Apostol. non possit generaliter laicis in Ecclesiasticos iurisdictionem concedere, & his in totum suam exemptionem adimere, potest tamen ex iustis causis dignas causas etiam criminales Ecclesiasticorum laicis iudicibus delegare, vt per Abb. in cap. Ecclesia S. Maria, num. 6. de consuet. Ozasc. in l. de quibus, num. 144. ff. de deleg. Segura in direct. iudicium Ecclesiastic. part. 1. c. 11. n. 1. Bobad. in sua pol. lib. 2. c. 18. n. 43. cum seq. Menchaq. de success. creat. §. 22. n. 58. & 59. Marta de iurisdic. p. 4. casu 64. num. 18.

SVMMARIVM.

- 1 Mulierum tactus impudicus condemnatur.
- 2 Manus deosculandas tradere mulieribus Religiosis non licet, maxime iuuenibus.

CAP. Hospitulum. XVII.

- D** Hieronymus in hoc textu relatus tamen impudicum mulierum condemnat, idque eas pluribus sacre Scripturæ locis. Ecclesiastici 9. cum aliena muliere non sedeat. omnino, nec accubas cum ea super cubitum: ibidem 21. Qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem: & ibidem 7. Vincula sunt manus eius. Proverb. 6. Nunquid potest homo ignem abscondere; & alio loco S. Hieron. ait. Qui tangit carnem mulieris, non euadet sine periculo anima sua. Vnde noster Aluar. Pelag. de planctu Ecclesia, lib. 2. art. 73. fol. 144. dicit non esse tutum, maxime iuuenibus religiosis, tradere manus deosculandas mulieribus, maxime iuuenibus, vel adolescentulis, nec tenere manus complicatas cum manibus earum; quia totum corpus illorum, & illarum ignis est, cui debet dici à sapiente castissimo, Noli me tangere.

DISTINCTIO XXXIV.

SVMMARIVM.

- 1 Iuuentus propria venatorum atas.
- 2 Otium vitii, turpitudinibusque occasionem prabet.
- 3 Venationibus adolescentes ad militiam, & res bellicas exercentur.

Cap. Quorundam. I.

- I** N text. ibi, Qui & iuuenis dicitur; ergo iuuentus propria venatorum atas est, vt per Cabrereros in tract. de metu lib. 2. cap. Barbof. iur. Can. selecta. Tom. V. l.

37. numer. 9. Didac. de Narbona de atate ad omnes humanos actus necessaria anno 18. qu. 3. vbi de hoc text. meminerunt eleganter Conrad. post tract. de re rustica, vbi de venatione. fol. mibi 349. ibi, Horum exemplo consensus venationis disciplinam nobilibus, & heroici generis iuuenibus haud nequaquam negligendam, quibus id per corporis robur, & etatem liceret, siquidem hoc exercitio rebus gerendis strenuas euaderet, docerique simul, vt Xenophontus sententia, & verbis vtatur, atque hoc auocamento, primum à crapula, desidia, ignauoque otio, quod vitii, turpitudinibus, que sæpe occasionem præbet, abduci. Deinde corpus exercitio salubrius, & sartum rectum præstare. Postremo heroici adolescentes ad militiam, & res bellicas, velut tyrocinio exercentur: quandoquidem non desunt, qui bellice artis partem esse venationem contendunt. nam sicut militem oportet sæpe humi quiescere, frigus æstum sitim, atque inediam perpeti, idem huic exercitio vacanti usu venit, cumque oportet per montes asperos, per sylvas, & dumeta feras fugientes persequi, neque imbribus, neque viribus, aut summo vinci, sub dio sæpe noctem agere tenera coniugis immemorem, vt Pœtæ canit. Adde quod consuetudo venandi locorum reddit periosus, & ad transmittendum itinerum difficultates audaciores, toleratores, &c.

DISTINCTIO XXXVI.

SVMMARIVM.

- 1 Illiteratura totalis, & omnimoda requiritur ad inducendam inhabilitatem ad Ordines & beneficia.
- 2 Iuuenis si sciat legere, & spes sit quid discat, non dicitur illiteratus omnino.

CAP. Illiteratos. I.

R OST n. 6 Ad inducendam igitur inhabilitatem ad Ordines, & beneficia Ecclesiastica obtinenda requiritur totalis, & omnimoda illiteratura, secus in eo, qui habet aliquam literaturam, quamuis modicam. Ita declarant Archid. Præpof. & Gemin. in præsent. Lambert. de iurepatr. lib. 1. p. 1. g. 9. art. 24. n. 2. vers. quod debet intelligi, vbi post Domin. in c. præcipimus 34. dist. & in c. fin. de tēp. ordin. lib. 6. dicit hoc esse intelligendum de omnino illiteratis, id est, penitus infcio literarum. Rebuff. in praxi benef. p. 1. tit. de clericis, & à quibus & quomodo creantur, n. 27. fol. mibi 7. dicens esse verum si sit omnino illiteratus, secus si sciat legere, & sit iuuenis, de quo spes sit, quod sciat, & Doctor fiat. Vnde Præp. hic col. 1. vers. & propterea, ita declaratur, dicitur declarari vulgare dictum, quod

C c illite

illiteratus est inhabilis ad beneficia, ut procedat in penitus illiteratis, non in illis, qui habent aliqua principia, & de quibus sit spes proficiendi: ita etiam declarat post Alex. Card. & Felin. Rebus in tractat. de pacif. possess. numero 215. & clarius cæteris Rota decisione 16. numero 2. & 3. libro 3. diuersi.

DETERMINATIO XXXVII.

DISTINCTIO XXXVII.

SUMMARIVM.

1. Doctores referuntur de Sibyllis agentes.
2. Sibylla Gentiles fuerunt.
3. Sibylla cultrices demonum.
4. Sibylla oracula confecta.

Cap. Siquid veri. XIII.

1. **S**E Sibyllis, & earum numero, nominibus, patria, & parentibus, agunt Latæ Lactandius, Suidas, & Ludou. Vives in S. August. lib. 18. de civitate Dei cap. 23. Contad. Gesner. in Onomast. verb. Sibylla, Mayol. dierum canicul. tom. 2. col. 3. latæ Torreblanc. de iure spirituali lib. 8. cap. 2. à princip. Sibyllæ huiusmodi Gentiles fuerunt, & cultrices idolorum, ut pote filix infidelium, quæ demonum sacrificia, & ritus colebant, Plin. lib. 1. cap. 9. Liu. lib. 1. decad. 5. Lactant. lib. 1. cap. 16. & alij, & sic Pythoniassæ esse & cultrices demonum tradunt S. Ambros. ad Corinth. cap. 2. S. Thom. 2. 2. q. 172. art. 6. Raph. de la Torre tom. 2. de vitis opposit. quest. 5. art. 3. disp. 3. Vnde oracula, quæ de Christo Domino, & redemptionis nostræ mysteriis earum nomine eugantur, à posterioribus scriptoribus confecta videntur: nam carmina, sub quibus dicta oracula continentur, multo recentiora sunt, & à nullo illius sæculi auctore recensentur; quamquam haud negem aliquid eis simile adumbratum fuisse à Sibyllis, non tamen carminibus, ut hodie apparet, exaratum, quod post promulgatum Evangelium, carminibus commendari potuit, ut veritas manifestior fieret, cum ex aduersariis magis confirmetur, ut tradunt Franciscus Mirandulan. lib. 4. prout. cap. 6. Hinc Sibyllas huiusmodi, licet Gentiles fuissent, Christi patiuitatem, mortem, & resurrectionem, ac alia huiusmodi vaticinari poterunt. S. Thom. 2. 2. q. 172. art. 6. Martin. Delr. disquis. Magicarum lib. 4. c. 1. q. 1. & 2. q. 6. sect. 1. Torreblanc. de c. 2. m. 35.
2. **S**ibylla Gentiles fuerunt.
3. **S**ibylla cultrices demonum.
4. **S**ibylla oracula confecta.

DISTINCTIO XL.

Cap. Nos qui. III.

Post numer. 1. Argumento huius cap. colligit noster Aluar. Pelag. de planctu Ecclesie lib. 1. ar. 42. col. 3. quod primatus non sanguini debetur, sed vitæ, & fidei claritati, & quod inutiliter regnat, qui Rex nascitur, & non meretur, & proculdubio parentis affectum exuit, qui paruulos suos importabili mole super terram extinxerit, hoc enim est suffocare filios, non promouere, alendi prius sunt, & virtutibus exercendi.

CA P. Si Papa. VI.

AD n. 45. in fin. Aduersus Imperatores, Reges, & Principes seculares Sancta Romana Ecclesia, & Pontifices Maximi, qui illam pro tempore gubernarunt, non solum censuras Ecclesiasticas, sed materialem etiam gladium euaginarunt, illósque suis Regnis, & imperiis priuarunt, vel eorum administratione, & iurisdictione, donec respuerent, prohibuerunt, ut ex multis exemplis constat, quæ deduci possunt ex cap. Valentinianus, & ex c. Hadrianus 63. dist. & ex c. Constantinus 9. dist. & ex c. Sacerdotibus 11. q. 1. & ex c. nos si in competenter. 2. q. 1. & ex c. venerabilem, de elect. & ex c. nouit, de iudic. & ex cap. ad Apostolica, de re iud. & ex c. per venerabilem, & c. causam qua el. 2. qui filij sint legit. & ex cap. vnic. de schismaticis lib. 6. & ex innumeris relationis per Palat. Rub. de obtent. Regni Navarra p. 2. §. 6. & 7. Turrec. in sum. de Ecclesia lib. 2. cap. 114. Albert. Pigh. de Eccle. Hierarch. lib. 5. c. 14. & 15. Bermond. de publicis concub. verb. & si Regali à n. 4. cum seqq. Petr. Gregor. syntag. iuris lib. 1. cap. 1. ex num. 11. & de republ. lib. 26. cap. 4. & 5. Peregr. de iure ffij lib. 1. titul. 2. ex num. 5. Bobad. in politica lib. 2. cap. 17. num. 5. Angel. Matheac. de via & ratione iuris lib. 1. cap. 34. num. 28. Card. Bellarm. lib. 2. de Romano Pont. cap. 19. & lib. 3. cap. 3. vers. hæc opinio, & lib. 4. cap. 13. vers. deinde, ubi latè agit de depositione Henric. IV. Imper. per Gregorium VII facta, & latius lib. 5. cap. 8. per tot. ubi duodecim insignia exempla adducit, latissimè Para. libro 3. de origine inquisit. quest. 1. opinio. 3. ubi plurima congesta exempla, Ayala de iure & officio belli lib. 1. capite 2. n. 27. Thom. Boz. de signis Ecclesie Dei lib. 17. c. 3. & 4. & de iure Eccles. lib. 8. & potest.

cap. 12. n. 2. & de Italia stata contra Machi anel-
lum lib. 3. cap. 5. & Anastas. Germon. de sa-
cror. immunit. lib. 3. c. 13. ex n. 27. Camil. Bor-
rel. de prestantia Regis Catholici. 46. ex n. 110.
& c. 47. ex n. 46. Bobadil. in politica lib. 2. c. 17.
n. 5. Ioan. Boter. in relat. vniuers. p. 2. lib. 4. vbi
agit de Romano Pont. pag. 234. cum seqq. Ru-
cil. Benzon. de anno lubilis lib. 1. c. 10. pag. 57.
& 58. Salas in tract. de legibus qu. 95. dist. 7.
sect. 4. Valenz. contra Venetos p. 5. ex num. 236.
vsque ad n. 258. Anguian. de legib. lib. 2. contr.
17. n. 43. Mart. de iurisdict. p. 1. c. 5. ex n. 15. &
c. 18. ex n. 5 & c. 22. ex num. 11. & c. 23. per tot.
Calixt. Ramires de lege Regis §. 2. ex n. 44. Se-
raph. de Freitas de Asiatico Lusitanorum im-
perio cap. 6. ex num. 45. Suar. de defensione fidei
contra Anglicana secta errores lib. 3. cap. 23. ex
n. 1. & lib. 6. c. 4. n. 17. & in tract. de Fide disp.
20. sect. 3. n. 21. & disp. 22. sect. 8. num. 2. & 7.
Duo sunt omnium nouissima, primum de
2 Iulio II. Pont. Max. qui Ioannem Nauaræ
Regem, & ipsius uxorem schismaticos de-
clarauit, & Regno priuauit, vt referunt
Platina, Illelscas, & alij in vita eiusdem Pont.
Palat. Rub. de obtentione Regni Nauaræ. Ant.
Nebrissen. de bello Nauar. lib. 1. cap. 1. 2. & 3.
Garibar. in compendio histor. p. 2. lib. 20. cap. 15.
& p. 3. lib. 29. cap. 4. cum seqq. Hieron. Zurita in
suis annal. lib. 10. c. 9. & 10. anno 1512. Camil.
Borrel. de prestantia Regis Catholici cap. 46. ex
n. 101. & cap. 47. ex n. 69. Franc. Guicciardi.
lib. 11. sua historia fol. 307. col. 2. Marq. in gu-
bern. Chris. lib. 1. cap. 27. ex pag. 160. Pineda in
monarch. lib. 27. cap. 8. §. 3. Valenz. d. p. 5. num.
255. Ludou. Cabrera in histor. Philip. II. lib. 5.
cap. 16. Gregor. Lop. Madera de monarch.
Hispan. cap. 5. pag. 66. Aliud Pij V. qui Angliæ
Regnum ob Iiabellæ Reginæ detestabiles
hærefes, & errores ab ea ademit, & Chri-
stianis principibus illud debellandi, &
occupandi potestatem fecit, vt tradunt
Sander. de origine & progressu schismatis
Anglic. lib. 1. Bobadil. d. cap. 17. numer. 5.
vers. 7. en estos tiempos, Camil. Borrel. d. c. 46.
n. 189. cum seqq.

Hæc glof. huius text. allegari solet ad
hoc, quòd nobilitati multum deferen-
dum. Ioan. And. in cap. constituti col. 2. de ap-
pell. libr. 6. Rom. sing. 726. And. Sical. conf. 92.
col. 4. vol. 1. vbi quòd nullus nobilis præsu-
mitur proderè suum Principem, sed potius
præsumitur illi fidelis, Iason in l. pecunia §.
fin. ff. de condit. causæ data, Oldrad. conf. 92.
vbi quòd fidelitas nobilitatis est proprium
attributum, & proprium est nobilitatis fi-
dem non frangere, sed conseruare, Iason
in l. admonendi num. 174. ff. de iurcir. Dec. 3
conf. 66. num. 29. Callan. in catal. gloria mundi
p. 8. confid. 32. Otalora de nobilit. cap. fin. num.
20. Menoch. de presumption. lib. 5. præsumpt. 4.
num. 6. Valenzuel. conf. 166. num. 21. Alciat.
conf. 46. num. 8. lib. 5. vbi asserit hoc proce-
dere in persona egregia, summæque digni-
tatis, & nobilitatis, Honded. conf. 33. numer.
48. vol. 2. Et quòd de nobili nunquam suspi-
cari potest delictum committere, Roland. 4
conf. 40. in fine lib. 1. Anguiz. conf. 52. à numer.
19. vol. 1. Sim. de pretis conf. 34. num. 15. vol.
2. Ioan. de Amicis conf. 86. num. 13. & conf.
134. num. 10. Mar. Antonin. var. res. lib. 1.
resol. 88. num. 11. Farin. in praxi crimin. quest.
47. num. 277. Ioan. Bapt. Costa de facti scient.
& ignor. in resp. post dist. 9. num. 5. Elifæ. Danza
in pugna Doct. vtrum tem. 1. sit. de carcerib. cap. 1.
à numer. 40. Larrea decif. 41. numero 8. in
fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Primatum interris qui desiderauerit, in-
ueniet confusionem in Cæli.
- 2 Principi officia Reip. sollicitantibus denegare
debet.
- 3 Officia Reip. nimium indebitè inbiantes
peccant mort.

Cap. Multi. XII. & vlt.

SANCTUS Chrysostomus, siue Auctor ope-
ris imperfecti humil. 43. in Math. ad cap.
23. relatus in hoc textu dicit, quòd quicun-
que desiderauerit Primatum in terris, inue-
niet confusionem in cælo, nec inter seruos
Christi computabitur, qui de primatu tra-
ctauerit: ex quo concludunt omnes princi-
pem debere Reip. officia non petentibus
concedere, & sollicitantibus denegare, vt
per Guillelm. Bened. in cap. Rainutius, verbo
duas habens filias num. 60. de testament. Si-
manch. libr. 6. de Republ. c. 13. Petrus Gre-
gorius etiam de Republ. lib. 4. c. 5. n. 4. Azcu.

Cc 2 l. i.

S V M M A R I V M.

- 1 Nobilitati multum deferendum.
- 2 Fidelitas nobilitatis est proprium attri-
butum.
- 3 Nobilitatis proprium est fidem conser-
uare.
- 4 Delictum committere nunquam suspicari
potest de nobili.

Barbos. Iur. Can. select. Tom. VI.

300 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

1. *lit. 5. lib. 3. Recopil. Matiens. in dial. Prætoris. lib. 4. cap. 10. num. 12. Bobadil. in sua politica. lib. 1. cap. 3. num. 65. Mastr. de Magistrat. tom. 1. lib. 1. cap. 30. num. 2. & 3. Vnde talia officia prædicta nimium indebitè inhiantes, & illicitis mediis sollicitates peccare mort. docent S. Thom. 2. 2. q. 131. art. 1. Nauar. in man. cap. 23. num. 15. Syluest. in summa. verb. superbia q. 7. Menoch. de arbit. casu 40. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 1. cap. 15. num. 10. & conducit illud Tertullian. lib. de penit. cap. 11. illos, qui ambitu obeunt capefendi Magistratus, neque pudent, neque piget incommodis anima, & corporis, neque incommodis tantum, verum & contumeliis omnibus entis in causa votorum suorum, quas non ignobilitates vestium afficiant, quæ non atra nocturnis & crudis salutationibus occupant.*

██

DISTINCTIO XLII.

Cap. Non cogantur. III.

Next. ibi, Non cogantur diuites pauperum cibis vesci, &c. Notatur ad hoc quòd diuites, nobiles, & honestæ conditionis personæ grossis, aut vilibus cibis vti coguntur, sed delicatis & sumptuosis vti debent, vt per Lambert. de inepatr. lib. 3. in princ. quæst. art. 12. num. 2. Lara in li. si quis alibi, §. sed si filius, n. 46. ff. de liber. agnosc. Ceuall. commun. quæst. 780. num. 23. cum seqq. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 18. num. 8. Giurba ad consuetud. Messanenses cap. 7. gloss. 14. num. 2. part. 1. Pauperes verò, & humilis conditionis personæ vilibus & rusticis vti debent cibis, l. seruus urbanus 97. ff. de leg. 3. l. indices 9. C. de Episcop. aud. Tiraquell. de nobilit. cap. 20. num. 142. & 145. cum seqq. Menoch. conf. 144. num. 76. Surd. d. quæst. 18. num. 12. Alcan. Clemens de patria potest. effect. 17. num. 35. & 36. Collunt. de re frumentaria, lib. 1. quæst. 6. num. 7. Ceuall. d. quæst. 780. num. 25. Franc. à Ponte de potest. Proreg. tit. de abundantia ciuitatis. §. 5. num. 6. Ioan. Maria Nouar. in praxi elect. & variat. fori q. 17. num. 2. Giurba d. cap. 7. gloss. 14. num. 2. Et quod pauperibus dare cibos deliciosos peccatum veniale est, dixi in collect. & in addit. ad c. num. orarium, num. 4. diff. 25.

██

DISTINCTIO XLV.

SVMMARIVM.

- 1 Blandimentis, non asperitatibus ad Fidem

rectam extranei ab ea producendi sunt.
2 *Fidelis femina cum infideli de matrimonio contrahendo conuenire potest ea conditio-
ne, si fiat Christianus.*

CAP. Qui sincera. III.

Regorius Magnus lib. 11. Epist. 15. ad Paschasium, relatus in hoc textu, ait cupientes sincera intentione perducere extraneos à Christiana religione ad Fidem rectam, id studere debere blandimentis, non asperitatibus, refert Fr. Basil. Pont. var. disput. p. 1. q. 2. Scholast. cap. 5. pag. 138.

In gloss. blandimentis. Collige ex glossa posse fidelem sceminam remoto quolibet iure humano cum infideli de matrimonio contrahendo conuenire, ea conditione, si fiat Christianus, vt per Syluest. verb. iudæus q. 6. Azor in instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 24. vers. quæres, col. 2274. Fr. Thom. à Iesu de procuranda omnium gentium salute, part. 1. dub. 2. pag. 205. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 36. quos refert, & sequitur Ioan. de Solorzano de Indiarum iure, tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 45.

SVMMARIVM.

- 1 Beneuolentia erga corrigendos plus agit quam seueritas.
- 2 Affabilitas regimina perpetuat.
- 3 Beneuolentia habet vim conciliandi amicos ex inimicu.
- 4 Regnanti cuique quatuor conueniunt.

Cap. Licet. IV.

Reg. IV. in Epistola ad Episcopos per Galiam, & Germaniam constitutos, relatus in hoc text. eleganter nos admonet, quòd plus erga corrigendos agit beneuolentia, quam seueritas, plus cohortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas &c. refero ego ipse de officio, & potestate Episcop. part. 1. tit. 2. gloss. 12. num. 17. vbi à principio illius glossæ plura in hoc proposito non contemnenda adduxi. Affabilitas regimina perpetuat, & maiora tribuit. Proverb. 36. Qui dulcis est eloquio maiora percipiet. Habet hæc virtus vim conciliandi amicos etiam, & inimicis, 3 Eccl. 6. ibi, Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis (gratiosa) in bono homine abundat, Ambros. 2. offic. 7. ibi, Incredibile est, quantum profuerit etià ipsi Regibus facilitas blanda affabilitatis, & Tull. 2. de offic. Difficile dictu est, quantum opere conciliet animos hominū comitas, affabilitasque sermonu. S. Thom.

In Decretum Gratiani Distinct. XLVII. 301

S. Thom. in opuscul. 71. de viis & viis. ibi, Quatuor sunt, quæ rite cuique regnanti conueniunt, scilicet paterno regimine subditos regere, meritis amicos acquirere, placabilem, atque affabilem se præbere quibuscunque orantibus, & cum clementia iustitiam ministrare delinquentibus.

Cap. De Iudæis. V.

IN text. ibi, qui autem iam pridem, &c. Aduertere, quod licet in indirecta, & caulatiua fidei infractione, & receptione aliquis forte excessus interuenerit, cuius prætextu infidelis ipsi magis coacti, quam iusti, aut verius compulsi, quam impulsivi videri possint, adhuc tamen illis permitti non debet à fide semel ita recepta desciscere, quia quamuis disciplina Christiana hunc modum conuersionis grauitur prohibeat, & detestetur, eadem tamen religionem ipsam semel siue iure, siue iniuria susceptam nullo modo deferendam esse decernit ita Stephan. Gaet. in repet. cap. ad limina 30. qu. 1. num. 15. Lofred. cons. 48 sub numer. 3. vers. alia verò, Philip. Pascal. de viris. patria potest. p. 1. cap. 7. num. 20. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesie exist. libro 2. cap. 35. per tot.

Cap. Omnis. X.

Gregorius in hoc text. elegantibus verbis nos docet, qualiter in omnibus causis humanitatem, & clementiam cum legis rigore miscendam; omnis enim, inquit, qui iuste iudicat, statim in manu gestat, in utroque penso iustitiam, & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccati sententiam, per misericordiam peccati temperat penam, ut iusta libramine quædam per aequitatem corrigat, quædam verò per miserationem indulgeat. Cui consonat Iureconsult. in l. respiciendum ff. de pen. ibi, respiciendum est iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituitur, quam causa deposcit; neque enim aut seueritatis, aut clementie gloria affectanda est, sed perpetuo iudicio, prout quæque res expostulat, statuendum est, planè in leuioribus causis prouiores ad lenitatem iudices esse debent; in grauioribus penis seueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. referunt Marien. in dialogo Relatoris p. 3. cap. 66. num. 11. cum segg. Didac. de Narbona de atate ad omnes humanos actus requisita annot.

25. quæst. 43.
num. 16.

Barbof. Iur. Can. select. Tom. VI.

DISTINCTIO XLVII.

Cap. Sicut ij. VIII.

AD num. 2. Quod paupertatis fauore concessum sit iudicis officio compelli posse diuites, vt pauperibus subueniant, vltra citatos docet Cornel. Be. nincal. de priuileg. pauper. spec. 5. in iudic. num. 17. cum segg. Petrus Rebuf. de priuileg. scholast. prinil. 90. n. 10. Tiraq. de nobil. e. 29. n. 46. 2. Ad num. 5. in fin. Adde quod existenti in extrema necessitate, quilibet tenetur opem ferre, vt per Cord. de Lara in l. siquis à liberis 4. et si impubes n. 37. ff. de liber. agnosce. Pet. Roiz. Lituan. decis. 3. n. 296. Calixt. Ramires de lege Regia §. 30. n. 23.

DISTINCTIO LXI.

SVMMARIVM.

- 1 Indigena forensibus præferendi in promotionibus Parochiarum Ecclesiatarum.
- 2 Probatur ex Iure Pontificio.
- 3 Oriundus non oriundo, & diocesanus non diocesano ceteris paribus præferendus.
- 4 Probatur ex Iure ciuili, & partiarum, vt n. 5. & per Doctores ferè omnes n. 6. ac Theologos n. 7.
- 8 Clerici potius sunt prouidendi de beneficiis, de quorum bonis fundata fuit Ecclesia.
- 9 Indigena inducuntur facilius ad residentiam quam extranei.
- 10 Originarius præsumitur scire mores, & consuetudines patriæ suæ.
- 11 Indigena magis quam extraneus præsumitur diligere patriam, & Ecclesiam in qua est enutritus.
- 12 Indigena magis quam extranei amantur, & colantur à populo.
- 13 Nicol. Garcia explicatur.
- 14 Indigena idoneus aprior, & melior est ad beneficium Curatum suæ patriæ.
- 15 Dignior non semper requiritur ille, ad beneficium Curatum qui est doctior, vel sanctior, sed ex eo quod sit ad bonum commune utilior.
- 16 Dignior ad Parochialem dicitur qui rei gerendæ aprior est.

Cap. Nullus inuitis. XIII.

AD numer. 7. in fine, nostra sententia, quod scilicet cum in aliqua Ecclesia, vel ciuitate inuenitur aliquis dignus, præfici non debeat qui de aliena di-

C c 3 uincia

uincia est, proindeque in prouisionibus Parochialium Ecclesiarum indigent forensibus præferendi, probatur ex iure diuino Deuterom. cap. 17. Non poteris aliterius gentis hominem facere Regem, qui non sit frater tuus. quæ uerba referentes idipsum tradunt S. Thom. 2. 2. quæst. 63. art. 2. ad 4. in fine. & Sot. de iustis. lib. 3. quæst. 6. art. 2. in resp. ad 4. pag. mihi 239. Probatur etiam ex cap. 18. Deuterom. ibi. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis suscitabis tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies. quem textum ad hoc adducit Salzed. ad Bernard. cap. 54. noua edit. num. 4. & Azened. l. 1. n. 1. tit. 3. lib. 1. recopil.

2. Ex iure Pontificio, Canonice, & Ecclesiasticis decretis, primum à Cælestino Papa in præfenti. Tunc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de ciuitatis ipsius clero, nullus (quod euenire non credimus) dignus poterit reperiri? Et hunc textum ad hoc notabilem dicit Abbas in cap. ad decorem n. 4. de instit. animaduertens eius rationem communem esse ad alia beneficia, & si littera de Episcopis tantummodo loquatur, ipsum appellat pulcherrimum ad illud Gregor. Lop. l. 13. uerbo de otio Obispado tit. 15. part. 1. Probat etiam text. in cap. obitum, hac eadem disp. 61. ibi. commonemus fraternitatem tuam ad nullum de alia eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis nullus dignus (quod euenire non credimus) poterit euenire. egregius textus in cap. ne pro defectu 4. t. de elect. ibi. de persona idonea ipsius quidem Ecclesia, uel alterius, si digna non reperitur in illa, Canonice prouidere, quem textum notabilem etiam ad idem dicit Gregor. Lop. citato loco. Ad idem est text. in cap. bona memorie el. 2. §. intelleximus, de postul. pralat. ibi. nec uellemus ei præferre alienum, &c. Optimus text. in cap. fin. de cleric. pereg. Cum quibus adduci solet text. in cap. hortamur 7. t. dist. a cuius hæc sunt uerba. Hortamur Christianitatem uestram iuxta sanctorum Canonum instituta, ut in Ecclesiis à uobis fundatis aliunde ueniens clericus non suscipiatur. Item probatur ex reg. cancel. Apost. 16. de concurrentibus in data. ibi. & similiter ceteris paribus, oriundus non oriundo, & diocesanus non diocesano præferantur, quam ad hoc adducit Salzed. in d. cap. 54. n. 11. Azor. in instit. moral. p. 1. lib. 6. cap. 4. q. 25. uers. ceterum, in fine. quo loci oriundus accipitur pro otto, ut per text. in l. assumptio, iuncta gloss. ibidem uerbo oriundus ff. ad municip. resoluunt Mandos. ad d. reg. quæst. 40. numer. 3. Nicol. Garc. dicens id ex stylo apparere de benef. p. 7. c. 9. n. 25.

4. Ex iure ciuili, in l. in Ecclesiis C. Episcopus & clericus, ibi. clericus non ex alia possessione, uel uico, sed ex ea, ubi Ecclesiam esse constituit, or-

dinentur, quem textum loqui de prouisionibus, & collationibus beneficiorum, tenent Odofred. ibidem num. 2. Bald. num. 1. Cou. pract. cap. 35. numer. 5. Salzed. d. cap. 54. numer. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. num. 37. Nicol. Garc. d. p. 7. cap. 9. num. 5. & fauent alia iura in l. fin. C. de offic. Prætor. ibi. sed hi tantummodo admittendi sunt, ut dictum est, qui hic domicilium fouent, quam ad hoc ponderauit Ceuall. commun. quæst. 693. num. 36. & in l. vnic. C. non licere habit. Metropolitania lib. 11. ibi. ut nulli extraneo illic quo quomodo possidendi licentia tribuatur, & in l. 2. C. de annon. ciuilib. eod. lib. ibi. Quammodi rationem ingerit & in perpetuum ciuibus nostris debere conferri sanctum, &c.

Ex septem partito Iure Regio in l. 13. tit. 5. 25. part. 1. ibi. deuen primitiamente presentat los patronos de los hyos de la Iglesia, si la ouerire, a tales que sean para ello, y sino de los otros que sean de aquel Obispado, iuncta gloss. Gregor. Lop. ibidem uerbo hyos de la Iglesia, dicentis, de filius parochianorum loquitur.

Ex communi ferè omnium Iuris ueris. 6 que interpretum resolutione, præsertim gloss. uerbo de hoc mentionem, in cap. si proponente, de rescript. ibi. idem si de terra illa est oriundus, similis gloss. in d. cap. bona el. 2. uerbo. alienum, de postul. pralat. l. in. in cap. quia diuersitatem, de concess. prab. ibi. iustum est, ut Episcopus prouideat clericis in terra propria, Odofred. in l. in Ecclesiis 11. C. de Episcopis & clericis num. 2. dicens, omnes Episcopi, & alij Prælati Ecclesiarum, qui habent beneficia conferro, debent præferre clericos, qui habent originem de illo loco, Abb. in cap. ad decorem num. 4. de instit. ibi. credo tamen ubi inde geniti essent idonei, quod non debent post poni propter extraneos; & quanquam loquatur in Episcopis, ratio tamen textus est communis ad alia beneficia, & esset ualde honestum, & fructuosum, ut quisque in patria sua beneficiaretur, ut sic unus non occuparet beneficia, uel stipendia alterius, nec daretur materia depauperandi beneficia, & inducerentur facilius ad residendum tales indigena, quam extranei, &c. idem Abbas in d. cap. bona el. 2. de postul. pralat. not. 3. num. 16. ibi. ubi in loco reperiuntur idonei, non debet præferri extraneus, est enim quis honorandus, & promouendus, ubi suam peregrin. atatem, neque debet alium obripere stipendia aliis debita, Bald. in l. Diuus Marcus ff. de tutor. & curat. Cosm. in proam. pragmat. sanct. uer. exterrorum, Gregor. Lopez l. 13. uerbo de aquel Obispado tit. 15. part. 1. Paul. Paris. conf. 38. num. 11. vol. 4. Roland. à Valle conf. 47. num. 67. vol. 1. Den. reg. 202. Corral. de benef. part. 3. cap. 5. numer. 9. Roch. de Curte de iure patron. uerbo honorificum num. 47. & 48. Cæf. Lambert.

Lambert. eodem tract. lib. 2. part. 3. quæst. 5. art. 4. & 5. Didac. ab Aluar. Episcopus Abulens. de Concil. p. 2. §. 36. fol. 92. Mendos. in reg. 16. cancel. quæst. 41. & 43. Rebus. de nomin. q. 9. numer. 48. & 57. Selu. de benefic. p. 3. quæst. 26. num. 2. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 5. num. 14. Cou. præd. cap. 35. num. 5. in fine Anton. Cuch. insit. Canon. lib. 4. tit. de elect. el. 1. numer. 88. Salzed. d. cap. 54. num. 7. 9. & 11. in fine. Azeu. l. 14. num. 9. tit. 13. lib. 1. recop. Flamin. Paris. de regn. benefic. lib. 5. quæst. 7. num. 3. Spin. in speculo testament. gloss. 3. princ. num. 72. Mieres de maior. p. 1. quæst. 11. numer. 89. cum seq. & quæst. 57. num. 100. Zerola in praxi Episcop. p. 1. verb. beneficia §. 8. Sahagun in cap. eam te num. 30. de rescript. Hojeda de incompatibil. benefic. cap. 2. num. 83. Villar. del patronazgo de Calataiud. p. 3. in princ. num. 7. & 8. columbre 4. Sord. de aliment. tit. 1. q. 93. d. n. 9. Gutier. conf. 2. num. 23. & 24. Ceuall. commun. contra communes quæst. 683. num. 35. & 36. Camil. Borrel. in sum. decis. p. 1. tit. 20. numer. 163. Nicol. Garc. d. p. 7. cap. 9. ferè per tot. Gonzal. ad reg. 8. cancel. glof. 9. §. 1. numer. 37. ibi. nullo rectius est iure communi consonans quod potius conferantur beneficia clericis naturalibus, incolis, & indigenis loci, ubi beneficia consistunt, secundum cuiusque eruditionem, mores, & doctrinam, quam forensibus, peregrinis, & extraneis.

7 Ex Theologis S. Thom. 2. 2. quæst. 63. art. 2. ad 4. Sor. de iustit. lib. 3. quæst. 6. art. 2. ante decimam conclusionem vers. enscitur autem, Azor. insit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 4. quæst. 25. vers. & certè multis, circa finem, ibi, denique conitans est omnium opinio beneficia Ecclesiastica esse oriundis, non exteris clericis conferenda, Lessi. de iustit. lib. 1. cap. 34. dub. 13. numer. 59. nouissimè Fr. Anton. Ximenes in peritia curationis status languentis religiosi tract. 10. art. 12. n. 5.

8 Quorum sententia multis, sed his potissimum probatur rationibus. Prima, quia in prouisionibus beneficiorum, illi omnibus præferendi, de quorum bonis Ecclesiæ, & beneficia fundata, gloss. verb. sine possessione in cap. neminem 70. dist. ibi, quia potius sunt illi clerici instituendi de quorum bonis fundata est Ecclesiæ, &c. quam glossam extollunt, arque auream appellant, & contradicentem non habere affirmant Lambert. de iure patron. part. 3. lib. 2. art. 4. quæst. 5. numero 9. Roch. eod. tract. verbo honorificum quæst. 18. numero 46. Barbat. conf. 23. libro 1. Gregorius Lopez l. 13. verb. hys de la Iglesia tit. 15. part. 1. Azeued. d. l. 14. numero 12. titul. 3. libro 1. recept. Azor. d. lib. 6. cap. 4. quæst. 25. vers. & certè multis, Salzed. d. cap. 54. num. 4. vers. sum fulcitur.

Secunda ratio est, quia tales indigenæ inducuntur facilius ad residendum, quam extranei, ut per Abb. in d. cap. ad decorem numero 4. Sor. d. lib. 3. quæst. 6. art. 2. circa decimam conclus. & in respons. ad 4. argument. Azeued. d. l. 14. num. 17. Salzed. d. cap. 54. numer. 4. ibi, tam quia hæc potissima erit causa, propter quam homines facilius inuidentur ad residendum, non enim paruo æstimandus est ingenuus amor, quem quisque ad nativum solum habet, &c. Nicol. Garc. d. p. 7. cap. 9. num. 7. ibi, quia facilius inducuntur ad residendum indigenæ dulcedine patriæ allecti, quam extranei, &c. Ceuall. communium quæst. 693. num. 35. ibi, quia præsumptio est, quod naturales, & originarij melius resident in beneficiis, quam extranei qui cum magna difficultate relinquunt dulcem, & amabilem patriam, & sic ista ratione naturales & originarij præferri debent, &c.

Tertia ratio est, quia originarij præsumitur melius scire mores, & consuetudines patriæ suæ, quam forensis, ut per Azeued. d. l. 14. numer. 26. Ludou. Gom. in reg. de idiom. quæst. 1. col. 4. Salz. d. cap. 54. num. 4. in fine, ibi, tum quia u diligenter, & quæ ad manus suum spectant, præstabit, cum melius patriæ mores, quam exteris cognoscat, indicat quidem facilius de his, quæ nouit, ut habetur 1. Ethicorum, &c.

Quarta ratio, quia indigena magis præsumitur diligere patriam suam, & Ecclesiam, in qua est enutritus, ut docet Sanctus Thom. 2. 2. qu. 63. art. 2. ad 4. ibi, ille, qui de gremio Ecclesiæ assumitur, ut in pluribus consuevit, est utilior, quantum ad bonum commune, quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus, &c. quem sequitur Sor. de iustit. & iure lib. 3. quæst. 6. art. 20. d. 4. ibi, cui & alteram S. Thomas causam subnectit, quæ mihi est probatissima, videlicet quod plurimum unusquisque propensior habet animum ad suam propriam ciuitatem, & Ecclesiam, in qua nutritus est, quantique ratione utilior esse poterit, &c. Azor. d. lib. 6. cap. 4. quæst. 25. vers. & certè ibi, quia indigena & qui sunt ex loco oriundi magis ipsi diligunt Christi gregem sibi commissum, &c. nam quilibet præsumitur diligere patriam suam, ex qua est oriundus, Alciat. per text. ibi in l. veluti ff. de iust. & iure & in tractat. de præsumpt. reg. 1. præf. 37. num. 1. Ignat. del Villar in syna respons. lib. 1. resp. 7. p. 4. n. 20. Mier. de maior. p. 1. q. 5. l. 1. n. 297.

Quinta ratio est, quia indigenæ, & qui sunt ex loco oriundi, magis amantur, & coluntur à populo, quam exteri, & eorum virtus & doctrina est magis perspecta, ut tenet Azor. dicto libro cap. 4. quæst. 25. vers. & certè.

Non refragatur doctrina Nicolai Garcie

in d. 7. p. cap. 9. num. 7. vbi declarat suam & nostram sententiam his verbis. Sed hoc intelligo de honestate, quia valde honestum est, & fructuosum ut quisque in patria sua beneficietur, &c. quia non tantum de honestate, sed etiam de iure prælati hæc naturalium procedit, ut ex hoc cap. colligitur, & probat glos. celebris verb. alia, circa finem, in cap. cum inter el. 3. de elect. ibi, Dicitur quod verum est, quod ita debet fieri, & honestum est, & de iure est, &c. Abb. in d. cap. pro defectu, de elect. n. 7. vbi quod hæc prælati procedit mero iure inspecto, & agnoscit idem Nicol. Garc. d. c. 9. num. 16. ibi, honestumque sit, ac rationi, & iuri conforme, quemquam in patria sua beneficiari, &c. Nec pro Nicol. Garcia facit text. in d. cap. ad decorem, de instit. quia illi respondere videtur glos. verb. alienum in d. cap. bona el. 2. de postulat. pralat. ibi, nec obstat infra de instit. ad decorem, quia illi erant omnes extranei, & quia ratione illi Veneto instituebantur, eadem ratione & alij, dummodo aliud impedimentum non obstat. Cui optimè etiam respondet Azor. d. p. 2. lib. 6. cap. 4. ques. 25. vers. ad obiecta, his verbis, Respondendo merito ab Innoc. III. Patriarcham Constantinopolitanum reprehendi, non quia ad beneficia eligebat indigenas, sed quia cum multis ex exteriori adscripsisset, ex una tamen Venetorum gente aspernebat, & quia Venetos tantummodo promovebat, quasi eis conventiones, & pacto, & iure beneficia deberentur, &c.

- 14 Ex quibus sequitur naturale idoneum ad beneficium curatum suæ patriæ esse aptiorem rei gerendæ, & meliorem, atque præstantiorem ad illum statum, vtilioremque, quantum ad bonum commune, ut sentit S. Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 4. ibi, Ille, qui de gremio Ecclesiæ assumitur, ut in pluribus consuevit, esse vtilior quantum ad bonum commune, quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus, sequuntur Sor. de instit. libro 3. qu. 6. art. 2. ad 4. Azor. d. libro 6. cap. 4. qu. 25. vers. & certè, & vers. ad obiecta. Ad ministerium enim Parochi non semper dicitur quis dignior ex eo quod sit doctior, vel sanctior, sed ex eo quod sit ad bonum commune vtilior. S. Thom. 2. 2. qu. 63. art. 2. ibi, contingit enim quandoque quod ille, qui est minus sanctus, & minus sapiens, potest magis conferre ad bonum commune, &c. iunctis verbis, quæ paulo inferius sequuntur, ibi, & dispensationes spiritualium principalius ordinantur ad vtilitatem communem, &c. Cou. in reg. peccatum part. 2. §. 7. numero 4. vers. dignior, ibi, dignior verò in hac quidem disputatione non simpliciter dicitur ille, qui doctior sit, vel qui sanctior, sed ille, qui iuxta auius, & rem, cui preferendus est, aptior eius ministerio apparet, &c. Azor. d. lib. 6. cap. 15. ques. 1. vers. verum,

ibi, doctior, & sanctior habetur, qui ratione habita præfectura, ad quam assumitur, vtilior, & aptior est, quamuis absolute alius eo peritior, & melior inueniatur, &c. Perez de Lara de annuvers. & Capell. lib. 2. cap. 2. numer. 3. 6. ibi, Dignior dicitur, qui rei gerendæ aptior est, licet alter sit doctior, vel sanctior, &c. Rebus. in concord. tit. de elect. derog. verb. idoneiorem pag. 95. ibi, Quod intellige meliorem secundum quid, videlicet, quod sit melior ad illum statum, ad quem eligitur, non autem tenetur eligere meliorem simpliciter, qui est ille, qui est sanctior, & in charitate perfectior, &c. Didac. Perez l. 2. tit. 6. lib. 1. ordin. verb. quæro quis dicatur dignior. Quando & quibus casibus dignior debet eligi omisso digno, sub reatu peccati mort. per conclusiones resoluit Escobar de viroque foro art. 5. num. 58. cum seq. pag. 176.

XX

DISTINCTIO LXIII

SUMMARIVM.

- 1 Hispania Reges nullum superiorem neque etiam Imperatorem in temporalibus recogitant.
- 2 Imperatores Romani potestatem, & dominationem in vniuerso orbe nunquam habuerunt.
- 3 L de precatio ff. ad leg. Rhodiam, intellectus remissus.

Cap. Adrianus. II.

D numero 8. Pro exornatione resolutionis, de qua hic, quod scilicet Catholici Hispaniarum Reges, non solum postquam Hispaniam Maurorum inuasionem penè vastatam, propria virtute, & labore recuperarunt, verum etiam ab ipsis Gothici regni primordiis, nullum alium Principem, atque adeo nec ipsum quidem Imperatorem in temporalibus superiorem agnoscunt, ultra citatos vide Palat. Rub. & eius addit. Barun. in introduct. ad rub. de donation. inter vir. & vxor. numero 18. Segura, & Didac. Perez in lege Imperator. numero 5. ff. ad Trebell. & eundem Didac. Perez in proæmio ad leg. 9. ordin. quas. 3. Olap. in præfatione anton. numero 2. & 12. Burg. de Paz. in proem. legum Tauri, numero 31. cum sequentibus, Auendan. ad cap. 1. Prator. cap. 4. numero 5. Rendin. de mæc. stat. Principum, verb. Imperatoriam ex n. 35. Ioan. Garc. de expens. c. 9. n.

68. & 69. & de nobilit. in inscript. num. 25. Humada ad Greg. Lopez 2. l. 49. tit. 6. part. 1. Camil. Borrell. de praestantia Regis Cathol. c. 47. 48. & 53. Angel. Mathae. de via & ratione iuris, lib. 1. cap. 30. num. 13. Ioseph. de Rusticiis ad l. cum auus, ff. de cond. & demonst. lib. 5. cap. 10. num. 33. & 34. Garc. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 4. numer. 15. & lib. 6. cap. 12. n. 5. Ceual. de cognit. per viam violent. gloss. 18. ex num. 3. 21. 31. & 80. Franc. Molin. de pactis nupt. lib. 1. cap. 2. n. 8. Zamollea lib. 1. 1. histor. Hispan. cap. 8. Zurita lib. 12. annal. in Regē Ferdinando anno 1455. cap. 37. 48. & 51. Mariana de rebus Hispan. lib. 3. cap. 5. Valdes. de dignitate Regum Hispania, cap. 18. Greg. Lopez Madera in excellent. Monarch. Hispania cap. 2. per totum.

2 Ibidem num. 11. cum seqq. Addo neque olim cum Roma florebat, neque postea Germano Imperio ad Graecos, Gallos, & Germanos transito, Romanis Imperatoribus potestatem, & dominationem in vniuerso orbe fuisse, quia potius illam intra subiectos sibi populos contineri, qui licet plures fuerint, plurimi tamen adhuc stabant, ad quos Romanae Aquilae nullatenus perueniunt, sacra etiam Scriptura, saepe saepius his vulgaribus, seu communibus verbis utitur, & dum omnem terram dicit illam tantum provinciam, de qua est sermo, significat, ut ad explicationem cap. 2. Daniel. vbi Nabuchodonosor Rex totius mundi, appellatur, recte adducit gloss. interlinearis ibidem, & P. Maldonatus, & Franciscus Lucas super illud Luca 2. Exiit edictum à Caesare ut describeretur vniuersus orbis, ultra citatos, vide Victor. in relect. de Indis Insularis, part. 1. ex num. 24. Bañes in 2. 2. quest. 10. art. 10. vers. arguitur quarto, col. 531. Petr. Gregor. syntagm. Turis, lib. 12. cap. 2. num. 6. cum seqq. Gabr. Vasquez disp. 153. cap. 2. num. 12. Salas de legibus quest. 95. tract. 14. disp. 7. sect. 7. num. 42. Suar. in defensione fidei contra Anglicanae sectae errores lib. 3. cap. 5. num. 7. & in tract. de charit. disp. 13. sect. 5. n. 4. Ioan. à Ponte in commen. vtriusque Monarchiae, lib. 2. cap. 2. §. 3. pag. 92. & c. 17. §. 1. pag. 189. Calixt. Ramires de lege Regia, §. 3. num. 2. bene Trullench in exposit. Decalogi, lib. 7. cap. 3. dub. 2. num. 3. eleganter Franc. de Amaya obseruat. lib. 1. cap. 1. num. 8. 2. cum seqq. vbi praeter Spartianum, Lampridium, & alios, tenet vbi orbis appellatione intelligi Romanum Imperium auctoritate Cassiodori lib. 10. epist. 8. decet enim ut orbis iste Romanus iuuante vestro replendeat, & lib. 3. epist. 52. Augusti siquidem temporibus orbis Romanus agris dimissus, sensusque de scriptis est, qui locus eleganter explicat illud Luca, Exiit edictum, & c. quod non de toto terrarum orbe debet

accipi, sed de Romano orbe: quo sensu procedunt, l. 1. C. de eunuch. l. vnic. in princ. ibi, ab orbe Romano, C. de caduc. tollen. in orbe Romano 17. ff. de statu homin. quam sic legendam esse testantur Alciat. l. 2. diffunct. c. 21. Pinel. in rub. C. de bonis matern. part. 2. num. 11. Donel. comment. Turis Civilis, lib. 2. cap. 16. Iust. Lips. lib. 1. de magnitudine Romana, cap. 7. Anton. Fab. in iurisperit. tit. 5. princ. §. & tit. 9. princ. 2. illat. 1. Bernard Alderete lib. 1. de origine de la lengua Castellana, cap. 3. & 4.

Ibidem num. 14. in fine. Ad explicationem 3 d. l. de precatio. ff. ad legem Rhodiam, vltra citatos, vide Lancellot. in templo omnium iudic. lib. 1. cap. 1. Mantua in Enchiridion. rerum, lib. 9. cap. 220. Anton. Rosel. lib. 1. memorab. c. 3. num. 5. Sarmient. lib. 1. select. cap. 8. num. 20. Petr. Gregor. de republic. lib. 6. cap. 13. num. 14. cum seqq. Vacon. lib. 2. declarat. cap. 106. Cuiac. lib. 2. §. obseruat. 30. & lib. 2. sent. ad Paul. Gail lib. 2. obseruat. 55. & 56. Mendoca de pactis, lib. 1. cap. 15. num. 25. Greg. Lop. Madera de excellent. Hispan. Monarch. cap. 2. fol. 10. laud. Franc. de Amaya obseruat. lib. 1. cap. 2. num. 74. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Pontifices an aliquando indicio Imperatorum se subiecerint, ostenditur.
- 2 Iura quae de subiectione facta per Pontifices Imperatoribus loquuntur non ad subiectionem iuridicam, sed arbitriam ex libera Pontificum voluntate pendente referenda sunt.

C A P. In Syndo. XXIII.

AD num. 2. in fine. Optimè Seraph. de 1 Afreitas de iusto imperio Lust. Afaticco c. 6. num. 5. his verbis: Minus etiam obstabit, quod Pontifices aliquando indicio Imperatorum se subiecerunt, c. nos si incompetenter 41. c. si quis super 42. 2. q. 7. c. mandasti, c. auditum 2. q. 5. Nam d. c. si quis aliud, longè diuersum docet, ut constet ex originali, quod refert Suar. de defensione fidei Catholice lib. 4. cap. 7. num. 10. Cetera verò Iura non ad subiectionem iuridicam, sed arbitriam ex libera Pontificum voluntate pendente referenda sunt. D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 2. vbi Caiet. Card. Bellarm. lib. 2. de Romano Pont. c. 29. arg. 6. & lib. 2. de Concil. cap. 18. Turrect. lib. 2. summa c. 104. & 105. Suar. d. c. 7. 2. num. 3. Cum etsi velis, non possit Christi Vicarius se alteri subicere, siue quoad iurisdictionem temporalem, Abb. num. 7. Felin. 2. in c. Ecclesia Sanctae Mariae, de constitut. bald. in l. est

306 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

est receptum C. de iurisd. D. Thom. & omnes in 4. dist. 18. & 19. Caiet. d. art. 1. & alij, quos refert, & sequitur latè probans Suarez d. cap. 7. num. 2. sine, quoad vim coercitiam respectu spiritualis potestatis. Bellarm. Turres. & alij citati à Suar. num. 3. vbi proxime, & constat ex cap. patet 9. quæst. 3. cum aliis ibidem. Imò Pontificem recognoscere Imperatores, & seipsum longè superiorem prosequitur ex Rebus. & aliis latè Bellarm. lib. de Ecclesia cap. 18. Suar. lib. 3. contra Anglia errores cap. 31. num. 9. Quod si legatur Imperator interdum indicasse de causa Pontificis, & ibi deposuisse, certe id iure factum non est, & ex historiis; Patribus, & aliis bene probant Bellarm. lib. 2. de Romano Pontifici cap. 29. arg. 5. & lib. 2. de translat. imperij cap. 4. col. 5. & in apologia ad Iacobum Magna Britania Regem cap. 17. resp. 1. Suar. contra Anglia errores lib. 3. cap. 29. num. 9. cum seqq.

Cap. Cùm longè XXV.

AD num. 2. in fin. De iure patronatus, & iure nominandi ad Ecclesias Hispaniæ Regibus Catholicis competente, vltra citatos vide l. 1. tit. 6. lib. 1. recopilat. Gregor. Lop. verb. antiqua consuetudo tit. 5. p. 1. Mariana de rebus Hispania lib. 2. cap. 16. & lib. 25. cap. 5. Balboa ad c. cum Ecclesia Sutrina, num. 50. de causa possess. Garcia de Loaysa in notis ad c. 6. Concilij Tolet. XII. verbo libera principis electio, Vincent. Turturret de sacello regio fol. 107. & seq. Camil. Borrell. de præstantia Regis Cathol. cap. 50. & 51. Modern. de protectione regia p. 3. cap. 10. num. 9. & num. 235. cum seqq. Anastas. Germon. de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 12. num. 39. cum seqq. Humad. l. 18. glof. 1. tit. 5. part. 1. Ioan. Filescac. de sacra Episcop. autorit. cap. 7. Salag. de Mendoça de origin. dignit. Hisp. lib. 1. cap. 6. fol. 8. Martin. Margen. de advocat. armata c. 9. ex num. 11. & c. 11. ex n. 21.

Cap. Tibi Domino XXXIII.

EX hoc text. iuncta glof. verb. iurare, colligitur quod non solum in cōtractibus, verum etiam in multis, vniuersique Iuris casibus, qui iurifurandi specialè religionem, & exhibitionem desiderant, permissum, & receptum est, vt quis illud tam per procuratorem, quàm per seipsum facere possit, similis textus in c. mententes 17. q. 4. vbi glof. verb. de presenti. c. vnic. §. verum, de statu regul. in 6. c. ult. de iuram. cal. cod. lib. cum aliis, quæ ad hoc ipsum comprobandū adducit Cou. in c. quammis pactum p. 1. §. 5. n. 8. Nacur. conf. 4. num. 2. de summa Trinit. & conf. 11. num. 2. de iureiur. Soto de iustit. lib. 3. quæst. 2. art. 2. ad 4. §. per hac Caiet. 2. 2. quæst. 98. art. 2. in arg. 4.

Cardin. Tusch. lit. 1. concl. §. 30. vbi allegat l. iurandum §. fin. de iur. iur. & conclus. §. 37. Pet. Ledesma in summa p. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 10. Sexta diff. Felician. Vega ad cap. pastoralis, de iudic. num. 7. Vtrum autem professio fidei possit fieri per procuratorem, latè egi de of. sic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 61. numer. 20. & 21. & in tract. de Can. cap. 17. num. 5. & in collect. ad Concil. Trid. sess. 24. de refc. 12. num. 39. & 40.

DISTINCTIO LXIV.

Cap. Episcopi I.

AD num. 1. in fin. Quod Episcopi consecratio possit ex dispensatione Papæ ab vno tantum Episcopo fieri, qui in defectum aliorum duas dignitates, vel Canonicos myrratos sibi in sacros assumat, provt quotidie fieri videmus, quia Papa potest mutare hanc formam, quamuis fuerit ab Apostolis instituta. Ita Hugo & Præpof. in cap. porro 67. dist. quos sequitur Gregor. Lop. l. 28. glof. 2. tit. 5. p. 1. D. à Cuna ad c. de obiectione 3. dist. 64. & extat de hoc expressa declaratio sacre Congr. Cardinalium, de qua testatur Farin. in not. ad Concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 1. vbi ait sic declaratum fuisse à maiori parte Theologorum, quiconfulti fuerant, & ita Pium V. dispensasse.

DISTINCTIO LXX.

SVMMARIVM.

1. Vocum in paritate ille debet præferri, qui fuerit de familia fundatoris.
2. Vocum in paritate prelatio competit habentibus maiores, & plures qualitates.
3. Merita quando sunt aqualia, Episcopus ex duobus equaliter præstantis illum instituet quem voluerit.

Cap. Neminem. I.

IN glof. sine possessionis. Collige ex gloffa, quod stante parietate vocum patronorum ille debet præferri, qui fuerit de familia fundatoris, vt per Roch. de iure patron. verb. honorificum quæst. 18. num. 46. vers. prima opinio. Lambert. eodem tract. 4. art. quinta quæst. princ. 3. p. 2. lib. num. 3. in fine, vers. successe sine, & tunc conf.

131. num. 4. Viuiam in praxi iurispatron. lib. 14. post. 62. 3. p. num. 67. Perez de Lara de capellan. lib. 2. cap. 3. num. 31. vers. & consanguineus prefertur. Burat. dec. 316. num. 12. & dec. 633. in fin. & dec. 647. num. 17. In hac enim paritate vocum prelatio competit habenti maiores, & plures qualitates, Lambert. d. tract. de iurispatron. p. 2. lib. 2. quest. 7. princ. art. 26. num. 2. Mastrill. dec. 2. num. 8. lib. 1. Rota in Lunen. Sar. Zanen. iurispatronatus 9. Februarij 1626. coram bonæ memoriæ Pironano, & magis idoneus debet in hoc casu semper institui, Azori. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 22. quest. 14. Aloyf. Rice. in praxi resol. 106. Castr. Palao in opere moralis tom. 2. tract. 13. disp. 2. puncto 9. n. 3. Ego de officio & potest. Episcop. p. 3. alleg. 72. num. 100. nisi æqualia sint amborum merita, quia tunc Episcopus ex duobus æqualiter præsentatis illum instituit, quem voluerit, ex Lambert. d. lib. 2. p. 3. qu. 5. princ. art. 1. num. 2. Cafr. de Grassis dec. 1. num. 9. de iurispatron. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 104. n. 2. vers. tunc demum, Castr. Palao d. puncto 9. num. 1.

DISTINCTIO LXXVII.

CAP. Quicunque. III.

Los. in hoc text. dicit ibidem grandæum illum vocari, qui ultra trigessimum annum existit, vt per Turrec. in præsent. Alex. Scot. in vocabul. vtriusque iuris, verb. grandæum. Sed mihi videtur grandæum profectionis senectæ hominem dici, vt ex Virgilio, & aliis notat Thesaurus lingux Latinæ verb. grandæum, & colligitur ex textu in cap. illud 13. qu. 2. vbi accipitur grandæum pro senē, & facillē morituro, ibi, si ei quicquam humanitas contigerit, quia grandæus est, & confirmatur auctoritate S. Augustini lib. 5. de ciuitate Dei, vbi de Constantino loquens sic ait grandæus agriditudine & senectute defunctus est. Probat 1. Regum cap. 4. ibi, senex erat grandæus, nam de Heli loquitur, qui nonagenarius erat, vt notat Alberic. in dictionar. verb. grandæus, cum aliis adductis per Maiol. de irreg. lib. 1. cap. 30. num. 14. Grauem verò huius ingrauescentem ætatem à quinquagesimo ad sexagesimum quintum annum protrahi probat Paul. Zach. in quæst. Mediceg.

DISTINCTIO LXXX.

Cap. In illis. II.

AD num. 4. Quod ciuitas appellari non potest, quæ Episcopum non habeat, ultra citatos addo Hieron. de Monte in tract. fin. regund. cap. 5. Bobad. in sua politica lib. 2. cap. 17. numer. 15. Cened. ad Decret. collect. 101. numer. 1. Camil. Borrel. de præstantia Regni Cathol. cap. 76. num. 22. & conf. 2. latè disputat, an ciuitas ad Episcopalem sedem erecta debeat facere palatium pro Episcopo, sed verius est non omnes ciuitates Episcopos habere, nec illis indigere, & ius creandarum ciuitatum apud Imperatorem & Regem in suis prouinciis Independentè à summo pontifice, aut Episcopi designatione residere, vt per Gaspar. Valasc. in l. imperium ff. de iurisdic. omni. iud. num. 73. Raynald. Corf. lib. 3. indag. cap. 3. Vrbis tamen decus augetur per Episcopi sedem, & in eadem sede de neruo augenda, considerandum est, quod habeat progressum nobilem, diuitem, numerosum, & sufficientem Sacerdotum copiam, ne aliàs sedes Episcopalis vilescat, vt bene obseruat Isidor. Moscon. de Maieff. milit. Eccles. p. 1. c. 15.

DISTINCTIO LXXXIII.

SVMMARIVM.

- 1 Medici gratis pauperes curare debent.
- 2 Concurrente opportunitate locorum, temporum, & rerum.
- 3 Medicus recusans pauperes curare à iudice, poterit officio priuari.

AD num. 1. Pro exornatione conclusionis, quod medici gratis pauperes curare debent, ultra citatos, vide Gregor. Lop. verb. illanamente tit. 22. part. 3. Mandos. in praxi tit. de ingratitud. cap. 101. vers. pauperes, Fusc. de visir. lib. 2. cap. 3. num. 6. Franc. Ripa in tract. de peste inuend. ad curand. pestem 5. medicorum num. 101. Gaspar. Baec. de decima tutorum cap. 10. num. 15. Gail. lib. 1. obseru. 43. num. 13. Roland. à Valle conf. 87. n. 38. cum duobus seq. lib. 2. Sebast. Medices de casibus fortunis p. 2. quest. 4. num. 11. Petr. Roiz. Lituan. dec. 4. numer. 300. & seq. Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 54. num. 63. B. Ioan. à Capistrano in speculo conscient. num. 266. Vrsill.

308 Pratermissa, & additamenta ad Collectan.

ad Afflict. decif. 123. Flores de Mena var. lib. 1. qu. 8. §. 1. num. 52. Cornel. Beninc. de paupert. spec. 1. de iudic. n. 17. Vincent. Carot. de locato p. 2. gradu 4. de medico. q. 3. ex num. 2. vbi n. 8. fol. mibi 12. id verum dicit tribus concurrentibus requisitis, siue in foro exteriori, siue interiori, scilicet opportunitate locorum, quia non permundum querere indigentes infirmos tenetur Medicus, sed si illis occurrat, sufficit. Temporibus, quia non futura necessitas occurrere, aut providere, sed presenti homo tenetur. Rerum, quia consulere, coniunctisque sanguine, curam impendere debet homo, & num. 9. post Barr. subdit, quod Medicus gratis infirmos pauperes, medicari recusans, poterit ad iudice officio priuari.

DISTINCTIO LXXXVI.

Cap. Non satis. XIV.

Post num. 1 Collige ex textu subiueniendum esse existenti in extrema necessitate etiam ex bonis, quibus quis ad statum suum indiget, modo non ad naturalem necessitatem subleuandam, vt per S. Thom. 2. 2. qu. 33. art. 5. & quodlib. 8. art. 12. Cou. lib. 3. var. cap. 14. num. 5. Palar. Rub. in cap. per vestras §. 1. 2. n. 3. Corn. Beninca. de priuileg. paupert. spec. 5. in iudic. num. 18. cam segg. Galp. Bac. de inope debit. cap. 12. num. 16. Ludou. Mex. in tract. 1. de pane conclus. 1. num. 6. Surd. de aliment. tit. 1. q. 90. per tot.

S V M M A R I V M.

- 1 Senes iunioribus in elemosyna sunt preferendi.
- 2 Paupertas senis semper maior & urgentior reputatur.

Cap. Consideranda. XVII.

Dionysius Ambrosius, ex quo desumitur textus in presenti, sentit senes iunioribus in elemosynis esse preferendos, ibi, consideranda est etiam in largiendo etas, atque debilitas, &c. vi senibus plus largiatis, qui sibi labore iam non queunt victum querere. Concordat l. Cassel. 7. tit. 23. part. 1. ibi, la setena cosa es, que de ne parar mientes, de que edad es el que pidela limosna, que ante dene dar a los viejos que no le pueden ganar, que a los muchachos. Didac. per. in l. 4. glof. 2. col. 2. in fine lib. 4. ordin. Tiraq. de no-

bilit. cap. 20. num. 154. & de primog. in presat. n. 147. Mar. Giurba in consuet. Messan. glof. 14. cap. 2. num. 5. vers. quare elemosyna, Aluar. de priuileg. miserab. personarum qu. 18. num. 52. & ratio est, quia licet respectu facultatum aequalis iuuenis & senis indigentia possit considerari, tamen ex eo maior semper, & urgentior paupertas senis reputatur, quia ob etatis ingrauecentiam & defectum, nullo ipsius labore, artificio, & industria potest subleuari. Vnde non omnem quemcunque senem in elemosynis iuueni esse preferendum recte infertur, sed illum duntaxat, qui adeo annorum pondere infirmatur, vt vix proprium querendum victum labori, & ministerio sufficiat, veluti septuagenarium, quem iuris censura debilem, & infirmum esse contra controuersiam testantur Abb. cap. quoniam frequenter §. num. 18. vt lit. non contest. Alciar. de presumpt. reg. 1. pres. vlt. Menoch. cod. traft. lib. 6. pres. 46. n. 21.

DISTINCTIO LXXXIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Societas humana in pace conseruatur.
- 2 Distributio graduum vnitatem & concordiam seruat.
- 3 Ordo concordiam alit & fouet.
- 4 Homo qui non vult esse in civili societate aut Deus, aut bestia.
- 5 Homo animal sociabile.
- 6 Ordo est de conseruatione vniuersi.
- 7 Ecclesiastica Hierarchia instar celestis ordinatur.

Cap. Ad hoc. VII. & vlt.

Eleganter hic dicitur, quod dum militet seruat suum gradum societas hac humana in pace conseruatur, vt per Menoch. conf. 902. num. 1. ibi, quemadmodum, qui ambitu, fastu, & cupiditate gloria de ordinis prelacione contendunt, iure damni sunt, quippe qui comparandi videantur Parisiis illis, qui (sic Marib. cap. 5. scriptum reliquit) gloriosè amant primos accubitus in canis, primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro. Itaque laudandi sunt illi, qui non alia ratione de prelacione hac experiuntur, quam vt pulcherrimus ille ordo, qui & in patria illa celestis mirifice est constabilitus obseruatur, cum ordo, & concordia parare soleat, cap. vlt. 89. dist. & Tiber. Decian. conf. 7. num. 1. vol. 3. ibi, & quamquam quoad Deum illaudabili videatur ista questio, quia mundi gloria est vanitas vanitatum, & omnia vanitas, Eccles. 1. &

& Psalm. 38. Dicit enim Dominus, Qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur. Matth. 20. & 23. Attamen quoad hanc humanam societatem & civilem politiam conseruandam, necessaria, & laudabilis est, nam graduum distributio unitatem, & concordiam seruat, cap. ad huc 89. dist. & ideo in dignitatibus seruandas est ordo graduum, lib. 1. §. gerendum ff. de muner. & honorib. l. fin. ubi Luc. de Pena c. de huius, qui sponte munera sub lib. 10. & notatur in rub. & in nigro, C. ut dignit. ordo seruetur, lib. 12. ordines enim dignitatum Deus constituit non modo in hoc mundo, sed in hierarchiis celestibus Angelorum, ut notatur in rub. de maiorit. & obed. & in cap. est ordo 33. quest. 5. & in auct. quomodo oporteat Episcopos, &c. Franc. Burlat. consil. 343. in princip. vol. 4. ibi, dum ordo concordiam alat, & foueat, secundum Diuum Gregorium relatum in cap. fin. 89. dist. Archidiacon. in cap. decernimus 10. quest. in princip. & qui gratis ordinis seruandi tantum contendunt, nil aliud agunt, quam ut à Deo optimo Maximo. constituta taceantur, Cantic. cap. 2. Rex ordinauit in me charitatem, Apostol. 1. ad Corinth. cap. 9. ibi, Dominus ordinauit, & ad Hebra. cap. 5. & Psalm 109. Sacerdos in aeternum seruandum ordinem Melchisedech. Naturam humanam defendant, qua ex ordine non omnes inter summos, neque rursus omnes inter nonissimos constituit, ex Iulian. in §. ordinat. auct. de Monachis, iura & leges conseruent, quibus magna cura fuit, ut alter alteri praeferat, & alter alteri, cap. 1. cap. per tuas, cap. solita, de maiorit. & obed. toto tit. cap. ut dignitatum ordo seruetur, &c. retrus Gregor. de Republ. libro 1. cap. 1. num. 8. ibi, utique in uno corpore physico, membrorum concordia, & colligatione, actiones suas mens exerit, & perficit, & unico spiritu eadem membra colligit, ita vnum imperium cum potestate vnus, vel plarium vniuersorum in republ. regit, imperat, cuique ut membra conuenientia & leges dicit, concordiam forma, & humana societati necessaria exequitur, communicat commercia, actiones, & amicitias conuenientibus praeceptis, quae vel natura, vel necessitas suadet, per se inuoluta seruare. Nam homo, qui non est, aut non potest, aut non vult esse in civilis societate, vel Deus est, qui nullius indiget, & sibi sufficiens est, vel bestia, qui non amat societatem hominum, homo quippe animal sociabile, ut ait Aristotel. 1. polit. cap. 2. Quia verò ea societas humana est hominis vniuersa ratione, necessarium est illam quoque esse ordinatam cum distinctione eius, quod rationi consentit, vel aduersatur, ut ius sit ordinatio civilis societatis, &c. Iul. Lauer. var. locubr. tit. 4. de electio. cap. 1. numero 36. 6 ibi, hu. adde, quia ordo est de conseruatione vniuersi, &c.

Barbof. Iur. Can. selet. Tom. VI.

In text. ibi, celestium militiarum exemplar nos instituit, quia dum sunt Angeli, sunt Archangeli, &c. consonat Sanctus Bernardus libro 3. de considerat. ad Eugen. cap. 4. sub fine, ibi, sicuti illic Seraphim, & Cherubim, ac ceteri quique usque ad Angelos, & Archangelos ordinantur sub vno capite Deo, ita hic quoque sub vno summo Pontifice, Primates, vel Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri, vel Abates, & reliquiae, in hunc modum, &c. Bobadilla in sua politica libro 3. cap. 2. numero 19. ibi, veniendo pues al discurso de las precedencias, y asientos de los corregidores, digo que assi como el inmenso Dios mui sabio, y mui iusto manda a los Angeles, assi los Angeles mandan a los hombres, los hombres a los animales, el alma al cuerpo, el Cielo a la tierra, y la razón a los apetitos: assi como segun San Gregorio en las Hierarchias de los Ciclos y Angeles, y Archangeles, y otros espiritus, que no son yguales, sino diferentes en grados, y dignidad: y segun Tito Lino la firmeza de la fe, es sogetarse a los mayores, y Dioniso dize, que es ley eterna de la naturaleza, que el inferior be desca al superior y assi para mayor concordia de los ministros de Dios en la tierra, y mayor administracion de los officios humanos fue, y es necessaria la diuersidad, y mayoria, y que los superiores precedan a los menores, y sean dellos reuerenciados y ellos sean amados de los mayores, &c. Francisc. de Mendoca in viridario libro 8. cap. 8. num. 195. Marder. de Monarchia lib. 1. p. 1. c. 5.

DISTINCTIO XCVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Potestas Ecclesiastica superior est, & seculari inferior.
- 2 Concilium Trid. sess. 25. de reform. c. 20. refertur.
- 3 Commendatur immunitatis Ecclesiasticae defensio.

Cap. Quis dubitet. IX.

Gregorius VII. libro 8. epistol. 21. ad Hermanum Meisenf. Episcopum, elegantibus ve bis sic alloquitur. Quis dubites sacerdotis Chisti Regum, & Principum, omniumque deli m Patres, & magistros censer. Ex quibus verbis vulgo colligitur, quod Ecclesia, siue

D d Eccle

pro Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Ecclesiastica potestas principalis, & superior est, secularis verò inferior, & ab ea dependens, idem probant textus in cap. ab Imperatoribus 23. qu. 3. & in cap. Principes 23. qu. 5. resoluunt Soc. de instit. lib. 4. q. 4. art. 1. Cou. in reg. poss. for. p. 2. §. 9. numer. 7. Cordub. in suo quæstionario lib. 1. q. 57. dub. 3. Sander. de visibili Monarchia lib. 1. cap. 4. Cardinal. Bellarm. tom. 1. lib. 5. de potest. Papa cap. 1. cum sequentibus Salon. de instit. 4. 4. de dominio art. 5. Aragon. cod. tract. qu. 67. art. 1. §. ceterum, Molin. de iust. tract. 2. disput. 28. & 29. Sanctè quidem & grauib. verbis declarat sancta Synodus Tridentina sess. 25. de reform. cap. 20. Officium, quod Principibus in rebus Ecclesiasticis agere incumbit, ibi, Propterea que admonet Imperatorem, Reges, Republicas, Principes, & omnes, & singulos cuiuscunque status, & dignitatis extiterint, ut quo largius bonis temporalibus, atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctius, quæ Ecclesiastici iuris sunt, tanquam Dei præcipua, eiusque patrocinio acta venerentur, neque ab illis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliisque dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximeque ministris ipsorum Principum lædi patiantur, sed fenerè in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque iurisdictionem impediunt, animadvertant. Quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, Ecclesiarum protectionem existant, imitantes anteriores, optimos, religiosissimosque Principes qui ius Ecclesiæ, suæ in primis auctoritate auxerunt, ne dum ab aliorum iniuria vendicarent. Hactenus Conc. Trident. Hæc est vera vestra regia epistola & principes Catholici, quam verè vestra vobis Sancta Mater misit Ecclesia in Spiritu sancto legitime congregata, in cuius obedientiam iurastis in sacro fonte Baptismatis: & hæc est vera, & secuta scribendi norma, consulentes optimi, aqua quoque Baptismatis renouati parique sedere deuincti, pareite iam quæso sanctissimis Episcopis, pareite religiosissimis clericis, sacratissimis presbyteris, deuotissimis Monachis, quorum exilia, manuomque iniectiones aliquando commemoratis, probatis, proponitis, satisfique sit, si hæc fiant.

Cap. Constantinus. XIII.

AD num. 3. De donatione Constantini magni Sancto Syluestro Pontifici facta, & de donationibus, quas postea fecerunt aliis Pontificibus Imperatores, atque Principes alij, latè Boët. Epo de iurisdiction. Ecclesiast. tempor. quæst. 3. à numero 1. pag. 58. cum sequentibus, & numero 10. refert ex Luono Carnotensi in regiam donationem, & num.

14. aliam formulam donationis eiusmodi ab Alberico Iureconsulto relictam in l. 1. §. initio num. 5. & 6. ff. de officio præfecti Urbis, per extensum transcribit, & à numero 16. aliam Isidorii formulam plenissimam adducit, & deinde à pagin. 239. cum sequentibus, glossèma in hunc textum breuissima facit, illumque multis in locis corrigit. Vnde colligitur, quàm antiqua fuerit à Regibus liberalitas in Ecclesiam, de quo Rangol. in cap. 4. lib. 1. Regum cap. 19. Cuius verba refert Fr. Placidus Reinolo en la defença del estado Ecclesiastico §. 4. & de nostris Hispaniarum Regibus Vasc. in opuscul. de redditibus Eccles. cap. 1. §. 3. Vald. de dignitate Regum, Regnorumque Hispania cap. 19. & cap. 21. numero 6. Anast. Geron. in assert. libertatis immunitatisque Eccles. cap. 9. Valenz. contra Venetos part. 2. numero 12.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

DISTINCTIO XCVII.

CAP. Nobilissimus. III.

AD num. 1. Quod simplici Cardinalium, seu alterius nobilissimi, seu excelsi viri verbo credendum est delegationem sibi fuisse factam, aut aliquid viue vocis oraculo commissum, licet delegationis literas, aut scripturam non ostendant, ultra citatos adde Panorm. in cap. super his numero 5. vers. unde ut Cardinalis, & ibidem Felin. numer. 8. de fide instrument. Vant. de nullis tit. quibus modis sententia nullas repar. Scraphin. decis. 133. num. 1. Alphons. Narbona l. 60. gloss. unic. num. 66. cum sequentibus tit. 4. libro 2. recopil. me citato in hoc loco pareja de vniuersa instrum. edit. tit. 2. resol. 5. n. 55.

Ibidem, in vers. Intellige procedere, quando nulli infertur præiudicium, &c. Hæc est limitatio superioris doctrinæ, vt scilicet illa intelligenda veniat, quando literæ personis enarratis concessæ non tendunt in præiudicium alterius, sed concernunt tantum rem propriam pontificis, aut Principis, seu aliorum, vt ultra citatos tenent Angel. conf. 82. gregor. Lopez l. 23. in verb. vinen con el tit. 9. part. 1. Alphons. de Narbona dict. gloss. unic. numero 68. cum sequentibus, Genua in tract. de scriptura primata libro 3. quæst. 5. numer. 43. me citato in hoc loco Pareja d. resolus. 5. numer. 56.

INQUESTIO

I. QVÆSTIO I.

Cap. Prophetavit. LXXVIII.

RER malos & deperditos homines, Gentiles, ludros, vel Infideles, miracula fieri posse virtute diuina expressè tenent, & aliqua referunt S. August. lib. 2. de serm. Domini, tom. 4. c. 39. & tom. 6. contra aduers. leg. lib. 2. c. 4. & lib. 4. Confess. cap. 5. S. Greg. lib. 2. moral. c. 8. Bed. Maldon. Barradas, & alij ad c. 7. Matthei. Medin. lib. 2. de relictis in Deum fide. A. N. Robert. lib. 1. rerum iudicant. c. 5. fol. 18. Petr. Greg. de Republ. lib. 13. c. 24. & 25. Baptist. Fulgos. lib. 1. memorabil. c. 6. de miracul. Martin. Del. disquisit. magic. lib. 1. q. 7. pag. 63. Sim. Mayol. dierum canicular. tom. 2. colloq. 2. pag. 112. & seq. Acolta lib. 2. de procuranda Indorum salute. c. 10. in princ. Rutil. Béz. de anno tabular. lib. 6. c. 24. Camil. Borrell. de praesentia Regis Catholici. c. 55. Raph. de la Torre in 2. 2. q. 9. art. 2. disp. 4. pag. 75. 1. & tom. 2. de vit. & opposit. Relig. q. 95. in princ. disp. 2. Torrell. de Magia. lib. 2. c. 11. & 26. & de iure spirit. lib. 1. c. 11. & lib. 4. c. 1. Suar. de fide disp. 4. sect. 3. n. 8. & sect. 4. Maluenda de Antichristo lib. 6. c. 1. & lib. 7. c. 15. Perez. in Laurea Salmantina. cert. 1. de Deotino. & vno. dub. 1. cap. 1. ex n. 3. & cert. 4. dub. 1. c. 3. Boz. de signis Eccles. lib. 2. cap. 8.

I. QVÆSTIO II.

Cap. Quam pio. II.

AD 2. quatenus hic dicitur, quod licitum est Christiano promittere pecuniam Iudæo cupienti venire ad Baptismum, sed timentem pauperatē inter Christianos, adde Aloys. Leon. l. 1. n. 57. C. de iude. Ioan. Solorzan. de Indiarum iure, tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 40. vbi num. 41. recte monet, quod licet omnes pactiones, & nundinationes, quæ in rebus spiritualibus sunt, prohibitz sint, & simonia labem videantur habere, vt probatur in hoc textu, nihilominus, vbi pecunia non datur sub tali pacto, neque in vim pretij, & emptionis rei spiritualis, sed in modum conditionis, si infidelis voverit ad Fidem conuerti, nulla simonia committitur, quoniam temporale commodum, pro re spirituali non datur, sed muneribus, blandimentis, & officiis pagani

Barbof. tur. Can. selecta. Tom. VI.

voluntatem, & animum conciliamus, vt consulari fuit salutē, & ad id, quod iure diuino præstare deberet, nobis deuincimus, quod nullam in se turpitudinem habet, sed potius magnum charitatis, & pietatis officium, cum Deus ipse sæpe promittat bona temporalia, sub conditione, si bene operentur illi, quibus fit promissio, vt videre est, Genes. 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici diuites ex patrimonio proprio abundeant habere mercedem clericali seruitij.
- 2 Clericus beneficiarius redditus sui percipere potest, patrimonialesque ex integro conseruare.
- 3 Clericus omnia bona sua consanguineis donare potest, & ex redditibus beneficiorum suorum velle vivere.
- 4 Vnusquisque licite percipit, & expendit illud quod suis laboribus, velut iusta merces deputatur.
- 5 Episcopales redditus debentur Episcopis velut merces suis laboribus deputata.
- 6 Canones, qui afferant clericos diuites ex patrimonio proprio nullam habere mercedem clericali officij, intelliguntur & explicantur diuersimodè, & numeris seqq.

Cap. Cleros. V I.

RURES Canones in hoc Decreti volumine reperiuntur, quibus probare videtur clericos, si locupletes sunt, si patrimonio pingues, quasi clericali seruitij mercedem nullam habere, ex quorū numero præter text. in præfenti sunt cap. pastor, hac eadem causa, & quæst. c. Episcopus 10. quæst. 2. c. Episcopus, c. illi autem 12. q. 1. c. si. vlt. 16. q. 1. forte, quia bona Ecclesia ad pauperum usus destinantur, c. videntes 12. q. 1. iunctis traditis per Lel. Mancin. fac. intr. contronerf. differt. 5. c. vlt. à n. 1.

Sed contraria sententia crebrius accepta, & generali totius Ecclesie vsu confirmata est, vt possit scilicet clericus beneficiarius redditus sibi percipere, quibus viuat, patrimonialesque ex integro conseruare, vt bene resoluunt Suar. recept. sent. verb. clericus, Viu. commun. opinio num. lib. 2. epin. 44. Cou. ad c. 1. n. 2. de testam. Sor. de iust. lib. 10. q. 4. art. 3. Navar. de reddit. Eccl. q. 1. n. 78. Hoieda de incomparabil. benef. cap. 19. num. 45. Sarmient. eodem tractat. p. 1. c. 1. n. 18. Menchaq. illust. c. 105. n. 9. Menoch. de arbit. casu 145. num. 5.

D d 2 Molin.

Molin. de iustit. tract. 2. disp. 145. plures per
Cened. ad Decretal. collect. 33. num. 4. Fr. Fin-
man. in summa tom. 4. cap. 68. num. 5. Bellec.
disquisit. clerical. p. 1. tit. de bonis clericis. §. 1. n.
11. & §. 6. n. 7. vers. nam clericus. Rodoan. de
spol. Clericor. qu. 9. §. fin. num. 37. & 39. Marcel.
de Mauro alleg. 36. num. 10. Ego ipse de po-
test. & offic. Episcop. p. 3. alleg. 114. num. 36. cuius
seqq. me citato Alzed. de praesent. Episcop.
dignit. part. 1. cap. 14. num. 43. nouissimè Læ-
mancin. disquisit. genial. & amiserfar. lursi
disput. cent. 2. cap. 181. Idque vel ratione ope-
ris & mercedis, cap. clericis 1. quæst. 2. vel diui-
sione illa bonorum, quæ facta legitur in
Ecclesia. cap. concessio, cap. quatuor, & passim
12. quæst. 2. vel ratione euidenti, nam potest
clericus omnia bona sua consanguineis suis
velle dare, & ex redditibus beneficiorum
suorum velle viuere, ut in confesso est. Cur
igitur, quod ante licuit, id deinceps licere
non videatur? potest me hercle clericus bo-
norum suorum proventus consanguineis
conseruare, qui potuit initio donare. Facit
quod vnusquisque licite percipit, & expen-
dit illud, quod suis laboribus, vel ut iusta
merces, deputatur, iuxta illud Paul. 1. ad
Timoth. 5. Dignus est operarius mercede sua, &
Matth. 10. Dignus est operarius cibo suo, & 20.
Vota operarios, & redde. cap. cum secundum 16.
in princip. de praben. ne aliàs sequatur ab-
surdum, quod vel cogatur qui propriis sti-
pendiis militare, contra cap. charitatem in fine
12. q. 2. refert glos. pen. in c. vnit. de clerico agrot.
lib. 6. Sanè redditus Episcopales debentur
Episcopis veluti merces suis laboribus de-
putata, bonus text. in cap. pen. ibi, clerici om-
nes, & ibi, stipendia sanctis laboribus debita, 1.
quæst. 2. d. cap. cum secundum, cum similibus,
igitur si Prælati habeat patrimonium, lice-
re poterit, illo conseruato, redditus Episco-
pales expendere.

6 Quare ad dictos Canones plures diuer-
ſeque referuntur ſolutiones. Quidam te-
nent eos in clericis valere, qui clerici ſunt
pure, & ſimpliciter, neque Eccleſiæ deſer-
uunt, quali dixerint, clericum, vt clericum,
qui patrimonij diues eſt, nihil petere
ab Eccleſia poſſe, quo ſuſtentetur, ſed
vt Eccleſiæ ſeruientem ſtipendium me-
reri.

7 Alij referunt memoratos Canones præceptum quidem sapere ob maximam sanctissimorum illorum Patrum in redarguendis moribus libertatem, & quasi in dicendo hyperbolem, verumtamen re ipsa non præceptum continere, sed consilium.

8 Alij nihil aliud præscriptis Canonum decretis cautum videri affirmant,quàm de bo-

nis simpliciter, quæ propria sunt pauperum. Illud itaque duxit ad prohiberi, ne boni illa, quæ aliis pauperibus veteri instituto addicta essent, distribuere neque clericis, qui ex parentum, propinquorumve bonis necessaria commodè consequi possent. proinde eorum bonorum nullam prorsus rationem haberi, quæ soluendis clericorum mercedibus destinarentur.

Alij asserunt stare posse, quæ ex prædicatorum Canonum decisionibus supra commemoravi, si extrema aliqua pauperum necessitas urgeat; non enim tunc licere clericis, relicto patrimonio, ex fructibus beneficiorum, quos pauperibus debent, alimentum percipere, cum his casibus laici quoque pauperibus teneantur, imò bona ipsa Ecclesiariam, iuxta illud Christi Domini, *Misericordiam volo, non sacrificium.*

Denique planius, & melius respondendum mihi videtur cum *gloſ. 2. in præſenti*, & *Cou. d. numero 2. verſ. prima*, textum hunc procedere attento tempore antiquo, quo bona Eccleſiæ erant ſolummodo deſtinata ad alendos pauperes Chriſtianos, & clericos egenos, vt ſatis inſinuat *cap. certè 12. quaſt. 1. aduertunt poſt alios Sot. diſt. 4. art. 3. Sarm. d. part. 1. cap. 5. numero 17. Eodem proceditur ad cap. illi autem in fine 12. quaſt. 1. procedere eodem tempore antiquo, quo Eccleſia Catholica velut nouum germen florescere incipiebat, & Apoſtolicis conſiliis ita addicta, vt multitudinis Chriſtianorum eſſet cor vnum, & anima vna, omnia namque erant communia, nemo ſibi aliquid proprium vindicabat, diſto cap. illi, ad finem, reſert plures quos ſequitur *Cou. d. v. 2. prope finem*, Ego *d. alleg. 114. numero 38. & 39.**

II. QVÆSTIO I.

S V M M A R I V M.

1 Clerici an puniri possint in Ecclesiastico
foro ex confessione facta in seculari.

2. Text in praesenti intelligitur.

3. Confessio, probatio, & acta contra Clericum apud Iudicem secularem competentem.

tem facta ubi a deum cognitio spectabat,
fidem faciunt.

4. Secus in illis casibus, in quibus se-
culares Iudices omnino incompetentes

sunt, quibusdam temporibus

Cap.

Cap. Multi. XVIII.

I Vgustin. in homil. 58. de penit. cap. 12. relatus in hoc textu in illis verbis, ibi. Nos vero à communione prohibere quæquam non possumus, quamvis hæc prohibitio non dum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confesum, aut in aliquo, siue seculari, siue Ecclesiastico iudicio nominatum, atque conuictum, &c. videtur probare in Ecclesiastico foro puniri posse Ecclesiasticos, qui in seculari, vel Ecclesiastico iudicio confessi, vel conuicti fuerint, contra textum in cap. nisi clerici 4. de iudic. probantem clericum, qui apud seculari iudicem crimen confessus est, vel de eo conuictus, non esse propterea vllatenus puniendum, vel condemnandum per suum Episcopum, vt notant glos. 2. in cap. 1. 23. q. 5. Innoc. & communis in cap. per inquisitionem 26. de elect. Bart. & Iason à n. 3. vbi Dec. & nouiores in l. Magistratus ff. de iurisdic. omniū iudicū Rip. n. 16. in c. 2. hœretic. Roder. Suar. in l. post rem notab. 3. num. 10. & passim alij, sed omisiss pluribus, quæ ad illius materiam tradunt glos. verb. seculari & DD. illie Abb. à num. 11. in fin. & additio ad eundem num. 3. lit. C. & post multos Dec. à n. 14. & Beron. in d. c. nisi clerici, ex mente dicat glos. in secundo intellectu, quem magis probant Abbas d. num. 3. in fine, & alij, respondetur textum hunc agere & loqui de confesso, vel conuictio in iudicio seculari competenti, & legitimo respectu consentiens, vel conuicti in eodem, & ita generalitas illa prohibitionis reducenda ad terminos habiles, singula singulis referendo, iuxta vulgarem doctrinam glos. receptam in l. 1. C. de sacros. Eccles. & in cap. 1. de constit. Ita Anguian. de legib. lib. 3. contron. 26. num. 43. & 45. & in hac specie sicut sententia prolata à iudice seculari, vbi ad eum spectat cognitio, & ita competens est, parit exceptionem rei iudicatae, si opponatur apud Ecclesiasticum, cap. vlt. de except. in 6. ita etiam confesso, probatio, & acta apud seculari competenti, vbi ad eum cognitio pertinet, fidem faciunt apud Ecclesiasticum, ita vt eisdem si oportuerit, possit confensus, vel conuictus à communione repelli per eundem Ecclesiasticum, iuxta text. in præf. vii. & sic explicatur, & ampliatur text. in d. c. vlt. vers. similiter, vt procedat etiam in confessione, & actis apud seculari competentem habitis, ex Abb. n. 12. Dec. n. 14. cum seq. Beron. à n. 121. in d. c. nisi clerici, & alij, per Masc. de probat. concl. 33. n. 24. quamvis referat ex multis secundum communem sententiam acta apud seculari iudicem non facere fidem Ecclesiasticorum, quæ sententia procedit tantum in illis casibus, in quibus secularis omnino incompetens, & prohibitus, non verò vbi competens, vt in specie d. c. vlt. & huius text. si aduertas ad ea, quæ supra resolui in addit. ad d. c. nisi clerici.

II. QVÆSTIO VII.

SVMMARIVM.

- 1 Senior valde senem significat.
- 2 Seniores dicuntur aetate proclit.
- 3 Annus centesimus est terminus vitæ humanae.
- 4 Vita illius, qui intra centesimum annum existit præsumitur.
- 5 Mortuum ille præsumitur qui iam natus est centum retro annis.
- 6 Vita & mors in manu Domini.
- 7 Centum annorum terminum excedentes vixerunt nonnulli.
- 8 Genes. c. 6. locus explicatur.
- 9 Numer. c. 31. locus interpretatur.

Cap. Paulus. XXVIII.

IN textu ibi, Seniore me increpaueris, verbum senior comparatiuum, valde senem significat, ex Thesaurio linguae Latinae, verb. senior, & Petr. Garc. in Auicenna sen. 1. lib. 1. doct. 3. c. 3. disp. 16. Ioan. Bullæ tract. de statibus hominis de statu senectutis cap. 1. Et hinc aetate prouecti, seniores dicuntur, P. Mariana in notis ad cap. 16. Matthæi vers. 21. Sebastian. Couar. in Thesaurio linguae Hisp. verb. señor. Bobad. in sua polit. lib. 2. c. 16. n. 23. Aluarez de priuilegiis miserabilium person. q. 18. num. 31. Ibi, Maledictus puer centum annorum. Sanctus Gregorius volens hominē adoleſcentiæ illecebris ad finem vitæ deditum graphicè describere, puerum centum annorum eum vocat, quasi iniquans centesimum annum esse terminum vitæ humanæ, de quo Forcatul. in scripta. iurisperit. c. 21. n. 5. & in necromantia Dial. 25. n. 4. Donel. cōuēt. iuru. Civilis lib. 10. c. 17. vbi Vuald. lit. B. Curat. lib. 5. obseru. 22. Ioan. Corra. Miscel. lib. 5. c. 18. Franc. Monald. conf. 43. n. 9. Hieron. Portoles in schol. ad Molinam §. præsumpt. n. 5. Philip. Pasch. de viribus patriæ potest. p. 1. c. 6. num. 12. Modestini. Pistor. illust. quæst. p. 2. q. 82. numer. 3. Moller. lib. 2. semestri. cap. 7. numero 22. Nicol. Lossæ. tractat. de iure vniuersal. parte 5. numero 9. Anton. Bellon. consid. 2. num. 67. Petr. Gilchen in l. fin. numer. 8. C. de sacros. Eccles. Polyd. Rip. in tract. de actis in articulo mortis cap. 18. per tot. Card. Tusch. præf. conclus. lit. L. Dd 3 conclus.

314 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

concluf. 86. numero 3. Petr. Pont. fcler. le-
gum lit. v. verb. vita. pag. mihi 574. Claud.
Rangol. in libros Regum lib. 1. cap. 4. vers. 18.
Mortu in emporio iuris p. 1. tit. 1. qu. 8. num. 4.
Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. M. num. 312. Si-
gism. Scacc. de iudic. lib. 2. c. 8. diffie. 8. num. 24.
Paul. Duran. olim Rotæ Auditor, nunc Ar-
chiepifcopus Tarracón. de condit. & mod. im-
pofit. p. 2. cap. 2. num. 20. Iacob. Cancer var. p.
3. cap. 1. num. 220. Ripol. etiam var. refol. c. vlt.
num. 7. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4.
cap. 40. numer. 49. Ægid. Trullench in expofit.
Bulle Cruciate cap. 3. dub. 15. numer. 7. Franc.
Amaya obferu. lib. 2. cap. 11. num. 19. Coccin.
deef. 345. num. 5. Perez de Lara in compendio
vita hominu cap. 31. num. 86. & feqq. Et hinc
ideo vehementer præfumi vitam eius, qui
intra centefimum annum exiftit, iactat à pro-
bationis onere releuetur, qui eam velut in-
tentionis fux bafim, & fundamentum pro-
ponit, refolunt Gregor. Lop. l. 14. verb. abon-
daque præue, tit. 14. part. 3. Hercul. tract. de
negotia. n. 290. vers. mors quoque præfumi-
tur. Anton. Gabr. commun. lib. 1. tit. de præfumpt.
concl. 16. num. 3. Ripol. d. cap. vlt. à n. 7. Perez
de Lara in compendio vita hominu, cap. 31.
num. 87. Et è contra mortuum eum præfumi,
qui iam natus est centum retro annis,
5 probant Capel. Tholofana d. c. 313. num. 3.
vers. probatur etiam. Cou. var. lib. 2. cap. 7. num.
6. Anton. Gabr. d. concluf. 16. numer. 4. Farin. d.
litera M. numer. 316. Cardin. Tufch. d. lit. M.
concluf. 400. num. 25.

Nihilominus cum vita & mors fit in ma-
nu Domini, non potest dari aliquis certus
annus, qui fit terminus humane vite; con-
ftat enim ex diuino oraculo, *Ego sum vita*
tua; & profectio dierum tuorum plures cen-
7 tum annorum terminum exceffiffe, ac B.
Romualdum 130. annos vixiffe, de quibus
Io. Bullæ de ftatibus hominum tit. de ftatu
fenect. cap. 7. Claud. Deodat. libro 1. Panthei
Higafici. cap. 6. pag. 56. Serar. tom. 2. in loque
cap. 13. qu. 3. num. 3. Franc. Florid. Sabin. lib. 2.
horar. fuccelfiu. cap. 3. Ægid. Camart. de rebus
geftis Elia Propheta c. 3. fcl. 4. pag. mihi 78. Do-
ctiffimus p. Franc. de Mend. in viridario facra,
& profana eruditionis lib. 4. probl. 17. num. 100.
Thom. Maluend. in paradifo voluptatis c. 52.
Solorzan. de iure iudicium tom. 1. lib. 1. c. 2. n.
10. Ego in collect. ad l. 19. n. 16. C. de Epifcop. &
cleric. nouiffimè Torrebl. de iure fpir. lib. 3.
c. 12. à n. 13. & c. 13. à n. 22. vbi multos ad lon-
giffimam vique ætatem peruenientes re-
fert. Sed obftat, quod vitæ humane termi-
nus conftitutus est Genef. cap. 6. cruntque dies
illius centum & viginti annorum, quem præter-
ire non possumus. Iob c. 14. vers. 15. conftituiſti
terminum eius, quem præterire non possunt; quia

locus ille Genef. loquitur de illis, qui tunc
pericuri erant diluuiò, contra quod non vr-
get, quod de fe testatur Moyses Numer. c. 31.
vers. 2. centum viginti annorum sum hodie, non
possum ultra ingredi, & egredi, quia ibi moy-
ses non asserit ultra se viuere non posse, sed
tantum adeo magnæ multitudinis guber-
natione fenio fieri imparem sese, ac minus
idoneum, vt docent Franc. Valfc. de sacra
Philosophia, cap. 7. Delr. difquisit. Magic. lib. 2.
quæft. 23. quos refert Torrebl. d. c. 12. à n. 26.

SVMMARIVM.

- 1 Papam ſubmittere ſe poſſe alterius imperio,
& iuriſdictioni, non fuerunt qui teneret.
- 2 Contrarium verum.
- 3 Potestas duplex in iudicio perfectò reperitur.
- 4 Text. in præſenti, declaratur.

Cap. Nos ſi incompetenter. XLI.

Q Via Leo pontifex ſe Ludouico Impe-
ratori ſubmiſit, vt reſertur in hoc tex-
tu, affirmant glosſatores, teſte Decio in c. Ec-
cleſia S. Maria. n. 17. de conſtit. Romanu ponti-
ficem ſubmittere ſe ipſum alterius imperio,
vel iuriſdictioni poſſunt: quia generale eſt
eiſque vt ſubſcribere ſe ſe ſua volutate poſſit
etiã minori, eſt receptum. ff. de iuriſd. omni. iud.

Sed verius eſt non poſſe papã ſe alterius
iuriſdictioni ſubdere, quia exemptio pape
eſt priuilegiata, non intuitu perſonæ, ſed in
honorem Chriſti datum, cui non poteſt pa-
pa renunciare, ſicut nemo poteſt renuncia-
re priuilegio in fauorem communis cõ-
ceſſio: tum etiam, quia pontifex non poteſt
humane poteſtati quoad vim coactiuam ſe
ſubmittere, vt per Turrecr. in ſumm. lib. 2. cap.
104. Azor inſtit. moral. p. 1. lib. 4. c. 7. q. 6. Suar.
de deſenſ. fidei. lib. 4. c. 7. n. 3. Duard. ad Bull. in
Cena Domini, lib. 1. c. 1. q. 2. n. 38. Lotter. de re
benef. lib. 1. q. 46. n. 52. & 53. Ego de iure Eccl.
vniu. lib. 1. cap. 2. numer. 186. Læl. Mancin.
diſquiſ. genit. cert. 2. c. 177. per tot. vbi num. 4.
cum ſeqq. ex Cardin. Bellarm. de Concil.
libro 2. cap. 18. aduertit in iudicio perfectò
duplicem poteſtatem reperiri, primam, quæ
diſcutiendi eſt, diſcernendique, ac iudican-
di, quod agendum videatur. Altera, quæ eſt
cogendi eum, qui cauſa ceciderit, vt ſenten-
tiæ pareat aduerſus ſe latæ. Vtramque verò
iudici propriè dicto traditam videre, qualis
eſt Princeps, aut Prætor à Principe conſtitu-
tus: ſed primam, non tam iudicium eſſe,
quàm arbitrorum, quorum ſententiis, et ſi
tenentur ſtare homines, id tamẽ non vi ſen-
tentia facit, cum arbitri cogere nequaquã
poſſint, ſed iure nature, quo promiſſa ſer-
uare

In Decret. Gratiani Causa II. Quæst. II. 315

uare debent. Iam itaque Romanus Pont. non poterit iudicem propriè dictum supra se cõstituerè, sed veluti arbitrum, cuius sententiæ si non obtemperauerit, faciet, quod non debet, non autem quod non potest. Ex quibus patet responsio ad text. in præsentia, quia cū in illius specie de subiecerit, proculdubio Pontifex Imperatori, missivè ab eo, vt terminarentur, discuterent, definirẽntque, quasi arbitri, non quasi veri iudices, qui cogere possent.

¶

IV. QVÆSTIO II. & III.

SVMMARIVM.

- 1 Puberes necessario saltem esse debent, qui in civilibus causis testes sunt adhibendi.
- 2 In criminalibus causis in testes non admittuntur, nisi qui vigesimum annum peregerint.
- 3 Licet quinto & vigesimo anno minores repellendos esse existimauerint alij.
- 4 Quid de lure Castellæ.
- 5 Sodomiz in crimine minores anno 16. in testes admittuntur ex lure Regio Castellæ.
- 6 Impuberum testimonia fidem faciant vbi verius aliter haberi non potest.

Cap. Testes. I.

- 1 **T**ext. ibi, ad testimonium autem intra annum 14. suæ ætatis constituti non admittuntur. Ex quibus verbis vulgò colligitur, puberes saltem necessariò esse debere, qui in civilibus causis testes adhibendi sunt, scilicet quatuordecim annorum masculi, & feminae duodecim, vt per Clarum §. fin. quæst. 14. vers. vidi quandoque. Donel. commentar. iur. civilis, lib. 2. cap. 8. Mascard. de probat. conclus. 1246. Didac. Quætera in quæst. criminal. de plena probat. n. 40. ad fin. pag. mibi 308. Card. Tusch. pract. conclus. lit. T. concl. 185. num. 2. Farinac. in praxi crim. part. 2. quæst. 58. num. 1. & tom. 1. conf. 22. num. 26. & conf. 29. num. 1. Villadieg. in sua polit. cap. 1. num. 30. vbi ait hanc ætatem expletam esse debere. Curia Philipp. part. 1. §. 17. num. 12. Par. meus Eman. Barbof. in remiss. ad Ordin. Reg. Portug. lib. 3. tit. 86. Sanch. lib. 6. conf. cap. 5. dub. 14. num. 4. Narbona ad lib. 8. Recopil. tit. 21. l. 2. gloss. 5. num. 22. Hieron. Buccaron de differet. inter iudicia civil. & crimin. differ. 78. num. 1. cum seqq. At in criminalibus causis non admittuntur, nisi qui vigesimum annum pere-

gerint, l. in testimonium 10. ff. de testib. c. si testes, §. item in testimonium 4. q. 3. l. Hispan. 9. tit. 16. part. 3. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 12. num. 13. Horten. Caualecan. in pract. de testib. part. 1. num. 20. Feder. Scot. tom. 1. resp. lib. 3. resp. 3. num. 10. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 2. quæst. 8. num. 7. Alphonsi. de Narbona ad l. 2. gloss. 5. num. 18. tit. 25. lib. 7. Recop. Hieron. Buccaron. d. differ. 78. num. 5. Farin. in praxi crimin. q. 58. num. 9. cum seqq. Licet quinto & vigesimo anno minores, etsi vigesimo maiores existant, in criminalibus à dicendo testimonio repellendos existimauerint Gramar. conf. 45. num. 19. in fine, Roland. conf. 3. num. 26. lib. 3. & conf. 73. num. 27. lib. 1. Bernard. reg. 465. Olasc. conf. 65. num. 11. & conf. 66. num. 17. in fine. Mascard. de probat. conclus. 1246. num. 14. Alex. Trentac. var. resol. lib. 2. tit. de testibus, resol. 11. num. 2. expressè enim contrariatur decisione dist. 4. in testimonium. de lure Regni Castellæ per l. 1. vers. 5. pre-sentados, tit. 4. lib. 3. Ordin. post decimum sextum annum quilibet testis legitimus habetur in criminalibus, vt per Auendan. resp. 31. à num. 8. vers. ex supradictis. Narbona d. gloss. 5. num. 19. vbi à num. 2. 1. illius legis decisionem temperat in crimine Sodomiz, ad cuius probationem etiam minores anno decimosexto iure regio admittendos esse resoluit contra dispositionem iuris communis quo cæuetur etiam ad probationem nefandi criminis minores anno vigesimo nequaquam in testes fore admittendos, ex adductis per Hippol. de Marfil. conf. 28. num. 13. Gramm. decis. 46. num. 14. Auendan. d. resp. 31. num. 8. Mascard. de probat. concl. 1313. num. 9. Andr. Fachin. conf. 63. num. 1. cap. 2. lib. 2. quomodo deponant à reo de isto crimine fuisse attentatos, Trivisan. Vener. decis. 14. part. 2. Marta Pifon. decis. 138. plures à parente meo citati in remiss. ad Ordin. Lusitan. lib. 5. tit. 13. in princip.

Limitatur tamen principalis conclusio, 6 vbi veritas aliter haberi non potest, siquidem ne delicta maneant impunita, impuberum testimonia fidem faciunt, secundum plures, quos refert, & sequitur Farin. d. q. 58. num. 29. cum seqq. quibus addo Alex. Trentacinq. d. resol. 11. num. 2. Narbona d. gloss. 5. num. 25. Mar. Giurba conf. crimin. 43. num. 28. vbi ex Marfil. in l. infans, num. 37. ff. de fidei. & Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 14. num. 7. refert duos pueros ad vxoricidij probationem fuisse satis.

SVMMARIVM.

- 1 Sones ad testificandum cogi non debent.

Dd 4 21n

316 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- 2 *Intellige vt compelli non possint forum, vel*
domum Iudici adire.
3 *Senes teneant testimonium dicere, vbi alij*
non reperiuntur testes.
4 *Senes quamvis maiores aetate fuerint cogi*
possunt ad testimonium ferendum vbi de
5 *peccato agitur.*
Senes vt extra propriam domum testi-
monium dicere non compellantur, debent
esse aetatis septuaginta annorum.

cessariam requiri, vt hac immunitate testi-
ficandi in propriis domibus fruatur, vt per
Campeg. de testib. reg. 156. in princ. Malfcard.
de probat. lib. 1. qu. 5. numer. 65. Farin. in praxi
crimin. qu. 78. numer. 60. Ioan. Garc. de nobilit.
glo. 48. §. 3. numer. 6. Stephan. Gratian. discept.
forens. tom. 5. c. 805. n. 26. & 27. Flor. Mauzon.
de causis executiv. lib. 1. simis. 17. n. 18.

Cap. Si testes. II l.

VII. QVÆSTIO I.

S V M M A R I V M.

- A**D *num. 12.* Quod senes ad testificandum cogi non debent, vltra citatos adde Marcel. Fortun. *de veritate & errore p. 2. num. 104.* Ioan. Garc. *de nobilit. glos. 48. n. 3.* Donel. *comment. iurii civilis lib. 2. cap. 22. vbi Ofuald. litera H. Cemed. ad Decretal. collect. 133. num. 1.* Quod iura intelligendum est, vt compelli non possent pro testimonio ferendo, forum, vel iudicis domum adire, non verò vt omnino à testificando excusentur: nam in suis debitationibus, misso ad id notario, vel tabellione à Iudicibus testificari constringendi sunt, ex pet. Foller. *in pract. crimin. verb. demum repetuntur 2.* Flor. Mauzon. *de causis executi. tit. 1. limit. 13. n. 18.* Tiraq. *de iur. primig. in prat. numer. 212.* vbi, *num. feg. prædicam conclusionem eo casu limitat, quo alij reperiuntur testes, per quos fides haberi possit, cui accedit Ioan. Garcia d. glos. 48. num. 5. ad finem.* Si verò non adsint, tenebitur testimonium dicere, maxime si ad id excommunicatione alicuius monitorij constringatur, siquidem hoc casu etiam testes priuilegiati, vt sunt senes, tenentur crimen occultum, aut factum aliud detegere adeundo iudicem, vt docet Alia *moral. resolut. p. 1. tract. 5. Miscell. resolut. 3.* Et regulariter de Iure Canonico, vbi agitur de peccato, cogi poterunt, quamuis maiores ætate fuerint, testimonium dicere, vt tenent Bertachin. *in repet. verbo senes vers. senes 70. annorum, Bertaz. conf. crimin. 163. n. 3.* Prosper Carau. *ritu 155. n. 2.* Farin. *in pract. crimin. qu. 77. num. 101. & qu. 68. num. 93.* Camill. Borrel. *in sum. decis. p. 1. tit. 44. numer. 466.* Parens meus Emman. Barbo. *in meny. ad Ordin. Lusit. libr. 3. tit. 55. §. 1. n. 2.* Caball. *resol. crimin. cent. 1. casu 79. num. 7.* Ioan. Garc. *d. glos. 48. §. 1. n. 1.* Aloyf. Ricc. *in collect. decis. collect. 1862.* Stephan. Grarian. *discept. forens. tom. 5. cap. 805. num. 26.* Perez de Lara *in compendio vita hominis cap. 31. num. 31.* Hieron. Buccaron. *de different. inser. iudicia civilia & crimin. differ. 83.*

- 1 *Apum Rex licet habeat aculeum, eo tamen*
non vititur ad vindictam.
- 2 *Apes que non obtinemur Regi, propria*
condemnatione se nullant.
- 3 *Apum in examine nulla est otiosa.*
- 4 *Grues concordiam exercent inter quas nul-*
lus est primatus.
- 5 *Rex unus, Princepi, seu Rector in qualibet*
Rep. constituendus.
- 6 *Rex unus, seu Princeps debet esse.*
- 7 *Principes si plures essent, seruari non posset*
rerum ordo, sed forent confusa omnia.
- 8 *Principatum pluralitas regimen per-*
turbat.

Cap. In apibus. XLI.

IN text. ibi, *in apibus vnus est.* 1
Eleganter Barthol. Angelicæ
de generis rerum caelestium, & ter-
restrium proprietate lib. 1. 2. cap. 4.
vum. 5. Iudoro, & Ambrosio, ita ait, eligunt
autem apes libi in regem in magnitudine, & spe-
cie magis insigni, & quod in rege precipuum est,
infectu nūne clariore, nam etsi habeat acu-
lem, eo tamen non vitur ad vendicandum, natu-
raliter autem apes tanto sunt leniores, quanto
ceteris sunt maiores, sed & apes, quæ non obtem-
perant Regi, propria condensatione se mutant,
ut aculei sui vulnere moriantur; in apum vero
examine nulla est otiosa quædam enim certant
quasi in bello campetstri contra alias apes, alia
vigilant circa victum, alia futuras explicant
imbres, & speculantur concursus, alia ceras de flo-
ribus fingunt, alia celulas nunciotandas, nunc
quadratas mira connexione, & aequalitate com-
ponent, & tamen inter tam diuersa opera, nulla
alienis laboribus insidiatur, & R. P. Ioan. Euseb.
in hist. naturali lib. 1. c. 1.

In text. ibi *grues*, vide Cassiodor. lib. 9. v. 11. 4
c. 2. *epist.* i. ibi *grues* morales nouerunt exerce
re concordiam, inter quas nullus prima
tus quaeretur; quia iniquitatis ambitus non
habetur, vigilare vicissim, communi se cau
tela

318 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

stare poffe, seu ad illuſtrandum genus ſuum, ſeu ad familiæ commodam augenda nepoti, ſeu alteri cui libet traderet, aut verius proderet Pontificatum, vt Comit. reſp. Morak. lib. 1. q. 9. dilouquitur, quin & malis actibus & ſimoniacis crimini latiffimus aperiretur campus, neque interdum, tam optimus, quàm peſſimus in Apoſtolica ſede locaretur,

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

X. QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1. Rex vel Imperator quando Eccleſiæ donat, optima meſura eſt immenſitas.
2. Eccleſiæ quod datur Chriſto donatur pro anima donantis.
3. Bona Eccleſiæ donata patrimonium Ieſu Chriſti efficiuntur.
4. Principes non ſolum Eccleſias, ſed etiam eorum bona defendere tenentur, non minori cura quàm ſi ſua propria bona defenderint.

Cap. Ea enim. II.

Ecclēſiæ donata intacta conuenit venerabiliter cuſtodiri, vt probat text. in præſenti; quia quando Rex, vel Imperator Eccleſiæ donat, optima meſura eſt immenſitas, Hugo in tractat. de officio quatuor Patriarch. §. ſed ſunt aliqui, n. 3. Rim. in §. 1. luſt. de donat. n. 4. 16. probat Imperator luſtin. nouel. 7. de non alien. aut permitt. c. 2. ibi, Quid enim cauſetur Imperator, ne meliora det; cui plurima dedit Deus habere, & multoties Dominum eſſe, & facile dare, & maxime ſanctiſſimis Eccleſiis, in quibus optima meſura eſt donatorum eis immenſitas, faciunt alia non minus pia eiſdem Imperatoris verba in l. 1. c. de officio Præſtiti Prator. Africa, ibi, quas gratias, aut quas laudes Domino Deo noſtro Ieſu Chriſto exhibere debemus, nec mens noſtra poteſt concipere, nec lingua proferre, multas & antea à Deo habuimus largitates & innumerabilia circa nos beneficia conſideramus, pro quibus nihil dignum nos egiſſe cognoſcimus. Conſonat piſſima lex Caſtellæ 1. tit. 5. lib. 1. del. fuero, non c. 15. tit. 2. lib. 1. recop. ibi, Si nos ſomos renudos de galar donar de los bienes deſte mundo a los que no y ſiruen, maioriſſime decemus dar an noſtro ſaluador, ſenor Ieſu Chriſto de los bienes temporales per la ſalud de nueſtras almas, de quien auemos la vida en eſte mundo, y todos los otros bienes, que en el tenemos, eſperamos auer galardón, y vida perdurable en el

otro, &c. Quod enim Eccleſiæ datur, Chriſto donatur pro anima donantis. Abb. in cap. in noſtra, de rerum permitt. & in cap. conqueſtus, de foro cōp. facit l. 20. §. ſin. ſſ. de annuiſ leg. ibi, miſteſterium nominatorum deſignatum, ceterum data templo. l. 2. ſſ. de rebus dub. ibi, cuius ciuitatis legatum vel fidei cōmiſſum datum ciuitati relictum videtur, l. non diſtinguemus 32. §. ſacerdotio obueniente ſſ. de recept. arbit. ibi, id enim non tantum honori perſonarum, ſed & maiſtati Dei indulgetur, cuius ſacris vacare ſacerdotes oportet, &c. quæ verba magis à Chriſtiano Principe, quàm à gentili homine prolata videntur.

Vnde bona Eccleſiæ donata patrimonium Ieſu Chriſti efficiuntur, cum ex eo 34. de elect. lib. 6. cap. cum ſecundum Apoſtolum 16. de præbend. cap. 3. & 5. 12. qu. 2. Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. cap. 1. ibi, qui Dei ſunt, & ſancta Sanctorum, & per Innoc. in cap. verum, de foro comp. ſequitur Afflic. deciſ. 3. l. 1. ex num. 4. 22. Et ideo Principes non ſolum Eccleſias, ſed etiam bona defendere tenentur, cap. Princeps 28. qu. 5. cap. grandi, de ſuppl. neglig. Præſt. lib. 6. non minori cura, quàm ſi ſua propria bona defenderent, Nouella 3. §. ſin. in fine, ibi, quia non minor nobis cura eſt horum, quæ ſanctiſſimis Eccleſiis proſunt, quàm noſtra ipſius anima, &c. l. iubemus 14. cap. de ſacroſ. Eccleſ. ibi, quæ ad Beatiffimæ Eccleſiæ iura pertinent, vel poſthuc peruenierint, tanquam ipſam ſacroſanctam, & religioſam Eccleſiam intacta conuenit venerabiliter cuſtodiri, vt ſicut ipſe religionis & fidei mater eſt perpetua, ita eius patrimonium iugiter ſeruetur illaſum, &c. l. caſtella in proam. tit. 14. p. 1. ibi, Eſe eſto deuen ſazer en los bienes de cada vno, quanto mas lo deuen ſazer en los de las Igleſias, que ſon caſas de oracion, y lugares don de Dios deue ſer ſernido, y loado, &c.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XI. QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1. Index ſecularis non poteſt cognoscere de poſſeſſione rei ſpiritalis.
2. Text. in præſenti declaratur, & n. 3.

Cap. Petimus. XIX.

Ex hoc textu deſumpto ex Conc. Carthaginienſi III. cap. 38. clariſſi decretorum interpretes communiter deducunt principalem cogendum eſſe auctoritate, qui plebem inuſam renuerit deferere, cum nullam iniuriam

riam inferri Ecclesiæ statui responderit Aurelius Episcopus in presenti, si per secularem potestatem Prelatus expelleretur, qui admonitus non desistit, noluitque deserre plebem, quam inuaserat. In quo responso videtur contrariari communi illi, & receptæ sententiæ, quæ dicitur, de possessione rei spiritualis nequam posse iudicem secularem cognoscere, ut latè probavi in collect. ad cap. fin. de iudic. hoc lib. Sed retenta dicta communi, & recepta sententia non obstat

text. in presenti: nam reiecto Augustino Beronio in rub. de iudic. numer. 39. qui in ea fuit opinione ut existimaret in hoc c. non fuisse habitum recursum ad Rectorem provincie, per viam iurisdictionis, quasi crederent illius Patres ipsum iudicare potuisse, seu cognoscere de meritis illius causæ, sed inuocasse Provincie Rectorem in patrocinium domtaxat iurisdictionis Ecclesiasticæ, spiritualisque potestatis. Idque suadet ex verbis eiusdem Concilij ibi, *protinus excludatur*, quæ denotat erectionem Episcopi quasi per vim, & impetum, & non per viam iurisdictionis, neque per ordinem iudicij absque alia cognitione, ita ut nihil aliud agendum est, & per secularem Potestatem, quàm Episcopum prædictum vim vi repellendo, statim excludere à loco, quem inuaserat, ut innuunt, atque significant illæ particule, *protinus excludatur*, quæ repulsam celerem important, & causæ cognitionem non admittunt. Neque contradicunt alia verba

eiusdem textus, ibi, *iudiciaria auctoritate*, non enim eum habent sensum, ut admittendum sit Rectorem Provincie iudicare potuisse circa prædicti negotij substantiam, qui neque potuit, neque debuit adire, ut iudicaret, sed tantum ut exequeretur, in quem usum recursum ad illum approbarunt Patres Concilij, minime tamen gentium, ut cognosceret, siue iudicaret. Dicitur autem *iudiciaria auctoritate*, eo respectu, & consideratione, quod ille Rectorem provincie pro sua potestate, & iurisdictione in suo foro ius dicebat, cuius auctoritate iudiciaria præsupposita credit Concilium vires habiturum Provincie Rectorem ad repellendum & propulsandum Episcopum inuasorem, impertito brachij secularis auxilio, cuius mentionem habemus in cap. 1. in fine de officio ordin. & in cap. ut officij, vers. compescendi, de heret. in

6. ita Anguian. de legib. lib. 2. controu.

19. numero 23. cum sequentibus,

Felician. de Vega in

cap. quanto 31. de non aliis

ind. n. 68. vel

ind. n. 68. vel

S V M M A R I V M.

1. *Pœnitentes, qui ob aliquod crimen damnati sunt ad agendam pœnitentiam, non sunt exempti à iurisdictione seculari.*
2. *Cap. aliud, de Pœnit. dist. 1. & text. in presenti declarantur, & n. 4.*
3. *Concil. Tolcanum IV. de pœnitentibus agens quid decreuerit.*

Cap. Aliud quidem. XX XI V.

EX hoc textu iuncto cap. aliud, de Pœnit. dist. 1. quæ lura adducit Gratian. ex epistolis Leonis Magni Papæ in illa epistola, quam ad Rusticum scripsit cap. 8. probari videtur pœnitentes, qui à iudice Ecclesiastico, ob aliquod crimen damnati sunt ad agendam pœnitentiam, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis, exemptis esse à iurisdictione seculari, & subditos Ecclesiæ. Sed contrarium verius est, quia aliàs posset Episcopus omni sumpta occasione eximere laicos à iurisdictione seculare, & pœnitentes hi ex proprio crimine commodum, & villitatem reportarent. Ita cum Aretin. Abb. Mar. Socin. Cou. & Simanch. resoluit² Morl. in empirio iuris p. 1. tit. 2. in prælud. num. 143. ibique respondet vno modo lura prædicta non loqui de his pœnitentibus, qui hodie tales dicuntur, sed de religiosis hominibus, qui antiquitus statum pœnitentiæ in aliqua religione profitebantur, quia erant Religiosi, & per manum impositionem, cilicium recipiebant, ut in Conc. Agathensi. 1. & in Conc. Aurelianen. can. 16. & in Conc. IV. Tolcanum, ubi decretum fuit à Patribus, quòd quicumque ad prædictam Religionem fuerit admissus, si præuaricauerit, ab Episcopo suo compellendus sit, ut ad pœnitentiam reuertatur. Ita intellexit Simanch. de Cathol. instit. tit. 47. sed hoc expulso intellectu, utpote, quia hæc Leonis Magni constitutio non potest restringi ad pœnitentes, qui ex suæ regulæ instituto pœnitentiam profitentur, cum loquatur euidenter de pœnitentibus laicis, quibus liberum erat negotia secularia tractare, idem Morla citato loco in vers. sed nam sententia, sibi videri ait, quòd summus pontifex Leo loquitur in actore, non verò in reo, quo præmisso subdit hanc constitutionem in hunc modum esse interpretandam. *Constituimus enim*, ait ille, *quòd is, qui actu pœnitentiam agit, vult ab ea recedere, quòd patrimonium suum diminutionem patitur, licet et enim hoc ei liceat, perfectius tamen erit consilio Leonis Pontificis, non deserre*

deserere iudicium Ecclesiæ, nempe poenitentia, quam forense iudicium desiderare, non tamen ibi aliquid definitur de subeundo iudicio exteriori contentioso Ecclesiastico, vel seculari, nec poterat definiri, cum hoc dependeat à qualitate Rei conveniendi: nam si is clericus est, coram Ecclesiastico, si verò laicus, coram seculari debet conveniri.

XI. QVÆSTIO III.

SVMMARIVM.

1. Prælati peccans tot moribus dignus est, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittit.
2. Peccatum illius, qui aliorum cura præfectus, est pestilentissimum.
3. Pastorum bonorum exempla nos potenter ad virtutem alliciunt.
4. Aequitas prima est à se Prælatos inchoare.
5. Disciplina à domesticis inchoanda, ut reliquos pudeat errare.

CAP. Præcipue. III.

1. **N**um. 2. Prælati peccans, & peruersa perpetrans, tot moribus dignus est, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittit, ut inquit Nicolaus Pont. in hoc textu, refero ego ipse de officio & potest. Episcoporum part. 1. tit. 2. glos. 3. num. 24. aduertens, quod tanto cautius debet se à peccato custodire, quanto peccando non solum tantum moritur, sed omnium animarum quas prauis exemplis destruit, reus est, & subdens ex S. Chrysostomo de sacerdot. lib. 6. post med. peccatum illius, qui aliorum curæ præfectus est, pestilentissimum esse, & non ita atramento infici pannum, aut lanam ait, sicuti illius culpa in alios peruat, qui illius fidei crediti sunt. Quemadmodum bonorum nos pastorum exempla tam potenter ad virtutem alliciunt, & contra malorum longè potentius ad malum trahunt, facit illud Claudiani de quarto Honorij consulari.

Totum componitur Orbis

Regis ad exemplum, nec sic inflatere sensus
Humanos edicta valent, quam vita re-
gentis.

Mobile mutatur semper cum Principe vul-
gus.

Et paulo inferius.

In commune iubet siquid, censisse tenen-
dam

Primus iussa subi, tunc obseruatio tior equi
Est populus, nec ferre negat, cam videtur
ipsum

Actorem parere sibi.

Et Ouid. fastor. 6.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur,

Cum iudex alios, quod monet, ipse facit.

Quibus similis Tertul. lib. 1. de patientia, ibi, 4 oportet commendationem, &c. Quintilian. de. clam. 3. Miles Marian. pag. mibi 37. ibi, Hæc enim conditio superiorum est, ut quidquid faciunt, præcipere videantur, & perniciosissimum est malæ rei maximus quisque auctor, Cassiodor. lib. 6. var. epist. 21. pag. 134. ibi, Ego vita continens, ut posui in alios esse iudex, Prima aequitas est à se Prælatos inchoare, ut debeant criminosis metueret, quem nequeunt simile reperire, & libro 10. epistol. 5. super persona Theodori Regis, ibi, à domesticis inchoare volumus disciplinam, ut reliquos pudeat errare, quando nostris cognoscitur excedendi licentiam non præbere, & plurima alia, quæ in eandem sententiam congefuit Ioan. Britan. omnino videndus in notis siue commentar. ad Sueton. Tranquil. in Neron. cap. 19. pag. 223. Tiraq. de panis temper. causa 31. n. 38. & 39. Macrobi. lib. 6. cap. 4. Ioan. Bassæ de statib. hominum p. 2. cap. 3. de laicorum statu n. 6. Claud. de Prato in quoslibet gener. Iuris lib. 1. de equitate tit. 1. c. 4. Ludou. Cresol. in Myltagga lib. 3. p. 3. cap. 43. egregie Iustus Lips. politicor. lib. 2. cap. 9. & in monit. & exempl. politicis lib. 2. cap. 8. Timp. in speculo Princip. signo 62. per tot. præcipue fol. 409. Petr. Gregor. de Republ. lib. 6. cap. 4. numer. 17. Marc. Anton. Petil. in exarchia, siue de exteriori Principum muneribus lib. 8. cap. 3. cum tribus seqq. Adam Contzen lib. 10. polit. cap. 4. 1. Solorzan. de iure Indiarum tom. 2. libro 1. cap. 2. numer. 11. & cap. 36. numer. 39.

Cap. Certum. XLIII.

Nota ex text. quod quemadmodum vocati, & non venientes ad Synodum, etiam Provinciali, aut Episcopale, excommunicari possunt, cap. vltim. 18. dist. cap. quod super his, ibi, per censuram, de maioribus & obedientia possunt ij, qui licet venerint, absque licentia discedunt, cap. siquis autem 18. dist. text. in presenti, Duen. reg. 271. citans in idem text. in cap. 1. de indic. qui id non satis probatum ex his, quæ notat Ant. August. in notis ad collect. 1. Decret. sub illo text. in vers. hoc sibi non placere; tum etiam, quia Episcopus illic non excommunicatur, quia à Concilio recessit, sed quia aduersario illic respondere noluit, cum antea contrarium promississet.

Cap.

Cap. Non sunt audiendi. LVI.

DE bona fama non contēnenda, & de bono nomine procurando, docemur *Ecclesiast. cap. 20. Curam habe de bono nomine. Prover. cap. 22. Melius est bonum nomen, quam diuitia multe, & Apost. 1. Corin. 6. Bonum est enim mihi magis mori quam gloriam meam quæ excuset; similis text. in c. nolo 12. quest. 1. & in cap. quatuor autem 12. q. 2. & in c. iubemus 60. de consecrat. dist. 1. DD. in l. interpositas, C. de transact. ibi Bart. & Bald. vterque num. 5. Ang. num. 9. Curt. iun. num. 17. idem Bald. cons. 312. num. 3. lib. 4. ubi quod diuitibus eligibilis magis est mori, quam vilipendi, Sebastian. Medices de casib. fortuit. part. 1. q. 7. n. 7. Mogoll. de his quæ vi cap. 2. §. 6. n. 26. Corduba de Lara in l. si quis à liberis, in princ. n. 33. ff. de liber. agnos. Scraph. de priu. iuram. princ. 29. num. 2. Mascard. de probat. conclus. 1055. n. 53. Testay. alleg. 7. num. 1. Card. Tusch. pract. conclus. verb. metus, conclus. 115. n. 13. & concl. 316. n. 19. Amesc. de potest. in se ipsum, lib. 2. c. 5. n. 11. cum seqq. Scip. Theodor. alleg. 19. n. 2. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 5. n. 11. Cabreros de metu lib. 2. cap. 47. à num. 20.*

Cap. Cum apud Thessalonicam. LXIX.

AD finem. Simile est, quod narrat noster Aluar Pelag. de plantis Ecclesia, lib. 1. art. 15. de Magno Alexandro monacha Orientis, quod semel condēnauit ad mortē suam quandam militem furore repletus, à qua sententia appellauit miles ad Imperatorem, cui Alexander, Nūquid ego Imperator non sum? cui miles, non, quia Imperator non fuit; propter quod Alexander Imperator sententiam reuocauit contra eum latam, dicens, Verum dicū.

Cap. Non licet. LXXI.

AD num. 4. & 5. Nota quod Aduocato licet patrocinium vendere, vt ultra citatos tenent Franc. Marc. decis. 1059. Carrasco ad leges Recopil. c. 10. num. 26. Ofuald. ad Donel. lib. 18. comment. c. 3. lit. Hb h. Rouit. pragmat. c. de postulan. n. 6. fol. 531. quia salarium, seu laboris sui stipendium illi debetur etiā non promissum. Petr. Greg. lib. 2. de Republ. c. 7. n. 19. Cavalcan. decis. 41. p. 1. Flores de mena var. lib. 1. q. 8. n. 46. Maltrill. de Magistrat. lib. 1. c. 21. ex n. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 257. n. 6. Ceual. commun. contra commun. q. 288. n. 9. Solorzan. de iure indiarum, tom. 2. c. 24. n. 16. Paul. Xamar de officio Iudic. & aduoc. part. 2. q. 7. num. 7. & etiam Barbof. iur. Can. select. Tom. VI.

non conuentum Tiraq. de nobilit. cap. 29. num. 28. & 29. Magon. Florent. decis. 12. num. 4. Steph. gratian. dec. 257. n. 6. cum seqq. Ioan. Bapt. Larrea Granat. dec. 85. num. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Difficile aliquem suspicatur malum qui bonus est.
- 2 Fornicarium neminem putat castum.
- 3 Proximus magis excusandus, quam accusandus.
- 4 Vir bonus difficile esse alios improbos suspicatur.

Cap. Non solum. LXXVII.

Isidorus de summo bono, relatus in hoc text. 1. Itu, ait quod non solum ille reus est, qui falsa de alio proferit, sed & qui autem citò criminibus præbet; consonat Chrysost. super Math. ibi, sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est; sic difficile aliquem suspicatur bonum, ipse malus, fornicarius, neminem putat castum, castus de fornicario non facile suspicatur, superbus neminem putat humilem, humilis neminem putat esse superbum, sic qui non est ex Deo Sacerdos, neminem putat Sacerdotem ex Deo. Bernard. serm. 40. in fine in Cantic. Et si 3. perperam quid factum deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa excusa intentionem, si opus non potes, puta ignorantiam, puta obreptionem, puta casum, &c. Cicero. ad Quintum fratrem, ibi, Vt quisque est vir optimus, ita difficile esse alios improbos suspicatur. Nilus apud Anton. & Max. serm. de Innocent. ibi, Qui ad malum suscipiendam paratus non est, is nec ad malum quidem suspensionem est facilis, Menoch. de presumpt. lib. 1. presumpt. 100. num. 2. Martin. Bressar. de conscript. cap. 19. num. 209. Euerard. VVeston. de moribus Reipub. lib. 3. cap. 27. num. 8.

XII. QVÆSTIO I.

CAP. Omnis ætas. I.

DE vicio naturæ nostræ quod nos vplurimum in peiorē adducit partē, vide cap. Deus. 2. quæst. 1. Clem. alma mater, de sentent. excomm. gloss. verb. prodiga in proomio Decretal. Marques lib. 2. del Gobernador Christiano, cap. 35. §. 1. Fr. Iuan de S. Maria de Republ. Christiana, cap. 27. §. 3. Ee Escob.

322 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Escob. de puritate probanda, part. 1. quæst. 9. § 4. n. 82. Oduard. Vueston. de moribus Reip. lib. 3. cap. 27. num. 8. ibi, Cum vitio natura prompti, in peiorem partem omnia iudicia interpretemur, &c. Et idè necesse fuit nobis imponere modum strictum adimplendi obligationem cum foro conscientie, ad quod ius positium deferuit, cuius munus est arcere à malo, inuitare què ad bonum, l. iustitia 10. § 1. ff. de iustit. & iure. Escobar de vitioque foro in initio num. 7.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XII. QVÆSTIO II.

CAP. Prædia. V.

Cupantes, & vsurpantes bona Ecclesiæ à Deo acerrimè puniti fuisse exemplis edocemur, vnum refert Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis lib. 2. de miracul. his verbis, Comitè Matifonensem, qui occupabat tyrannice res Ecclesiarū fuisse raptū die solemnī à Damone, qui in forma equitis, cum equo nigro aduenit, ingressus eius domum, ostio eum eduxit inuitum, iussit equum conscendere, inque aëra sublimauit, nec vquam postea comparuit: In cuius rei memoriā, ostium, quo eductus erat, fuit obturatum. Quod cum Ogerius Guillelmi Comitiss procurator ob aliquam Reipub. necessitatem velles referare, qui operas locauit eius rei causā, dum caput demoliri, raptus à Damone iterum est, & in aërem eleuatus, postmodum lapsus collisusque est, manu, qua id tentauerat, fracta: ob quod miraculum rursus ciues in perpetuam rei memoriā iusserunt obturari, atque eius Comitiss filius cum triginta militibus venit Clunia, cum, & cum illis illius religionis habitum suscepit, &c. ex Trithemio lib. 1. annal. Francorum. Non dissimilem casum Dagoberi Galliarum Regis, referunt Petr. Greg. de Republ. lib. 13. cap. 17. num. 18. Martin. Mager. de aduocata armata, cap. 5. num. 125. & ex nostris Bobadill. in sua politica lib. 2. cap. 18. numer. 325.

SVMMARIVM.

1. *Edificium in alieno solo Ecclesia pecuniis constructum solo non cedit, sed edificium solo.*
2. *Solum adificio cedit si aedes sacra inadificata sit.*
3. *Purpura cur vestimento cedat.*

Cap. Apostolicos. XIII.

INGlossi. Construxisse. Nota ex gloss. edificium in alieno solo Ecclesiæ pecuniis constructum, solo non cedere, sed edificio solum, & sic vtrumque apud Ecclesiam remanere, vt per Tiraq. de priuileg. pia causa, priuileg. 121. Surd. conf. 333. num. 46. Marc. Anton. Genuens. in practica, Eccles. quæst. 31. n. 6. & latius q. 246. Card. Tusch. pract. conclus. lit. M. concl. 175. num. 7. Giurba in consuet. Mest. fanen. part. 1. cap. 15. gloss. 13. num. 2. sequuntur citati à Ludouico Romano in auth. similiter, num. 27. C. ad legem Falcidiam, Tiraq. de pia causa, priuileg. 121. Surd. conf. 333. num. 46. lib. 2. Marc. Anton. Genuens. vbi proxime, & q. 249. Stephan. Gratian. discept. forensium, tom. 5. cap. 95. n. 18. & 19. & solum adificio cedere, si aedes sacra inadificata sit, ex text. in cap. quæsti nobis sunt 17. quæst. 4. tenet Petr. Pech. in cap. semel, num. 5. de regul. iuris, lib. 5. Borge. Cavalcan. decis. 28. num. 71. Reuiner. decis. 1. num. 7. part. 1. Mar. Giurba d. gloss. 13. num. 10. nouissimè Læ. Mancin. disquisitionum genialium, & annuariarum iuris disputationum, cent. 2. c. 124. in fine, vbi hunc textum citat.

Quæ causa sit vt purpura licet pretiosior, vestimento cedat, § si tamen, Instit. de rerum diuis. & pictura, quæ itidem pretiosior, tabulæ non cedit, quæ ratione, § litem, & seq. de acquirendo rerum dom. § si quis, Instit. eod. vide Emund. Merill. obseru. lib. 2. c. 28. Læ. Mancin. cit. loco, cent. 2. c. 124. pag. 265.

SVMMARIVM.

1. *Res sacratæ, & cultus diuino dicatæ alienari possunt ad subueniendum pauperis necessitati, & ad captiuorum redemptionem.*
2. *Executor ad distribuenda bona in causam piam, potest ea distribuere in liberandis carceratis ad panem etiam pecuniariam pro maleficiis condemnatis.*
3. *Dispositio pro redimendis captiuis, captiuos etiam ex delicto comprehendit.*

Cap. Sacrorum. XV.

AD n. 3. Nota, quod vt pauperū necessitati subueniatur, vel vt à carceribus liberentur, seu ad captiuorum redemptionem, alienari poterunt res sacratæ, ad cultūque diuinum dicatæ, etiam si pauper captiuus, vel incarceratus culpa sua, non tamen ad causam præordinatā ad paupertatem, captiuitatem, vel carcerem deuenerit, vt per Iacob. de Grass. in aureis decis. 1. lib. 2. c. 96. Ludou. Mex. in tract. taxa paup. concl. 1. num. 8. Surd.

Surd. conf. 367. num. 42. & 43. Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 9. vers. contrariam sententiam. Franc. Viu. de iur. 1. 68. num. 8. Thom. Ad. in tract. de infirmit. part. 1. cap. 36. num. 5. & 6.

2 Hinc per hanc glossam deducunt executores ad distribuendum bona in causam piam, vel pro redimendis captiuis datum, pro liberandis carceratis ad poenam etiam pecuniariam pro maleficiis condemnatis distribuere ea posse. Cephal. conf. 624. num. 60. Menoch. de arbitrar. casu 182. num. 42. Brunor. à Sole quæst. 47. num. 7. & in compend. resolut. littera Q. verbo executores gratiati, Seraphin. de privileg. iurament. priuileg. 32. num. 21. Dispositionem enim pro redimendis captiuis etiam captiuos ex delicto comprehendere, ex Ioan. Lupo, Seraphin. & aliis, tradit Mar. Giurba ad consuet. Messanen. cap. 2. gloss. 12. num. 21. part. 1.

Cap. Ecclesiarum seruos. L XIX.

Intelligitur de seruis Ecclesiarum perpetuis, & adscriptitiis, qui ad prædium elaboranda deputati, eorum pars esse dicuntur, l. cum satis 23. C. de agricol. & censuit, lib. 22. ibi, Satis inhumanam est terram, quæ ab initio adscriptitiis habebat, suis quodammodo membris defraudari, &c. & ibi Lucas de Peña, Ioan. de Platea, & Valenzuela Pescador, Anton. Fab. in l. i. in iur. prudentia tit. 5. princ. 2. illat. 7. Schiphord. tom. 3. tract. 26. quæst. 60. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 19. num. 1. Et inter immobilia computantur, Gregor. Lopez in l. 1. verbo las raiyes, tit. 17. part. 2. Andr. Knichen tract. de restructurarum pact. cap. 3. num. 17. de inferuentibus Ecclesiis, an & quando gaudeant priuilegio fori, egi de iure Ecclesiast. vniuers. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 52. & seqq.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XIII. QUÆSTIO II.

SVMMARIVM.

- 1 Anima tam beata, quam purganda sapè per se ad viuos ex Dei iussu redeunt.
- 2 Beatorum anima ad viuos redeunt.
- 3 Samuelis vera anima fuit, quæ apparuit Saulo.
- 4 Samuelis anima non magico carmine, sed iussu ac imperio Dei Saulo apparuit.
- 5 Omnes summi Sacerdos, & Hieremias Barbo. Iur. Can. select. Tom. VI.

Propheta postquam mortuus fuit Iuda apparuerunt.

- 6 Moyses postquam mortuus esset apparuit cum Christo & Elia colloquens in Thabore.
- 7 Apparitio Iohannis Præcursoris.
- 8 Apparitio Agnetis virginis.
- 9 Apparitio Eulalie virginis.
- 10 Leocadia sanctissime apparitio post mortem S. Ildephonso Toletano Antistiti.
- 11 Anima quæ in Purgatorio sunt frequentius ad viuos redeunt, ut elemosynas expendant, & vimentium operis inuentur.
- 12 Anima quæ in Inferno sunt, rarissime ad nos redeunt.
- 13 Anima in Inferno existentes aliquando ex speciali Dei privilegio ad nos redeunt, & quare?

Cap. Fatendum. XXIX.

D num. 2. in fin. adde. Nam tam 1 beata, quam purganda, & dannate animæ sapè per se ad viuos ex Dei iussu redeunt, ut tradunt Petrus Thiraxus l. b. de apparit. spirit. p. 1. c. 9. Simon. Maiolus in diebus canicular. tom. 2. colloq. 2. & 3.

Ad n. 3. in fin. Quod Beatorum animæ ad 2 viuos redeant, satis probat sacra Samuelis historia, in qua docemur animam Samuelis Prophetæ, ad mulieris deprecationem Saulo Regi apparuisse Reg. 1. c. 28. quod etiam cõroversum sit, an vera anima, an spectrû fuisse, hodie postquam liber Ecclesiasticus Canonicus est, omnem dubitationem tollit, dum sit testatur cap. 46. vers. ibi, Dilectus à Domina Deo suo Samuel Propheta Domini reuocauit imperium, & paulò post, v. 23. Et post hæc dormiuit, & notum fecit Regi, &c. Quare veram animam Samuelis fuisse, quæ Saulo apparuit 3 exercente quidem Pythonica arte suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab Inferis exutam, vit diuinam sententiam Sauli proferret, hoc fundamentum expressè, tenent Card. Bellarm. in controu. lib. 4. de Anima Christi, cap. 11. & de Purg. lib. 2. c. 6. & lib. 1. cap. 11. Martin. Del. de quib. Magic. lib. 2. q. 26. sect. 4. Mald. de virt. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 3. Raph. de la Torre tom. 2. de vitiis oppos. rel. g. quæst. 95. art. 3. disp. 3. Valent. part. 3. disp. 11. quæst. 1. puncto 1. & tom. 4. disp. 10. quæst. 1. puncto 2. §. 9. Peltrian. de Purgator. cap. 5. & 6. Alphons. de Mendocia in quodlibeto quæst. 5. §. 8. Fabian. in annu. lib. sacris, anno 1979. Suarez part. 3. tom. 2. quæst. 52. disp. 42. sect. 2. Torreblanc. de Ec 2 Magia

324 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Magia lib. 1. cap. 16. ex num. 13. & lib. 2. c. 27. ex num. 28. Leo Alatiis in comment. ad S. Eustachium Episcop. & Mart. c. 22. fol. 506. Et sic non magico carmine, sed iussu ac imperio Dei cõigit, vt Saulicuriositatem reprehenderet, & finem suum annuntiaret, Petr. Leloyher lib. 4. sel. elior. c. 1. Perera aduers. fallaciã artis, lib. 1. cap. 11. quos refert, & sequitur Torrebl. de iure spirit. lib. 8. cap. 8. num. 16.

- 5 Onias summus Sacerdos, & Hierem. Prophetæ postquam mortui fuissent, ludæ apparuerunt in locis Samariz, & gladium aureum dederunt ei, in quo vinceret inimicos, excitantes eum ad prælium cum Nicanore, qui die Sabbati volebat eos opprimere, in quo ex religione arma non licebat capeffere, *Machab. 2. cap. 15. vers. 12. & 13. Et vt alia*
- 6 *interim taceam, certum est Moysem, qui cum esset verè mortuus, Deuterom cap. 34. lo- sue cap. 1. apparuisse cum Christo Domino, & Elia colloquentem in Thabore, & certa fide tenendum est ex Euang. Luca c. 9. vers. 30. Et ecce duo viri loquebantur cum illo, erant autem Moyfes, & Elias, Moyfes scilicet in vero spiritu, corpore tamen aëreo, vt docet S. Augustin. lib. de cura pro mort. cap. 5. Elias autem in spiritu, & corpore viuo, vt tradit Suar. tom. 2. de Verb. incarnat. quæst. 55. art. 4. disp. 49. De Ioannis Præcursoris apparitione agit Greg. Turon. lib. de miracul. De Agnetis virginis alia apparitione S. Ambros. serm. 40. De Eulalia virgine Isidor. in Chronica Gothor. De*
- 8 *Leocadia sanctissima post mortem S. Ildephonso Toletano Antistiti Surius tom. 1. De matre S. Elisabethæ filiz Regis Hungariæ, quæ ei apparuit, & preces petiit, Iacob.*
- 10 *Montan. in eius vita cap. 23.*

- 11 *Ad n. 9. in fine. Et patet innumeris exemplis relatis à Cæsar. ingenti libro miraculorum, Vincent. Belluacen. in speculo histor. Ægid. Carthus. in magno speculo exemplor. Dionys. Carthus. in dialogo de ludith, & quatuor nouis. S. Greg. lib. 4. Dialogor. Ioan. Nider. in formicar. cap. 1. & 2. Ex quibus constat, animas, quæ in Purgatorio sunt, frequentius ad viuos redire, vt elemosynas expostulent, vt viuientium operis iuuentur.*

Ad num. 5. Rarissime tamen animæ, quæ in inferno sunt, ad nos redeunt. nam cum à viuis bonum nullum sperent, quia non possunt ullis viuientium suffragiis iuuare, non desiderant redire, imò abhorrent cum tanta sui honoris iactura poenas suas fateri, vt Petr. Thyraeus ait, de apparit. spirit. part. 1. cap. 5. num. 10. Nihilominus aliquando ex speciali Dei privilegio possunt redire, vt viuentes ex eorum visione, & poenarum relatione respiciant, nec per hoc diuinæ legis san-

ctio derogatur, cum privilegia singulorum communem legem facere non possint. l. 2. C. de legibus, cap. fin. de reg. iur. in 6.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XV. QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

- 1 Ignorantia crassa circa mala prouenientia ex actione illicita minuire voluntarium.
- 2 Loth an nesciens cum filiabus coierit?
- 3 Text. in præsentia plures interpretationes.

Cap. Inebriauerunt. IX.

MAGNVS P. Augustinus lib. 2. contra Faustum cap. 44. transumptiõe in hoc text. relatus, sic ait. Inebriauerunt Loth filia eius, & se nesciens uiscerunt, quapropter culpandus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa meretur ebrietas. Ex quibus verbis constat ignorantiam crassam circa mala prouenientia ex actione illicita minuire voluntarium, ac subinde malitiam, quam eadem mala habent, secundum suas species, vt resoluit Sor. de iustit. lib. 5. quæst. 1. art. 9. Etenim, quidquid D. Augustin. eo loci nescientem appellauerit ipsum Loth, reuera non fuit simpliciter nesciens, natura namque non patitur, quòd aliquis nesciens coeat, sed dicitur nesciens, quia nesciebat esse filias suas, credebatur enim esse suam vxorem, & ideo glos. in præfenti, tres ad hunc text. refert expositiones, prima quod punitus fuerit pro incestu, & pro ebrietate. Secunda, quòd non fuerit punitus, quantum incestus meretur, scilicet, si esset commissus ex deliberatione. Tertia quòd nullo modo puniendus erat pro incestu, sed tantum pro ebrietate, quæ ebriet, veniale dumtaxat peccatum est, vt 25. distinet. §. crimini. Ita Anguian. de legibus libro quarto controuersiar. num. 12.

XV QUÆSTIO VI.

SUMMARIVM.

1. Papa potest Regem Regno, & Imperatorem Imperio priuare.
2. Intellige quando sic opus erat in finem supernaturalem, & in bonum spirituale, ac Ecclesie defensionem.
3. Papa ex eisdem causis, quibus potest Regem regno priuare, poterit in eisdem terminis impedire ne Rex insituatur.
4. Papa quatenus talis non priuat Imperatorem imperio, aut Regem regno tanquam iudex ordinarius, sed tanquam summus, & vniuersalis Pastor.
5. Papa absque Concilio, & per se solum iussit, & valide Regem Regno ex iniustis causis priuare potest.

Cap. Alius. III.

- H**oc text. iuncto cap. ad Apostolica, de re iudic. in 6. collige summum Pontificem potuisse Regem regno, & Imperatorem imperio priuare, id quod multoties fecisse alios Pontifices Romanos ex historiis, referunt Castald. in tract. de Imper. quæst. 81. & post Guerter. Menchaq. illustr. cap. 8. a num. 20. Card. Bellarm. controu. 3. lib. 5. de Romano Pont. potuerunt enim Pontifices in ea priuatione, & depositione exercere potestatem in temporalibus, dum Imperatorem, & Reges post legitimam admonitionem potestate abutentes, & ex malitia, aut summa negligentia spirituali bono, Fidei Catholice, seu Ecclesie regimini, tranquillitati, & paci Fidelium maxime nocentes grauissimis, & iustissimis de causis regno, aut imperio priuauerunt, quia sic opus erat in finem supernaturalem, bonum spirituale, & Ecclesie defensionem, vt explicat Castald. d. loco, Clar. in præf. §. fin. q. 35. a num. 6. Card. Bellarm. d. lib. 5. cap. 7. & 8. d. lib. 1. de translatiōe imperij, c. 12. vers. quæ cum ita sint, Molin. de iussit. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictu Sotus, & col. pen. vers. ad secundum. & satis consonat illud Ioh. de Pontificis, qui Regiam iustis de causis, non tantum Regno, verum etiam vita priuauit, vt refertur lib. 2. Paralip. c. 23. & 4. Regum 11. Planè, quia iuxta illud vulgare, de quo in c. quemadmodum, vers. nam si post, de iniuriis, facilius impeditur aliquid ne fiat, quam tollatur postquam factum est, sicut Summus Pont. Imperatorem, aut Regem iust constitutum, vbi opus fuerit, priuare, & deponere potest, ita & multo magis ex eisdem
- Barbof. iur. Can. selecta. Tom. VI.

causis, & in eisdem terminis, poterit impedire ne Rex, aut Imperator instituat, ex Molin. d. vers. ex dictu, post Victor. Pygium, Turrecr. & alios, secundum quos licet Pontifices Romani aliquando id non faciāt, non defuit potestas, sed abstinere, quia hæreses, rebelliones, schismata, aut alia similia mala pertimescunt.

His consequens est, vt bene aduertit Card. 4 Bellarm. d. lib. 1. c. 6. vers. quantum ad personas, & Molin. d. loco vers. ex dictis infero, quod summus Pont. quatenus talis, non priuat Imperatorem imperio, aut Regem regno tanquam iudex ordinarius, eo modo, quo deponit, aut priuat Episcopos, sed tanquam summus, & vniuersalis Pastor, vbi sic oportet in finem supernaturalem, & ita ex vi potestatis spiritualis, vt satis significat d. cap. ad Apostolica, vers. nos itaque, vbi Pontifex ad sententiam priuationis contra Imperatorem expendit se in terris Vicarium Dei, & potestatem habere, per illa verba, Quodcumque ligaueris, &c. Consequens item est quod licet in d. vers. nos itaque, priuatio Imperatoris, & sententia in Concilio habita fuerit, quia sic vtilius, maius, & maiori cum deliberatione fiebat, Pontifex tamen per se solus iussit, & valide id ipsum efficere potuisset, vt fatentur omnes ibi, & post Alexand. agnoscit communem Clar. vbi supra, & est de mente aliorum, & satis deducitur ex hoc textu.

XVI QUÆSTIO I.

SUMMARIVM.

1. Contrahentes se inuicem decipere in foro conscientia non licet. & n. 2.
3. Dolo aliquem inducens ad contrahendum cumque decipiens in utroque foro tutus non est.
4. Deceptio quando re ipsa interuenit absque dolo contrahentium, uterque contrahens est tutus in conscientia.
5. Contrahentes non sunt tuti in conscientia quando sciunt iustam rei affirmationem, & emptor plus iusto offert, vel venditor viliori pretio offert.
6. Deceptio toleratur in foro contentioso, sed non in foro conscientia quando interuenit ex re ipsa & ex proposito, quamuis non interuenierit dolus partis.
7. Scientia veri valoris in contrahente laeso non operatur.
8. Affectio tollit presumptionem donationis.
9. Sciens verum valorem quando laditur ex leuitate mentis aperta seu presumpta ad vilius vendendum, aut carius emendum, ladens non excusatur à restitutione in foro conscientia.

326 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Cap. Si cupis. V.

Clof. 1. in præfenti, verb. non multum, tenet in contrahibus decipere non esse peccatum mortale, fequitur Badiam l. 2. cap. de refcind. vend. num. 73. vbi affirmat deceptionem intra dimidium iusti pretij licitam esse in foro conscientie, & rationes, ex quibus ad sic sentiendum mouetur, tradit, & ad rationem de permissione lupanaris, quæ in exemplum adducitur, respondet Perez l. 1. glof. vnic. col. 17. ad finem vers. ex quo inferri posset, tit. 7. lib. 5. ordin. Menchaq. controuerf. vifufreq. lib. 3. cap. 28. vbi omnium latiffimè vtriusque partis fundamentis, & auctoritatibus relatis hanc tueretur.

2 Contrarium verò, imò non licere in foro conscientie contrahentes se inuicem decipere intra dimidium iusti pretij, tenent alij plures numero, & auctoritate non inferiores. Ex nostris hanc partem fuffinent Innoc. Buri. panor. & Felin. in cap. in ciuitate, de usur. Card. & Abbas in cap. 1. de empt. Feder. de Senis conf. 21. Burg. de Paz in cap. cum dilecti. num. 17. & a num. 2. de empt. Tiraq. ad legem 9. connub. num. 3. cum feqq. Crem. ad l. 2. C. de refcind. vend. n. 144. & 158. 169. & Pinel. p. 1. cap. 1. num. 35. Cou. lib. 2. var. cap. 3. numer. 11. vers. ego. Nauar. in c. qualitas num. 45. cum feqq. de Penitent. dist. 3. Plac. in epitome delict. lib. 1. cap. 36. num. 14. Mexia ad leg. Toleti. in resp. ad 6. & 8. par. 1. fundament. n. 61. Matienf. l. 1. glof. 1. num. 9. tit. 11. lib. 5. recop. Auendan. de cens. cap. 27. num. 10. & 12. in fine, Felician. eod. tract. lib. 2. cap. 1. à num. 7. Farin. p. 1. fragm. crimin. verb. deceptio numer. 44. Gasp. Rodrig. de annuis reddit. lib. 1. quaest. 11. num. 8. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuention. lib. 4. tit. 20. num. 54. Ceuall. commun. qu. 508. numer. 1. Sigism. Scac. de commerc. §. 1. qu. 7. p. 2. ampl. 10. num. 14. vbi rationibus confirmat, & in num. 42. & 43. contrariam proponit, & à num. 44. illis omnibus satisfaciit. Ex Theologis Sanctus Thom. 2. 2. quaest. 77. art. 1. vbi Caiet. & quod lib. 2. art. 10. S. Antonin. 2. p. tit. 1. cap. 16. vers. quantum ad tertium col. 3. & S. Alphons. de Castro de potest. leg. par. ad lib. 2. cap. 10. saltem. 3. Silu. in summa verb. emptio qu. 8. Medin. de refsit. qu. 12. alt. Medin. in summa. cap. 12. num. 25. Sor. de iust. lib. 6. qu. 3. art. 1. Pedraza in sum. prac. 7. §. 13. Mich. de Palatio in praxi Theolog. lib. 1. cap. 2. Mercado de contract. opus. 1. c. 10. Sarauia de instruct. mercat. cap. 4. Anton. del Rio in l. contractus §. 4. ff. de reg. iuris petr. Nauar. de refsit. lib. 3. cap. 2. num. 14. cum feqq. Lessius de iust. lib. 2. c. 21. dub. 4. num. 20. & 21.

3 Quæ vltima opinio veriffima est, præci-

pue fequentibus casibus. Primo quando dolo dedit causam contractui, nam ille, qui dolo alium induxit ad contrahendum, eumque decepit, in vtroque foro, interiori, & exteriori tutus non est. Padil. in d. l. 2. num. 73. col. 2. vers. ego verò. Mench. d. cap. 4. num. 3. Cardin. Mant. d. tit. 20. num. 61. Ceuall. d. ita quaest. 508. num. 2. & 8. Scacc. d. ampl. 10. Anton. Faber de error. prag. de cad. 8. errore 7. num. 7. Quando enim deceptio reipsa interuenit absque dolo contrahentium, vt si venditor credit se emere iusto pretio, tunc vterque est tutus in foro conscientie, licet alter eorum sit læsus, seu deceptus reipsa, vel postmodum læsus cognouerit reipsa proximè læsus fuisse, Bonin. de vendit. ad tempus cap. 5. sub numer. 11. Burg. in cap. cum dilecti. n. 22. de empt. Ludou. Gom. in cap. 2. numer. 7. de constitut. in 6. Ceuall. d. qu. 508. num. 3. Non sic quando contrahentes sciunt iustam reestimationem, & emptor plus iusti offert, vel venditor viliori pretio vendit, quia non sunt tuti in foro conscientie vendentes ei, qui plus offert, vel ementes ab eo, qui viliori pretio, quam res valet, vendit, & tunc restitueret omne id, in quo contrahentem læserunt, etiam si sit intra dimidium iusti pretij. Ita Medin. de refsit. tom. 2. tit. 1. de rebus restit. qu. 2. vers. contra, & qu. 32. vers. quamquam, & qu. 33. vers. tertia propositio. Nauar. in cap. qualitas num. 31. & 42. de Penit. dist. 5. & in cap. nouit. not. 6. num. 66. de indic. Cou. lib. 2. var. cap. 4. numer. 11. Plac. in ept. delictor. cap. 36. post num. 17. Salon. in l. 2. qu. 77. art. 1. contron. 18. sub num. 1. vers. 1. Mexia d. l. Toleti. in resp. ad 6. & 8. p. 1. fund. num. 60. col. 5. vers. quibus sane, & in tract. taxa panis conclus. 1. n. 156. Matienf. l. 1. glof. 1. numer. 10. tit. 11. lib. 5. Recop. Felician. dicto lib. 2. cap. 1. num. 8. cum feqq. Farin. fragm. crimin. p. 1. verbo decipere numer. 46. Sigism. Scacc. de commerc. §. 1. qu. 7. p. 2. ampl. 10. num. 53. vers. contra hanc. Quidquid dicant Boer. decis. 142. num. 2. Tiraq. l. 9. connub. num. 13. in fine. Ripa in l. si vuquam, C. de reuoc. donat. num. 18. Crem. in l. 2. C. de refcind. vend. sub num. 159. vers. dicens. Cardin. Mant. d. lib. 4. tit. 20. num. 59. Mench. vifufreq. lib. 3. c. 48. n. 2. vers. ergo.

Secundò quando interuenit deceptio ex reipsa, & ex proposito, quamuis non interuenierit dolus partis, quo casu deceptio toleratur in foro contentioso, sed non in foro conscientie, vt ex Abb. in cap. cum causa, sub numero 4. de test. tradit Sigism. Scacc. d. ampl. 10.

Tertiò urgente necessitate, aut egestate, vel venditor ductus fuit ad carius emendum, vel vendendum; nam tunc et si sciat rei valorem, ab eo emens non excusatur, quia

quia scientia veri valoris in contrahente læso non operatur, cum lædens in foro cōscientiæ læsionem reficere teneatur, Cremen. in l. 2. n. 159. vers. sed postea. Burgos de Paz d. c. cum dilectis, n. 19. Capol. de simulat. contract. n. 24. c. 27. Strach. de mercat. p. 2. rub. de stat. mercat. n. 7. Farin. d. verb. decipere, n. 50. & seq.

8 Quarto quando quis ducitur ad emendum carius propter aliquam particularem affectionem, vel commoditatem, tunc enim etiam si sciat verum rei valorem, contrahens cum eo non excusatur in foro conscientie, si eum læserit, quia illa affectio tollit præsumptionem donationis, ut per Capol. d. loco num. 26. vers. ego postea. & num. 162. Cremen. in d. l. 2. num. 159. vers. sed postea, & num. 162. Farin. d. verb. decipere, n. 53. qui ponunt exemplum in eo, qui habet affectionem in libris, in re Maiorum suorum, seu in ligno vitidario, in possessione contigua sue possessioni.

9 Quinto, quando sciens verum rei valorem læditur ex leuitate mentis aperta, seu præsumpta ad vilis vendendum, aut carius emendum, propter contingit sæpissimè in iuuenibus quorum leuitas sapit quandam ignorantiam, & quodammodo necessitatem inducit, arg. cap. quorundam 34. dist. & l. f. s. s. l. y. autem, c. de bonis que lib. nam isto casu lædens non excusatur a restitutione in foro conscientie. Capol. de simul. contract. n. 25. & 26. Cremen. in d. l. 2. num. 159. vers. sed postea.

probare nitor Pet. Burg. de mysteriis numeror. n. 30. paulo post principib. Christus enim Deus & homo, in quo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi, & qui ab initio, quo hominem induit, magno omnium hominum scilicet, summa quæque miracula edere potuisset, destitit tamen, donec trigessimum appeteret annum, & tunc incepit signa facere, & docere, &c. Et quatenus hic text. de sacerdotibus meminit, non de quibuscumque sacerdotibus sobaudiri debet, sed de illis dumtaxat, quibus matura triginta annorum ætas accessit, ut sic in omnibus illius vestigiis inhaereat. Nec aliud volunt text. in cap. perlectis 1. vers. Diaconum 25. dist. & in cap. Sanctis 2. 92. dist. In quibus cauetur Diaconum, ac proinde in Diaconali ætate constitutum, ex officio tenei Sanctum Evangelium prædicare, quia hæc loca intelligenda sunt, non de prædicatione, hoc est, de explicatione Evangelij, cuius est noster sermo, sed de eius lectione à Diacono decantanda, quæ & prædicationi dicitur, ut post glossam verbo Sacerdotes in presenti, rectè interpretantur Durand. in ration. diuinorum offic. lib. 2. cap. 9. num. 10. Nauar. cons. 7. numer. 3. de offic. deleg. Ego de iure Ecclesiæ, vniuerso lib. 1. cap. 25. num. 27. Nihilominus cum prædicare non sit actus alicuius Ordinis sacri, Episcopo licet licentiam prædicandi concedere clerico nondum sacris Ordinibus insignito, ex multis, quos refero dicto lib. 1. cap. 13. num. 19. & in collect. ad Conc. Trid. sess. 5. de reform. c. 2. n. 4.

SUMMARIVM.

- 1 Prædicator quam ætatem habere debeat, ostenditur.
- 2 Text. in presenti, non de quibuscumque Sacerdotibus sed de illis quibus matura triginta annorum ætas accessit, intelligitur.
- 3 Diaconus an ex officio teneatur sanctum Evangelium decantare.
- 4 Episcopo licet prædicandi licentiam concedere illi qui adhuc non est in sacris Ordinibus constitutus.

Cap. Adiicimus. XIX.

1 DVm in hoc textu præcipitur, ut præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare, satis colligitur ætatem ad Præbyterum requisitam pro prædicatoris officio necessariam esse. Sed non nisi triginta annis natum ad prædicationis officium admittendum esse, exemplo Christi Domini

SUMMARIVM.

- 1 Vnio Ecclesiarum facienda propter vicinitatem & populi raritatem.
- 2 Episcopatum diuisio ex quibus causis facienda, ostenditur, & n. 3.

CAP. Postquam. XLIX.

EX hoc textu colligitur propter vicinitatem, & populi raritatem, unionem Ecclesiarum faciendam, ut per Menoch. de arbit. lib. 5. casu 477. Vnde à contrario sensu infertur diuisionem Episcopatuum faciendam ex longa locorum distantia, vel ex oppidorum, & hominum in eis habitantium, tali, ac tanta multiplicatione, ut commodè per vnum pastorem gubernari non possint, cap. 1. de Eccles. adificand. vbi gloss. verb. exigit, de sepulchris, vbi quod numerus Prælatorum debet esse æqualis distantie locorum, & numero subditorum, gloss. in cap. cum inferior, verb. Cathedrali, de maior. & obed. vbi ait, propter

Ec 4 pter

pter longam & latam provinciam debere
erigi novam Ecclesiam Cathedralē, Ro-
man. *conf.* 275. & *conf.* 345. num. 16. Mandol.
de *signatura gratia*, verb. *erectiones* §. *amplius*.
Rod. Suar. *alleg.* 7. Franc. Marc. *decis.* 1120. p.
1. Cavaican. *decis.* 40. num. 17. p. 2. Rebuff. in
praxi tit. de erec. Cathedr. Petr. Gregor. de *be-
nefic.* cap. 1. 2. num. 3. & 4. Zipx. de *iure Pontif. lib.*
3. tit. de *Eccles. adific.* num. 14. Cancr. lib. 3.
var. cap. 3. num. 420. cum *segg.* Aliquando ex
iusta causa dividendi Episcopatus, quod
multos redditus habeat, vt notanter de Ec-
clesia Tholosana loquens inquit Ioan. XXII.
in *extranag. Saluator*, vers. *attendentes*, de *pre-
bend.* inter *communes*, cuius verba semper
meminisse iuuabit, quia valde conducunt ad
notandos, & depingendos mores aliquo-
rum Episcoporum, qui excessibus huiusmodi
opibus abutentes, eas non in diuini cultus
augmentum, sed in sumptus enormes, &
vlus extraordinarios conuertunt, contra
quos inuehit Rebuff. in *praxi benefic. ritual. de
erec.* num. 4. tradens, quod multi Prælati ex
reddituum luxuria pereunt.

CAP. Præcipimus. LIII.

PRO exortatione vniuz conclusionis,
quod scilicet Ecclesiarum Cathedra-
lium erectio ad solum Romanum Pont.
pertineat, inde vltra citatos similes textus in c.
1. ne *sede vac.* & in cap. quod *translationem*, vbi
glos. de *offic. deleg.* & in cap. licet, de *prebend.* in
6. glos. in cap. *finit* vniuz, de *exces. Pralat.* l. *Castel.*
2. tit. 10. part. 1. vbi Greg. Lop. Isidor. Moscou.
de *Maieft. milit. Eccles.* lib. 1. part. 1. cap. 15. Petr.
Gregor. de *benefic.* cap. 13. num. 4. Fabric. *eodem
tract.* libr. 3. cap. 3. numer. 26. Bzou. de *Pontifice
Romano* cap. 34. Valenzuel. *conf.* 4. num. 161. &
conf. 63. numer. 94. Filliuc. de *statu clericorum*
tract. 41. cap. 2. à num. 2. & *tract.* 45. cap. 5. à n.
14. Sanch. in *consil. moral.* lib. 2. c. 2. dub. 37.
num. 7. Ego de *iure Eccles.* vniuz *lib.* 2. cap. 2.
num. 97.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XVI. QVÆSTIO VII.

SVMMARIUM.

- 1 Papa ex iustis causis decimas laicis con-
cedit.
- 2 Papa potest laicos immunes facere à solutio-
ne decimarum.
- 3 Decima multis Regibus à summis Pontifi-
cibus concessa.
- 4 Fructus decimarum ex concessione Pontificis
bene possunt cadere in laicos.

Cap. Decimas. I.

D sine text. adde. Nisi sum-
mus Pontifex ex iustis cau-
sis decimas laicis in particulari
indulget, vt probat cap. cum in
Apostolica, in *fine*, de *his*, quæ sunt à *Prælati*,
glos. verbo *detinere*, in cap. *causam* quæ, de *pra-
script.* & verbo *exemptus* in *medio* in cap. 2
nobis, de *decimis*, l. *Hispan.* 23. tit. 20. part. 1. vbi
Gregor. Lopez, Cou. lib. 1. var. cap. 17. numer.
10. vbi, quod potest Papa non solum laicos
immunes facere à solutione decimarum,
verum & capaces recipiendi decimas ab
aliis laicis, Rebuff. de *decim.* qu. 13. num. 110.
Nauar. de *reddit.* Eccles. qu. 1. numer. 54. 57. &
58. & latius num. 64. vbi inquit, quod deci-
mæ ex iusta causa possunt concedi laicis in
feudum à Rom. Pontifice, Verall. *decis.* 241.
p. 1. Rimin. iun. *conf.* 41. num. 25. vol. 1. Lazarte
de *decima vendit.* cap. 19. Enriq. in *summa
lib.* 7. cap. 26. Ioan. Garc. de *expens.* cap. 9. ex n.
90. D. Barbof. in l. *Titia*, num. 40. *off. solut. matr.*
Gutier. *præf.* lib. 3. g. 14. numer. 30. & lib. 1. qu.
15. num. 30. Rosenb. de *feud.* cap. 14. conclus.
27. Mart. de *iurisdic.* p. 2. cap. 43. numer. 46. cum
segg. Bobad. in *politica* lib. 2. cap. 18. num. 146.
& *seq.* Camill. Borrel. in *addit. ad Bellug.* §. *stra-
temm.* & §. *restit.* & de *praesentia Regu Cathol.*
cap. 59. Fr. Emman. *quest. Regul.* tom. 2. qu. 44.
art. 3. Less. de *iustis.* lib. 2. cap. 39. dub. 4. Gabr.
Vasq. in *opus. moral.* lib. tit. de *benefic.* cap. vnic. §.
1. dub. 4. Suar. de *relig.* lib. 1. c. 14. n. 1. Cardos. in
praxi indicum, verbo *Papa* n. 18. Calixt. Ramires
de *lege Regia* Arag. §. 31. ex num. 3. Seraph.
dec. 1387. num. 2. Cabed. *Lusit.* dec. 63. ex num.
1. p. 2. Gilchn. de *praescript.* p. 3. cap. 8. num. 18.
Ioseph. Seffe *dec.* 162. n. 8. Martin. Maguer.
de *aduocat. arma.* c. 9. numer. 797. pag. 414. cum
segg. Petr. Petra. de *potest.* Princip. c. 24. n. 159.
melch. Rainoso *obseru.* 50. n. 5. cum *segg.* Moneta
de *decim.* c. 5. n. 83. Franc. de *Leon Valent.* dec. 3. num. 11. p. 1. Castill. *controu.* tom. 7. de
tertiis c. 10. per totum. Exempla plurimorum
Regum quibus decimæ à summis pontific. 3
concessæ sunt ex nostris historicis profes-
quuntur Bouter. lib. 2. c. 8. Zurita in *annalib.* lib.
1. c. 25. & lib. 2. c. 50. Mariana de *rebus Hisp.* lib.
13. c. 2. Valdes. de *dignitate Regum Regnorum-
que Hispania* c. 20. n. 25. Intellige de fructibus
decimarum, qui bene possunt cadere in lai-
cum, quia non est ius spirituale, sed tempo-
rale, vt post Cou. Lazarte, Ioan. Garc. D. Bar-
bof. & alios citatis locis aduerit Franc. de
Leon. d. dec. 3. n. 13. & 14

XVII. QVÆSTIO

XVII. QVÆSTIO IV.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia matrix seu Metropolis per circuitum 40. passuum, & minor per triginta gaudeat immunitate.
- 2 Intellige de Ecclesiis extra muros civitatis instructis.
- 3 Immunitas 40. vel 30. passuum non servatur de consuetudine.
- 4 Immunitatis ultra cœmeterium iam hodie nullum spatium cedit.
- 5 Domus adificata intra 40. vel 30. passus respectu ab Ecclesia matrice, seu minore, etiam si forent habitata per laicos olim, secundum aliquos, gaudebant immunitate, secus hodie.
- 6 Domus Parochorum, Canonicorum, & aliorum Ecclesiasticorum Ecclesia coherentes gaudent immunitate.
- 7 Domus Ecclesia ipsi coherere gaudent immunitate.

Cap. Sicut antiquitus. VI.

- 1 **A**D num. 1. Quod Ecclesia Matrix, seu Metropolis per circuitum quadraginta passuum, & minor per triginta gaudeat immunitate, ultra citatos in Collect. docent Clar. in præf. §. fin. quæst. 30. n. 2. Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 24. num. 29. Pereg. de immunit. Eccles. cap. 4. num. 28. Trullench in præcepta Decalogi lib. 1. cap. 11. dub. 1. num. 5. novissimè Mexia de Cabrera in formulario immunitatis Ecclesiarum lib. 1. cap. 4. num. 5. ubi etiam quod illi passus incipiunt à muris Ecclesiarum, & quod quilibet passus habet quinque pedes, & pes quindecim digitos. Sed hoc vel intelligitur de Ecclesiis extra muros civitatis constructis, quasi quod illi passus dentur Ecclesiis pro cœmeterio, secus in Ecclesiis, quæ sunt intra illius muros, ut per Vulpel. conf. 130. num. 10. Ambrosio. fin. de immunit. cap. 10. num. 4. Decian. d. lib. 6. cap. 21. num. 9. Vel dicere debemus immunitatem hanc 40. seu 30. passuum de consuetudine non servari, secundum Suar. de Paz in præf. tom. 1. p. 5. cap. 3. §. 3. numer. 34. Sanch. in consil. moral. lib. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 7. num. 2. versatè quadraginta, mari. Italia de immunit. lib. 1. cap. 4. §. 2. Trullench d. n. 5. Vel denique, quia ultra cœmeterium iam hodie nullum spatium loci cedit huic immunitati, quia confinia illius sunt posita ad excludendum, idem Decian. d. lib. 6. c. 25. n. 11.

Vnde ex his infertur quod licet domus edificata intra dictos 40. vel 30. passus respectu, etiam si forent habitata per laicos, secundum aliquos gaudeant Ecclesiastica immunitate, ex Deciano d. cap. 25. numer. 16. ea ratione, quia hæc immunitas datur loco, non personæ, Pereg. d. cap. 4. num. 6. ubi refert in facti contingencia declarasse Senatuum mediolanensem restituendum Ecclesie quandam Petrum imputatum de vxoricio, captum in cubiculo cuiusdam domus sitæ intra 16. passus ab Ecclesia maiori, & numer. 27. in fine dicitur esse vlti receptum. Nihilominus id hodie vel non procedit de generali consuetudine, iuxta supradicta. Vel intelligitur de domibus Parochorum, Canonicorum, & aliorum Ecclesiasticorum, etiam si laicis locatæ sint, ut contra Oldrad. conf. 55. resoluunt Catharin. crimin. decis. 46. n. 20. Sanch. d. dub. 7. num. 2. in fine, vers. item hac immunitate gaudent domus Ecclesie. Summa Dianæ part. 1. verbo immunitas quoad loca num. 9. Vel denique accipiendum dummodo ipsa domus cohereat Ecclesie, & sit ipsius Ecclesie, & non alicuius particularis, Pereg. d. c. 4. num. 26. & post Castr. palaum, Trullench d. lib. 1. cap. 11. dub. 1. num. 5. in fine, mari. Antonin. var. libr. 1. resolut. 18. n. 4. vers. quod.

Cap. Si quis contumax. XX.

Post numer. 1. In text. ibi, vel de porticibus quolibet modo Ecclesia adherentibus, &c. Notatur ad hoc quod manu tenens portam, seu anulum portæ Ecclesie, gaudet illius immunitate, ut per Cot. var. libr. 2. cap. vlt. n. 18. vers. 32. dubitatur, Decian. in tract. crimin. lib. 6. c. 25. n. 17. Gambac. de immunit. lib. 4. c. 1. n. 9. Villalob. in sum. p. 2. tract. 39. diff. 5. n. 4. ubi, *mas si el delinquente fue buyendo a la Iglesia o lugar sagrado, y se asio a los herrojos, al daban, posigos, quertias, o portales de ella no puede ser sacado de alli, &c.* Correa in relict. cap. inter alia hoc tit. p. 2. num. 16. in fine fol. 70. novissimè Mexia de Cabrera in formulario immunitatis Ecclesiarum lib. 1. cap. 4. numer. 16. ubi, *Asi el que buyendo de los luezes seglares o de sus ministros de iusticia por hallar las puertas cerradas de la Iglesia se ampare della asiendo de sus aldabas, estando al amparo de su inmunidad fuere hallado en las mismas puertas goze del mismo privilegio, ut est text. in l. pateant C. de his, qui ad Ecclesias confugiant. Intelligi ergo in non valente intrare Ecclesiam eo quod clausa sit, secundum Suar. de Paz in præf. tom. 1. p. 5. c. 3. num. 46. Pereg. de immunit. Eccles. p. 4. num. 18. Farin. de immunit. num. 279. Cardos. in praxi iudic. & advocat. verbo Ecclesia num. 76. Sum. Dianæ*

Dianæ verb. immunitas quoad loca numer. 11
 Sanch. in consil. moralib. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub.
 3. num. 2. verif. item hac immunitate, plures per
 me citati de Iure Eccles. vniuers. libro 2. cap. 3.
 num. 65.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XVIII. QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

- 1 Episcopus Regularis omne quod habuerit, & lucratus fuerit intuitu Episcopatus, Ecclesiæ in qua est Episcopus, acquirit.
- 2 Episcopus Regularis, quod sibi legato, donatione, aliove quoquam modo debitum est, qualiter recipere, retinere, & expendere valeat, optimè declaratur numeris sequentibus.
- 3 Laly Mancini verba referuntur.

Cap. Statutum Vnic.

- 1 D n. 13. Quòd Regularis ad Episcopatu promotus ad votorū obseruantiam vt antea, remanet obligatus, cum non sit eorum obseruantia incompatibilis cum Episcopali dignitate, & ideo cum secundum illum debeat decenter sustentari, poterit ex fructibus Episcopatus necessaria ad alimenta expendere, quod quando in monasterio erat, facere non poterat, sed omne quod habuerit & lucratus fuerit intuitu Episcopatus, Ecclesiæ, in qua est Episcopus, acquirit, docent post citatos in collect. Molin. de primog. lib. 2. cap. 10. numer. 28. alter molin. Theolog. de iustit. tractat. 2. disput. 140. Castr. Palao in opere morali tom. 1. tract. 6. disp. 2. puncto 9. num. 2. cum seq. pag. 603. Thom. Doci. consil. 53. in princ. Cruz de statu Relig. lib. 1. cap. 2. dubit. 4. conclus. 2. fol. 5. Aloyf. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 340. num. 10. p. 4. Marta de success. legalis p. 4. q. 1. art. 4. num. 13. pag. 20. Tamburin. de iure Abbatum tom. 2. disp. 21. q. 17. Suar. de Relig. tom. 4. lib. 3. cap. 16. num. 29. pag. mibi 281. vbi resoluit quòd acquirens bona ab Episcopo regulari, tenetur ea Ecclesiæ restituere, quia Episcopus alienando peccauit contra iustitiam, rot. decis. 705. m. 3. p. 1. diuersor.
- 2 Ad finem text. Vulgò ex hoc text. colligitur regularem Episcopum posse & recipere, & retinere, quod ei legato, donatione, aliove quopiam modo debitum sit, recipere, inquam, & retinere quasi regularis non esset, sed receptum acquirere sibi ipsi nequaquam posse, aut in dominium transferre suum, aliam denique recipiendi, re-

tinendique causam esse, aliam aequi-
 rendi.

In hoc multiplicem adesse confusionem refert Læl. Mancin. *disquisit. genialium*; & *an-
 nuerfariarum iuris disputat. cent. 2. cap. 128.*
 & rem componit his verbis: Sed hic *confusio*
multiplex: nam si paternam hereditatem vendi-
 cat sibi instar legitimi heredis, vendicat, inquam,
 sibi, quomodo sibi, & non sibi? Nam si Ecclesia,
 vel Altari, ergo non sibi; & præterea cur Ecclesia,
 vel Altari, & non monasterio. Namque aut suc-
 cedere monasterium per Religiosum potest, quale
 illud Benedictina familie, aut non potest, quale
 illud Minorum. Si potest illico professione facta
 à Monacho succedendi ius monasterio acquiritur,
 ergo semel quasitum auferri nec potest, nec debet,
 quantumvis ad Episcopatus culmen Religiosus
 ascenderit, si non potest statim professione emissa,
 ius succedendi in proximioribus transit abinestato
 venientes quasi mortuus ille esset, qui professus
 est: iniuncte igitur esset quasitum semel ius legiti-
 mi hereditibus inuideri. Hac non facile concilia-
 tur. Nam quod sibi Episcopus vendicare dicitur,
 multas habet interpretationes, sed nullum in-
 terpretem. Quæ verò deinceps opponuntur, bene-
 astimat Suar. de Relig. tom. 4. lib. 3. cap. 16. num.
 4. componi eo modo posse, vt dicamus ex profes-
 sione Monachi non absolute ius quæri, vel mona-
 sterio, vel proximioribus hereditibus, sed stare in
 suspensio, & per varios casus, sine euentus quasi
 deambulatorium esse: nam si Monachus in eadem
 causa manet, monasterio, vbi proficietur, acquirit,
 si in nouum monasterium migrat, ibique de nouo
 proficietur, nouo monasterio acquisitionem non iam
 facit. Si in Episcopum promouetur, Ecclesiæ suæ
 deinceps quærit, vel Altari, quasi non iam mem-
 brum monasterij, sed sponsus Ecclesiæ Episcopalis,
 à qua etiam capit alimenta. Si ex indulgentia
 Pontificis migrat ad seculum sibi ipsi repetit quod
 monasterio attulerat. Ergo totum hoc ius in sus-
 pensio est, aut (quod dicere nostri solent) acquirit
 ius quidem potest, sed renouabiliter.

Sententiam quam Sot. lib. 10. de iustit. q. ult.
 art. ult. primò habuit, sed argumentis non valde
 bonis, innotat Vafy. in opuscul. de reddit. cap. 3.
 dub. 7. aliis quibusdam rationibus, quæ plus se-
 ipsas fallere, quam alios possunt: credit enim Re-
 gularem Episcopum sibi ipsi acquirere, quasi legi-
 bus solum votiuæ paupertatis, & quod Conci-
 lium præcipit Regulari Episcopo, vt ad Altare, ad
 quod sanctificatur, & titulatur secundum sacras
 Canones, quod acquirere poterat, restituat: ita
 commodè posse intelligi vt factus heres sibi ipsi
 acquirat, sed mortuus Ecclesiæ suam facere ha-
 ridem teneatur. Sed à communi placito receden-
 dum eatenus fuit, quatenus id verba permissere-
 rent. Restituat, inquit Concilium, quod Ecclesiæ
 restituitur, id palam est in dominio illius esse:
 fortè receptiorem sententiam plus probat Inno-
 centius

centius III. in cap. cum olim 14. §. praterea, de pri-
uileg. ubi glos. Denique (quod magis puto) bona
sua patrimonialia detinet Regularis Episcopus eo-
dem titulo, quo & beneficiaria. Et quia prouen-
tus administrat pleno iure, proinde non mirum si
sibi paternam hereditatem dicitur vendicare, ut
& clericus beneficii sui bona. Vendicat ergo sibi,
quia dispensator bonorum est, & prouentuum
dominus; vendicat tamen Ecclesia nomine, quia
Ecclesia acquirit, non sibi, acquirit tamen Eccle-
sia, si acquirere uult, & sibi, nam repudiare
etiam potest, & nolle acquirere. Sique iam qua-
siterit Ecclesie, & ad nouum Episcopatum demig-
ret, ad nouam quoque Ecclesiam bona transfert,
quia ius prima Ecclesie in suspensio fuit. Hæte-
nus Lælm. Mancinus.

XX

XXII. QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

- 1 Iuramentum est Dei in testem assumptio.
- 2 Iuramentum potest solo intellectu solaque
interiori voluntate perfici, ac consum-
mari.
- 3 Tactus Scripture uidetur esse iniuriando
essentiali.
- 4 Tactus Scripture requiritur quasi quedam
extrinseca solemnitas.
- 5 Votum insolemne & simplex distribui solet,
cum tamen nullum inter hæc sit essentiali
discrimen.
- 6 Iuramentum si præscribatur fieri tactu Eu-
angelii & Crucis, si hæc non tangeantur, nul-
lam habebit vim in foro externo.

CAP. SIALIQUA. XI.

- 1 Sæctus Chrysostomus relatius in hoc
textu ridet eos pleno ore, qui contractus
forè causam in iuramento sequentes plus
esse dicunt per Euangelia, quàm per Deum
ipsum iurare: nam aliud non est iuramen-
tum quàm Dei in testem assumptio, ex Al-
ciato ad rub. de iureiur. num. 29. Couar. in cap.
quæsumus pactum p. 1. §. 1. numer. 1. Ceuall. com-
mun. contra commun. q. 407. Suar. de Relig. tom.
2. lib. 1. de iuram. cap. 12. num. 4. Sanch. de ma-
trim. lib. 7. disp. 108. num. 14. & in Decalog. lib.
3. cap. 1. num. 3. Totumque in intellectu, seu
intellectuali loquutione consistit, sic cum
dicimus: Volo Deum mihi iudicem, vindicem,
patronum, &c. exprimimus affectum illum,
quo Deum ad hæc quantum in nobis est,
mouemus absque vlla deprecatione. Cum
itaque iuramentum possit solo intellectu,
solaque interiori voluntate perfici, ac con-

summari, neque vt in actum exteriorem
prodeat, necesse sit (provt de voto dicere
etiam solemus), non est cur verba essentia-
lem partem facere in iuramento debeant.
Facit etiam, quia si Deo licet interius pro-
mittere, vt cerè licet, licet etiam factam
Deo promissionem interiori iuramento fir-
mari, vt sic maiorem firmitatem suæ promif-
sioni adhibeat is, qui iurat, probat latè Lælm.
Mancin. disquisit. genialium, & anniuersaria-
rum Iuris dispus. cent. 3. cap. 104. unde videtur
sequi tactum scripturæ non esse iniuriando
essentiali.

Obstant tamen omnium gentium mores,
atque exempla, quin & Iura, vt in l. generali-
ter §. ult. C. de iure de iher. ibi siue sacri Scri-
pturæ tactu, &c. l. 1. C. si aduersus venditi ibi;
corporaliter, &c. cap. quoties §. porro, de purgat.
canon. cap. venerabili, de sent. excom. cap. ut cir-
ca, de elect. lib. 6. Clem. 1. §. porro, de heret. cap.
quoties 1. q. 7. cap. hortamur 3. q. 9. Respondet
Lælm. Mancin. d. cent. 2. casu 210. à scripto iura-
mentum nullo egere contractu scripturæ,
aut rei, verumtamen esse casus in iure, qui-
bus requiratur tactus, quasi extrinseca so-
lemnitas quædam. Sic votum in solemne, &
simplex distribui solet, cum tamen ex com-
muni scribentium placito nullum inter hæc
sit essentiali discrimen. Ergo & iusiuran-
dum si contractus accesserit rei sacræ, so-
lemne erit, nec tamen à simplici differet
per essentiali. Omisso tamen huius solem-
nitatis, vt si præscribatur fieri iuramentum
tactus Euangelii, & Crucis, si hæc non tan-
gantur, nullam habebit vim in foro exter-
no, cap. hortamur 3. q. 9. cap. testimonium 11. q.
1. Sayr. in clauis Regia lib. 5. c. 1. num. 12. Trul-
lench in exposi. Decal. libro 2. cap. 1. dub. 3. nu-
mer. 5.

SVMMARIVM.

- 1 Maleficio petere ut per alterum maleficio
tollat maleficio, licitum non est.
- 2 Curati per alterum maleficio postea in do-
lores grauissimos, & sape in morbos ma-
iores incidunt.
- 3 Maleficio vii non licet etiam ad bonum fi-
nem.
- 4 Amicitia cum damone etiam ad bonum fi-
nem non potest esse licita.

Cap. Mouet. XVI.

Ad num. 16. in princ. Quod nullo modo
licitum est à maleficio petere, vt per
alterum maleficio tollat maleficio, vl-

nunquid non ante Deum ante Deum quomodo nunquid iuratum est Deo? non hercle, nam concludit statim. Non te audit lapis loquentem, sed punit te Deus fallentem, fallentem itaque, non peccantem, quasi dixerit: non valuit iuramentum per lapidem, quia lapis non audit, nec valuit per Deum, quia inuocatus non fuit Deus, sed Deus pro iuramento haberi, quod ita iuratum est, iubet, & quasi peritum eum habet, qui proximum interceperit specie iuramenti, punitque eum si minus peccantem, saltem iurandi specie decipientem. Noueris iurare per lapidem, ut sic, idololatricè esse. At si consideretur lapis prout diuina virtus, quantum capere res potest in eo nitet, si inquam, in lapide honoretur Deus, tunc per lapidem, & per aliam quamlibet creaturam rectè iurari tenet Læli. Mancin. de relaxat. iuramenti c. 2. num. 25. Iurari itaque per creaturas non absolute spectatas, & à se ipsis, sed ut ad Deum relatas, & quatenus Deus in ipsis continetur, & relucet diuinitas, & bonitas Dei, licet si suis ornatur circumstantiis, Sayr. in clauis Regis lib. 5. c. 1. num. 14. Suar. ubi supra c. 13. num. 2. 3. Bonacin. tom. 2. disp. 4. q. 1. puncto 1. num. 3. Trullench d. dub. 2. n. 3. Iuramentum, 7 inquit Sor. de iustit. lib. 8. q. 1. num. 6. testimonium est fidei, quia Deum Opt. Max. veritatis fontem profitemur. Licet autem fides primò, & principaliter de Deo sit, qui prima veritas, porrigitur tamen ad creaturas, quas agnoscimus opera esse Dei, & in quibus per essentiam, potentiam, præsentiamque est Deus. Eodemque itaque modo & Iuramentum quauis in Deum primò, præcipueque quasi in primam veritatem referatur, pretenditur tamen ad creaturas, uti in ipsis tanquam operis Dei, diuina etiam veritas existit, licetque.

XXII. QVÆSTIO V.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum ex intentione eius, qui iurat, non eius cui iuratur, accipi oportet.
- 2 Cap. quacunquē q. 2. q. 5. intelligitur.

CAP. Humanæ aures. XI.

- 1 Regorius relatus in hoc text. ait Iuramentum ex intentione eius, qui iurat, non eius, cui iuratur, accipi oportere, S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. Cou. in cap. quamuis pactum p. 1. §. 5. n. 2. & 3. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 2. de Iuramento cap. 7. n. 2. Trullench in præcepta Decal. lib. 2. cap. 1. dub. 10. num. 3.

Barbo. Iur. Can. select. Tom. VI.

Contrarium verò, hoc est, à Deo sic accipi Iuramentum, sicut ille, cui iuratur, intelligit, docet Isidor. in cap. quacunquē 9. hac eadem causa, & quæst. ibi. Quacunquē arte verborum quisque iuret, Deus tamen, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit: dupliciter autem reum fit, quia & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capis. Hæc ille, à quo tamen nihil est quod veritati repugnet, non enim peritum eum facit, qui artificiosè iurat ad deceptionem proximi sui, sed duplicis peccati reum; peccat, ait ferè Isidor. quia Dei nomen in vanum assumit, dum scilicet per fictionem, testimonium perhibet diuini nominis, quod non licet: peccataque etiam, quia proximum dolo capis, & ideo ne Dei nomine abutatur, neque proximum fraudet suum pro iurante gerere se debet coram Deo. Non itaque iurat, qui artificiosè iurat, nec per iurus est si non seruat, sed promissum instar sacramenti custodire iubetur, ne Deo aliter iniuriosus sit, cuius scilicet nomine per mendaciū abuitur, ne ve proximo captiosus. Denique quod ait Isidor. Deum accipere iuramentum eo modo, quo is, cui iuratur, intelligit, bifariam accipi potest. Vel ut Deus verba capiat Iuramenta, quasi ex vero, sicut ille capis, & hoc quidem impossibile; nam nec decipi Deus potest, nec velle creditur ex ficto verum. Vel ut Deus verba iurantis capiat quasi ex ficto, sed dolo sum iurantium satisfactioni obliget, & hoc verissimum, nam duplicem reatum incurrit, qui fictè, dolo, artificiosè iurat coram Deo, inquit Isidor. quòd Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capis. Itaque ex artificioso hoc iuramento, & Deus offenditur, & homo, utrique autem fit satis, si seruetur id, quod artificiosè iuratum est, quasi factum ex animo esset. Si aliter Isidorum intelligas, obstat ibi, quod magistraliter docuit Paul. in l. 3. ff. de reb. dub. Ita Læli. Mancin. disquisit. gentiliu, & annieser. Iur. disputat. cent. 3. cap. 205.

Cap. Pueri. XV.

PRobat hic text. pueros ante quatuordecim annos iurare cogēdos non esse, id est, testimonium dicere non compellendos, quasi testes impuberes ad iurandum, id est, ad testimonii proferendū ante pubertatis ætate compelli nō posse, & hoc est vera interpretatio, quicquid dicat Seraph. de privileg. Iuram. priuileg. 83. n. 25. Sed an iurare possint, & iuramento teneantur? vide Viui. commun. lib. 2. opin. 508. Azin. de execut. c. 326. num. 6. & cap. 327. num. 9. Bertazol. de claus. instrum. claus. 8. glos. 2. numer. 8. inf. 18. n. 139. Petr. Greg.

Ff

synag.

334 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

*synlogm. Iuris lib. 5. c. 7. a num. 4. Hartman. Pi-
stor lib. 3. g. 3. num. 8. Stephan. Lamberteng.
de contrahib. qui certam solemnitatem defi-
derant in fine num. 39. Quintil. Mandof. de
minore atate cap. 4. num. 44. Simoncel. de de-
cretis lib. 3. tit. 8. in ff. 18. num. 139. Cald.
Percira in l. si curatorem, verbo minor numer. 9.
C. de in integ. restit. Parlador. rerum quotid.
lib. 2. c. 4. n. 4. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de lu-
ram. c. 14. n. 5. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 38.
num. 15.*

Cap. Si quis laicus. XIX.

AD num. 2. in princ. Quòd Clericus læ-
sæ maiestatis reus puniri non possit ad
secularibus Iudicibus, tenuit Bart. omnium
Iuris Interpretum Antesignanus in Extra-
nas. ad reprimendum, verb. contradictionibus,
& communiter receptum esse, & praticari
ut coram Ecclesiasticis de tam atroci cleri-
corum crimine tractetur, testis locupletissi-
mus est Egid. Bosfi. in pract. tit. de foro comp.
num. 337. Gig. in tract. de lasa maiest. tit. quis
de crimine lasa maiest. possit cognoscere cap. 1. n.
12. cum seqq. quos refert & sequitur An-
guian. de legib. lib. 2. contron. 15. numer. 23.
2. plures refert Antonin. Diana moral. re-
solut. part. 1. tract. 2. resol. 19 & 129. & part. 3.
tract. 1. resol. 16. Marc. Antonin. Genuens.
in praxi Archiep. cap. 71. me citato, in hoc
loco R. Fr. Hieron. Garcia in sua sum. morali
tract. 1. diffi. 3. duda 2. puncto 2. n. 21.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXIII. QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

- 1 Verba huius textus referuntur.
- 2 Bellum ut iustum sit necesse est ut publica
auctoritate decernatur.
- 3 Auctoritas publica ad bellum infè decer-
nendum in quibus residat.
- 4 Privatum bellum aggressivum decernere non
potest, secus dicendum in defensivo.
- 5 Privatus habet ius se defendendi in bello, in-
terveniente necessitate, & recta inten-
tione.
- 6 Maiestatis lasa crimine tenebitur qui iniuf-
so Principis bellum gesserit, delectumve
habuerit, & exercitum comparaverit.
- 7 Milites qui privata auctoritate deuant
oppida, aut ea incendunt, tenentur ad
restitutionem.
- 8 Principi Christiano an liceat iustum bellum
gerens adversus alterum Principem
Christianum vocare in auxilium milites

infideles, remissive.

- 9 Bellum iustum esse non potest nisi denuncia-
tum, indicatumve sit.
- 10 Belli iusti causa.
- 11 Bellum iustum ex utraque parte an possit
dari ostenditur.
- 12 Bella quando sint iniustissima.

CAP. Iustum. I.

IDIDORS modum exprimit, simul-
que causam dum bellum, quod legiti-
mum est, definit his verbis. *Iustum
est bellum, quod ex editto geritur de rebus repe-
tendis, aut propulsandorum hostium causa.* Le-
gunt, alij, ex prædicto, nec malè utrumlibet.

Ex editto itaque fieri bellum debet, ut
enim iustum sit, necesse est ut publico con-
sensu decernatur: hinc Vlpianus in l. hostes
ff. de captiv. Hostes sunt, ait, quibus bellum pu-
blice Populus Romanus decrevit, vel ipsi Populo
Romano ceteri latrunculi, vel prædones appel-
lantur: qui quidem publicus consensus, seu
publica auctoritas residet in Pontifice, Im-
peratore, Rege, Principe, & Republica
perfecta, in nullo autem privato ea potest
residere quoad bellum offensivum, seu ag-
gressivum, secus autem si bellum fuerit de-
fensivum, quia quilibet privatus habet ius
se defendendi in eo bello, interveniente
necessitate, & recta intentione. Ita Azor. in-
stit. moral. tom. 3. lib. 2. c. 7. g. 2. Bonacin. de re-
stit. disp. 2. q. vlt. scilicet 1. puncto vlt. §. 2. n. 4. Vil-
lalob. in sum. tom. 2. tract. 5. diffi. 2. numer. 1.
Machado in su. perfectio Confessor lib. 2. part. 3.
tract. 18. docum. 1. nam. 5. Lælmancin. disquisi-
tion. genialium cent. 2. cap. 190. a num. 2. ubi ad-
dit teneri illum maiestatis, qui iniussu Prin-
cipis bellum gesserit, delectumve habuerit,
exercitum comparavit, l. 3. ff. ad leg. lul. ma-
iest. cap. quod culpatur 23. g. 1. Solorz. de iure
Indiar. tom. 1. lib. 3. cap. 7. n. 79. Trullench in
præcepta Decalog. lib. 5. cap. 2. dub. 2. num. 1. ubi 7
num. 2. inde inferit milites, qui privata aucto-
ritate deuant oppida, aut ea incendunt,
teneri ad omnia damna, nisi excusarentur
ex voluntate Principis interpretatiæ, nempe
quando est maxima opportunitas, & non
potest Princeps conveniri. & n. 3. querit, an
liceat Principi Christiano iustum bellum
gerenti adversus alterum Principem Chri-
stianum vocare in auxilium milites infide-
les, aut ferre eis auxilium?

Ex prædicto etiam bellum fit, ut alij le-
gunt ex Codicibus Isidori manuscriptis, vi-
delicet ut nisi denunciatum sit, indicatum-
ve, aut de repetitis rebus iustum quod
esse non possit. machado d. docum. 2.
num. 10.

Belli

10 Belli iusti causæ sunt, videlicet si re-
tendum aliquid est, si propulsandus hostis,
si vindicanda iniuria, sic nâque Augustinus
post Isidor. in præfenti iusta bella, inquit, de-
finiri solent, quæ vlciscuntur iniurias, si qua
gens, vel ciuitas, quæ bello petenda est, vel
vendicare neglexerit, quod à suis improbe
factum est, vel reddere, quod per iniurias
ablaturum est. De his iustis belli causis, & de
aliis, vide S. Thom. 2. 1. q. 40. art. 1. Trullench
11 d. cap. 2. dub. 3. num. 1. Sed an possit dari bel-
lum iustum ex vtraque parte, solet in dubiū
sæpè sæpius reuocari? qui communiter re-
soluunt ex natura rei, & per se loquendo
non posse dari, quia actus contrarij circa idē
non possunt per se pertinere ad eandem
virtutem, per accidens tamen propter in-
vincibilem ignorantiam alterius partis, aut
propter opinionem probabilem, quā quis-
que sequi potest etiam in bello indicendo,
potest vtrunque dari bellū iustum: fieri enim
potest, vt vna pars pugnet pro recuperanda
re, quæ verè sit sua, & altera pro retinenda
quam inuincibiliter ignorat esse alienam,
sed bona fide putet esse suam. Vide Cou. in
reg. peccatum. p. 2. §. 6. n. 10. Castro Palao in ope-
re morali, tract. 6. de charitate, disp. 5. punct. 3.
n. 9. Trullench d. dub. 3. n. 10. Bassu. in sum.
verb. bellum, n. 9. Marquez en su gouernador
Christiano, pag. 313. Azori. instit. moral. part. 3. lib. 2. cap. 7. quæst. 20. Solorzan de
iure Indiarum, tom. 1. lib. 3. cap. 7. num. 76.
Machado d. lib. 2. part. 3. tract. 18. docum. 1. sub
num. 9.

12 Restat suscepta bella ea mala voluntate,
hoc est, ex mera nocendi cupiditate, aut ex
dominandi libidine, aut ex rebellandi feri-
tate iniustissima semper esse. cap. mol. i. c. quod
culpatur 23. quæst. 1. Læli. Mancin. d. cent. 2. cap.
190. num. 7. vbi num. 8. Velim ego hodie, ait,
cū nulla in Orbe terrarum pars relicta vi-
detur, quæ non fuerit armis, & bello laceſſi-
ta, fieri Christianos Principes quasi Gam-
phasates (Æthiopiarum populus est) quos præ-
torum suorum expertes semper fuisse scri-
bit Plin. lib. 5. histor. cap. 8.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXIII. QVÆSTIO IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Fidei receptio violenta appellari non potest,
ad quam bella, & armorum strepitus dire-
ctio ordinata non sunt.
- 2 Coactio ad Fidem indirecta non est per se
& intrinsecè mala, si debitis circun-
stantiis fiat, & finis conuersionis pruden-
Barboſ. iur. Can. select. Tom. VI.

ter intendatur.

- 3 Bellum, & armorum fauor Christianam Re-
ligionem inter Indos occidentales intro-
duxit.
- 4 Principes Christiani possunt Iudeos, &
alios Infideles sibi subditos ad Fidem in-
ducere, illos à tributis, & oneribus aliqua-
tenus relevando.
- 5 Fidelis femina cum infideli matrimonio
contrahendo conuenire potest ea condi-
tione, si fiat Christianus.

Cap. Debet. LIII.

D num. 1. in fine. Adde ex hac glos. 1
quod non potest Fidei receptio
violenta appellari, ad quam bel-
la, & armorum strepitus directio ordinata
non sunt, licet per indirectum videri possit
ipsis bellis mediandis prædicationi, & re-
ceptioni eiusdem Fidei faciliorem viam,
atque aditum præparatum fuisse: nam coa-
ctio indirecta non est per se & intrinsecè
mala, si debitis circumstantiis fiat, & finis
conuersionis prudenter, & cum spe perse-
uerantiæ intendatur, vt per Decian. in tra-
ctat. crimin. lib. 5. cap. 14. num. 1. Greg. de Va-
lencia tom. 3. disp. 1. puncto 6. Valdes. de di-
gnitate Regum, Regnorumque Hispania c. 19. n.
6. Azori. instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 24.
Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 36. Suar. de Fide
disp. 18. sect. 3. num. 8. cum seqq. Fr. Thom. à le-
ſu de procur. omn. gent. salute, part. 1. lib. 5. dub.
2. pag. 104. Et de hac vi indirecta & causa-
tiua intelligendi sunt loqui Thom. Bozz. de
signis Ecclesie lib. 4. cap. 9. in fine, Ioan. Borer.
in relat. vniuers. sal. 4. lib. 3. cap. 55. & 56. An-
ton. Herrera in historia generali Indiarum de-
cad. 2. lib. 5. cap. 4. pag. 167. & Fr. Ioan. à Pon-
te de conuen. vniuers. Monarchie lib. 3. c. 3. §.
3. pag. 19. in margine, dum dicere videntur
bellum scilicet, & armorum fauorem Chri-
stianam Religionem inter Indos occiden-
tales introduxisse.

Vnde ex dictis benè infertur posse Chri-
stianos Principes Iudeos, & alios Infideles
sibi subditos ad Fidem inducere, illos à tri-
butis, & oneribus aliquatenus relevando si
conuerti voluerint, vel maiora eis tributa &
seruitia imperando, ac iniungendo si in sua
perfidia pertinaciter mancant, vt per Mar-
quard. in tract. de Iude p. 3. c. 2. n. 8. Greg. de
Valent p. 3. disp. 1. q. 10. art. 6. col. 410. Acosta
de procuranda Indorum salute lib. 3. cap. 13.
Suar. de Fide disput. 18. sect. 3. numer. 8. & 9.
Anton. Ricciol. de iure personarum extra
gremium Ecclesie. existent. lib. 2. cap. 36. num.
7. & 8.

Ff 2 Infer

Infertur etiam ex dictis poffe fidelem foemina, remoto quolibet iure humano, cum infideli de matrimonio contrahendo convenire, ea conditione fi fiat Christianus, vt per Syluest. in *sum. verb. Iudeus qu. 6. Frat. Thom. à Iesu de procuranda Indorum gent. salute libr. 5. p. 1. dub. 2. pag. 205. Sanch. d. libr. 1. disp. 36.*

XXIII. QVÆSTIO V.

CAP. Circuncelliones I.

AD num. 3. Hinc eundem intellectum sequi videtur Anguian. *de legib. libr. 3. controuerf. 26. à numero 27.* dum tenet textum in præfenti procedere iure antiquissimo inspecto, quatenus admittit ac supponit clericos circuncelliones, de quibus hic, potuisse puniri à ludicibus secularibus, secundum quod ius antiquissimum clerici etiam in criminalibus subiiciebantur iurisdictioni, & potestati seculari, antequam per Imperatorum priuilegia, & Pontificum, ac Conciliorum constitutiones ab eiusmodi potestate absolute eximerentur, & soli Ecclesiasticæ subicerentur. Quæ priuilegia & constitutiones eiusmodi, quibus clerici cum effectû à seculari iurisdictione sunt exempti, cœperunt tempore Iustiniani Imper. in *auth. de Sanctiss. Episcop. & si quis contra, & in auth. clericus, C. de Episcop. & cleric. & in cap. si quis cum clerico 2. quæst. 1.* vbi in ciuilibus tantum clerici fuerunt exempti à iurisdictione seculari, in criminalibus verò eidem seculari iurisdictioni adhuc subditi remanebant, nisi crimina essent Ecclesiastica. Postea emanarunt Pontificæ constitutiones in *cap. 2. de foro comp. & alia Federici in auth. statum, C. de Episcop. & cler. per quas indistinctè & penitus clerici fuerunt exempti; itaque Iustinianus, & alij Imperatores post illum, sicut & pontifices nouè concesserunt, & statuerunt clerico-rum omnimodam exemptionem.*

SVMMARIVM.

1. Suspectus an sit auctor alicuius libri, qui vt Index cognoscere debet de causa in qua disputatur dubium in eo diuisum.
2. Iudici, qui composuit librum, impedimento esse non potest ad iudicandum super articulis, quos in eodem resoluit.

CAP. De occidendis. VIII.

AD num. 2. in fin. Componens librum, an remoueat vt suspectus si in eo aliquam opinionem habeat, & postea vt Index eam decidere curet? vide à Ponte *decis. 32. in princ. vbi affirmatiue consuluit, & se ob id remouit fuisse attestatur. Contrarium verò est tenendum, & in praxi sequendum, vt per Vincent. de Franchis *decis. 87. Nicol. Anton. Guizarel. decis. 66. in addit. numero 7. latè Ioan. Baptista de Larrea in suis allegat. fiscal. tom. 2. alleg. 118.* qui dum viueret in hac Madritensi Curia, hac de re sermonem mecum habuit, dolens quod aliqui prætenderent illum à iudicandi munere excusare in causis iuxta aliquam suam opinionem decidendis, Rouit. in *pragm. 1. de suspiciōe officialium numero 59.* in postrema edit. dum tener non obstat, nec impedimento esse iudici ad iudicandum, qui composuit librum, & in aliquibus articulis eam opinionem de qua controvertitur, iuris auctoritatibus corroborando firmaverit, latè Theodor. *alleg. 87. per tot. vbi quod non procedit recusatio ex eo quod quis scripsit & typis mandauit in causa simili, & rationem reddit, quia si hoc admitteretur, non posset nunc iudex esse Bartolus, qui omnem legalem scientiam explanauit, neque Baldus, qui nihil intactum reliquit.**

XXIII. QVÆSTIO VIII.

SVMMARIVM.

1. Iudei, vel infideles, an & quando possint à Christianis Principibus expelli & bonis priuari ostenditur.
2. Iudeorum & Maurorum expulsio ab Hispania à Ferdinando & Elisabetha Hispaniarum Regibus quare facta.
3. Iudei an, & quibus casibus per Inquisitores puniri valeant?
4. Nauyos & Iudeos baptizatos in quibus casibus expellere liceat, ostenditur.

CAP. Dispar. XI.

AD finem text. adde. Iudei, vel infideles Christianis Principibus subiecti, si quietè, & pacificè inter Christianos degant, nullumque ab eis incommodum

dum Religioni, & salutis publicæ timeatur, licet tolerari debeant, nihilominus si proteruita & ingratiuitudine sua Christianorum gratiâ, & charitate demeruerint, vel aliquid in eos demolitum sint, aut prauo suo exemplo, & supersticiosi ritibus Christianum populum turbare, aut sedare potuerint, aut aliâ similes cause interuenerint, quæ iustum Religiosi Principis animum moueant, tunc rectè expelli, & bonis priuari possunt. Ita Oldrad.

conf. 87. & 264. Alex. conf. 7. 1. vol. 2. & conf. 99. vol. 6. Socin. conf. 86. lib. 4. Corset. de potest. Regia q. 8. 1. Alberthin. de heret. lib. 6. q. 7. Conrad. in templo omnium iudicum, lib. 1. cap. 1. §. 3. verbo usuras, ex num. 12. Simanch. de Cathol. institut. tit. 35. n. 5. cum seqq. Hermes Lethmarus de instaurata Relig. lib. 2. cap. 12. Roland. conf. 25. vol. 3. Roias de heret. part. 1. ex n. 565. & sing. 37. vers. & ita, Perez l. 4. tit. 3. lib. 8. Ord. Decian. in tract. crimin. lib. 5. c. 11. num. 1. cum seqq. & c. 13. num. 2. Sim. Maiol. in dieb. canicularib. tract. de perfidia Iudeorum, ex pag. 48. 188. & 203. ubi agit de Iudeis iuste spoliandis, Camill. Borrell. de praesentia Regis Cathol. cap. 69. Carol. Tapia in lib. 1. iur. Regni Neapol. super pragmat. 2. de Iuda. num. 1. & seqq. Philipp. Paschal. de viribus patriæ potest. p. 1. cap. 7. n. 14. & 15. Fr. Thom. à Iesu lib. 5. de procuranda omn. gentium salute, dub. 5. pag. 209. Anton. Ricciol. de iure personarum extra gremium Eccles. existens. lib. 2. cap. 5. n. 11. cum seqq. Fr. Iacob. Bleda in defensione Fidei pro expulsiōe Morisicorum, tract. 2. cap. 1. §. 2. & in historia Maurorum, lib. 1. cap. 12. pag. 37. Greg. Lopez Madera in Monarchia Hispania, cap. 6. fol. 45.

Vnde expulsio Iudeorum & Maurorum à Ferdinando & Elisabetha Catholicis Hispaniarum Regibus ritè & rectè facta fuit, ne ex sece & sentina eorum aliqua labe Christiani macularentur, vel ex eorum ritibus scandalum gigneretur, qui piissimi Reges plusquam octoginta Iudeorum, & Maurorum millia è toto suo Regno intra quadrimestre exulare iusserunt, quia Baptismi optionem sibi oblatam recipere recusarunt, & ut Emanuel Lusitanæ Rex eorum gener idem faceret, obtinuerunt, quod factum referunt, & tanquam piissimum laudant Picus Mirandul. lib. 5. aduer. is Astron. Valera, Nebrixa, Tarafa, Mariana. & alij in vita Regum Catholicorum, Z. urita ibid. lib. 3. c. 6. idem Zurit. lib. 2. annal. c. 2. anno 1492. Ofori. de rebus Emma-nuelis, Illustres in histor. Pontif. part. 2. lib. 6. cap. 20. §. 2. Albert. in rub. de heret. in 6. quæst. 3. num. 6. & seq. Simanch. de Cathol. institut. tit. 35. num. 9. Cened. à Decretal. collect. 15. num. 2. P. Gordon. in chronograph. anno 1492. pag. 44. 1. Sim. Maiol. in d. collig. de perfidia Iudeor. Barbof. Iur. can. selecta. Tom. VI.

pag. mihi 188. Bernard. de Aldrete de antiq. Hispan. lib. 3. cap. 28. pag. 464. Camill. Borrell. d. cap. 69. per tot. & præcipue num. 94. Fr. Ioan. à Ponte in commen. utriusque monarch. libro 1. cap. 8. pag. 47. & 50. & lib. 3. cap. 3. pagin. 21. & 22. Gregorius Lopez maderia d. cap. 6. fol. 41. Frat. Iacob. Bleda in dicta histor. Mauror. libro 5. cap. 27. Petrus Aznar. in histor. expulsiōis Morisicor. part. 2. cap. 5. & 6. Petrus Fernandez Nauarrete in discursu politis. cap. 7. discursu 2.

Quapropter sanctæ mem. Gregorius XIII. in constit. sua, incip. Antiqua Iudeorum improbitas, quam præter alios refert Anton. Nald. in præf. quæst. verb. Iudaei pag. 306. Fr. Thom. à Iesu de procuranda omnium gentium salute libro 9. part. 2. cap. 4. ubi per Inquisitores hæreticæ prauitatis aduersus Iudeos procedi posse constituit, si vnum & verum Deum esse negauerint, si demones inuocauerint, vel quævis impietatis obsequia eis præstiterint Christianos ab hæc perducere attentauerint, vel à Fide semel recepta, aut recipientem retrahere, si in Christum, & eius matrem, vel in Christianæ Fidei ignominiam redemptionisque nostræ hostiam salutarem in ara Crucis immolatam, aut Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum aliquas blasphemias verbo, vel facta protulerint; quæ omnia merito Gregoriana sanctione animaduersa reperiuntur, quoniam grauissima, & impiissima crimina, & sacrilegia quotidie circa hæc à Iudeis committentur. Quorum detestanda exempla reperies in Fortalitio Fidei p. 1. & in speculo exemplorum, verbo Iudæi, & verbo Eucharistia, & apud Decian. in tractat. crimin. libro 5. cap. 10. num. 30. & 31. Camill. Borrell. d. cap. 69. ex numero 31. latè Iacob. Gretser. in libro de Cruce tomo 2. libro 3. cap. 98. & in horto S. Crucis part. 1. pagin. 92. & sequentib. ubi inter alia referunt propter sacrilegia in Crucem à Iudeis illata, & infantes in ludibrium passionis Christi Domini in illa mactatos grauissimas penas de eis sum pisse Philippum Augustum Regem Galliar. & Benedictum Papâ. De quo in Castellæ Regno habemus etiam memorabilem historiam Sancti Innocentis oppidi de la guarda, cuius seriem integro volumine prosequutus est Fratr. Didacus de Yepes. Et in Regno Aragoniæ in vrbe Casaraugustana Sancti Domingui, de qua plenè etiam scripsit Fratr. Didacus Murillo in historia Virginis del Pilar, & excellentiis verbis Casaraugustæ tractatu secundo, cap. 27. paginâ 231.

Ob quam rationem non solum Iudeos, & infideles subditos non baptizatos expellere licet, verum etiam baptizatos, si de

338 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

illorum moribus, perfidia, aut proditione aliqua incommoda, vel pericula Chriftianis immincant, vt admirando exemplo Philippus III. nobis oftendit dum re maturè confulta ac perpenfa, vt tunc vifum fuit, anno 1610. ex tota Hifpania, quamuis fuma hominum inopia laborante exire, & in perpetuum exulare iuffit fuprias, & nunquam fatis quietas, vel à fuis erroribus defecatas Maurorum reliquias, licèt omnes iam baptifmali inundatione lustratas, quarum numerus ad quingenta, vel fexcenta, fiue, vt alij tradunt, ad nouies centena millia perueniffe narratur, vt conftat ex peculiaribus commentariis, quos de hiftoria, iuftitia, & laudibus huius expulfionis fcripferunt, Fr. Iacobus Bleda, Marcus Guadalaia, petrus Aznarius, & Fr. Damianus Dafonfeca, & de ea meminerunt Philipp. Pafchal, *de viribus patriæ poteft. p. 1. c. 7. num. 25.* Iacob. Gordin. *in fua chronolog. anno 1610. pag. 494. M.* Marquez *in gubernat. Chriftiano libr. 1. c. 3. pag. 16.* Fr. Thom. à Iefu *de procuranda omnium gentium falute libr. 10. in præfat. pag. 643.* vbi difcrimen in quo Hifpania verfabatur ob has reliquias Arabum, narrat. Calixt. Ramirez *de lege Regia §. 3. num. 12. & 13.* Bernard. Aldrede *de antiquit. Hifpan. libr. 4. cap. ult. §. 6. fol. 183.* D. Didac. de Guzman *de vita & exitu Marg. Regina Cathol. p. 2. cap. 20.* Fr. Ioan. de Salazar *in politica Hifpan. prop. 2. §. 2. pag. 32.* Martin. Carrill. *in annalib. chronolog. anno 1610. fol. 419.* Petr. Fernand Nauarræ *in politia difcurf. de confect. Monarch. c. 7.*

XXIV. QVÆSTIO I.

Cap. A recta. IX.

IN g'lo. libi, ipfa congregatio fidelium, &c. Quicquid non fatis rem explicant, & multo peius reſoluant Abb. in cap. ſignificasti numer. 3. ante fin. de eleft. vbi Dec. num. 8. idem Deci. in c. 1. de iud. lect. 1. num. 16. vbi Rip. num. 45. & peſſime contradicant hæretici, veriffima & receptiffima eſt ſententia Catholica, ſecundùm quam Concilium Oecomenicum legittimum, quo vniverſalis Eccleſia, & Fidelium congregatio virtutis & auctoritate præſentatur, concurrente ſuo capite, i. deſt. Romano Pont. aut eiufdem approbatione & confirmatione, errare non poteſt in decretis, ſeu definitionibus Fidei, & morum, in quibus iudicium Concilij vti certiffimum & infallibile propter Spiritus ſancti aſſiſtentiam, iuxta illud Act. 15. *Viſum eſt Spiritui*

ſancto, & nobis, collecti in vnum, ab omnibus Fidelibus abſque dubio obſervandum eſt, ex S. Thom. 2. 2. qu. 1. art. 10. & q. 11 art. 2. ad 3. & quodlib. 9. art. 8. Roſſenſ. contra Luther. art. 29. Alphons. de Caſtro in ſum. verbo Concilium, & verbo Eccleſia, M. Can. de locis Theolog. lib. 5. cap. 4. verſ. tertina conſuſio. Cou. lib. 1. var. cap. 10. num. 12. Albertin. de agnoſcend. aſſert. Cathol. q. 9. num. 13 & qu. 30. n. 18. Menoch. de arbit. caſu 458. num. 30. cum ſeqq. latè Card. Bellarm. tom. 1. controu. 4. lib. 2. cap. 2. vide poſita in collect. ad cap. 1. num. 13. cum ſequentib. diſt. 15.

XXIV. QVÆSTIO III.

Cap. Dixit Apoſtolus. XXIX.

AD num. 1. Adde quòd hæreticum ſola mens facit, dum in ea, quæ ſunt Fidei, errat per intellectum, & perſinaciter adhæret errori, per voluntatem approbans falſa pro veris, & vera pro falſis, taliter quòd in hæretico requiritur falſa credulitas ex parte rationis, & peruerſa voluntas ex parte concupiſcibili, vt per Ioan. Rojas *de hæret. p. 1. cap. 1. ex num. 34.* Torreblanc. *de iure ſpirit. libr. 13. c. 7. n. 38.* hinc inferens num. 41. excuſari S. Marcellinum pontif. qui tempore Domitiani & maximiliani à Paganis compulſus idolis thurificauit, vt habetur in cap. nunc autem diſt. 2. Et num. 42. ex Athanaſ. Cyrillo, Baronio, & aliis, quos reſert Bern. Aldrete *libr. 1. de las anteguedades de Eſpaña cap. 4. cum ſeq.* ex eadem ratione excuſari ait S. Oſium Episcopum Cordubenſem, qui ab hæreticis compulſus indigna protulit, mentem tamen intacta, & num. 43. ſimiliter excuſari proficetur Sanctum Cyprianum in errore quem profitebatur de Baptiſmo, vt habetur in cap. ſi quis inquit, 1. q. 1. & in cap. quando exaudit, de conſec. diſt. 4. Et n. 44. ea de cauſa tradit excuſandum S. petrum Apoſtolorum Principem in doctrina, qua ſentiebat cum Iudæis legalia eſſe obſervanda, qua de cauſa à Sancto Paulo reprehenditur ad Galat. cap. 2.

XXV. QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

I Inſtituta antiqua rationabiliter ordinata poſterum obſervanda.

2 Nonnulla

- 1 Nouitas vitanda.
3 Nouum omne, & incognitum quod est, vitandum est.

Cap. Priuilegia. II.

In text. ibi, nulla nouitate mutari, &c. De antiquis institutis rationabiliter ordinatis in posterum obseruandis, vide Rourerb. cap. 2. 2. ibi, ne transgrediatur terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, &c. Cornel. Tacit. lib. 14. annal. Super omnibus negotiis melius, ac rectius olim prouisum, & quæ conuertantur in deterius mutari. Simach. libro 10. epist. 54. ibi, Seruanda est tot seculis fides, & sequendi sunt nobis parentes, qui sequuti feliciter suos. Video quale sit quod instituendum putetur, sera tamen, & contumeliosa est emendatio senectutis. Cassiodor. lib. 2. var. epist. 4. ibi, Delictum uetusitatis inuenio, & sequi regulas constitutas libenter amplectimur, &c. cap. si ea de struerem 25. q. 2. cap. Ecclesiastica, cap. an puto, ead. causa & quæst. v. tit. de Re publ. lib. 3. tit. 1. num. 44. Salgad. de supplicat. ad Sanctissimum p. 1. cap. 6. Ioan. de Solorzan de iure Indiarum lib. 1. c. 4. & n. 69. & lib. 2. cap. 30. & n. 101.

2 Et de omni nouitate vitanda, vide S. August. epist. 128. Ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ ad uitam, uiriliter, nouitate perturbat. Sanctus Chrysostom. homil. 7. Nihil adeo animos perturbare, etiam si uilis sit sequentura spectetur, quam inuolare aliquid, & à consuetudine alienum facere. Cæc. lib. 6. de bello Gallico. Nemo est tam fortis, qui non rei nouitate perturbetur. Tertullian. Nouum omne, & incognitum quod est, suspectum est, l. minime ff. de legib. l. testamenta C. de testament. l. Imperatores, in fin. ff. de pollicitat. cap. quis nesciat 11. dist. cap. fin. ubi gloss. de rebus domib. cap. vnic. cod. tit. lib. 6. Bald. in l. 2. de consuet. Princip. Neuius. conf. 67. numer. 9. Duaren. in tit. de consuet. Princip. c. 1. Albert. Gentil. lib. 1. de iure belli cap. 1. fol. 16. & cap. 9. fol. 60. Mench. de success. creat. §. 3. n. 312. Simanch. de Republ. lib. 4. cap. 10. & seq. Ioan. Boter. en foraçõ de Estado, l. xli. Zechi. de Principe lib. 1. cap. 6. num. 10. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præf. 80. Ioan. Pichard. inter consilia. Menochy lib. 1. conf. 154. idem Menoch. conf. 302. num. 16. & conf. 748. num. 47. & de præsumpt. lib. 5. præf. 44. Capiblane. de Baronib. lib. 2. in præf. n. 13. Bobadil. in politica lib. 1. c. 5. & n. 9. Ribadenera in uita S. Ignatij lib. 2. c. 17. Pineda in comment. super Ecclesiast. pag. 985. Valenz. conf. 24. & n. 2. & consil. 114. n. 28. & conf. 149. n. 47. & conf. 184. n. 6. & in disursu status, & belli p. 2. consil. 12. & n. 1. Solorzan. de iure Indiarum tom. 1. lib. 2. c. 24. n. 88. & tom. 2. lib. 1. c. 4. & n. 67.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXVI. QUÆSTIO II.

S V M M A R I V M.

- 1 Sortes consultoria quæ sint.
2 Sortes consultoria quot exigant conditiones.
3 Sortes dimisoria quæ sint, & quando illis utendum?
4 Ad sortis iudicium recurrendum quando res adeo dubia est ut nullatenus ueritas haberi possit.

Cap. Non statim II.

Agitur in hoc text. de sortibus consultoriis, quibus diuina uoluntas exquiritur, ut sciant quid sit faciendum, quid agere oporteat, quid cauere debeant, apud Hebræos ualde in usu ante Christi aduentum, Saul forte deprehendit Ionatham filium præceptum uoluisse, Reg. 1. cap. 14. Ionas fugiens à facie Domini forte deprehensus est, Iona cap. 1. Quod etiam post Christi aduentum in usu fuit, ut de Zacharia legitur Luca 1. sorte exiit, ut in censum poneret. Et Apostoli inter Iosephum, qui dicebatur Barabas, & Matthiam de Apostolatu contententes miserunt sortes, Act. cap. 1. & cecidit fors super Matthiam. Vnde conuincitur quod tradunt S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. & Ioan. Malder. de virtut. Theolog. tract. 10. c. 7. dub. 9. Apostolos sortes admississe, quia ante acceptum Spiritum sanctum adhuc ceremoniali lege utebantur, quæ sortes inter alia admisit, quia uerba text. in cap. 1. hac ead. causa & quæst. quæ id suadere uidebantur, hodie ab illo textu separata sunt in correctione decreti facta auctoritate summi pont. Gregorij XIII. ideo post Euangelium etiam sortes huiusmodi ad mittendas uideri refert, sed non approbat Torreblanc. de iure spirit. lib. 8. cap. 7. & n. 50. in quibus consultoriis sortibus tot exigat conditiones, ut non nisi inter Apostolos, & viros Dei raro licitus sit eorum usus. Primò attendi debere ait quòd euentus expectandus est non à fortuna, nec à fato, nec ab astris, aut Angelis, neque à demone, neque ab industria, vel arte, neque ab alia causa, sed à solo Deo, iuxta illud Psalmi 30. vers. 56. In manibus tuis sortes meæ. Secundò quòd adhibeatur simplex fors sine ulla superstitione, vel abusu rerum sacrarum, aut sacre Scripturæ. Tertiò quòd illi, qui sortiuntur, æquali iuri niteantur, alius enim esset iniusta sortitio, & quidem gra-

uiri si de bono publico ageretur. Quarto
quod non proteruè, aut superstitiosè sortes
iacentur, vt voluntas diuina dignoscatur,
sed iusto pietatis zelo, vt Dioscordia cesset,
idque precibus ad Deum fufus, vt Apostolos
fecisse comperitur in electione Math. *Att.*

1. Et orantes dixerunt: In Domine, qui corda nostri omnium, ostende quem elegeris. Vide Laymann in Theologia moral. lib. 4. tract. 10. cap. 3. num. 8. in fine; & num. 9. in princip. Fagundes in 1. praeceptum Decalogi libr. 1. cap. 40. num. 16. Machado in suo perfecto Confessor lib. 2. pars. 3. tract. 6. docum. 3. numer. 4. Trullench in expof. Decalogi lib. 1. c. 10. dub. 9. n. 12.

- De sortibus diuifloris agit text. in cap. fors
1. hac ead. causa & quasi. sunt quibus vtuntur
homines in controuersis, & in libris diri-
mendis, hereditatibus, & bonis diuidendi
officiis, & dignitatibus optandis, magistrati-
bus publicis, & priuatis obtinendis, & aliis
huiusmodi, de quibus Numer. cap. 33. vers.
34. quam diuidetis vobis sorte, & cap. 34. vers.
13. Terram quam possidebitis sorte, Deuter. c. 1.
vers. 38. ipse sortis terram diuidet & cap. 31.
vers. 7. Tu eam sorte diuides: Iosue cap. 13. vers.
13. Quia nec sorte diuisa est, & cap. 14. vers. 2.
Sorte omnia diuidentes, cum similibus. Nam
quod res adeo dubia est, vt nullatenus
veritas haberi possit, ad sortis iudicium re-
currendum est, Petr. Gregor. hysag. iuris p.
lib. 34. cap. 5. ex num. 1. Peralta in l. si quis ser-
uum §. inter duos num. 12. ff. de legat. 2. Acon.
Sigon. de iudic. lib. 2. cap. 1. 2. Troil. Maluet. in
tract. de sortib. p. 3. num. 13. Azeuod. l. 12. num.
3. tit. 4. lib. 5. Recop. Laymann. Fagundez, &
Machado citatis locis, latè Trullench d. lib. 1.
c. 10. dub. 9. n. 2. cum seqq.

Cap. Illos planetarios. VIII.

Adde illis, quæ circa stellam Magorum dixi, quod non fuit in firmamento cum aliis stellis à principio creatis, ex quibus Astrologia comparatur, sed nouum syderus de nouo creatum in ipso Natali Domini ex celestis materia, uel ex nihilo, & sic non fuit ex fixis stellis firmamenti, sed insolitum quoddam meteorum in aëre prope nos uicinior de nouo creatum, ut Magos posset ducere. Ita Torreblanc. *de iure spirit.* libro 10. cap. 3. numero 37. cum sequentibus, ubi, n. 41. subdit quod aliorum syderum cursum non habebat, nec vi sua deferebatur, sed alicuius Angeli mini iterio, ut per magos posset ducere, & reducere, & ostendere Christum Dominum.

Cap. Igitur genus. I.

AD num. 1. ad fin. Latissimè Torrebland. de iure spirit. lib. 5. cap. 1. ubi de diuinationis necessitate in rebus agendis, litibus dirimendis, belli, pacisque vicissitudinibus, & cap. 5. de signis, quibus Prophetia à diuinatione dignoscatur, & cap. 7. de diuinat. artificiosa hominis iuris, & de iure. Plura de peccato diuinationis, quæ est prædictio, seu prænuntiatio rerum occultarum, quæ humano modo cognosci non possunt, facta opera dæmonis, vide Bonacin. tom. 2. disp. 3. qu. 5. puncto 3. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. c. 38. num. 7. Valer. æginal. in praxi fori pænit. lib. 17. num. 163. Bassè. verb. diuinatio, Machado in sua perfectio Confessor lib. 2. p. 3. tract. 6. docum. 2. Trullench in præcepta Decalogi lib. 1. c. 10. dub. 3.

Et ibi, Arioli. Qui per locutionem Dæmonis, aut per manifestationem sui conceptus, signis, portentis, motibus, aliisve rebus manifestatam diuinabant, & ideo sunt idololatæ, hæretici, apostatæ, & pagano deteriores, quia derelicto proprio Creatori Deo, cui se in Baptismo addixerant, ad Dæmonem eius hostem confugiunt, Torrebland. de iure spirit. lib. 8. c. 9. n. 41. & sic tales Arioli ut veri idololatæ debent ab Inquisitoribus puniri, Simanch. de cathol. instit. tit. 32. ex n. 1. Læ. Zechi. in sum. part. 1. tit. de Fide cap. 14. Less. de instit. lib. 2. cap. 43. dub. 2. cum sequentibus, quos & alios refert Torrebland. d. c. 9. numer. 50. & 51.

Et ibi, Aruspices. De aruspicina latè Torrebland. de iure spirit. lib. 8. cap. 10. per tot. & cap. 11. de diuersis aruspicina partibus.

Et ibi, Augures sunt, &c. Auguria dicebantur quasi auium guarria, & augurium inualuit pro diuinatione, quæ sumebatur ex auium garritis, credebant enim augures per auium garritus, volatus, & motus euentura mala, vel bona hominibus, Trullench d. cap. 10. dub. 6. Torrebland. de iure spirit. lib. 8. cap. 12. n. 2. Et vtplurimum auguria ex peccato federato cum dæmone originem habuerunt, ideo ut hæretica impugnarunt, Squillacen. de Fide cathol. cap. 8. num. 2. Petr. Gregor. syntag. iuris lib. 34. cap. 3. num. 7. Læ. Zech. in sum. p. 1. tit. de Fide cap. 15. numer. 8. Less. de instit. libro 2. cap. 43. dub. 7. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 38. ex numer. 38. Nam præter illa quæ pendent ex instinctu naturali auium, cætera vanissima sunt, Turrec. in cap. sed in illud 26. quæst. 2. Martin. Delti. disquisit. magic. libr. 4. cap. 2. qu. 7. sect. 2. Torrebland. d. cap. 12. numer. 65. Non obstat, inquit idem

Torrebland. ibidem numer. 69. cum seqq. quòd Ioseph. de seipso proficitur Genes. cap. 44. ver. 15. An ignoratis quòd non sit similis mei in augurandi scientia? quia ibi nihil sanè affirmat, sed ut terrere fratres sinxit se Ægyptiaca superflitione immunem non esse, ut sciret quem furatus esset scyphum, ut tradit Valef. de sacra philosophia cap. 30. Vel ex vulgi opinione loquutus est, eo quòd ex familiaritate cum Rege Ægyptiorum, qui magus, & augur erat, pro mago, & augure habebatur, ut tradunt S. Augustin. ad Genes. cap. 145. S. Thom. 2. 2. quæst. 95. art. 7. ad 1. Vel dic quòd non de augurio prophano, sed de diuino loquitur, hoc est prænoscenti futura, & occulta, quia augurandi vox generalis est, & extenditur ad omnem diuinationem etiam ex signis à Deo directis, Less. d. cap. 47. dub. 7. Ioan. Malder. de virtut. Theolog. tract. 10. c. 7. dub. 5.

IN text. ibi, Nam auspicia sunt, &c. Inter auguria, & auspicia versatur differentia, quia illa auium garritus, vocesque obseruat, hæc verò auium motum, numerum, congressum capiat, unde auspicia dicuntur quasi auium inspicia, ut refertur in hoc text. cuius meminit Torrebland. de iure spirit. lib. 8. cap. 13. n. 2. ubi, num. 16. subdit quòd auspiciis confunditur aliquando cum augurio ex similitudine religionis: quæ quidem auspicia, quia ex vanitate, vel pacto cum dæmone pendebant, prohibita fuerunt, ut per Azori. instit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 14. Martin. Delti. disquisit. magic. lib. 4. cap. 3. q. 2. Simon maiol. diuina canonicul. tom. 2. colloq. 1. non tamen diuina signa quæ ex auibus, & aliis rebus sumi solent, Deo ita disponente, nam Noè ex columba agnouit cessasse diluuium Genes. cap. 8. Vacarum mugitus in signum supplicij Israëlitarum 1. Reg. 6. & manus Regi Balthasari apparens Daniel. c. 5. Quandoque etiam aues, & alia huiusmodi, quæ in signum voluntatis diuinæ apparent, non sunt naturalia, sed vel ex elementis producta, vel ex nihilo creata, ut columba, quæ super Christum Dominum descendit in Iordane in signum aduentus Spiritus sancti Math. cap. 3. Nam licet naturalem fuisse teneat S. Thom. p. 3. qu. 39. art. 7. nusquam visus est Spiritus sanctus sub vero animanti, sed ad eius similitudinem ex nihilo, ut probat Stephan. Bubal. tract. de Angelis in S. Thom. p. 1. qu. 51. art. 2. q. 2. differ. 1. §. 1. Altera columba, quæ visa est ipso Angelico Doctore, ac verè Theologiæ antesignano alloquenti, ut testatur Surius tom. 2. die 7. Martij.

Ibi, Geomantia. Hæc ex terra captabatur, ut dicitur in hoc textu, prohibetur ut hæretica,

342 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan:

tica, falſa, ſcandalofa, ac paſto ſuſpecta à Sixt. V. in ſua conſtitutione incip. *Cali & terra*, contra Aſtologos Nonis Ianuar. 1586. de qua *Quaran. in ſum. Bullarj verbi. Aſtologia*, Scott. in ſelectis Bullas epit. 140. Ioan. Anton. Nouar. in ſum. Bullarum tit. de *Aſtologia iudiciali*. Ego in ſumma Apoſtol. decif. collect. 48. nam hæc ars ex idololatRIA irreplit, qua elementis ſua numina eſſe arbitrabatur, vel ex laborioſa induſtria, qua ars ementita eſt, vel ex ſuperſtitione, vel ex dæmonis paſto, quod enim nec miraculi nec naturæ viſ, nec artiſcij ſolertia intercedit, paſtum interuenit, vt probat Victor in reſc. de magia num. 16. Valent. in 2. 2. D. Thom. quaſt. 12. diſputat. 6. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. c. 18.

13 Ibi, *Hydromantia*. Ex aqua captabatur, vt reſertur in hoc textu, prohibita vt hæretica, & paſto ſuſpecta per dictã Sixti V. conſtitutionem, Trullench in præcepta Decal. tomo 1. libr. 1. cap. 10. dub. 5. in princip. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 17. vbi dicit quod hydromantie ſuperſtitio nata eſt ex pagana idolorum religione, quæ aquam in Deum accepit, ex qua aquæ inſpectione futuri caſus, & oculi diuinantur, ex figuris in aqua à dæmone oſtenſis, vt docet text. in cap. nec mirum 26. qu. 5.

14 Ibi, *dærcantia*. Quæ ex aëre incantato per ſpectatorum repræſentationes fiebat, ſive viſibiles apparentes, ſive voce audita, vel ſigno aliquo, vt tradunt Petrus Pictori. in epit. de magic. 10. Bulenger lib. 3. de diuinat. cap. 12. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 16. per tot. Trullench dicto cap. 10. dub. 5. verſ. tertium.

15 De *Pyromantia*. Ex igne priuato, vel publico captabatur, de qua Bulenger libr. 3. diuinat. cap. 11. Mart. Delri. d. lib. 4. cap. 2. quaſt. 7. ſect. 1. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 15. per tot. vbi num. 3. aduertit quod ſi flamma in vnum coibat, proſperum, ſi lambens, & diuiſa cõparebat, infelicem; ſi triuſpſis inſurgebat, glorioſum eventum; ſi variè diſperſa, in ægro mortem, in ſano morbum; ſi crepitans, infortunium, ſi ſubito extinctã, ingens periculum ominabatur. Trullench vbi proxime verſ. quartum.

16 De *Rabdomanteia*, quæ diuinatio fuit duorum lignorum æqualium, quos certo ritu incantabant, & in aërem iactabant, & à parte, qua cadebant, diuinabant. Oſcu cap. 4. *Populus meus de ligno interrogauit, & baculus eius annuntiauit ei*; de qua diuinatione agunt Mendoza lib. 2. hiſtor. Chinenſ. cap. 4. Ribet. in Oſcu num. 2. Nicol. Remig. lib. 1. demonolat. cap. 15. Petr. Binsfel. in confeſſ. malef. præl. 6. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. c. 19.

17 De *Arithmanteia*, quæ ab ſcrupuloſa ari-

thmeticorũ ſupputatione habuit originem, agunt Bulenger lib. 3. diuinat. cap. 21. Ribera in Apoc. c. 13. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. c. 20. à princ.

De *Dactylomanteia*, quæ ex annulis ad certam poſituram fabricatis, vel certis characteribus & ritibus excantatis, & ſuper tripodem ad certa verba motis fiebat, agunt Martin. Delri. magic. diſquiſit. lib. 4. cap. 2. q. 6. ſect. 4. & q. 7. ſect. 3. Bulenger lib. 3. de diuinat. cap. 35. Sim. Maiol. diuerum canicul. tom. 2. collog. 3. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 21. per tot. vbi addit quod his annulis dæmones alligabantur, & venales habebantur, & tanquam paſti ſignum cuſtodiebantur.

De *Onomanteia*, quæ ex ipſa nominis ſignificatione ſumebatur ad aliquod vel lætum, vel triſte prænuntiandum, agunt, eamque multis rationibus impugnant Azor. in ſit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 22. q. fin. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 38. ex numer. 38. Simon Maiol. diuerum canicul. tom. 2. collog. 2. Torrebl. de iure ſpir. lib. 8. c. 22.

De *Cephalomanteia*, quæ ex capite hominis, vel apri, vel aſini, vel alterius animalis ſuper prunas aſini, & certis ritibus in cãtato fiebat, ex quo dæmon reſponſa interrogantibus dabat, agunt Petr. Gregor. ſyntag. iuris p. 3. lib. 3. cap. 3. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 23. & prohibetur l. Caſtell. 1. titul. 23. par. 7.

De *Stoicheromanteia*, quæ fiebat ex iis, quæ primò ſe occurrerebãt in libris Homeri, Virgilij, vel alterius poëtæ, ſeu auctoris, agunt Luſt. Lipſ. lib. 1. elector. cap. 12. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 23. vbi quod ea vſi ſunt Imperatores, & Hebræi, & quod apud Chriſtianos hæc conſuetudo inualuit per aſpersionem, nempe noui, vel veteris Teſtamenti.

De *Cosinomanteia*, quæ peragebatur per cribrum incantatum forſcipiti impoſitum, & ſinibus alligatum, quod bonis digitis comprehendebatur, & eleuabatur dum ſuſpecta nomina recitabantur, & in cuius nominis probatione cribrum notabatur, pro conuiſto habebatur, agunt Cou. de falſa prophetia cap. 6. Bulenger lib. 3. diuinat. cap. 31. Torreblanc. de iure ſpir. lib. 8. cap. 25. n. 1.

De *Cleidomanteia*, ad quam clauus æneus cypreſſino malleo inſigitur in circulo barbaris litteris inſculpto, & neſcio quibus admurmuratis verbis cum Litania & Pfalmis formidabilem ad Deum orationem mittentes, quo peractò ſu per oculum amittebat, agunt Martin. Delri. diſquiſit. magic. libr. 3. p. 2. qu. 4. ſect. 9. Simon Maiol. diuerum Canicular. tomo 2. collog. 3. Torreblanc. dicto cap. 25. num. 3.

De

- 24 De *Cratomanteia* ad furta domestica comperienda, in qua ferui ad Sacerdotem ducebantur, qui crustam panis præbebat suspectis, & cui adhaerebat gutturi pro reo habebatur, agunt Emman. de Valle de Moura de *incantat. opusc. 1. scilicet. 2. cap. 6. num. 14.* Sanch. in *præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. c. 30. num. 13.* Torrebl. d. c. 25. n. 4.
- 25 De *Omphalanteia*, quæ captabatur ab obstetricibus per nodulos umbilico & secundis adherentibus quotos puerpera sic postmodum paritura, agit Torreblanca de *iure spirit. lib. 8. cap. 26. num. 1.* ubi testatur aliquos cõtendisse hac arte in partu Rabeccæ obstetricem cognouisse post Esau nasciturum Iacob, & ob id alligasse ei filum coccineum *Genes. c. 25.*
- 26 De *Anniomanteia*, quæ erat quædam diuinitio per quam obstetrices aniculæ fortunam infantis ariolabantur, ex colore rubicundo, vel liuido membranulæ, quæ caput nascens inuolutum erat, agunt Levin. Lemnius *lib. 2. de occultis natura c. 8.* Bulenger. *lib. 3. diuinat. c. 30.*
- 27 De *Catopromanteia*, quæ rerum quæsiturum figuras in speculis exhibebat politis, dæmonice consecratis, seu potius execratis, agunt Ioannes XXII. in *Extran. super specula, l. Castelle 1. tit. 23. part. 7. & l. 6. tit. 3. lib. 8.* Recopilat. Torreblanca de *iure spirit. libro 8. cap. 27.*
- 28 De *CrySTALLomanteia*, quæ fiebat ex crystallis frustis annulo inclusis, vel etiam nudis in Cyliudrum aut obulom conformatis, quibus etiam se fingit dæmon inhabitare, agunt Ioan. XXII. in *Extran. super specula, Sixtus V. in sua constitut. incip. Cali & terra, de anno 1586.* quibus quidem vt in hydromantia diabolus figuras exhibebat, & futura representabat, Martin. Delri. *disquis. magic. libr. 4. c. 2. q. 6. scilicet. 4.* Torreblanca de *iure spirit. libro 8. cap. 28.*
- 29 De *Gastrolomanteia*, quæ captabatur in phiala aquæ plena, & ante eam ponebatur puer, vel virgo cum candelâ, seu cereo accenso, respiciens aquam, & dicens, *Angelus albus, Angelus sanctus, per tuam sanctitatem, & per meam virginitatem, &c.* Agit Torrebl. d. *lib. 8. cap. 29. ex num. 1. ubi num. 3.* ait figuras & imagines, quibus euenta in phiala ostentantur à dæmone exhiberi, & num. 7. subdit in d. *confut. Sixti V. & l. 1. tit. 23. part. 7. & l. 6. tit. 3. lib. 8.* Recop. gastrolomanteiam vt pacto suspectam prohiberi. Ex corporis humani membris, & partibus diuinitio sumitur, & variis nominibus denominatur; videlicet chiromantia, qua inspectis manuum lineis, futura prædicantur. Pedomantia, qua quis obseruatis pedum signis diuinat; metropo-

scopia, qua quis notatis frontis, vel totius vultus lineamentis, & signis futuros casus prædicat: physiognomia, qua quis totius corporis partibus, lineis, vel signis futuros euentus prænuntiat. Ita Trullench d. *cap. 10. dub. 7. num. 1.*

SVMMARIVM.

- 1 *Dæmon ratione scientia multa cognoscit, quæ iacent rebus naturalibus.*
- 2 *Dæmon diuturna experientia sibi non modica comparauit melius quàm homines.*
- 3 *Dæmones ante orbem creati sunt, & non senescunt.*
- 4 *Dæmon nescit ex subtilitate intellectus rerum naturalium facultates, & hominum inclinationes.*
- 5 *Futurorum cognitio duplex est.*
- 6 *Dæmones multa prædicere possunt, quæ nouerunt.*
- 7 *Deus propter suam benignitatem plerique reuelat futuras Regni mutationes, pestes, & alia ventura mala.*
- 8 *Dæmones possunt renuntiare cogitationes cordis signis manifestatas exterioribus.*
- 9 *Futura contingitiam Dæmones non cognoscunt ex sua natura, sed casu.*
- 10 *Morbi qualiter à dæmone inferri possint.*
- 11 *Præidentia est in homine & cogitare futura, & quid accideri potest.*
- 12 *Futura ex præteritis coniectantes iudicamus.*

CAP. Sciendum. II.

AD num. 1. ibi, *prædicere valet.* Nam ratione scientiæ, quæ iacent rebus naturalibus, quia est optimus Theologus, Iurista, Medicus, Mathematicus, Astrologus, Dialecticus, & cæterarum scientiarum peritissimus, Griland. de *fortileg. qu. 6. num. 11.* Petrus Binsfeld d. *tit. C. de malef. & mathem. in rub. not. 10. l. xli. Zechi. in sum. c. 21. ex num. 2.* quos refert Torreblanca de *iure spirit. libr. 9. cap. 14. n. 9.* Item diuturna experientia sibi non modica comparauit melius quàm homines, quorum vita brevis est; nam dæmones ante orbem creati sunt, & non senescunt, & sic eos quotidie multa experientia addisci tradunt Binsfeld. *d. not. 10.* Sanch. in *præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 38. num. 7.* & 8. cognoscunt namque ex subtilitate intellectus rerum naturalium facultates, & hominum inclinationes mediante appetitu sensitivo, Spreng. in *males p. 2. q. 1. cap. 2.* Binsfeld. ubi *supra* q. 6. Petr.

344 Pratermissa, & additamenta ad Collectan.

petr. Gregor. *synagm. iuris* libr. 34. cap. 7. num. 5. & cap. 8. num. 7. Sanch. d. cap. 38. ex num. 7. Bassæ. verb. *divinatio* n. 1. Valeri. Reginald. *in praxi fori panit.* lib. 17. num. 136. Machado *en su periplo Confessor* lib. 2. p. 3. tract. 6. docum. 2. num. 2. Torreblanc. d. cap. 14. numer. 20. cum segg. vbi num. 3. i docet quod futurorum cognitio duplex est. Vna quæcum in se ipsius, & natura sui, quæ soli Deo reservatur, alia in suis causis, vel secundum potentiam causarum, quæ dicitur cognitio coniecturalis, & demonstratiua, quæ dæmoni non denegatur, & num. 33. & 34. quod dæmones multa prædicere possunt, quæ docerunt ex scriptis Prophetarum, vel reuelatione superiorum Spirituum, hoc est, bonorum Angelorum, & num. 38. & 39. tradit quod multa futura dæmones cognoscere possunt ex concursu cælestium corporum, impressionum meteorolicarum, æris intemperie, vel similibus, quibus prædici possunt probabiliter annonæ pretium, pestes, ægriitudines, vel sanitates venturæ, aut ex signis à Deo missis illa cognoscere possunt: nam Deus propter suam benignitatem plerique reuelat futuras Regni mutationes, pestes, & alia ventura mala vel signis, vel portendis, vel prodigiis, propter suæ sapientiæ incomprehensibili visum fuit, & num. 4. tenet posse dæmonem quæcunque actu exteriori prodita sunt, reuelare, tam quæ aliena relatione accepit, vel coram ipso gesta sunt, ut secreta furta, res perditas, metalla subterranea, thesaura olim effossa, & alia huiusmodi, quæ hominum cognitionem effugiunt, quia dæmonibus nota sunt & num. 43. & 44. tandem concludit posse dæmones renuntiare cogitationes cordis signis manifestatas exterioribus, non tamen in animo retentas, & lib. 13. cap. 5. n. 2. tradit futura contingentia dæmones non cognoscere ex sua natura, sed casu, vel ex reuelatione bonorum Angelorum, vel assidua Scripturæ lectione, vel rerum naturalium experientia, vel ingenij acumine, & n. 3. quod sapit hæresim si inuocetur dæmon ad reuelanda prorsus occulta, vel si perquirantur secreta cordis homini.

Ad finem text. Vide Torreblanc. *de iure spirit.* in prolog. tom. 2. num. 44. vbi probat multis sacre Scripturæ locis morbos à dæmone inferri non solum ex causis naturalibus, quibus ipse pericissimus est, sed per se immediate ex sua malitia & potentia humores conturbando, quibus ægriitudo causatur. Et de infirmitatibus à dæmone illatis vide eundem Torreblanc. d. tract. *de iure spirit.* lib. 12. c. 1. n. 12. cum segg.

11 Nolle & cogitare futura, & quid accidere potest providentia est in homine, Sapient.

cap. 8. Scit praterita, & de futuris æstimat, scit veritas sermonum, & dissolutiones argumentorum, istud est sapere. non quod ante pedes modo est videre sed etiam illa, quæ futura sunt, prospicere. Proverb. cap. 5. ibi, Oculi tui recta videant, & palpebra tua præcedant gressus tuos: explicat Sanctus bona venturæ. tom. 2. tractat. de quarta virtute Cardinali. Consilia tua facta præueniant. Aristotel. libr. 1. politior. cap. 8. ibi, neque enim cuiusvis hominis est, sed ciuili intelligentia præditi malum quod deficitur, in principium cognoscere, & lib. 6. de regimine, ibi, Consilium oculis futurorum, & libro 1. Rhetoricor. cap. 9. ibi, Ex prateritis enim futura conicietes iudicamus. Laurent. Iustin. de casto consub. ibi, Ante omnem euentum quæ futura sunt aduersa, cogitanda proponantur, & futura tanquam præterita examinanda sunt, ut nihil noui contingere videatur. Cassiodor. libro 3. epistol. 48. ibi, tamē prudentia nihilominus est cauere etiam quæ non putantur emergere. Sanctus Augustinus de spiritu, & anima. Providentiā est notio futurorum pertractans euentum, cuius officium est ex presentibus futura perpendere aduersus aduenientem calamitatem si consilio præmonere. Tullius lib. 1. officiorum, ibi, Magni ingenij esse præcipue cogitatione futura, & aliquanto antea constitutere quid accidere possit, & quid agendum sit, cum quid euenierit, nec committere, ut aliando dicendum sit, non putabam. Sanctus Ambrosius 1. offi. cap. 38. ibi, Ingenij esse si quis potest vigore mentis præuidere, quæ futura sunt, & tanquam ante oculos incare quid possit accidere, & quid agere debeat, si ita acciderit desistere: interdum duo & tria simul voluerunt animo quæ coniiciat, aut singula, aut coniuñcta accidere posse, & aut singula, aut coniuñcta disponere actus, quos intelligat profuturos. Forti ergo est viri non dissimulare cum aliquid imminet, sed prætendere, & tanquam explorare de specula quadam mentis, & obuiare cogitatione præuida rebus futuris, ne forte dicat poetica, ideo iusta incidi, quia non arbitrabar posse euenire. Denique nisi explorerent aduersa cito occupant, ut in bello improuisi hostis vires sustinetur, & si imparatos inuincit, facile opprimunt, ita animum mala inexplorata plus frangunt. Idem epistol. 32.

ibi, Id agere debemus ne nos arbitrij nostri pœniteat, aut fultij; prudentis est enim prospicere ne frequenter eum pœniteat sui.

XXVI. QVÆSTIO V.

Cap. Episcopi. XII.

AD n.4. in fin. Hinc nouissimè Tor-
reblanca. *de iure spirit. in proleg. tom. 2.*
num. 53. & 54. aduertit quòd licet
plures ex nostris existimauerint translatio-
nes corporales, de quibus in hoc text. & om-
nia magica crimina in phantasmata, & illu-
siones, & præstigias conuerti, nihilominus
ex SS. Augustino, & Thoma tenet magos,
& lamias ad sua crimina à dæmone per
aëra corporaliter deuehi, non tam in spiri-
tu, quàm in vero corpore.

Cap. Quicumque. XIII.

GRatianus minus bene ariolationem, id
est, ariolorum diuinationem ad sa-
cerdotes nouæ legis transtulit in præsentī,
qui cuiuslibet doloris causa permoti Alta-
ria vestibus sacris exuere, & alia qualibet ve-
ste lugubri accingi præsumunt, quapropter
in correctione Decreti per summum Pont.
Gregorium XII. à textu separata sunt illa
verba, quæ post Concilij Toletani textum à
Gratiano fuerunt inserta, per quam prædi-
ctā Sacerdotum superstitionem ad ariola-
tionem retulerat, nam re vera talis ritus ad
aliam diuinationis partem pertinet, vt tenet
Ioan. Filesc. *lib. de magia id. 5. 6. & 7.* Torre-
blanca *de iure spirit. lib. 8. c. 9. n. 3. & 4.*

XXVI. QVÆSTIO VII.

Cap. Sacerdos. VI.

IN text. ibi, *absque personarum acceptatione,*
&c. Collige ex text. Sacerdotem pœni-
tentiam imploranti absque personarum ac-
ceptione pœnitentiam secundum leges in-
iungere debere, vt per Anguian. *de legib. lib.*
2. controu. 8. num. 27. vbi aduertit quandoque
etiam, vt statuit Leo Papa relatus in cap.
tempora, hac ead. causa & q. pœnitentias ha-
bita moderatione constituendas esse iudi-
cio Sacerdotum prout perspexerint conuer-
sorum animos deuotos esse, habita ratione
senilis ætatis, periculorum, ægritudinum, &
necessitatum, additque in eodem sacra-
mento Pœnitentix personæ rationem habendam
esse, quoniam conducere poterit ad
imponendam, & peragendam pœniten-
tiam.

Barbof. *lur. Can. selecta. Tom. VI.*

SVMMARIVM.

- 1 Kalendū Ianuarij comessationes, cantus, &
bona verba fieri prohibentur.
- 2 Ianuarij prima dies auspicialis dictus est.
- 3 Kalendarum, præcipue Ianuarij festiuitates
apud Gentes maximè celebres.
- 4 Februationes apud Gentes quæ.
- 5 Maij mensis lætitia Maiumæ Dea celebra-
tur.
- 6 Sanctorum nostrorum lætitia & solemnitas
ex his Deorum superstitionis solemnita-
tibus sumpta.
- 7 Ianuarij Kalendarum lætitia hodie quærè?
- 8 Februationes antiquæ carnalibus dederunt
originem.
- 9 Maiumæ festa S. Crucis inuentionis festina
pietate purgata sunt.
- 10 Saturnalia festa noctis bonæ in natali Do-
mini festiuitate purgata.
- 11 Martijrū natalitia. vnde originem sum-
pserunt.

Cap. Si quis Kalendas. XIV.

SV anathematis interdicto in hoc
text. prohibentur comessationes,
cantus, bona verba, & alia, quæ in
principio anni, hoc est, Kalendis Ianuarij,
siebāt. Nam dies ille auspicialis dictus est ex
Aulo Gellio *lib. 3. noctium Atticar. c. 14.* refert
Torrebl. *de iure spirit. lib. 8. cap. 13. n. 19. &*
lib. 9. c. 8. n. 24.

Kalendarum enim festiuitates apud Gen-
tes maximè celebres, præsertim Ianuarij, eo
quòd annus ab eo inciperet, s. Chryfost.
tom. 5. homil. de Kalend. Seneca epist. 83. Mar-
tin. de Roa *lib. 4. singular. cap. 11.*

Siebant etiam apud Gentes februationes
ad lustrandum populum mense Februario,
in quibus per agros mos fuit percurrere cum
fascibus accensis, & coronatis floribus, &
arborum ramos virides manibus tenentes
psallere, & eis domum cingere.

Lætiæ quoque mensis Maij siebant, quæ
Maiumæ Dex celebrabantur, & diceban-
tur sacra Maiumæ, de quibus fit mentio in
lure nostro, quorum omnium meminit Tor-
reblanca *d. lib. 9. c. 8. n. 18. cum seqq.*

Ex his demum superstitionis solemnitati-
bus sumpta fuit Sanctorum nostrorum læti-
tia & solemnitas: nam Ianuarij Kalendarum
lætiia quasi in principio anni bo-
ni fati augurio per omnia immunes non
sumus cum illa, & maiori de causa in

Gg Circum

346 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Circūfūfionis Domini die pro bono faufto-
que omine obferuemus, à quo nobis omnia
8 prospera ranafcuntur. Februationes Carna-
ualibus etiā m dederunt originem, quia fre-
9 quenter eo mense fieri folebant. Maiuma
fefta, in quibus floribus, & ramis cingere
poftes, & falcibus accenfis difcurrere, pfa-
lere, & canere folebant, ex latè adductis per
Franc. de Amaya *obferuat. turis lib. 3. c. 5. fan-*
10 *dx Crucis Inuentionis feftiuitate pietate*
purgata funt. Saturnalia fefta, quæ mense
Decembri celebrabantur, in quibus de no-
fte ferui catenas perfoluebant, & vt domi-
ni epulabantur, multum redolent noctis
bonæ in natali Domini celebrationi, in qua
à feruitutis iugo liberati alacres epulamur,
vt tradit Ioan. Belet. *de diuinis officiis c. 170.*

11 Demum martyrū natalia, hoc eft, victo-
riæ, quibus de tyrannis triumphantes æter-
næ vitæ renafcuntur, & Ecclefiarum anni-
uerfaria, & id generis alia multum redolent
Gentilium natalitiis, Deorum, Regum, re-
gnorum, vrbium, & magiftratum, quibus
Templa redimita coronis, floribus ftipata,
odoribus flagrantia, lucernis, cereis que or-
nabantur, vt per Martin. de Roa in *traët. de*
die natali cap. 5. vſque ad 22. & lib. 4. ſingul. c.
11. refert Torrebl. *d. lib. 9. cap. 11. à n. 18.*

39. num. 20. Machado *en ſu perfetto Confefſor*
lib. 2. p. 3. traët. 6. docum. 4. Villalob. in ſum. part.
2. traët. 28. diffic. 5. num. 1. & 2. Trullench. in
expoſ. Decalogi lib. 1. c. 10. dub. 8.

Somnia diuina funt quæ à Deo, vel An-
gelis bonis mittuntur, quæ diuerſimode ef-
ſe ſolent, nam interdum funt per modum
exprefſæ locutionis, per conceptus aliqua-
rum vocum, quæ ita formantur in fantaſia
dormientis, ac ſi ea per auditum corporis
audiret: nonnunquam etiam immittuntur
ſignificantia per apprehenſiones viſionum,
quæ funt veluti imagines rerum quarun-
dam ſignificandarum, vt in exemplis, de
quibus Torrebl. *de iure ſpiritus lib. 8. c. 6. n. 24.*
cum ſeqq. Quæ diuina ſomnia non ſolùm
debemus obferuare, ſed eis fidem adhibere
ſub peccati reatu, Griland. *de ſortileg. q. 11.*
ex numer. 31. plures, quæ refert Torreblanc.
d. cap. 6. à num. 68. Fagund. d. c. 39. n. 12. Macha-
do d. docum. 4. n. 3.

Somnia naturalia proficiſcuntur vel à
cauſa intrinſeca, vel extrinſeca ſomniantis,
Hippoc. *lib. 6. epidem. & lib. de inſomniis,*
Angenter. *de ſomno, & vigilia lib. 2.* Petr.
Garcia ad Galenum *de locis affect. diſp. 3. cap. 2.*
cum duobus ſeqq. quæ quidem ſomnia, quam-
uis naturalia ſint, licitum eſt obferuare. S.
Thom. 2. 2. q. 95. art. 6. R.P. Ioan. Euſeb. p. 2.
curioſa Philoſophia lib. 2. cap. 87. Petr. Binsfeld.
in l. 3. C. de maleſ. & mathem. quaſt. 2. concl. 1.
Quibus ſi maior fides quam par eſt, decur,
potius temeritas, & vanitas, quam pecca-
tum erit, Laymann. in *Theol. morali lib. 4.*
traët. 10. c. 3. num. 6. Machado d. docum. 4. num.
2. in fine.

Somnia diabolica ſunt illa, quæ mali ſpi-
ritus inſidioſè immittunt, vel ad perturba-
tiones animi incitandas, vel libidinem,
iram, odium, ſeu deſperationem, vel ad
occultorum, aut futurorum ſignificationem,
de quibus loquitur Sacra Pagina *Leuit. cap.*
19. verſ. 26. nec obſeruaſis ſomnia. Deuteron. cap.
18. verſ. 10. Ne inueniatur in te qui obſeruet
ſomnia. Hierem. cap. 29. ver. 8. Ne attenda-
tis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis. Ideo
his ſomniis fidem adhibere omni iure
prohibitum eſt, vt probant per me in colle-
ctan. citati, quibus addendi ſunt Læli. Ze-
chi. in *ſum. part. 1. tit. de Fide cap. 15. numer.*
7. Bonacin. in præcepta Decalogi diſp. 3. q. 5.
puncto 3. num. 19. Torreblanc. d. cap. 6. numer.
56. Ego ipſe de officio, & poteſt. Epifcopi part.
3. alleg. 5. 1. caſu 8. n. 132. Machado d. docum. 4.
num. 4. Quæ autem ratione cognoscere poſ-
ſumus an ſomnia ſint à Deo, ab Angelo lu-
cis, aut à dæmone: vide Leſſi. de Inſtit. lib. 2.
cap. 43. dub. 8. numer. 52. Suar. lib. 2. de ſu-
perſtit. c. 23. Sanch. in Decal. lib. 2. c. 38. n. 52.
Bona

S V M M A R I V M.

1. *Somnia tribus auctoribus adſcribuntur*
Deo, naturæ, & Dæmoni.
2. *Somnia diuina ſunt, quæ à Deo, vel Angelis*
bonis mittuntur.
3. *Somnia diuinis fides adhibenda ſub peccati*
reatu.
4. *Somnia naturalia proficiſcuntur vel à cauſa*
intrinſeca, vel extrinſeca ſomniantis.
5. *Somnia naturalia licitum eſt obſeruare.*
6. *Somnia diabolica ſunt illa, quæ mali ſpi-*
ritus inſidioſè immittunt.
7. *Somnia diabolicis fidem adhibere omni iure*
prohibitum.
8. *Hiſpani dicunt dias aziagos quaſi Ægy-*
ptiacos.

C A P. Non obſeructis. XVII.

1 **A**D num. 3. in fine. Turrecrem. in præſenti
reſiſſimè ſomnia tribus auctoribus ad-
ſcribit, Deo, naturæ, & dæmoni, ſequuntur
medina *lib. 2. par. enſ. Chriſtiana cap. 2.* Franc.
Valles *de ſacra philoſophia cap. 32.* Sim. Maiol.
dierum canicular. tom. 2. colleg. 4. Binsfel. mar-
tin. Delri & Raph. de la Torre in collect.
citati. Facundez in *præcepta Decalogi lib. 1. c.*

Donacin. tom. 2. disp. 3. q. 5. puncto 3. n. 7. Anton. de Soufa in aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 50. num. 12. Trullench dict. cap. 10. dub. 8. num. 4.

In text. ibi, qui dicuntur Egyptiaci. Hinc Hispani dicunt, dias aziagos, quasi Egyptiacos, quos observant rebus agendis infestos, vtrai Torreb. d. tract. de iure spirit. lib. 9. c. 8. n. 14.

c. 7. §. ut lex Religiosorum, matrimonium quamvis non sine peccati labe celebrarentur, valida tamen fuerunt, & non irrita, & citat Mich. de Medina lib. 4. de continent. sacrorum homin. controu. 7. §. cap. 29. usque ad 34. Azor. s. moral. p. 1. lib. 12. c. 6. q. 3. Hieron. Plat. de bono statu Relig. lib. 2. cap. 2. 1.

Cap. Diaconissam. XXIII.

XXVII. QVÆSTIO I.

Cap. Si qua Virgo. XXII.

Halcedonense Concilium prope annum Domini 451. sub sedito Leone I. act. 15. can. 16. relatum in hoc text. hæc habet verba, Virginem qua se Deo Domino consecrauit, similiter Monachum non licere nuptialia iura contrahere, quod si hoc inuenti fuerint perpetrantes excommunicentur. Consistentibus autem decernimus, ut habeat auctoritatem eiusdem loci Episcopus humanitatem, misericordiamque largiri, quæ verba contra hæreticos probare peccare sic contrahentes, non verò inuulidè contraxisse dicit doctissimus M. F. Basil. Pont. var. disput. p. 1. q. 3. scholast. cap. 8. pag. 161. addique illis verbis, misericordiam, humanitatemque largiri, fortè significari, ut cum illis si expedire iudicaret, in voto dispensaret; nec enim votorum dispensatio à principio summis solum Pontificibus reservata fuit, subdit deinde: nec verò moueant illa, decernimus ut habeat auctoritatem eiusdem loci Episcopus, quasi his indicetur, auctoritatem, quam non habebant, Episcopis cōcedi, hæc enim verba, quisquis humanitatis & misericordie nomine in hoc Canone vel pœnitentiam, vel absolutionem ab excommunicatione intelligit, multo magis interpretari teneatur eum non fuisse ab eiusdem crimine absolutio. Apost. Sedi ante Concilium illud reservata, vt ex allatis Canonibus Chalcedonensi anterioribus constat. Non itaque conceditur noua facultas, sed probatur, confirmatur, quam de iure habebat Episcopus nullo præfinito tempore quo humanitatem, & misericordiam differre deberet. Adde etiam cum Episcopo iniungatur vt ab excommunicationis vinculo absoluat, non tamen vel insinuetur, vel nulliter contraxisse declaret, satis insinuari valide eiusmodi matrimonium contracta. Et idem Fr. Basil. in princ. d. c. 8. probare intendit quod prioris seculi tempore vsque ad Concilium generale Romæ celebratum anno 1139.

Barb. iur. Can. selecta. Tom. VI.

AD num. 1. De Diaconissarum ætate diuersimodè iura loquuntur, nam in cap. quando 3. l. 1. statuitur ne Diaconisse nisi sexaginta annorum elapsa ætate ordinari possint. Postea Valens & Theodosius nullam nisi quinquaginta annorum ad Diaconissarum consortium transferri statuerunt. Postremò Chalcedonense Concilium relatum à Gratiano in hoc text. & confirmatum à Concilio Carthagen. III. in cap. sanctimoniales 20. quæst. 1. eas ante quadragesimum annum ordinari vetuit. Sed concordantur, vt tempus quadraginta, vel quinquaginta annorum virginibus, sexaginta verò viduis deligendis fuerit statutum, vt pote quæ propter experientiam voluptatis maiori indigerent examine, & approbatione. Vide Vaf. quæz in 3. p. tom. 3. disp. 245. c. 3. n. 4. Iul. Lauer. variat. lucubr. tom. 1. tit. 4. c. 34. n. 3. 1. versat. que hinc, Sebast. Cæf. de Ecclesiast. hierarchia, part. 2. disp. 9. §. 3. num. 4. & 5. Didac. de Narbona de ætate ad omnes humanos actus requis. anno 40. q. 3. metipsum de iure Eccles. vniuerso, lib. 1. cap. 36. num. 3.

Cap. Vt Lex. XI.

AD num. 1. in fine. Aduertit M. Basil. Pont. var. disput. p. 1. q. 3. scholast. cap. 8. pag. 58. à tempore huius Concilii generalis Romæ celebrati anno 1139. ex quo desumptus fuit text. in præsent. Religiosorum coniugia irritari incepisse; nam ante hoc Concilium, & prioris seculi temporibus Religiosorum matrimonia, quamvis non sine peccati labe celebrarentur, valida tamen fuisse, & non irrita: sed hæc de re sic loquitur. Nec verò quia Concilium dixit huiusmodi copulationem contra Ecclesiasticas regulas esse contractam, idcirco existimet aliquis iam ante Concilium istud præcisse Ecclesiasticas regulas huiusmodi matrimonia irrita censentes; Ecclesiasticas enim regulas, quas dicit, eas intelligo, quas mox subiiciam: quibus tantum huiusmodi matrimonia prohibita sunt, non verò irrita indicata, nisi fortè dicamus alludere ad Constitutionem Calixti I. qua habetur in cap. Presbyteris sup. distinct. 27. ubi matrimonia ipsa dissingi iubentur, & personas ad pœnitentiam

Gg 2 tentiam

rentiam redigi debere iuxta sacramentum definitiones, quas licet penitentiam, & modum penitentia præscripserunt: sedit autem Calixtus anno Christi 1119. hoc est viginti annos ante Concilium Romanum sub Innoc. II. quod si Can. Presbyteris tribuatur Urbano II. sedevit. que Urbanus II. anno 1098. adhuc planam est primis videretur annorum centuriis non fuisse huiusmodi coniugia in Ecclesia irrita.

CAP. Iudæorum. XI.

AD num. 2. Quod filij infantes Iudæorum sicut adulti non sunt per vim ad Fidem trahendi, præter citatos in collect. resoluunt Ceuall. commun. tom. 2. q. 75.3. num. 1. & 7. & tom. 4. q. fin. num. 188. Anton. Cardos. in praxi Iudicum, verb. sacramentum num. 22. Anton. Possesio. in bibliotheca tom. 1. lib. 9. c. 7. pag. 392. Suar. de Fide disp. 18. sect. 5. num. 11. & 15. Ludou. de Torres eod. tract. art. 12. disp. 53. dub. 1. col. 648. Lorca in 2.2. sect. 1. disp. 37. Marquez in gubernat. Christiano lib. 1. c. 2. pag. 8. Fr. Thom. à Iesu de procuranda omnium gent. salute lib. 5. p. 1. dub. 6. pag. 210. plures refert Ioan. de Solorzano de Indiarum iure tom. 1. lib. 2. cap. 17. per tot. vbi num. 39. limitat, vbi paruuli in extremo vitæ periculo reperiuntur, & num. 40. ait quod licet Baptismus paruulis infidelium, parentibus inuitis, conferendum non sit, valet tamen, & tenet si de facto collatus fuerit, neque ampliùs suis parentibus tradendi sunt, & n. 42. cum Ferdinando zurita in suis quas. Theolog. q. 17. resoluit quod etiam si infidelis malè agat, & grauiter peccet tradendo filium legi, cui non adhæreat, bene tamen exhortari potest vt filium suū baptizari permittat, & cum Christianis educari, in hoc etenim illi non tam peccatum suadet, quàm pium opus erga infantem suadet, nouissimè Trolench in praxi Sacramentor. lib. 2. cap. 1. dub. 6. n. 7. cum seqq.

SVMMARIVM.

1. Matrimonij iugum fidelis cum infideli ducere non potest, si tamen contrahatur nullo iure stare prohibetur.
2. Intelligit dum non timeatur de alterius coniuga peruersione.

CAP. Non oportet. XVI.

- I**ccè variis Conciliis prohibitum existat lne fidelis iugum matrimonij ducere cum infideli, vt in Chalcedonen. can. 18. Elieberit. cap. 16. Laodicensi cap. 10. & 31. Aga-

then. cap. 67. Carthaginen. III. cap. 14. Aurelian. II. cap. 18. & IV. cap. 13. & Nicæno ex Arabico cap. 53. 67. & 68. Nihilominus si contrahatur, nullo iure stare prohibetur, vt præter Azori in collect. citatur, ante illum tenuerunt Turres. in cap. si quis Gentili 28. q. 1. art. 1. numer. 2. Simanch. de Cathol. institut. cap. 40. n. 17. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 6. §. 1. n. 4. Gaëta in cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 169. num. 42. 3. Quia disparitas religionis non est causa irritandi matrimonium, S. Thom. in 4. diff. 39. q. 1. art. 1. ad 5. S. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 6. not. 2. Martin. Ledesma tom. 2. p. 4. q. 61. art. 3. Barthol. Ledesma dub. 54. concl. 4. Petr. Ledesma de matrim. q. 59. art. 2. dub. 4. Tolet. in sum. lib. 7. cap. 7. numer. 1. Valent. tom. 4. disp. 10. q. 5. puncto 3. Iacob. de Graff. in auresi decis. 1. lib. 2. cap. 85. num. 14. Dum tamen non timeatur de alterius coniugis peruersione, nam tunc matrimonium fidelis cum infideli interdicitur ne fides alterius periclitetur, DD. in præsent. & in cap. caueat. 28. q. 1. Nau. in man. cap. 22. num. 49. & conf. 1. num. 6. de heret. Greg. Lopez. tit. 2. part. 4. Anton. Cuch. instit. maior. lib. 5. tit. 12. num. 90. & in hunc sensum omnes ferè DD. admittunt hoc impedimentum disparitatis cultus, resoluentes non solum prohibitum, sed etià nullum esse matrimonium contractum inter Christianum, & infidelem. Ita Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 71. num. 8. Villal. in sum. tom. 1. tract. 14. diff. 1. 2. num. 2. Balle. verb. matrimonium 7. num. q. 2. Candid. disquis. 24. art. 7. dub. 1. dicto 1. Machado in su. perfecto Confessor lib. 3. part. 1. tract. 11. docum. 12. num. 1.

XXXII. QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1. Fornicationis ob causam vir ab vxore diuertens, aliam vxorem superstitè adultera accipere non potest.
2. Cap. vxor à viro 3. q. 7. intelligitur, & concordatur cum hoc textu.
3. Cap. si qua mulier 31. q. 1. declaratur.

Cap. Dixit Dominus. II.

VM Dominus in Euangelio expressè prohibuit ne vir extra fornicationis causam ab vxore diuertens alià vxorem superstitè adultera accipiat, teste S. Hieronymo huius text. auctore, quia sola mors vinculum matrimonialis sacramenti soluit, l. 1. ff. de divor. cap. Dominus, de

de secund. nupt. verante Domino semel à se coniunctos nunquam disiungi, cap. quos Deus 33. q. 2. cap. ex litteris, cap. gaudemus, de diuor. Multum difficilis videtur text. in cap. vxor à viro 32. q. 7. vbi B. Ambrosius permittit viro diuerfenti ab vxore adultera aliam ducere: quæ iura ad concordiam sic reducere conatur Morla in *emporio iuris* p. 1. tit. 1. q. 1. num. 15. vt scilicet verbis S. Ambrosij adiungatur & supplicantur sequentia, videlicet, *mortua vxore adultera*, ex hoc text. vt vtriusque vna eademque sententia sit neutri coniungam licere matrimonium contrahere, donec alter coniugum vixerit, quod probat Gratian. in cap. quod proposuisti 32. q. 7. Pariqueratione idem Morla citato loco, interpretatur text. in cap. si qua mulier 31. q. 1. dum probat quod marito licet diuertere ab vxore, quæ machinata est in mortem ipsius, & si voluerit, inquit, aliam ducere, mortua n empe insidiatrice, illa autem etiam mortuo marito absque spe coniugij manet.

corrupta pro Virgine habeatur, ad quod plura sunt remedia, quæ oblectat Petr. Garcia de locis affect. b. disp. 63. cap. 1. & disp. 67. e. 2. Ioan. Alphont. de Fonseca in spec. medic. 3 lum. 3. fol. 61. 1. & 617. Virginitas autem non consistit in alicuius membranulæ corruptione, sed solum in labiorum compressione & symphyi, seu coalescentium partium angustia, quæ cum sine distatione membrum virile admittere nequeant, ex insoluto vsu virginibus dolor inest, & sanguis ex venarum coalescentium scissione, vt tradunt Franc. Valles de sacra philosophia cap. 25. Fonseca d. lum. 3. Petr. Garcia d. disp. 67. 1. 1. Ego in votis decif. Canon. lib. 2. voto 17. numer. 45. & 46. vbi citauit Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 14. n. 1. & disp. 113. n. 10. & alios.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXII QVÆSTIO I.

Cap. Quod autem. I.

EX hoc text. colligitur quod si impotentia se habeat non ad actum generationis, sed ad generationis effectum, & vt proles subsequi possit, putà quia vel modicum seminis vir emittit, vel adeo sterile, & nō proficuum, vt minimè generationi deferuat; aut mulier natura ita sterilis sit, vt deficiat spes concipiendi; hæc inhabilitas nec impedit matrimonium contrahendum, nec dirimit contractum, quia ad hoc vt valide coniugium iniri possit, aptitudo tantum & potentia ad copulam desideratur, non verò possibilitas generandi, secundum S. Thom. in 4. disp. 34. q. vnic. art. 2. ad 3. quem sequuntur post Nau. Gutier. canon. lib. 1. cap. 16. n. 4. & 12. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 92. num. 26. licet contrarium nilus fuerit defendere Cou. in peculiali trat. de frigida & malefic. q. 6.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXII QVÆSTIO IV.

Cap. Origo. V.

D num. 5. Ex relatis verbis glos. in præfati, verb. non perdat, colligitur partum perire ex frequenti consensione, nam terra quæ sæpiù aratro scinditur, vix, aut rarò herbas generat, aut fructum afferens mulieres, quæ sæpius coeunt, non concipiunt. Ita Petr. de Peramato lib. de homin. procreat. c. 9. quem refert Torreblanca de iure spirit. lib. 1. c. 13. n. 22. & 23. vbi n. 24. ex Rasij, & Tiraq. probat hinc procedere vt meretrices non pariant, quia licet concipiant, sæpius fœtum penè destruant.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXII QVÆSTIO V.

SUMMARIVM.

1. Virginitas semel amissa irreparabilis est.
2. Virginitas restitui non potest, sophisticari tamen poterit.
3. Virginitas in quo consistat ostenditur.

Cap. Si Paulus. II.

D num. 2. Quod virginitas semel amissa irreparabilis sit, ostendunt Sim. maiol. in diebus canicular. som. 1. colloq. 3. Torreblanca de iure spirit. lib. 3. c. 15. fol. 92. vbi subdit quod licet virginitas restitui non possit, poterit tamen sophisticari, vt Barbof. iur. Can. selecta. Tom. VI.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXIII. QVÆSTIO V.

Cap. Est ordo. XII.

AD n. 1. in fin. Intellige de præcedentia danda à filio patri, seu à iuniore seniori, quando iunior non habet maiore iurisdictione, quia si eam habeat, tunc illi in actu eam exercendi præcedentia debetur, ad not. per Fab. de Anna conf. 40. n. 14. Marta voto 101. Maltrill. decif. 103. numer. 13. & de magistrat. lib. 5. cap. 4. numer. 68. Ponte decif. 8. numer. 1. Marcel. de Mauro alleg. 50. per tot. Gg 3 Hinc